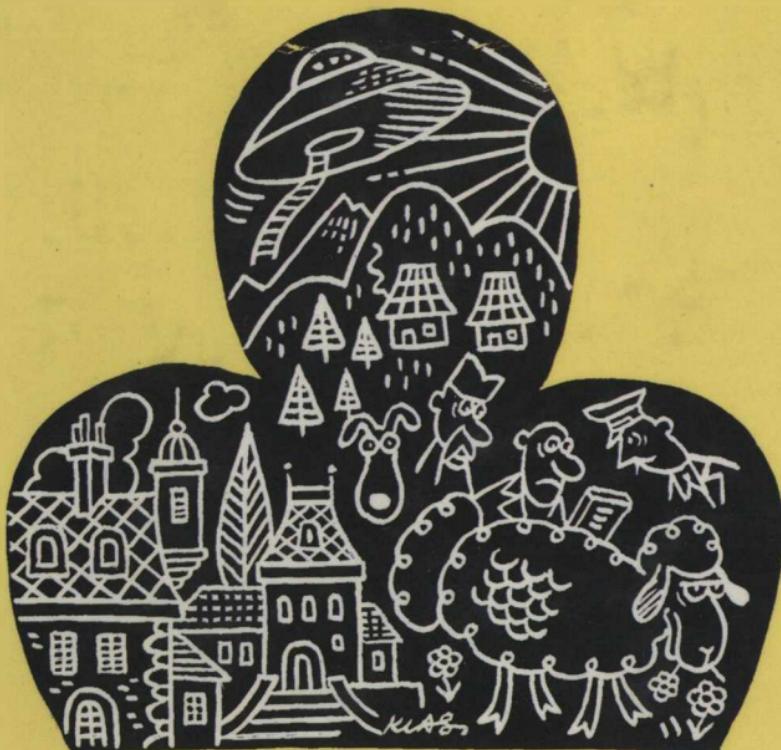


ЦЕНТРАЛНА НАР. БИБЛИОТЕКА  
„ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ“  
ЦЕТИЊЕ  
ЦРНА ГОРА

Бр. M/40021

Едиција  
АРКАДЕ

IVOJE LOLA ĐUKIĆ  
СУСА НА БULEVARУ  
ОКТОBARSKE  
REVOLUCIJE



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ЂУРЕ  
CRNOJEVIĆ



Национална библиотека  
Црне Горе "Ђурђе Црнојевић"  
Цетиње  
Црна Гора

Бр. M/40021

RADIVOJE LOLA ĐUKIĆ

# OVCA NA BULEVARU OKTOBARSKE REVOLUCIJE

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



Beograd, 1989. god.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



Beograd 10.12.1992,

Šta da ti počekim?

Izbrije svaga

Ljubavi

Entroviša

Diplome dipl.ing mašinstva  
i mehanika bezbroj CD-a

Yelena

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



---

*Edicija ARKADE*

04



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



Zemun, Njegoševa 5

---

ID = 24153872

БИБЛИОТЕКА

0001400609



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

МУЗЕЈСКИ  
ПРИМЈЕРАК

61

ЦЕНТРАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА  
„ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ“  
ЧЕТИЋ  
Сигн бр. 4140021

RADIVOJE LOLA ĐUKIĆ

OVCA NA BULEVARU  
OKTOBARSKE  
REVOLUCIJE



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

Beograd, 1989 god.

Za izdavača:  
ARKADE PRINT – ĐURIĆ MOMČILO  
22310 Šimanovci  
Prhovačka 97

Redakcija:  
Gordana Đurić  
arh. Nenad Jovanović  
Sveta Lukić  
Momčilo Đurić  
Dragan Orlović  
Jelena Đukić  
Radivoje Lola Đukić

Recenzenti:  
Sveta Lukić  
Dragan Orlović

Lektor:  
Bojana Milojević

Korektor:  
Bojana Milojević

Naslovna strana:  
Aleksandar Klas

Tehnički urednik:  
Nenad Jovanović

Štampa:  
ARKADE PRINT

Tiraž: 3.000

1989.



PRIČU POSVEĆUJEM ONIM DRUGOVIMA IZ  
MOJE GENERACIJE KOJI SU NAS VODILI.

– Muka je tvoja, Vukmane, što ti je rođeni otac mlađi od tebe za milion godina – govorio je starac. – On je doša u ovi vakat na svom letećem tanjuru i napravio te pametnijim no što je zdravo i korisno. Znam ja da još ne razumiješ, ali mi vjeruj na riječ: tvoju braću, iz istog, njegovog, sjemena, sa istim genima, Tomasa Mora, Galileja i Linkolna, ubili su, jer su se odvajali svojom mudrošću od svojeg vremena i okoline. Sada si počeo i ti da štrčiš, i ja ti moram reć koji si, jer ko je za glavu visočiji – za glavu će ga i skratit! Kokota koji prerano kukuriče i budi – u kotao bacaju!

NACIONALNA

BIBLIOTEKA

CRNE GORE



(Deo iz razgovora vođenog na dnu

Beogradskog Rimskog bunara.)

CRNOJEVIĆ

PRIGUN POSAECUJEM OMIN DRUGOVIĆA IS  
MOTJE GENEGRACIE KODI SU NAS VODITI

odet bo ibšim očet kneževi te i oči, vlastim, da je lođeini očet misao da tako – Maka – dobiti novac – dobiti novac – On je dobiti u oči vlasti  
je miličarski af očetovlju i nepravilno i nečestno mova se  
čekava i potreba, Šta je da je istinljive, ali mi ječut u  
tih dana posao i tako, kada god element se između dvojicis,  
Tomas Mora, Gajljeva i Ljubotina, dobiti da, jer su se detaljni  
zadaci mudičegna od zadatih vlasnika i okidače, gdeva se dogode  
i ili on striga, i ili on mora da god koli se želje da gaši u slobodi –  
za državu će da i slobodu

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



**LICA I ŽIVOTINJE U OVIM ZBIVANJIMA:**

1. DRUG SIMA Pošto je on jedan od najvažnijih ljudi ove Balkanske zemlje i ovde mora biti na prvom mestu.
2. SEKA Njegova supruga. Beznačajna i u društvu i u priči.
3. BOJKA Ćerka, a protivnica.
4. SIMIN SIN Trenutno je u Engleskoj, pa se i ne vidi i ne čuje.
5. MILOJKO Simin otac, pukovnik, bivši ilegalac i skojevac, a sadašnji matori zanesenjak.
6. LENKA Njegova čutljiva žena.
7. KOSTA Simin lični šofer, telohranitelj i glupak.
8. DARA Sekretarica i ljubiteljka. Strašna ženska.
9. KALIĆI Seljačka porodica iz sela Babinje. Četiri muške generacije i jedna nepoznata baba. Najstariji, stogodišnji pradjet MRGUD i najmladi, VUKMAN, stigli su u sadašnja zbivanja iz budućnosti i u tome je ceo nesporazum i zaplet!
10. NOVINARI, DUPEDAVCI, POLITIČARI, SILEDŽIJE, MALOGRAĐANI i PROLETERI, koji prolaze kroz ovu priču, samo su literarni garnirung, pa na njih i ne treba obraćati pažnju.
11. Ovca Caca i pas Pas su obične životinje i višak u savremenoj civilizaciji.

Ako se u pričanjima pojavi još neka ličnost, znajte da se  
uvukla bez znanja autora.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

## PREDGLAVU

(Netačno je napisati: "predgovor", jer se ovde i ne drže govori, već se redaju poglavlja, ili glave, jedne pripovesti o neobičnim ljudima u običnom vremenu).

Nikada nećete poverovati u ovu priču i to samo zato što je ona – istinita! Jer čovek je oduvek učen da veruje lažima:

– "Živelo nekada davno sedam patuljaka... spremila se veštica da prepeče u rerni Ivicu i Maricu... ako udariš mamu osušiće ti se ruka... dobri Bog sve vidi, pa ne smeš poturati špenadlu pod učiteljicinu zadnjicu..."

Takvi svetli pedagoški principi upotrebljavaju se i u religiji i politici:

– "Blago siromašnima, jer je njihovo carstvo nebesko... Ova Vlada doneće blagostanje narodu... Naša Partija (ili stranka) bori se za vašu sreću!..."

I ljudi veruju. Tako su izdresirani još od prve vatre, za koju je vođa plemena odkričao kako je tu opaku vrelinu nekakav bog njemu lično poslao!

Neki tvrde da je laž dobra, jer budi nadu, drugi kažu kako je istina uvek gruba, pa se sa njom i ne može živeti i treba je sasvim zabraniti! Ali sve je to nepotrebno, jer čovek u istinu ionako ne veruje. Ako nekoj budali kažete:

– Sa tvojom pameću ti možeš postati i najviši rukovodilac – on će u to odmah poverovati. A probajte da mu kažete da je glupak!

Imam jednog drugara, nekog Svetu, koji je celog života lagao ženu i to je bio najsrećniji brak.

– Umoran sam, dušo, stalno nas ona đubrad teraju da radimo prekovremeno – govorio je svojoj Nadici, kad bi se vraćao iz švaleracije, ili sa pokerice.

Samo jednom je, u besu, prekršio svoj životni princip, pa se izbečio na nju i rekao joj istinu.

– Pogledaj se u ogledalo. Nisi ti nizašta!

Naravno, nije mu poverovala, pa je smesta otišla u Vrnjačku banju sa vodoinstalaterom, koji im je popravljao klozetsku šolju. Nije se ni vratila.

Razumete li šta hoću da kažem: čitačete istinitu povest i nećete verovati!

Zato pisci i ne pišu o pravim, životnim dogodovštinama, iako je njih na svakom koraku, već sede i izmišljaju strašne ledi Magbet, ili nesrećne Ane Karenjine, večite Gilgameše i zvonare na Bogorodičnim i drugim crkvama – radi uzbudivanja lakovernih čitalačkih naroda... i narodnosti, naravno.

Ja znam da radim naopak posao: pričam vam priču koja nikoga neće ni zasmejati ni potresti, pošto je samo običan dokument o jednom čoveku i jednom vremenu, ali to je kod mene rezultat nedostatka maštice i inspiracije.

Znam pisce koji tvrde kako ne mogu bez pisanja, da ih nešto prosto ščepa za gušu i dušu, neki božanski nagon za istresanjem sopstvenih misli, strasti, ideja i fantaziranja po lepom bezdrvnom papiru. I, normalno, čitaoci posle jauču od verovanja!

Mene ne davi nikakva čežnja za stvaralaštvom i samomučenjem, pa će vam jednostavno prepričati neobični događaj onako kako se odigrao, pružiću vam na uvid dokumenta, zapisnike i prepise sa magnetofonskih traka, pa vi na miru čitajte i nemojte verovati, niti se uzbudićivati.

Pravi se pisci od sabajle povuku u polumrak i tišinu radne sobe, pa čeprkaju po svojoj maštici, po sećanjima i ličnoj načitanosti, a knjige samo izlaze, izlaze, rađaju se nove priče, romani, pesme... usrećuje se čovečanstvo!

Ja nisam za tako težak život. Mrzi me da stilski doterujem ova pisma, beleške i fotokopije, pa će priča biti rogobatna: svaka ličnost, kroz svoju ispovest, govori drugačijim jezikom, ja pišem tumačenja na svoj način... svašta! Ali to i nije važno za nešto što je obična, prosta, ili prostačka istina, a ne lepa književnost. Zato, bez cifranja i ulepšavanja, prelazim na odigrani događaj. Glavni junak:

## VUKMAN

Vukman Kajić, iz sela Babine na Ubogoj gori, izbrisana tajnim dekretom ili nekim eudom, iz spiska postojećih!  
CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEMIĆ

Baš tako: nestao mladi čovek nečijom odlukom, zbog nečega što jeste, a u stvari nije i ne sme da bude. Ili je ispario iz potpuno neobjasnivih i fantastičnih razloga, kao što su oni leteći tanjiri koje gledamo u bioskopima? O njemu se šuškalo, govorkalo, došaptavalo i prepričavalo, ali štampa nije smela da ga spominje, a zna se da ono o čemu novine ne pišu i ne postoji! Ni istorija ga ne može zapamtiti... odakle joj podaci?

Ovo će, dakle, biti povest o Vukmanu, a po malo i nenaučna fantastika o mladiću koji je postojao – i nije, o genijalnosti koja se uzalud rodila, o strasti koje nema i pameti koju više ne možete naći! Ja nisam neki zvanični državni istoričar pa da imam pravo da zbivanja prepravljaj prema svom, ili nečijem odgovornom ukusu, da montiram dokumenta i fotografije prema potrebama vlasti, a za usrećivanje sadašnjih i budućih generacija. Ne. Ja ću vam pričati onako kako je zaista bilo, a da je bilo – bilo je! Zato i ne verujte!

### VREME ZBIVANJA

Počelo je u proleće 1982. godine.

Pamtite, možda, i vi: zima je bila lepa, bez velikih padavina i redukcija struje, deca su, po običaju, psovala mater matorima, a starci jadikovali nad upuštenom omladinom; sida se pojavila u svetu i počela da širi, jer je, kako kažu, to osveta prirode narkomanima i razvratnicima, ali je kod nas još nije bilo, jer mi takvih i nemamo; naša Partija je preduzela mere za opamećivanje neposlušnih; Izabrani su održali sve potrebne govore, a narod smislio viceve na tu temu; posle rezolucija o zaštiti čovekove sredine ozonska rupa nad južnim polom još se više proširila; kod nas su se narodi voleli sa narodnostima, sem na Kosovu, koje nije razumelo odluke sa sednica i foruma pošto su bile donete na srpsko-hrvatskom jeziku, a njihov tumač je baš bio na odmoru; rukovodstvo je još malo tugovalo zbog smrti Starog Predsednika, a više se radovalo novim uspesima, bez straha od inflacije; stalno se govorilo o jedinstvu i ljubavi... sve je, dakle, bilo normalno i uobičajeno. Sem njega. Vukmana.

### MESTO ZBIVANJA

Priča se, uglavnom, odigrala u Beogradu. Tačnije – na Dedinju. Ili još preciznije: u kući druga Sime na Bulevaru Oktobarske revolucije.

Svaki grad ima svoj "centar". Centar obično i nije u centru, jer su centri zagadeni, pa tu živi prost narod, srećan što diše centralne izduvane gasove, koji mu daju značaj povlašćenog građanina iz centra. U stvari, u metropolama postoji više centara: finansijski, trgovacki, kulturni i onaj najznačajniji – centar vlasti.

U Beogradu, na primer, pravi centar centar moći, nalazi se na periferiji. Na Dedinju.

Kada je pokojna kraljevska dinastija osetila da oko Dvora, smeštenog u geometrijsko središte grada, prolazi sve više smrdljivih automobila i neopranih radnih ljudi i da ih ta zajednička galama i zadah nerviraju, sagradila je na jednom od

gradskih brežuljaka, blizu Topčiderske šume, dvorčić za odmor. Kraljevsku belu vikendicu. Za Njegovim Veličanstvom krenuli su svi koji su nešto značili i dosta vredeli, prekopali dedinjske vinograde, rasčistili šikaru, isterali lisice iz Lisičjeg potoka, pa tu sagradili svoje vile, da bi bili što bliže Kralju i Otadžbini. Prvo se tamo išlo samo na prasiće na ražnju i kurvanje, a onda je pravu gospodu tamo, za stalno, naselila želja za distancom od prostaka.

Tako nekako, u opštim crtama, rođeno je to posebno naselje – Dedinje! I lepo se živilo: baštovani su pobožno održavali bašte, podkresivali balkanske šljive i japanske trešnje, Šoferi su prali kola i učitivo skidali svoje uniformisane kape, deca su bila slatka i šarmantno nevaspitana, ženice poručivale na francuskom jeziku svoje parfeme i toalete, a na srpskom ljubavnike, a očevi porodice otimali se za mesto u vlasti, srazmerno svojim parama, pedigreu i brkovima. Jer pravi Srbi, domaćini i ratnici, megdandžije i meraklije, morali su da imaju brk. Taj izraz naše muškosti i herojske prošlosti sukao se i uvijao, mazao brillijantinom i osmočavao u saftu od crevaca, golicao ženska zaušja, prepone i druga slatka mestašća, pritis-kao se noću brkovezom, da bi se probudio uredno zavrnut i spreman za prikazivanje, farbao se bečkim bojicama, jer kosa i može biti bela, ali muževnost mora biti večito crna kao gavanovo krilo!

Samo opozicionari su se pravili čosavi, izigravajući napredne strance i javno dokazujući svoju goloobraznu odanost prefinjenom knezu Pavlu, tajnom pretendentu na presto.

Dedinje je između dva svetska pokolja baš lepo raslo i uživalo. Francuski đaci, kao zastupnici njihovog kapitala, dizali su vile u stilu Napoleona Trećeg, kupovali nameštaj ala Luj Četrnaesti, ili Šesnaesti; poklonici britanske moći i politike igrali su golf na susednom brdu, udarajući štapom lopticu, puni važnosti, a krišom tugujući za starom seljačkom igrom – klis; oni što su imali mnogo para, a malo predaka, priznavali su samo ekonomiju, Auto i Aero klub u starom gradu, a gradili su nekakve bungalove u imperijalnom maniru... Jedino niko nije kopao bazene. Šta će nam, kad mi imamo Savu, Dunav, Topčidersku reku i urođenu odvratnost prema kupanju?!

**NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
SRBIJE  
BEOGRAD**

U to vreme seljaci su još uvek gajili stoku, gospoda sluškinje i sluge, a radnici bunt, vaške i nadu. Ali o njima da ne pričamo, jer ovo je mala povest o Dedinju, a ne o nekim Čukaricama. Matori dedinjci organizovali su balove, po ugledu na dvorski bal, a mladi žureve, po ugledu na pariske kupleraje.

– Šta da rade ove fote? – pitala bi pri kraju večeri domaćica, pošto bi se svi zamorili od pristojnog igranja i stiskanja i nalili bolom, koja je tada bila najmodernije piće.

– Neka idu u manastir – odgovarao je maštoviti momak, kome su, po pravilima te društvene igre, zavezali oči, da ne bi znao ko su vlasnici foto i tako bio neobjektivan.

Svi bi zaplijeskali, a par, kome je izdato društveno naređenje, odlazio bi u neku od soba sa krevetom i bivao zaključan, da se na miru posveti Bogu i manastirskom razmišljanju.

– A ova foto?

– Neka tuca biber!

Na opštu radost dotična fotica bi malo zadigla suknjicu i zaređala od gospodina do gospodina, koji su mirno sedeli na stolicama, da ih pojaši i malo im na krilu "potuca biberčiće"!

Lepe igre. Razbijale su splin, koji je Bodler uveo u veliku modu.

Ali nisu svi sa Dedinja bili tako veseli. U svim porodicama, pa čak i onim najboljim, postoje mladi buntovnici, crne ovce, koje su, u beogradskom predratnom periodu, bile crvene. Klasu na vlasti spremala su se da ruše i njena sopstvena deca. A čovek ne bi bio čovek kad ne bi svoju istoriju ponavljao i pravio uvek iste greške.

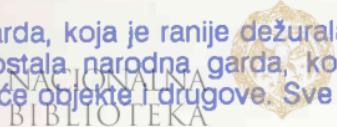
Morate znati da Dedinje, u stvari, nikada i nije bilo Beograd, već nešto drugo, mnogo važnije. U Beogradu su žandari čuvali prestonicu od narodnih budalaština, a na Dedinju stanovnike od prestoničkih bezobrazluka. Dedinjske ulice su se krštvale po članovima kraljevske porodice, a glavna džada zvala se Bulevar kneza Arsena Karađorđevića.

Posle rata i revolucije milicija je počela da pomaže beograđanima da postanu napredni patrioti, a dedinjcima da osstanu zaštićeni i srećni za novu i naprednu domovinu. Naravno – novim stanovnicima Dedinja! Zbog tih suštinskih promena i glavna ulica je promenila ime u idejno svesni – Bulevar Oktobarske revolucije!

Kraljeva garda, koja je ranije dežurala oko dvora, izučila je marksizam i postala narodna garda, koja čuva republikanski dvor i sve prateće objekte i drugove. Sve se, dakle, izmenilo...

Istina, ljudi, bez obzira kako su politički opredeljeni, imali su i dalje influence i neaspitanu deštinu. Mrzeli su neprijatelje koji misle drugačije, a ogovarali prijatelje koji propovedaju isto, voleli mladu prasad i stare položaje...

Neko je napisao: "Da biste čoveka zavoleli, morate ga razumeti"... A istina je upravo obrnuta: čim nekoga upoznaš – smući ti se!



U ovim pričama biće reči o nekolicini stanovnika savremenog Dedinja, jednom seljaku i ovci koja se ustoličila usred Bulevara Velikog Oktobra.

Poslednji put vas opominjem: ne verujte u ova kazivanja, jer su ona istinita, a vi, kao što ste i naučili – više volite laži!



# I

## KOSTINA GLAVA

### Izjava šofera Koste o Vukmanovom dolasku na Dedinje

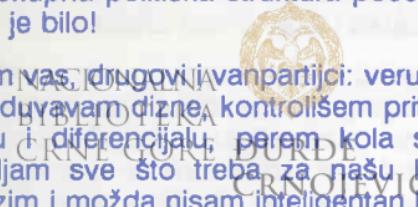
Sve ovo govorim u magnetofonski aparat, a drug Miša će to posle da mi sredi i ulepša finim rečima, pa će da ispadne kao neki moj referat. On to ume. U poslednje vreme, posle Vukmana, on piše savršene govore za druga Simu, sastavlja njegove izjave i zaključke. Sima samo kaže šta oče, kuda da se politički, ili privredno, zaošija, a Miša to začas! Zato ču njemu dati traku sa ovom mojom izjavom, jer stvar je važna, istorijska i drugi bi možda omanuo, što se Miši ne može da omakne jer on je, takoreći, državni pisac.

Jedino ne znam kako ču za plaćanje, jer njemu valjda i ne plaća drug Sima nego lično država, a ja ču morati sam da snosim taj trošak, iako tolke godine radim za državu, tojest – za druga Simu.

A ko sam ja – pitate se vi?

Vi ste me možda i videli kad su neki prenosi na TV, ili Dnevničici, kako iskočim i otvorim vrata na kolima, ali niste mogli da znate da sam to ja, Kosta, lični vozač i sve ostalo kod druga Sime i da imam ovo saznanje o kome govorim, a o kome svi čute. Kad vam sad objasnim oko čega je tolka buka, iako se ništa ne čuje u štampi i glasilima, reći ćete – laže Kosta! Ama jok, majke mi, sve je živa istina: došao čovek sa planine, sve uzdrmao, svima pokazao šta je pokazao, a kad je, da kažemo, celokupna politička struktura počela da se trese – onda je bilo, šta je bilo!

Ljudi, molim vas dngovijavanpartijci: verujte mi! Ja jesam samo šofer, prođuvavam dizne, kontrolišem pritisak u gumama i ulje u motoru i diferencijalu, perem kola spolja, iznutra i odozdo, nabavljam sve što treba za našu kuću, razvozim, odvozim i dovozim i možda nisam inteligentan kao neki, ali kad sam dao časnu partijsku reč, to znači da svi partijci, kao avangarda radničke klase, moraju da mi veruju, jer u Partiji nema laganja, sem možda ponekad i to sa opavdanim razlogom. A šta će vanpartijske i ostale nesvesne mase da pričaju – baš me briga, jer one i nisu važne. A ti druže Mišo, kad ovo



doteruješ za javnost, malo friziraj, kao što je običaj, jer istina je retko kad lepa, pa je nužno doterati je, da se ljudi ne potresaju.

**A evo kako je bilo kad je Vukman prvi put sišao sa planine i došao na Dedinje. (Podvuci druže Mišo)**

Svi vi valjda znate gde je kuća druga Sime: preko puta Belog dvora, pa malo u šrek, ona velika graorasta zgrada, koju komšije zovu Sivi dvor. Ama znate: uz glavnu ulicu na Dedinju, s leve strane, bašta velika i ograđena kamenom ogradom donekle, a gore kovanog vroča sa šiljcima, visoko, da ne može da se preskoči. Ali to nije moguće ni zbog milicionera koji dežuraju na svakom čošku. Naravno, imaju oni i stražarske kabine, zbog sklanjanja od kiše, vetra i ostalih nepogoda. Nekada, pre rata, te su se stražarnice oko važnih kuća i, da kažemo, dvora, pravile ko vojne, zidane, pa sa državnom zastavom, ali to je više ličilo na ulaz u zatvor, a ove su sad elegantne, staklene, pa dežurni lepo vidi na sve strane, iako ne stoji u stavu mirno, nego sedi kraj telefona. Stražarska demokratija je mnogo uznapredovala.

Preko puta kuće, sa svih strana, imamo i komšije, ali ne družimo se. Nismo na selu pa da imamo o čemu da razgovaramo, jer oni imaju svoj život, a mi, u Siminoj kući, svoj. Ovo je grad i civilizacija gde ima svega, pa ne moraš da trčkaš kod komšije po so, ili kafu, ili za žišku da bi raspalio šporet.

Bašta je velika, ko dobra okućnica, ali, naravski, sadimo samo cveće i neko retko drveće. Smiljka, koja je jedno vreme kuvala za nas, htela je krišom da zasadi gredicu belog luka, da ima iz prve ruke i ako zaboravi da mi naruči da kupim, ali to su primetili radnici iz "zelenila", koji su zaduženi za naš lep izgled, pa su je izrezili na pasja kola.

– Zna se gde šta pasuje, drugarice – rekao je njiov šef, koji je došao da lično interveniše. – Uz ovu kuću dolaze ruže u rundelama, u sredini tamno crveni "Don Žuan", okolo roze "Esmeralda", a žuta penjačica uz ogradu. Povrće i razni začini neprijatnog mirisa, za rezidenciju ne dolaze u obzir.

Luk je prekopan i opet je sve uredno i kako treba.

Bazen u sredini nije za kupanje, već za zlatne ribice, iako su se Simina deca lutila što država ne iskopa veliki, a ne da moram da ih vozim u olimpijski zajednički, kad im se prohte. A to su u pravu, jer i zlatne ribice više nemamo. To sa ribama je bilo baš smešno: ona ista Smiljka, koja nam je poslata iz unutrašnjosti, pa nije bila verzirana ni u beogradski način života, a kamoli u protokol, primila je jednog jutra pošiljku riba iz Ečke. Drug Sima voli kao fiš paprikaš, a drugarica Seka više na roštilju, zbog dijete, a kaže i da je zdravije. Stigla znači riba: nekoliko somova, tri kila sverglana za čorbu, malo šarana

divljaka i štuke. Normalno – sve živo. Ja sam već bio oprokola, pa smo se odvezli na sednicu u Izvršno veće, a Smiljka, kako je glupa, umesto u zamrzivač, pusti one ribe u bazenče. Uz zlatne. Štuka, ko štuka – razbojnik, a i som je drčan na sitnu živu poslasticu, pa nastane ršum u našem bazenu!

Smiljka je onda otišla od nas, ali bazen je ostao prazan. Samo u njegovoj sredini štrca voda iz usta gvozdene kornjače. Lepo je videti.

E, sad... u tu i takvu urednost i uređenost, negde oko deset sati pre podne, a bila je nedelja, banuo je Vukman. Privati se on za glavnu kapiju...

– Kud si navro? – upita ga ljubazno dežurni.

Video je odmah, po izgledu, da to nije ličnost za našu kuću, a najmanje za svečani ulaz. Gumeni opanci, suknene čakšire, gunjče, a preko ramena obramica sa dve emajlirane kante – običan narodni seljak.

– Dono sam sira za druga Simu – mirno odgovori momak.

Pozovu mene preko unutrašnjeg telefona, jer ja sam nadležan za običan svet i sira.

Tad sam ga prvi put ugledao i tako je sve počelo. Sve!

Visok, dosta čupav, a riđan. Gleda te nekako škiljavo, ko da te šacuje, ili ti se podsmehuje. Zubi zdravi, jaki, vučiji. Brada od dva dana, bez brkova, a na glavi šajkača. Šake mu, bog te, ko prakljače, pa obramicu prevrće sa ramena na rame ko da je lepeza, a ne četres kila sira. Baška surutka.

– Nama sir već godinama donosi Petko, iz Babinja na Ubogoj gori – kažem ja, kad dotrčah.

– To mi je deda – reče on i gurnu kapiju nožurdom. – Zanemoćao još onomad, zapekla mu se voda, pa pratio mene... – nastavi gegajući se kroz baštu, ko da je to njegova planinčina, a ne državna kuća druga Sime.

Ja ga, normalno, zgrabim za gunjče i povučem da obikoli na sporedni ulaz, gde ulazi posluga i neslužbena lica, ali on se samo praćnu i nastavi precicom preko trave, pa uz svečane stepenice...

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA

CRNE GORE DURĐE

ČRNČEVIĆ

Morate znati da kod nas vlada red i da ne može ko mu drago tek tako da bane i šnjura po kući! Zna se šta radi i gde sedi sekretarica, gde kuvarica, gde spremaćica, a u mene imaju najviše poverenja i drug Sima i drugarica Seka, supruga mu, a i deca, kad su tu, jer ona imaju i svoje stanove. Jer ja sam sa Simom već trideset i kusur godina, još kad je prvi put postao ministar željeznica, pa kad smo prešli u pravosuđe, pa

u sindikat, pa se vratili u Vladu... ja i stanujem u kući. Kako bi on bez mene? Imam finu sobu, a nisam se ženio, pošto nije bilo ni prilike ni vremena. Stalno sam po sastancima... Mislim: drug Sima priča i daje direkutive, a ja dole čekam i, ako treba, glancam kola. Ili smo na putu. On otvara objekte, seče onu pantljiku, upućuje kolektive kako da manje štetuju, a ja tovarim u gepek poklone, zahvalim, pa popričekam...

A kad smo bili mladi bilo je i noćnih vožnji i diskusija na zadnjem sedištu, pa da se i obori, ako treba... ali to nije za priču. Još da me čuje drugarica Seka – taman posla! Razumete?

I kako bi onda on bez mene?

Ali ja se rastorokao o sebi lično, a događaji, o kojima hoću da referišem, uopšte nemaju veze sa mnom!

Dakle: Vukman!

Narode, on je zaista čudo. Ič se ne štrecnu kad ja podviknuh:

– Kuda ćeš tamo, govedo?

... već mirno lјulja obramicu uz mramorne basamake, pa na velika četvorokrilna vrata od kristalnih staklića, pa pravo u hol. Ko da mu to po rangu pripada, bog te!

Kako je ušao zabaci one kante, pa ih spusti na pod, pažljivo se izosvrti oko sebe, kao da će da fotografiše i slike po zidovima i vazne sa cvećem i veliko politirano stepenište što vodi gore do ličnih soba druga Sime, gleda, gleda, a ništa ne govori. Ne divi se?! Ne gundā, recimo:

– Uh, što je lepo, mamu mu rošavu! Što je luksuzno. Sto godina da živim ovo neću da vidim!

Ama jok! Ne čudi se ni tepisima, koje smo dobili iz Persije od one delegacije, ni drvenim bogovima i đavolima iz Afrike, što su nam slali za uspomenu, ni sparušenim glavama iz Brazila, a to je baš da se uplašiš. Gleda, gleda, pa ti tek čučnu u čošak i zanese se u misli.

– Nosi to ukrasno, momak – kažem ja savetodavno, jer mi bi jasno da ne zna gradski red.

On me samo časkom pogleda, ali očuta.

– Nije ti ovo ni mlekar, ni pojata i ne meće se na mermer iz Oplenca kanta sa Uboge gore!

– Plati pa d'idem – odgovori Vukman, kao da i ne čuje šta mu savetujem, a čuči i dalje. Valjda odmara snagu. – Od poslednje stanice treba mi šest sati peške uzbrdo.

Taman ja htetoh da planem i da očitam bukvicu toj balavoj seljačini i objasnim mu da u udruživanju rada i sredstava on ima da odnese svoje kante i sira do mesta opredeljenja, a tek onda da mu se rad platí, kad ti u hol uđoše gosti.

Znao sam ja da je za taj dan drug Sima naručio neke akademike, ili tako nešto, ali me zamaja sironoša pa ih ne dočekah po protokolu. A valjda od ljutnje ne čuh ni zvonce dežurnog milicionera? U svakom slučaju, ja se zbrzah kad ih videh da ulaze, najavih preko interfona sekretarici Dari, pa uprtih kante, da ne vonjaju onolika surutka i presolac kulturi i nauci.

Sad se vi pitate šta bi sa Vukmanom? To će da vam pročitam iz stenografskih beležaka, jer ja tu dalje nisam bio. A stenogram postoji, jer kod nas su hol i saloni i donja biblioteka ozvučeni, pa se sve snima što se priča. Jer može drug Sima, ili neki gost, štogod pametno izvaliti, pa bi bilo greota da se to izgubi za budućnost. A čoveku ne padaju baš svaki čas značajne misli na jezik. Zato aparatura počne da radi čim ja javim Dari da je neko stigao i da razgovori otpočinju.

Eto iz tog tehničkog razloga ja znam šta se desilo, pošto mi je stenogram pre neki dan pokazao ovaj Miša, što beleži moje misli, a mnogo se i sam čudio i smejavao.

Elem, ja lično uprtim kante, da se ne inatim sa budalom, pa kroz hodnik u pomoćne prostorije, a evo zapisnika o tome šta je dalje bilo u holu. Nisam ga ukrao, časna reč, original je gore, u arhivi, a ja sam samo pozajmio duplikat.

#### **Snimano u ulaznom holu 19. maja u 10 sati i 26 minuta.**

Prvo se čuju koraci. Odmereni i bez nervoze. Dvojica čuteći šetaju. Zatim se neko zakašljao.

Debeo glas: (identifikovan kao profesor, dr S. Merković, član Akademije nauka) Jesmo li mi to požurili?

Šušketav glas: (član Predsedništva SSRNJ i ostalo, drug F. Koplen) Tačni smo, ali možda je neko od ranije kod druga Sime, čim nas ne zovu.

Debeo, pr.drak. Merković: Mislite li da treba da mu priložim i analizu sa svim podacima ili vam je dovoljna moja verbalna podrška?

Šušketav drug Koplen: Komisija se usaglasila, ponude Dženeral elektrika iz Tajvana su povoljne, ali Sima traži i mišljene nauke o nuklearkama. Digla se velika prašina među običnim građanima, pa treba pucati i velikim topovima.

(Primedba stenografa: ovaj čovek govori "komišija še ušaglašila", jer ima šprahfeler, pa šuška, ali ja ču, gde pogodim, prekucavati ispravno.)

Debeo pr.dr.ak.: To je strah neprosvećenih. Životinje se plaše vatre, ljudi su vriskali pred Limijerovom lokomotivom u prvim filmovima, navići će i na nuklearke.

(Na traci se čuje neki neobičan smeh. Bezazlen. Ne smeje se ni jedan od njih dvojice.)

Šušketav drug Koplen: Ja vodim Skupštinsku komisiju...

– Znam.

– Obišli smo pola zapadnog i istočni razvijeni svet, bogamu, razgovarali, dogovarali, a sada neki buškaju...

– Znam.

– Vas ćemo poslati na Tajvan zbog kontrole isporuke.

– Znam.

– Vrlo su ljubazni, galantni... Šrdačni... videćete.

– Znam. Nadam se da ste poručili teškovodne reaktore, a ne lakovodne?

– Molim?

– U teškoj vodi, kao moderatoru, gubi se znatno manje neutrona nego u običnoj, pa ih je više za fisiju... za cepanje...

– Molim?

– Još ako se u reaktor, pored urana stavi i torijum, on apsorbuje neutrone pa dobijamo formulu: torijum 232 plus en, to jest neutron, ravno je torijum 233. Razumete?

– Molim?

– ... pa uz protaktin 233, do urana 233, koji u termalnim energijama, to jest u reaktoru, daje više neutrona za fisiju od urana 235...

(Ponovo se začuo onaj smeh, pa se pretvori u rečenicu. Govornik je identifikovan kao neki seljak, prodavac sira – Vukman.)

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
ACADEMIA PETROVIĆE  
CRNOJEVIĆ



Vukman: A kako će da se skamo sa nuklearni otpad?  
Misliš: turi u neku pećinu pa zatrpa?

Pr.dr.ak.: Ko je ovo?

Šušketav drug Koplen: Niko. Ne obraćajte pažnju.

Vukman: Ne pazi danas, ne pazi sutra, a posle vi đavo kriv! Sačekaj, majkoviću, rešenje za fuzionu reakciju, a ne za

fisiju, pa će i goriva da bude kolko voliš, jer su puni okeani teškog vodonika, bog te jebo, a nema ni zagađenja.

Pr.dr.ak.: Šta se vi mladiću mešate, kad nemate pojma o čemu se radi?!

Vukman: Uh, teško pa razumeti. Čukni se u glavu, čiča, pa razmisli: valjda je bolje spajanje atoma, nego cepanje?! Jer kod fuzije sudar jezgara De i Te, deuterija i tricijuma, ili samo De i De izaziva spajajuću reakciju. Pa valjda i sam znaš formulu:  $W(E) = \frac{a}{e} \cdot e - \frac{b}{\sqrt{E_2}}$  gde su a i b konstante zavisne o nuklearnim svojstvima jezgara, a E relativna energija njihovog gibanja.

(Ovde je na traci tišina, pa smo mislili da je došlo do nestanka struje.)

Pr.dr.ak.: A vi ste... nuklearni fizičar?

Vukman: Jok, prodajem sira. Punomasan. Dedin.

Pr.dr.ak.: Otkud onda razumete?

Vukman: Nije muka razumeti, ali je teško da se čovek onako... razumeš... u teoriji, odluči koja je metoda bolja za održavanje plazme na potreboj temperaturi? Da li da se termonuklearna reakcija razvije pre nego što zagrejana plazma eksplodira ispod gustine neophodne po Lavsenovom kriterijumu, ili...

Šušketavi drug Koplen: Šta vi tu pričate? Ko je ubacio ovog provokatora? Obukli ga kao seljaka i podmetnuli!

Pr.dr.ak.: Čekajte, ja sam zaprepašćen. Ovaj mladić zna šta govori.

Šušketavi: Naravno, kad je kostimiran jedan od zelenih fizičara. Našminkali ga kao seljaka. Čak i smrdi na surutku. Ali ja znam čije je to maslo!

Pr.dr.ak.: Molim vas, mladi čoveče, vi kažete da deuterijum, ili teški vodonik, koji ulazi u sve fuzione reakcije...

Vukman: Ama ja sam to samo radi primera, ali u plinskoj plazmi, ili da kažemo kad sмеšamo pozitivne i negativne jone, postižu se milionske temperature. Pa oni Amerikanci došli već do 50 miliona Celzijusa i  $N_p = 5 \cdot 10^{20} m^{-3} \cdot S_3$  tj. premašenje fuzionih uvjeta... razumeš, bog te mazo? A ovaj badža oče da kupi neku starinsku elektranu. Ko s kruške da je pao!

Šušketavi: Dosta! Druže Merkoviću, ne govorite više ništa pred njim. God knows who's the man? I'll arrange for him to be

summoned to the right place, and to be questioned properly at the right place.

(Mi smo ovo preveli sa engleskog: Bog će ga znati ko je ovaj? Ja ču srediti da ga pozovu gde treba i da ga ispitaju kako treba.)

Vukman: What a strange man you are, bog te, I see you're considering suspect anyone who knows something.

(I ovaj, odjednom, govori engleski. U prevodu: Kakav si ti čudak, ti smatraš sumnjivim svakog ko nešto zna.)

Pr.dr.ak.: Govorite engleski, a kažete da prodajete sira?

Vukman: Pa govorim kad moram. Što se on istresa na mene? Nije on s mene ovce čuvao pa da smo drugari. I što mi preti?

Šušketavi: Videćemo već ko je od ovaca, a ko nije.

(U snimku je neko pucketanje, nešto kao psovanje, pa trčanje po holu.)

Pr.dr.ak.: Zaista, mladiću, ko ste vi?

Vukman: Vukman. Deda odjednom ne mož da piša, pa poslali mene sa sirom. A imao sam i preča posla: našao negde u Raškoj naš uča Ramajanu na originalu... Sanskrit i to arhaični, bog te jebo, i ja taman uzo da čitam, a tajko viče: nosi sira, Vukmane!

Pr.dr.ak.: Ramajanu i Mahabharatu?

Vukman: Jok, Mahabharatu neko ukrao.

Pr.dr.ak.: Na starom sanskritu?

Vukman: Original.

Pr.dr.ak.: Pa šta vi radite?

Vukman: Sad sam kosio travu. Prva proletnja.

Pr.dr.ak.: Kakvu travu?

Vukman: Pa za stoku? Koj jede travu? Znaš valjda šta se u ovo vreme radi na selu?

NACIONALNA  
– A šta ste završili?

BIBLIOTEKA  
– Okopavanje.

CRNE GORE ĐURĐE  
– Ama šta ste završili od škole?

CRNOJEVIĆ  
– Osmogodišnju. Celu, celcijatu.

– Pa otkud znate atomsku fiziku?

– Iz knjige. Pročito.



CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

- A engleski?
- To slušam na tranzistoru.
- I šta još znate?
- U kom smislu?
- Recimo u naučnom?

(Čuje se smeh)

– A kako da znam šta znam? Što sam pročito – prilepilo se, što nisam – otkud mi znanje?

– Začuđen sam pa proveravam. Verovatno ste čuli za molekularnu biologiju?

– E, to mi je mlogo zabavno. Šta se sve dešava sa onom dezoksiribonukleinskom kiselinom, slavu ti... meni su jasni principi genetike, ali odavno ne mogu d'ubodem neku radio stanicu koja govorи o novijim otkrićima, a ne znam ni di Ću knjige da nađem, pa sam tu falican, a molekularku baš volim. Znaš, čića, planina ti je pusta, a zimi ubi dosada, pa se ja zevzećim i prevrćem u sebi sve što sam čuo i pročito. Imam ti ja, znaš, falinku: Što čujem, jal vidim, ne mogu da zaboravim. Nikako. I sve se slaže u glavi kao u neke fiočice i razvrstava se. Hoćeš da se poigramo, da viš da sam zapamtio sve što ste pričali ti i onaj ko malko očerupani, što izjuri?

– Neću. Verujem vam. Ali ako me i sad budete razumeli, ja ču da kleknem pred vas.

– Ju, a zašto?

– Kleknući i klečeći ču da odem do Akademije nauka. Od stida... ANI NIŠBA BEŠEM, SEATA IŠ AJOTER NADIR AŠER PAGASTI BEHAJAJ. AVAL ANI MESUPAK, KI ENEHA JODEA AFILU ET AJAHASOT ŠELANU VEATA MEDABER NORA.

(Primedba: ovo smo jedva preveli u Institutu, jer je to na hebrejskom. Znači: Zaklinjem se Bogom da si ti najneobičniji čovek koga sam sreo u životu. Ali ja sumnjam, jer ti ne znaš ni naše padeže i govorиш nakaradno.)

VUKMAN: MORI TANIDA AJA OMER LI: "PIKEAH ATA VUKMAN", VAANIB HOŠEV KSEZE LI MIN AVIR ARARI. UVNOGEA LEDIKDUN VELAŠON SELANU, KAH MEDABERIM ECLENU UMA SEANI LOMED PAAM JAHAT, ENENI JAHL LISKOAH.

(Prevod Vukmanovog odgovora: Moj učitelj mi je uvek govorio: "Bistar si ti Vukmane", a ja mislim da je to meni od planinskog vazduha. A što se tiče gramatike i našeg jezika, tako se kod nas govori, a ja ne mogu da zaboravim!)

– O božel!

(Čuje se nešto kao bacanje vreće na pod.)

– Nemoj, čiča, ko boga te molim, diž se – nije to ništa! Da vidiš tek mog dedu...

– Jao...

– Ne vuci se po podu, kamen je ladan, a ti imaš sinuse.

– Otkud znate?

– Govoriš, brate, unjkavo! Zapalio to se naročito ovaj levi, sinistra. Daću ja tebi jedan melem, ima da ode ko rukom. Uzni čist žuti vosak veličine oraha, pola šoljice ulja, dva cveta bele hajdučke trave, dva žute, grančicu kantariona, tamjana ko dva zrna kukuruza, jedan cvet zove srednje veličine i smolu beloga bora ko nokat od palca, pa kuvaj 15 minuta na tihoj vatri...

– Jao...

– Samo zapiši reči koje ćeš da govoriš dok držiš melem u nosu: zovi zovo zovka, na hajdučke hajke... kako ti je ime, čiča?

– Ludim li ja? Stefan...

– ... šalje Stefan smole do pčeline majke! To govori dok ti melem ne izvuče đubre iz sinusa. Trpaš u nos svaku noć...

(Čuje se dahtanje i jaukanje)

– Nisam ja, nego si ti lud, mladiću! Znaš atomistiku, biologiju i jezike, a врачаš ko baba.

– Pa ljudi su se lečili i pre nauke, gospodine. A ovde i ne pomaže vračanje, nego trave... baje se samo zato da bi bolesnik verovao u lek, da se malo zanosi i misli na svoju boles. To ti je narodna parapsihologija...

(Ovde se razgovor prekida i čuje se neko trčanje, policijska zviždaljka, gužva, otimanje, i jedna neprilična psovka, pa je zato ne navodimo. Izgleda da se umešala milicija, ili državna bezbednost, pa je snimanje, iz razumljivih razloga, prekinuto.)

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



## MEĐUGLAVLJE

**Lično pismo islednika D.M. Hadžilekića  
načelniku SSUP drugu Mirku.**

*(Fotokopija iz arhive Sekretarijata, dobijena po vezi od tajnih suparnika druga Sime.)*

Poštovani druže Mirko, Vi ćete dobiti zvaničan izveštaj o slučaju Vukmana Kalića iz Babinja sa Uboge gore, ali Vi i sami znate da to nije to, pa hoću da Vas obavestim o stvarnoj istini, da biste intimno znali sve to o tome! Drug Koplen je lično zahtevao intervenciju od naše ispostave, tvrdeći da je u pitanju ubačeni neprijatelj poretka, možda čak i iredentista, koji hoće da obori naša nastojanja u gradnji nuklearnih centrala, za čije podizanje je on, Koplen lično, i zainteresovan i zadužen. Mi smo poslali patrolu u vilu druga Sime i ona je, shodno prijavnim intencijama, zatekla u holu kuće seljaka sa obramicom kako diskutuje sa akademikom Stefanom Merkovićem na nekom nepoznatom stranom jeziku, a dotični akademik kleči na kolenima i stalno se udara u glavu.

Seljak se nije odupirao organima, dok je akademik otpuzao kroz baštu vičući: jao, jao!

U službenom izveštaju Vi ćete pročitati sve generalije gorenavedenog poljoprivrednog prodavca sira sa obramicom, ali ja želim da Vam dam opis stvari koje se u dopisu ne iznose, a možda su važne za saznanje Vama lično i Sekretarijatu.

Vukman Kalić priveden je u stanicu milicije u ispravnom i nedirnutom stanju, zajedno sa dve emajlirane kofe, koje mu je u poslednji čas doturio šofer Kosta. Tu su mu skinute lisice i uzete generalije. Ustanovljeno je, prema njegovoj dobrovoljnoj izjavi, datoj bez prinude, da je rođen pre 28 godina, visok 192 santimetra, po nacionalnosti Srbin, pravoslavne veroispovesti sa ateističkim ubedjenjem od oca Safeta (?!), na šta vam skrećem pažnju. Na moje pitanje kakav je to Srbin, a zove se Safet, Vukman je doslovce odgovorio, što je naknadno i potpisao:

CRNE GORE ĐURĐE

— Selo Babinje nalazi se na vrhu Uboge gore, ima osam kuća sa različitom veličinom familija i nešto kao crkvu, a po izgledu brvnaru sa klepetušom, koja više služi da se sakupi narod kad je neka muka, nego kao bogomolja. Selo je baš na tromeđi između SR Srbije, uže, AP Kosova, koje je tu šire i SR Crne Gore, brdovite, i nikad se nije utvrdilo kome pripadamo. A

CRNOJEVIĆ

kako je naša kuća na jednoj stenovitoj čuki na sred srede, mi ulazimo na kapiju iz Crne gore, izlazimo u povrtnjak u Srbiju, a kad idemo, da proštiš, u nužnik – prelazimo u Pokrajinu. Molili smo nadležne organe, sve do Saveznih, da nas opredede, ali niko neće da se vere uz one vrleti, pa je moj pradeda Mrgud, koji je rođen u šumi pred ulazom i zato se oseća Crnogorcem, odlučio da mu sin, rođen među kupusom, postane Srbin, Petko, a unuk, rođen u vajatu, pripadačem Pokrajini, da se obreže i nazove Safet. Pošto je mene majka donela kraj ognjišta, koje je u srednjoj tački, pa neopredeljeno, ali mu dim, zbog vetra, više nagnije ka Srbiji, deda me nazove Vukmanom. Ja bih najradije bio Jugosloven, ali oni nemaju svoju zemlju, već samo Saveznu vladu, pa ja ne bih znao gde čuvam stoku?

Mi smo, druže Mirko, odmah pokušali telefonom i televizorom (gde ga ima) da utvrdimo istinitost njegove izjave, ali svi nadležni, dole, u bazi, vrdaju. Kada su uvideli da se interesuje direktno Beograd svi su izvestili da selo Babinje i vrhovi Uboge gore nisu njihovi. Možda se boje da će se tražiti da im uvode struju, ili da ih pomažu kao nerazvijene, tek jedni tvrde da to nije njihovo, drugi – nije naše, a treći se pozivaju na Kongres, Ustav i zakone koji to pitanje nisu ni rešavali.

Toliko o generalijama i mestu boravka. Drug Koplen nam je javio da je subjekat vrlo sumnjiv, ističući mogućnost prerušavanja nekog neprijateljski nastrojenog zelenog ekologa u seljačkog sironosca. Ispitali smo i to. Koliko smo mogli u prvom trenutku. Subjekt je izjavio:

– Po kom to zakonu seljak ne sme da bude pametan?

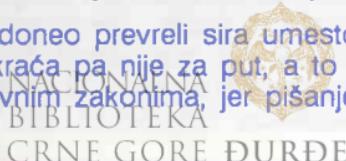
Nismo mu odgovorili, jer pod:

a) ne znamo, a pod:

b) vlast i nije dužna da odgovara pojedincima, a pogotovo ne nekim prostacima.

Subjekat Vukman je na naše čutanje dodao:

– Ja sam doneo prevreli sira umesto strica Petka, kome se zapekla mokraća pa nije za put, a to nije nikakav prekršaj po našim pozitivnim zakonima, jer pišanje je stvar slobodnog opredeljenja.



– A po negativnim? – upitao je strogo milicioner Gavriло, ali on je glup, pa to i ne treba navoditi.

– Kod nas su svi zakoni pozitivni – opet će privedeni Vukman, i poče da nam ređa i to napamet (!) sve tačke Ustava, i starih i novih, sa amandmanima i krivičnog zakona i građanskog prava i Rimskog na latinskom, a kad se pozvao i

na Helsinki i to citirajući paragafe finskim jezikom, mi smo prešli na sledeća pitanja:

1. Zašto ste se, druže, izjašnjavali protiv nuklearnih elektrana, kad vas нико nije ni pitao za mišljenje?

– E, neće ni, vala, нико utrapit zastarjele centrale! Nijesmo mi nikogovići i nećemo se prodavat stranim kapitalistima – odgovori on, odjednom, na crnogorskom dijalektu.

2. Otkud se ti, bre, seljačino, razumeš u to? (Izvinite zbog neprikladnih reči u pitanju, ali on nas je iznervirao!)

– Imam oči pa čitam, a imam glavu pa mislim – odgovorio je tada sa srpsko-seljačkim akcentom.

Odmah sam pomislio: ako mi na sledeće pitanje odvrati na albanskom, biće stvar jasna!

Nažalost, nisam se setio više ni jednog pitanja pa on očuta.

Druže Mirko, izveštavam Vas da smo Vukmana Kalića posle toga pustili zbog nedostatka dokaza, jer iako je lično drug Koplen tražio istragu, a on je odgovoran i nadležan za tolike stvari, nismo imali nikakvog zakonskog osnova za određivanje pritvora. Subjekat nije psovao ni državu, ni poznate rukovodeće ličnosti, ili forume, a zbog poznavanja stranih jezika i atomske fizike još nismo nikog pozivali na odgovornost, pa nismo imali ni presedan, ni uputstvo.

Ja sam, za svaki slučaj, tražio dugoročniju kontrolu u opština koje se odriču sela Babinje, ali su mi iz Pokrajinskog sekretarijata odgovorili da oni nemaju nijednog slobodnog milicionera, koji bi mogao da čuči u Babinjskom Šibljaku i proverava kretanje i razgovore dotičnog Vukmana, jer su svi zaduženi za iredentu i kontrolu iseljavanja Srba i Crnogoraca, iz crnogorskog SUP-a rekoše: ne skrećite ka unitarizmu i ne mješajte se u našu nadležnost, a iz srpskog mi nisu ni odgovorili, jer su verovatno zagubili dopis.

S druge strane, iz kabineta druga Sime uopšte nam nije javljeno kakav je njegov stav po tom pitanju, iako je gore navedeni subjekat uhnvaćen u njegovoj kuci. Možda on smatra slučaj nevažnim, što bi nama silno plakšalo situaciju.

Molim Vas da mi odgovorite jesam li ja i dalje nadležan po tom incidentu, ili će neka viša instanca preuzeti slučaj.

S drugarskim pozdravom i poštovanjem  
vaš D.M. Hadžilekić

P.S. Kad smo mu rekli da je slobodan, ali da treba da pazi šta govori i gde to govori, otpušteni Vukman Kalić je izjavio:

– A šta će ja kad mi je otišo voz? Ko će da mi plati noćenje, kad mi ni sira, zbog milicije, nije isplaćen? Pa zar ću peške, majke mu ga, od Dedinja do Babinja?!

Onda se prekrstio i levom i desnom rukom, kao da je jako začuđen i napustio stanicu milicije zviždeći starinsku pesmu "Kupi mi majko top" i to vrlo nemuzikalno i falš.

## II

## TAJNA GLAVA

## Tajni zadatak šofera Koste

(stenogram, traka br. 2)

Dva dana posle Vukmanovog dolaska i odlaska i čitavog kalabaluka što se napravi, negde oko osam izjutra pozove me drugarica Dara.

– Imam za tebe direktivu – kaže i broji pare.

Pomislim da opet treba da se doneše nešto sa pijace, možda mlad kajmak iz karlice ili šušpe, jer drug Sima mnogo voli suve paprike punjene mesom i pirinčem, a može i sirom, pa da lјutne kad umociš u saft. Ne šalju me valjda za mlad krompir, rano je, jer taj što se pojavio gajen je u stakleniku, pa mu je ukus nekako blutav i zemljosan, a kod nas se nabavlja samo prva klasa.

– Daj pare – kažem Dari, a ona pruži poveliku hrpu i formular.

– Otkad vodimo pijačnu administraciju? – izvalim ja štos, a merkam je zavodljivo. A što da ne – pedeset još nisam napunio i u snazi sam.

A Dara je baš ženska za gledanje... u stvari i za... razumeš?... Za sve drugo je, ali ko može tu da se nabaci? Ja mislim da je drug Sima nju i izabrao zato što je lepo videti je, a svako radije šacuje neko izgledno čeljade, nego neku babuskeru, ko što ima u kabinetu drug Slavoljub. Džaba ga bilo – ni službeno ne voliš da svratiš.

Ja, onako u sebi, mislim da bi kod Dare drug Sima mogao da prođe znate i sami kako je on i pored godina kočoperan i propoštan, ali on te u kući – ništa! Ne pipa! Ne zbog Seke, ne boji se on nikoga, kamo li žene, nego iz principa.

– Nismo Turci – govorio mi je još dok smo bili mlađi i drčni, – nismo ni Arapi, pa da držimo više žena u kući. Haremni nisu kod nas ni po zakonu ni po socijalističkom i samoupravnom moralu, a što uvatiš van kuće i da se ne otkrije – alal vera!

Tako je govorio nekad, a sad i kad se dugo vozimo uglavnom čuti. I po tom pitanju i uopšte.

Ali o drugu Simi ču kasnije, o njegovim mislima i stavovima, jer tu ima šta da se nauči... a sad počeh o Dari.

Ja sam baš proputovao celu zemlju unakrst, bio službeno, sa kolima, i u susednoj Rumuniji i Trstu i gde sve nisam, i nagledao se naroda, naročito ženskog, ali takve sise, kolena, zadnji i prednji deo, uopšte celu snagu – ne pamtim da sam video! A kad ide, samo ljljuška: spreda da gore, da dole, a odpozadi – levo i desno, vrc pa vrc, a šlic na sukni uvek popriličan i dubok, a bluza, od vrućine, ili njene sopstvene toplove, do pola nezakopčana, pa kad se okrene na bočni telefon pračakne se ono unutra... mogao bih ceo dan otseđeti u njenoj kancelariji. Ništa, samo da gledam. Glava joj je plavušasta, oči crne i gledaju netremice, a usta crvena i napućena kao da stalno sisa krupne svilene bombone.

Valjda dobro radi svoj posao i to što radi, ali to nije moja stvar, pa se i ne mešam. Tek, Sima je drži kao ličnu sekretaricu, kućnu, već 5-6 godina.

Ima on i drugaricu Mitičević u kabinetu, na svom odgovornom radnom mestu, ali češće radi kod kuće, jer ovde se bavi razmišljanjem i idejnim razgovorima, pa kad nešto smisi samo ode i izda direktive, usmeri i tako svi znaju šta treba da se ostvari.

Ali da se vratimo Dari.

To što se Boban, Simin sin, hvalio šta je sve on njoj radio, a kako ona njemu – ne sećam se, jer ne verujem. Jer Boban je i raspušten, da ne kažemo: promangupiran, oče i da slaže i da se pravi važan, bože, tatin sin, švaler i po! Možda je nekad malo i pričvrljio uz pisaći sto kad nema nikog u blizini, ili gricno, pipno, ali da se omastio neće biti, jer Dara ima muža Božu koji je, istina, nekako ženskast i voli da se uvija kad hoda, ali ipak joj je muž i radi na srednjem srpskom nivou, u strukturi.

– Ne ideš na pijacu – kaže, dakle Dara. – Potpiši putni nalog i uzmi Landrover umesto "Mečke", voziš na teren.

– Tvrd je Landrover, otkud je on za druga Simu, istrešće mu bubrege.

– Putuješ sam. Selo Babinje, Uboga gora, da nađeš onog Vukmana.

– Malo nam sira?

– Ne treba sir.

– Pa šta da dovlačim iz te vukojebine! Jariće?

– Vukmana. I pazi kako se izražavaš.



– A kako da kažem kad ne može gospodin seljak sam da dođe, nego limuzinu da mu pratimo?!

– Bez diskusije – strogo će Dara i kako lupi šakom o sto sve se na njoj zatalasa! Ja se brže bolje nagnem da zvirnem u dekolte, a ko sanćim potpisujem putni nalog.

– Naredio gazda (tako mi tajno i od milošte zovemo Simu) da ga privedeš, ali da ne dandaraš okolo.

– Zar ja? – ljutnem se reda radi. – Pa vi me bar znate.

– Zato što te znam to i govorim – reče Dara, a zaokruglila onim svojim ustima. – Potreban je domovini i lično drugu Simu! Pazi – to je tajni zadatak!

– Bog te jebo, – pomislim ja uplašeno – taj momak je ipak sumnjiv!... pa pravac u svoje sopče po revolver beretu od 9 milimetara, što mi je dodeljen kao službenom šoferu i pratiocu. Nas što čuvamo šefove, zovu u svetu i "gorile", ali ja to mrzim: pa nisam majmun, majkoviću!?

Ko nije putovao dole u te planinčine ne može da zna kako nam je, ponegde, gospod Bog zapičorio našu Domovinu. Prosto je rasuo kamenčine i ostavio južnim Slovenima da se biju u glavu i prave od toga državu, nekakav poredak i automobilizam.

Dok putuješ putem prvoga reda još je i đene–đene: rupčage su samo delimično, negde čak i zatrpane šljunkom, ali kad iza jedne velike okuke, propisno obeležene pomoću olupanog putokaza, moraš da se izdvojiš i kreneš desno, na Šumsku stazu za Babinje – najebao si!

Ja baš volim selo... i rođen sam na selu i od škole sam bežo u selo i tetka Staniju još imam u toj prirodi, ali... džaba ga bilo!

Na početku je još izgledalo suvo, pa se klatariš i gegaš uz vododerine, voziš prvom, ili u najboljem slučaju drugom brzinom, obilaziš panjeve i jarkove, snalaziš se... ali kad se nabaciš preko nekakvog prevoja, a oko sam božji bor i jela – privati me magluština, smrači se ko da će u podne da počne noć, pa onda počneš neki istuhovati: s jedne strane samo što ne opalim bočnim retrovizorom u drveće, a s druge ambis...

A propisano drumsko obezbeđenje? Jes, matrak, možeš da se strmekneš, a posle samo medvedi ili kurjaci stignu da izvrše uviđaj! Huči negde dole, u bestragiji, nekakva vodurina, a ako ne daj bože, otvoriš prozor na kolima – uleti oštar i ljun vazduh i ščepa te za gušu. A nigde ni žive duše... Da jaučeš od straha što si sam u toj pustošnoj planinčini. Ja, naravno, imam beretu sa šest metaka i sedmim u cevi, pa se ne secam,

jer sam i hrabar po prirodi, ali da mi je milo – nije. Ja ovo ne pričam da bih se žalio na pretrpljene opasnosti, nego da shvatite težinu mog zadatka. Jer, pazite: to pentranje nije kratko, ima preko 30 kilometara uz šumu i planinu. Sve strmije, sve gadnije i da Landrover nema i prednju i zadnju vuču, ostavio bih kosti u nekoj jaruzi, pa biste mi davali već 40 dana i pojeli mi panaju.

Kad se približih vrhu, zakači mi neka kvrgava panjčuga auspuh, on se otkide, pa niza stranu, a ja, to jest Landrover, poče da drči kad daš gas, misliš – raspasmo se! A onda odjedared bljunu kiša, opali grom iza čuke i nasta takva jebada da pomislih da bežim nazad, u Beograd, pa puklo di puklo! Mislim: kod druga Sime!

U tom ti, u svoj toj muci i buci, kroz brisače koji klepeču kao ludi, primetim kako iza jedne krive jele iskoči neki čiča! Auskuplujem i prikočim, a srce da iskoči. Ko da pade s neba, bog te jebo, a šofer posle nek odgovara za budalu. Pravi se da ne vidi munje, ne oseća pljusak, ne čuje drčanje bez auspuha, već skakuće s kamena na kamen i ko da nešto u sebi pevuši...

– Pomoz bog, – reče veselo i htede da prođe, ko da je to normalno što kroz planinčinu idu Landroveri, pa još neispravnii!

Oipam pištolj.

– Je l'daleko to Babinje, prijatelju – upitam učtivo, da vidi da sam miroljubiv. Šta znaš koga sve nema u toj pustoši?!

– Ama jok – prošušketa čiča. – Nama ni dva sata do prve kuće, do Mikića! A onda ti je sve još bliže: na svakom čuviku ti je po jedna vamilija. A koga išteš?

– Paz'da ti ne kažem – pomislim u sebi, a glasno ću – Reče, dva sata? Peške?

– A kako? Da nemaš jeroplan? – reče stari, razkokodaka se od smeja i opet zađe u gustiš, pokrivačući glavu ostatkom nekog kišobrana.

Nastavih. Šta ću?

NACIONALNA



Iznenada, kakvo zamraćenje volan na levo i probih se iza okuke kroz prame magle. Sve se promeni: nigde kiše, ali nigde ni drveta, ni grmlja! Sam kamen go graorast, a oštar! Ko da je gospod bog čekićem tuco u planinu. A onda zvirnu i sunce iza oblaka.

Ljudi, kakvo brdo! Da čovek prosto zine od čuda, da se zatelebeće od neke strave i lepote, ko onaj Amerikanac na mesecu. Gledali ste.

Ugasim motor da oladim mašinu, a tišina puče oko mene. Baš tako: kao da je puklo pa – ništa. Muk.

Sedim na sicu, on me malo podupro u leđa, nije to merdžin naslon, i pokušavam da se snađem i orijentišem. Znam da više ne pomaže AMSOVA autokarta, vukojebine nisu upisane za turiste.

Predamnom, a onako kao malo ispod mene, rasuli se čuvici. Usred kamenih litica na svakom vršku po kuća, pa livadica, pa poneki visoki, granati bor, pa okolo opet lјuti, napukli kamen. Kuće daleko jedna od druge na puškomet, kao da su komšije zavađene.

Pogledam kuda ču, ali ne vredi da piljim i osvrćem se, jer dalje nema baš nikakve staze. Ni Landrover, terenac, ne može nikud, već ćeš ti grešni Kosta skakati s kamena na kamen ko divlji jarac!

Šta sam mogo? Zaključam mašinu zbog nedajboža, pa opalim peške u svojim šimi cipelama. Ja sam gradski čovek, kulturan, otkud sam znao da treba da nazujem gumenjake?

Posle po sata đipanja, tociljanja i psovanja, uzverah se do prve glavice...

Na tronošcu, uz kućni duvar, jedan mali, žuti starčić okrenuo grudi izvirovatom suncu i greje kostobolju. U ruci mu šeše iz kojeg pijucka nešto mrko, ko da je šaku kleke strpao u rakiju još u prošlom veku.

– Oj, oj, oj... Radi... Ša-a-a – začu se nešto kao lelek iz daleka, od prvog komšije. Vidim da na drugom brdu neko maše močugom.

– Oj, oj, oj... – razdera se ovaj moj žuti čiča, ne mrdajući.

– Ka... ko... su... ti-i-i prezimila... gove... ee... da? – doneše nam kamen jeku.

– Bogomi... i... i... ka... filozofi... i... i... – nastavi starac razgovor na daljinu.

– A, šta su ti to... fi... lo... zofi...? – odleleka onaj sa štapom.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
GRADSKOG MUSEJA  
CRNOJEVIĆ



– Ada, ne znam, Vala, ako nijesu vu... ko... vi... i... i... – završi čiča svoje izlaganje o majskom završetku planinske zime i povuče iz šišeta.

– Izvinite, gde da nađem Vukmana, što mu je deda Petko – upitam kulturno, otresajući paprat koja mi se nalepila na tur posle poslednjeg klizanja niz vododerinu.

– A šta će ti Vukman?

- Da porazgovaram s njim.
- Evo popričaj samnom, ja sam stariji, više znam.
- Treba mi on.

– Ona suklata? – upita deda i pljucnu među sopstvene noge. – Svi su oni avetinje! Kod njih ni žena nema, ne mogu da se zapate! A viđi kod mene – pa tek viknu – Baba, donesi, posluži, doša nam čovjek u kuću! – a onda poče da mi šapuće: – Kod mene je i Radunka. Čuo si za nju – pobegla je od muža zbog batina pa se ovdjen svila... Pomaže. A i meni toplije u krevetu. Prigreje svaka s jedne strane, a pred zoru privije malo čića mlade vune na mali stomak – toroče starac uživajući, ali meni ne bi do zanovetanja.

- Ama gde stanuje Vukman Kalić, to pitam? Žurim.

– Ako žuriš – slomićeš se. Ostani i odpočini. Nama ni vlast ne dolazi. Čak ni poreznici. Ajde, ne prevrći te očurde, vidim te! Kalići su ispod onog sunovrata, đe se vode obrušuju – i okrete uvređeno glavu od mene.

Podvrnem pantalone, da se ne saplićem na žuto žbunje što se izvrtelo između stenja i pobegoh od dosadnog starca. Njemu vreme stalo, a meni jurca.

Mirišu, ljudi, te brdske prolećne trave nekako gorko, a opet slatko. Vazduh prosto guši svojom čistoćom, pa samo zevaš i lapćeš ga, ko pas baru...

Kad se uzverah uz četvrtu glavicu, blizu tog vodopada, stigoh na kraj svog puta i tajnog zadatka.

Vukmanova kuća je povelika i kamena, pokrivena jelovim daščicama kao crepom, a već na prvi pogled se vidi da je tu sve neobično: spolja je stepenište koje vodi na polusprat u kome žive ljudi, a velika drvena vrata puštaju stoku u poluprizemlje. Jer marva je noću u kući, pa toplota od njihovog duvanja greje pod u sobama.

Na sred krova je neki andrak od žica, lavora i raznih gvozdenih i drvenih kolutova, za koji mi kasnije rekoše da je antena za satelite. Iskukao to deda Mrgud, pronalazač i čudak.

Kad upadoh, u avliji na vrh stepeništa stajao je, raskrečen, pedesetogodišnjak i pišao u dvorište. Veliči mlaz štropoće u burence i puni ga, a čova jednom rukom pridržava tu svoju, baš veliku, žilu i pažljivo nišani, a drugom češka čupava, razdrljena prsa. I još pevuši, bog te!

- Dobar dan, druže, – kažem, tek da nešto kažem.

– Jesi li se umorio? – odgovara pišač ljubazno, ne obraćajući pažnju na mene, već na burence. – Gde ti je?

– Ko? – zbumim se ja.

– Pa bolesnica – reče, a mlaz teče li teče. – Pošalji je gore, a ti sačekaj dok je polečim. Tamo iza mlekare ti je soba za muževe, imaš rakiju, sira, leba – izaberi šta oćeš. Dok ti mezneš – ona je gotova... – pa otrese onu stvar i strpa je u čakšire.

– Ne znam o čemu govorиш, priatelju. Ja sam došao do Vukmana. Iz Beograda.

– Pa on ne leči... Ali neka, nek proba – i on uđe u kuću, gegajući se. Odmah zatim izide Vukman.

– Pare za sira daj Petku – reče pomalo lјutito, kad me prepoznao. – Ja sam svoje odradio.

– Nije stvar u novcu. Došao sam da se izvinim u ime čitave strukture na Dedinju – rekoh lepo sročeni i naučeni tekst.

– Ako!

– Pozdravlja te i lično drug Sima.

– Ako!

– Onog što je nepujdao plave na tebe podvrgli su velikoj kritici.

– Ako!

– I on se raskritikovao. Kaže: greška. Žao mu.

– Ako.

– A ko je onaj što mokri u karlicu?

To pitanje ga, najzad, odobrovolji i on poče da se smeje... ko jare kad mekeće. Pa mi se primače.

– Moj tajko. Safet. Kad te ugledao kako đipaš preko Mojkove utrine, pomislio da mu dolazi mušterija, pa izašao da se reklamira – zaceni se Vukman od srca, zarazno. – Njegov e pe pe. Prikazuje veličinu i snagu svog dogata. On ti je, znaš, lekar za ovaj jugostok, Za Pokrajinu. Ali leči samo od jalovosti. Otkad nerotkinje dolaze kod njega silno je skočio natalitet. Žalac je kod nas Kalica odvajkada jak. Rastura. Zato nam se, kažu, žene ne održavaju. Ne mogu da podnesu tu snagu. Rode jedno, uvek muško, pa il' se prestave, il' pobegnu. A moj Safet je u tom ponajači. Pa još obrezan, jer je rođen s muslimanske strane kuće, tako da ženskinje koje je naviklo na gologlavost u strndžanju i nema utisak da menja muža. Jedino veći i nabrekliji. Dovoljno je da tajko jednom poradi, prodžara,

jalovica malo otkuka, malo ciči, ali rađa skoro stopostotno. Zna on neki grif, na koju stranu da zavrne, gde da pritisne, kuda da štrcne...

Raspričao se Vukman, faleći familiju – ko da sebe lično reklamira.

– I kažeš, ima mušterija? – upitam ga, i osetih neku zavist. To smem da priznam jer nemam ženu, pa nema ko da mi čantra zbog slobodnih misli.

– Iha... Ljudi vole decu. Ponekad, posle praznika i zimi, kad se malo radi, a dobro jede – dođu mu i po tri-četiri bolesnice dnevno.

– I on postigne?

– Lako.

– A muževi?

– Šta bi sa njima – oni ne rađaju?

– Mislim: ne ljute se?

Zašto? Pa on ne naplačuje. Ko donese pile – pile, ko džakče kukuruza – u redu je. A ako je starija, pa već dugo zapekla – padne i ovca. Samo od sirotinje ne prima. Džabe. Tajko svima isto čini i pomaže, a domaćin posle nastavlja sam terapiju, čim se stvar razradila. Deca posle rastu. Ne može čovečanstvo bez dece.

Onda začuta i zagleda se u mene.

Ne volim, brate, kad mi neko pilji u oči pa niti trepće, niti govori, već kao da pogledom hoće da probuši glavu. A on još ima urokljive oči...

Ćuti on, ćutim ja.

Ja ruku u džep i napipam "beretu". Šta znam: ako je sumnjiv, ili neka banda, da spasavam bar go život.

Premesti se on na levu nogu... prebacim se i ja.

Negde zapućpurika čuran.



– A što si se ti uspentrao čak ovamo, čiča? – upita me odjednom ozbiljno, bez smejanja.

E sad, kako naši kažu: bud ~~BOBE ČOVAKI~~? Zadatak je da saznam o njemu, a ne da laparam o sebi.

Spaso me pucanj! Grmnu negde iza mojih leđa – samo što nisam pau od stra.

Ne smiri se jeka kroz planinu, a planu još jedan.

– Ne pucaj – protepam i dignem ruke u vis. Nije rat, majkoviću, pa da ima razloga da ko junak poginem.

Iz kuće iskoči matora, povijena čovečina, čekinjave bele kose i dugih brkova i prodera se sa vrha basamaka:

– Strefilo ga, Vukmane! Poteci, ufati nikogovića...

– Nemoj, ko brata te molim – rekoh iskreno i samokritički se izjasnih: – Poslao me drug Sima.

Srećom ne stigoh da odam svoj tajni zadatak, jer mi podviknu Vukman:

– Za mnom, čića, da ga opkolimo, – pa jurnu ka litici što se iza nas propinjala u nebo.

Odgalopiram i ja za njim, iako mi baš i nije bilo zgodno u šimikama i sa podignutim rukama. Ali šta sam mogao: još nisam znao šta me čeka u toj vukojebini, a čovek ne treba da se igra sa sopstvenom sudbinom!?

Posle dobrog kilometra preskakanja paprati i boca, kad mi je srce već skočilo u podgrlac, stigosmo do litice niz koju se obrušavao tankomlazni vodopad.

– Stani i ne mrdaj – podviknu Vukman i ja se ukopah u mestu. Ruke da puknu u ramenima, pa ih ja složih na glavu.

Pred nama je bilo nešto kao vodenica – a nije, ili kao ringišpil – a šta će im ovde vrteška? Na to što jeste, a nisam znao šta je, padao je vodopad i okretao paoke. Naprava je malo stenjala, malo šrkipala, ali se vrtela.

– Promašila – reče momak i podiže staru pušku dvocevku sa rakljastih nogara.

– Ko promašio, koga promašio i zašto promašio? – upitah, čim sam uspeo da dodem do daha.

– Ovo je pradjedova hidrocentrala, a komšije ko komšije: jedan bi ukrao oblicu, jer ga mrzi da seče u šumi, pa da delje i suši, drugi će iseći kablove da okači ovnu klepetušu, a trećem je dovoljno da ubaci zemlju u motor – koliko da se Mrgud sekira. Zato je ~~držao~~ <sup>čuval</sup> kllopku, pa kad neko nagazi kroz prolaz – puška opali. Djeđ ima silne patente.

– Ubiće nekog – rekoh i izmakoh se.  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

– Neće! Cevi nišane u prepone. Može samo da mu napune kesu i otegну je do kolena, ali izveštili se susedi pa se do centrale uvlače puzeći.

On prošvrlja okolo, da vidi nije li se provalnik negde sakrio, pa uze da ponovo napuni sačmaru.

– I zašto si, reče, došao – upita, a obe cevi, kao slučajno, bulje u mene?

– Poslao me drug Sima... da ti se izvinim u ime vlasti i milicije... – počeh da mucam. – Da platim sira u njegovo ime i da se pobliže upoznam s tobom – u svoje ime...

U tom trenutku pade veče. Odjednom. Sunce kao da se strovalilo iza jednog čuvika i odmah zatim dođe mrak. I zahladne. Do cvokotanja!

– Prenoćićeš kod nas – reče Vukman i zamače ka kući...

Ne sećam se dal' vam ispričah: kada sam polazio za Babinje drugarica Dara mi je dala jedan mali magnetofon. Valjda špijunski, kad je tolicni.

– Snimaj razgovore sa Vukmanom, Kosta, jer tvoja inteligencija nije u tom obimu da možeš sve da pamtiš, a nadležnim drugovima važan je svaki podatak!

Žureći ka kući uključio sam aparat, pa su svi razgovori koje navodim uzeti sa originala na priloženoj traci br. 4. A ono što opisujem to je iz ličnog viđenja, jer sam pažljivo zverao svud naokolo i pamtio.

Kad se uspentrasmio uz kamene stepenice i otvorismo teška jelova vrata, pred nama je bila velika odaja. Nekad se to u Srbiji zvalo odžaklijia, a sada livingrum! Zidovi od škriljaca, nemalterisani, a ognjište nije na sred sobe, kao što je običaj, već u najdaljem čošku. Kako mi je kasnije objašnjeno, ispod tog ugla nalazi se sopće, u koje se sakuplja balega, a ta, da prostite, stočna govna, posipana nekim travama, koje je znao jedino stari Mrgud, nadareni, prirodni pronalazač, stvarala su gasove, a onda ih je deda sprovodio cevima u ognjište i tako izmislio prvi balkanski plinski šporet. Na balegu. Smrad se nije osećao jer ga je, kažu, sagorevao plamen, ali ako se vatra ugasi – sačuvaj bože. Zato je tamo stalno plamsalo, ko na olimpijadi ili na grobu neznanog junaka!

Kad zrelo razmislim rekao bih da je Mrgud to sa govnima izmišljao samo da se pravi važan i pokaže narodu šta on sve ume, jer mu to ognjište i nije bilo potrebno za kuvanje kad već ima svoju vodopadnu električnu struju. A grejanje je imao i od stočnog duvanja kroz patos (opet po svom patentu) i na električne radijatore.

Čim uđosmo u taj livingrum Vukman sam coknu jezikom od čuđenja:

– Što ne palite, nego džonjate u pomračini?... – pa povuče neku ručicu i sijalice se razžariše.

– Pobježe li? – upita djed Mrgud.

– Ko lastavica.

– E, pa napuniće mu jednom gaće ka jarebici – odbrunda čiča, pritiskajući daljinski upravljač televizora. Jeste – televizora! I to najmodernijeg, sa multi sistemom!

Na vrh Uboge gore, kojoj je i bog ko zna kada rekao laku noć, a narodna vlast još nije uspela da kaže dobro jutro – u planinčini koju ni jedna opštinska vlast ne priznaje, da ne bi objala noge zbog ničega, gde će elektrika doći kad na vrbi rodi grožđe – ova starkeљa je gledala TV program. Pratio je evroviziju, interviziju, mondoviziju i satelite, a na njegovoj specijalnoj anteni vatale su se, pri lepom vremenu, i domaće vesti i serije!

– E, ne može se noćas čvrsto prifatiti Španija, oca joj očinjeg – gundao je tehnički genije u izvrnutom kožuhu.

– Nije ti to Španija no Portugalija, djede – dobaci mu Vukman. – Zar ne čuješ da kažu: Bonš diaž keriduž telešpek-tadoreš... Na španskom je: Buenos dias keridos televidentes... Zapamti već jednom.

Dok su se oni zamajavali sa portugalcima ja se osvrnuh po prostoriji, da prosto u glavi naslikam situaciju. Jer ja sam vam, ljudi, šofer, znači poznajem tehniku, razumem se u razvodnike, osigurače, sprovodnike, automate, platinsku dugmad i svašta, ali sam ovde bio zadivljen. Seljačka kuća i to planinska i nikakva, a puna čuda i čudaka.

Pored desnog zida, oprućen po sećiji i ovčem runu, hrkao je blaženo otac Sefat. Široko otvorenih usta, ko da se, nedaj bože, upokojio – groktao je, strugao i pućkao, ali se nije budio...

Na drugoj strani, na koži mrkog, glavatog medveda, sedela je neka baba. Podvila noge na turski način, gricka suncokretove semenke, pljucka i priča nešto sebi u nedra. Svake bi je razumele.

– Napraviću cicvaru za večeru – reče Vukman i povede me do sofre, što je stajala na sred prostorije. Oko nje tronošci, ali sa lepo rezbareniom naslonom i podupiračem za ruke. Sve neke životinjske glave, pa izuvijane zmije i akrepi. Lepota jedna! A zbog udobnosti zadnjice – prebačene jagnjeće kože, crne i kovrdžave CRNE GORE ĐURĐE

– Zar ne kuva baba? – upitam učivo, sedajući.

– Koja baba?

– Šta ti je ova stara?

– Ova? Koj ga zna? Valjda ništa.

– Pa čija je?

– Ničija. Ostala nam od Turaka. Sedi tako ovde još od devetstope.

– Ne laži – dobaci deda. – Ne sedi stalno. Ponekad ustane – poradi sebe, a i prilegne na međeda da spava.

– Od devetstope? Uh, bog te – začudim se ja s razlogom.

– Prađedov otac moj čukunded, bio je hajduk – rasprica se Vukman, birajući iz kaćice sir za cicvaru... a možda su mu i dosadila ista lica, pa je jedva dočekao da se malo pohvali pred nepoznatim? – Presretnu jedno veče neki turski karavan, koji nije stigao da se za dana dohvati hanova u Tutinu, napljačkaju se kolko mognu, a naš Ljumo ugrabi i devojku. Nedugo zatim njega ubiše, a ona ovde ostade da stari i da ga čeka. Jer niko ne zna da joj kaže kako se neće vraćat. A i zašto da joj ubijamo nadu? Čovek treba u nešto da veruje – makar u jarca odranog.

Kao što znate ja sam na ovaj zadatak pošao sa dva naređenja iz kabinetra:

a) Dovesti po svaku cenu Vukmana iz Babinja do Dedinja, ali da se to ne primeti u javnosti, i...

b) Saznati što je moguće više ko je on, otkuda mu tolka znanja i prikupiti na gomilu sve ostale generalije.

... zato sam ja za vreme pravljenja i jedenja cicvare, a bila je odlična, navlačio na razgovor, pravio se gluplji nego što jesam i sve, naravno, snimao.

## III

## PRASTARA SLOVENSKA GLAVA

### Vukmanove priče uz cicvaru

– Takva nam je valjda sudbina – pričao je mladić, drobeći sir u veliku tepsiјu. – Ja znam šta je dosad bilo samnom i sa mojima, sve mi je u glavi zabeleženo ko u jevandelju, ali šta će biti u budućnosti, to možda zna samo ova baba, koja svake prestupne godine, za mladog meseca, prvog novogodišnjeg, topi oovo, pa ga zaliva, gasi, gleda i vrača...

– I šta kaže?

– Mumla sebi nešto u bradu, ponekad cikne i počne da klanja, pa onda zapeva ko da leleče, ali taj jezik ni ja ne razumem. Znam i turski i arapski, ali ne mogu da uvatim je li to staroturkmenski, ili osetinski?! A ona neće da odgovara na pitanja i samo mi više: Jok, pezevenk!... A možda sudbina i ne postoji, pa je badava gatati?! Ja mislim da je i Nostradamus više zamućivao nego što je predviđao.

– Mogu li da pomognem oko cicvare? – upitam, kad sam video da skreće na nešto što meni nije u zadatku.

– Jok, to je lako. Nećemo na ognjištu, jer je dedin gas jak, pa će da pregori sira. Pržiću je na elektriku.

– A šta je bilo ranije?

– Kad? Misliš na istoriju? Bilo je svašta.

– Otkud znaš?

– Iz priče. Šta seljak da radi izvečeri kad je noć duga, zimska, nego da okupi čeljad oko ognjišta pa da ili priča kako je bilo juče, kako prekjucje, da se potali za nešto, ili da poplače za nečim. Oni što vladaju nemaju vremena za sećanja... oduvek su knezovi imali neke gozbe, državne svadbe, veselja, važne goste, naređivanja za sadašnjost i budućnost. Njima drugi pišu istoriju u njihovu slavu, a seljak uči decu kako je od starih čuo i naučio... Mešaj sira da ne zavati za dance, dok ja donesem brašno...



Sir pravi, punomasan, pa se razvlači po šerpenji ko da je gumen. A kako ga toplota poduspari on istora klobuk, pa ti tek pukne, ko neki mali vulkan: puć! Puć! Puć...

– U našim krajevima svako muško dete je moralo da zna kako mu se zvao đed, prađed, čukundđed i tako sve unazad do dolaska Slovena na Balkan. Jer kad se tumaralo od Dnjepra, preko pustara i baruština, nije se imalo vremena za večernje priče i pamčenja. Hoćeš li uz cicvaru rakiju, ili medovinu?

– Otkud medovina?

– Pravimo. Još dok sam puzao bez gaća ja sam ovom prađedu Mrgudu morao da ponavljam: Vukman, to jest ja, sin Safetov, Safet Petkov, Petko Mrgudov, Mrgud Ljumov, Ljumo Mašov, Mašo Ljakov, Ljako Bešin, Bešo Surov, Suro Lekin, Leka Vučetin, Vučeta Radičev, Radič Progov... i tako 44 kolena unazad, sve do osmog veka. Sve koji su bili, od kojih smo i iza kojih smo!

– A majke i babe?

– Žene kod naših ljudi nisu važne. One su bile za postelju i pred ognjište, one su dolazile i odlazile, one su da se u njima prave Vidaci, Novaci, Damjani, one su da daju sisu, ali za pamčenje – nisu!

Cicvara je bila baš dobra. Mast u kojoj je plivala i nije bila masna... jok, više kao neko žuto mleko.

– Mnogo pamtite vi Kalići – rekoh, tek da se ne čuti uz mljuckanje.

– Kalići smo tek od čukundeda. Privukao se Mašo jedne noći nekakvom buljuku, što je sa čuvarima nočio u krčevini podno Goleti i ukrao konja. Njegov manjkao, pa mu pritrebalo. U zao čas zalaje kučište što uvek trčka oko ždrebadi, pa se Turci probude i trk za njim. A naš Mašo zdipio pogrešnog konja, vučnog, kljakavog, pa sjaše da bi lakše bežao... Tako ti se zaglibi u neko blato, u kal, kako naši kažu, pa mu ostane ime za sprdnju i mi svi postanemo Kalići.

– Drn'zvrc – ljutnu se čića, ne osvrčući se od televizora...

– Šta je važno ime? Zovi me i tepsijom, samo me nemoj razbiti!

– A koji ste biljrahije?

– Kod sebara i kmetova prezimena nekada i nije bilo. Samo kod vlasteličića. Mi smo se zvali po oču, kao kod Rusa: Mašo Ljakov, Ljako Bešin... A onda su počeli da dodaju prezimena po selu iz koga si: iz Brskova – Brskovići, iz Babinja – Babići... ili po zanatu: Zlatići, Srebrići, Mesići, Kovačevići... Posle po životnjama: Volići, Šaranovići, Mišići, Mečkovići, Magaraševići; nekad po naravi: Ljutići, Dobrići, ili po izgledu:

Ćorići, Ćopići, Kezići, i na kraju po nekom istaknutom pretku: Perići po Peri, Jovanovići po Jovi...

Smazasmo mi onu cicvaru, iako nismo od Cicvarića. I to sami nas dvojica. Ostali ni da pipnu. Deda se zanosio nekom portugalkom što je đuskala na televizoru, visoko zadižući suknju, pa se on sve više primicao ekranu, zavirujući odozdo, Safet je ležao, kao da ne može da se povrati iz blažene nesvestice, ona nepoznata baba je pljuckala ljuškice, tako da mi mirno pređosmo na Vukmanovu medovinu i moje saznavanje prošlosti.

### Prva priča: VODENI BIK I SREĆA

– Prvi koga pamtim zvao se Raslav. Čuvaо je stoku za kneza Višeslava.

– Za župana Višeslavija, blento! Kako sam te učio? – planu Mrgud, ne odvajajući oči od nogu u crnim čarapama. – I zakle se Raslav u boga Volosa da će čuvati zubre, bivolice i ostala goveda od vodenog bika i od zmaja ognjenoga...

– To što si me ti učio, đede, upoređivao sam sa podacima iz spisa cara Konstantina Porfirogeneta, a on piše da je u 8 veku srpski knez bio Višeslav – mirno će momak.

– Mnogo je tog cara bilo briga za našeg Raslava – odgunda čiča, koji je, izgleda, voleo da njegova reč uvek bude poslednja.

– Ovako govoraše Raslav svojoj čeljadi – nastavi Vukman.  
 – Prvo čega se sjećam bješe jedan rutavi čovjek sa bičem kose na glavi, kako jaše mog oca i gura mu glavu u baru, a dok on grokće, daveći se, žene pište i deru se. A poslije: ja mali, ka isprdak, okačio se zubru na grbaču i držim se za čupavo runo, a on muče i bježi kroz šikaru... Pa onda ništa... Samo mnogo ljudi što se krije, šljapa kroz vode, goni stoku preko pustara, čupa se među šumama... A ja i dalje na biku runatom. Ja i druga djeca. I plačemo... Pamti to sine Mladene, da znaš: kad najbolje se bježi kroz goru, ako si brz, jer strelama drvo smrta, a najbolje se ubija s leđa, iz potaje!

Kad porastoh do snage, uze me ko sebra knez Višeslav, da mu zubre čuvam, da mu stfele Yosifin' kad u lov ide na divljeg bika tura, na dabra i kozoroga. Pamtite đeco da lepo živimo pri ovom jezeru, da nas vukodlaci ne muče, pa ne mora knez slati vjedigonju da lovi vještice. Dobar je bog Dajbog. A ni ilirski bog Bind, sa svojim jarcima, stoku nam ne goni i ribe ima izobilno i ženetine nam lako rađaju i kaznace za porezu knez

šalje samo s proleća i s jeseni i život je dobar ovđen u Duklji! A preko brda ne idite, pošto je tamo voda velika, bez kraja i početka i ne možeš je piti, jer je grka i tamo su ljudi što laju kad govore i deru se kad ih kolješ, pa čemo mi tamo ići tek kad ih Višeslav počera, ili u roblje baci, ili kao žrtvu Perunu na njegovoju munju ispeče.

Još da nam naši kućni bogovi, sjenovici, pomognu da se oslobođimo Vodenog bika i straha srmtoga, gojili bismo se od bogata života. A sa Vodenim bikom to ovako bi...

S druge strane jezera diže se kamena kula, zvana Neviđelica. Ne smije se u nju gledat radi uroka, jer jutrom je magle pokrívaju, a noću iz nje plamen blije. Kad se mladi mjesec digne iznad brda Katrkole, iz jezera izdiće Vodeni bik, crn, vilovit, sa dugim zmajevskim repom i jednim golemim rogom, i ispred kule počne da riče. Glas mu je ko grmljavima nebeska, čuju se neki bubenjevi i talambasi kad kopitama zatropće... A onda dojuri rob njegov...

– Šilje me vodeni gospodar da mu žrtvu prinesete: po mjericu iz svakog obilja, po jagnje iz svakog stada i đevojku nedirnutu iz svakog sela.

U taj čas iz kule Neviđelice sukne vatra zmajevska i mi popadamo od straha i sve predamo robu.

I tako bi svakog mladog mjeseca, on riče, a mi drkćemo. Ipak, moglo se trpjeti, jer đevojke su se u zoru uvek vraćale, žive i nepojedene, a za gaženje i nije neka šteta, one su za to i rođene.

Ali jedne noći, dok smo iz potoka, što se sliva u jezero, skupljali košarama jegulje povratnice, proviri srp mladomješčni i začu se rika... Još pre no što se pojavi rob za žrtve, reče najmlađi sin knežev:

– Vala ja ču ga na koplje nataći... – i nesti u neviđelu.

Sjutra se zorom vratio. Odonda više ne govori, već samo uzdiše i čučne kad piša. Ka đevojka.

A bik sve češće traži dječake...

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
DIREKCIJA  
GRNOJEVAC  
E, kad bi Vodenog bika Volos sapeo, uštrojio, ili neko kopljem ubio, ovo bi bila najsrećnija zemlja pod nebom. Jer ne valja, deco, kada ti neko moćan stalno odnekud riče, hranu ti uzima, kad te povaljuje i čast ti nosi. I ne valja kad se nečega plašiš i u strahu živiš.

A kad bi još naši zdruhači, nad brdom Katrkole, pobedili u visinama zdruhove primorske i tuđinske, pa da nebesko zavijanje, stenjanje i zviždanje i drveće očupano ode na njihovu

stranu, pa nek njima ne rodi godina, a nama ostane plodnost i izobilje – ova bi zemlja bila još srećnija od najsrećnije!

### Druga priča: BUKUMIRI I VJERA

– Tuk, tuk – začu se u tom trenutku lupkanje na vratima. Ali ne jako, oštro i nestrpljivo, nego nekako stidljivo, sa oklevanjem.

– Tuk, tuk...

– Ulazi – viknu Vukman. Safet se trže i popridiže na sećiji. Samo starac ne okreće glavu od igračice.

Vrata škipnuše i iz crnog okvira, što zinu iza dovratka, proviri mlado lice, zabrađeno starom šamijom.

– Je'l tu doktor?

– Uđi, blago meni, uđi – reče Safet ustajući i podpasujući se. – Šta ćeš noću kroz planinu, grdna?...

– Mrak je dobar – ne vidi sused kud ideš. A zašto da svi znaju kad si bolesan?

– Gde ti je čovek?

– Za poslom. U Raškoj. Stalno pita, kad će bude sin, kad će sin?!... A u svekrve, od besa, oči na vrh glave. Pa ja došla noću. Krišom. Ako nešto ispadne-sreća, ako ne – bar niko ne zna!

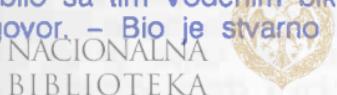
– Uđi ovamo – reče Safet, češkajući se ispod tkanice i povede je kroz vrata u čošku. – Videćemo šta možemo!

Vukman se tiho zakikota.

– Jarac – prgavo promumlja đed.

– I šta je bilo sa tim Vodenim bikom – vratih se ja na maločašnji razgovor. – Bio je stvarno bik, ili neki moćnik i siledžija?

– To nije ostalo od Rasjava za potomstvo. Nije pričao ni njegov sin Mladen, ni Mladenov Vidak. Morati da su živeli mirno i bogato, da su uživali sa svojim bogovima i mnogo žena i sa robovima koje pohvataše, među starosedecima... Jer Sloveni ne vole da pamte blagostanje!... Mi uživamo kad kukamo nad Kosovskim nesrećama, pogibijama, neprijateljskim ofanzivama i dobrim bežanjima. Pamti se muka, a sreća se troši i zaboravlja.



– Cvrc!... – dobaci deda i dalje ne odvajajući oči od ekrana. – Kom ne valja rod, ne valja mu ni Bog!

– To su bile tvoje reči, đede. Tako si me učio – mirno će mladić. – A ti znaš da ja ništa ne zaboravljam.

– Što se rekne iza japije, ne priča se usred čaršije – odmumla čiča!

Tronošci su bili udobni za sedenje, medovina je blago rezila, iz pobočne sobe bi se ponekad čula umiljata cika, Portugalci su lepo pevali... baš prijatno veče. A Vukman, onako bistar i vispren, sigurno je shvatio da ja nisam došao samo radi izvinjenja i nešto para, pa se raspričao, kako bi me što više začudio svojim znanjem. Jer i najpametniji imaju slabu tačku: vole da im se ljudi dive. Ja, naravno, čutim i slušam – za tolke godine kod druga Sime bar sam to naučio.

\* \* \*

– Joj, dosta doktore!... – probi se kroz daščani zid.

\* \* \*

– Naš pra-pra-prađed Miroslav pričao je sinu, a ovaj svojim potomcima, povest o Tihomilju i ostaloj braći Slovнима, a ja sam to poredio sa istorijom popa Dukljanina iz dvanaestog veka, pa to i može biti, a i ne mora! Sipaj da ne nutkam...

Nasuh. Nije mi baš bilo do neke istorije, ali kad se gostiš moraš malo i da trpiš.

Evo vam sad i priče tog Miroslava, iako mislim da ni ona nije važna za saznanje o Vukmanu i njegovom poreklu:

– Živjeli smo tada, đeco moja, na obali mora, koje se zavuklo duboko među planine, sklanjajući se od vetrova i ljutih vodenih bogova. Psoglave, divove sa jednim okom, što sa ostrvila dolažahu da plene – procerasmo u pećine, llire, koje zatekosmo, zadržasmo na lancu da nam ribe love, a llirke da nam đecu rađaju. Bio sam nejak, ali se sjećam kad nam dodoše Latini u zlatnim i crnim aljinama, pa neke u selu pobiše, nekim dadoše zlata, te svi naši radosno prznadoše novog, zakucanog boga, a odrekose se starih bogova.

– Ako trpite u životu, bićete srećni u smrti – rekoše oni.

I tako i bi. U životu. Za srmt nam još ne javiše.

– Ovaj će vam biti sveštenik i njega slušajte bolje no oca! – rekoše oni.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
DURDE  
ČONJEVIĆ

I mi slušasmo. I to dobro. Nekoga uvijek i moraš slušat.

– Ne smijete imati toliko žena, no samo jednu, za cijelo život, jer tako hoće bog – rekoše oni.

I mi se više nijesmo mučili da ranimo tolke ženetine, no pojahasmo po jednu, a ostale izgnasmo.

Oni onda zapjevaše, ka da mjavuču, neke reči božje i nama nerazumne, a nas obuze radost i strah od boga, pa popadasmo ničice.

Baš smo lijepo živjeli, jer je svaka nova vjera bolja od stare...

U našem selu što se povиše mora privilo uz planinu, držao je svoje pse knez naš Stefan Vojislav, koji vladaše Dukljom, Travunijom i Zahumljem.

Mi, momci, bili smo njegovi psari, a među nama isticao se Tihomilj. Njegovog oca Latini postaviše za sveštenika, pa je Tihomilj bio s Bogom blizak i često nam neke čudne reči govorio. Sigurno božje.

Jednog jutra, dok vježbasmo strelomet u biljegu, Tihomilj omaši, pa prikova streлом kneževog psa krvoslijednika.

– Kuku meni – jauknu on.

– Kuku nama – povikasmo svi.

– Neće nam knez oprostiti ljubimca! Bježte noge, posraću vas – reče Tihomilj, priteže opanke, pa uz planinu.

Tako on prebeže knezu Časlavu, koji vladaše Drinom i okolinom.

A otac i sveštenik, uplašen zbog sina za sebe, a zbog sebe za celo selo, podiže krst i povika:

– Bjež' narode u ime boga od gospodara svoga, jer je njegov opravdani gnev veliki, a naša snaga mala... – i povede nas ka novoj Domovini.

Išli smo sve uz među Vuka Manitoga, koju nekada neki digoše kao zaklon od divljih Gota, jer konj uz kameni zid ne može, a Got bez konja ne može.

Idosmo tako uz među tri dana... idi pa idi, koze brzaju, bivolice zaostaju, počeraj jedne, sakupi druge, žene plaću, roblje te mrko gleda, teško je, deco moja, bježati od kuće u ništa.

Kad zamakosmo u silnu goru Kom, iza Širokara i Mokre, puče pod nama planinsko oko, sa mirnom vodom i prastarim

borjem. Kraj jezera dubirozi, kraj tih šiljatih koliba ovce, kraj ovaca nečesovi narod.

– Tebe Bože hvalim – pevnu Tihomiljev otac i mi siđosmo u katun.

– Mi smo Slavini – rekosmo mi, klanjajući se domaćinima.

– I mi smo Slavini – rekoše i oni i primiše nas radosno, sa košarama oraha i lešnika i pečenom ribom.

– Svega ovdje u nas ima: i srna poskočica i međeda za kožuhe i divljeg zeca za ražanj i vjeverica za đecu...

I mi ostasmo. Narod dobar, lakošjen, iako neke druge vjere, bukumirske, ili bogumilske, jer su, kažu, bogu mili. Svom bogu Satanailu.

Planina velika, pusta, mjesta dosta i za nas i za njih i za stoku i divljač, jezerska voda bistra, pa leti možeš i noge oprati, ako ti se baš velika skrama navata... pa živjesmo u miru i slatkom strahu božjem.

A Tihomilj, kako nam je pošlje kazivao moj brat Novak, što uteče sa njim – proslavi se! U boju na divljoj reci Drini ubi mačem paganskog kneza Kiša, koji pređe iz Ungarije u malu prolećnu pljačku i njegovu glavu pokloni knezu Caslavu. Ovaj zagrli junaka i dade mu za ženu ščer župana Rase i na upravu župu Drinu.

Onda je, reče Novak, sve išlo lako: kad u jednom boju nekako slučajno, s leđa, pogibe Časlav, nasledi ga njegov čelnik Tihomilj, koji jahaše uvjek za njim i koji u Ribnici rodi sina Nemanju, što sad posta Veliki župan Rasije.

Evo vam, deco moja, sreće od slučaja i ponovo omašene strele.

\*\*\*

– Ne tako... poturi se – čuli su se zasopljeni saveti vidara Safeta...



A mi živjesmo u sreći u katunu kraj jezera. Bijelog smoka bilo je izobilno, divljač se sama hvatala u stupice, žene su lako rađale i kitile se narukvicama, obocima i zaponima, mi, ljudi, pili smo medovinu i radosno se tukli u dugim zimskim noćima. Vile nijesu izlazile iz gorskih pećina i krale ovce i malu đecu, a bogovi Savaot i Satanailo ne silažahu sa nebesa da se groze narodu.

Jedne jesenje večeri ukasa u katun satnik Velikog župana Nemanje sa desetinom oklopnika.

– Svi moraju isto vjerovati – viknu on s konja. – Gospodar naš otkide jezik starešini bogumijskom, ostale jeretike babunske vjere spali, a imanja in razdjeli bolnima od prokaze i kljakavima. U ime jednog jedinog, a troglavog boga Oca, Sina i Duha svetoga – pogubite drugomišljenike!

I odjaha, noseći naredbu drugima, a mi se prekrstismo i smerno trgosmo oružje!

Na grobove im turismo kamene biljege bez krsta, višeglavnike, da slučajno ne sahranimo nekog našeg, pravovernog, na nečasnoj zemlji, a žene i đecu nijesmo ni morali saranjivati, jer se dragovoljno podaviše u jezeru.

Kad to obavismo – živjesmo još ljepše. Jedino što više nema ribe u jezeru, koje nazvasmo Bukumirskim, no samo neki daždevnjaci sa ružičastim nožicama, što gamiju po dnu, a oči nemaju – ka da su slijepi prosjaci.

I vjerujte djeco, kada bi svi ljudi, ka braća, uvek u istog boga vjerovali, kad bi svi, uglaš, govorili hvalospjev u čast svoga gospodara, i kad ne bi bilo drugomišljenika i zabludnika – ova bi zemlja bila srećnija i od najsrećnijih.

\*\*\*

– Tako, de, tako mi ga... – čulo se tepanje iz druge sobe.

\*\*\*

### Treća priča:

#### NOVA 6858 GODINA, CAREV ZAKON I PORODIČNA LJUBAV

– Ovo, đeco, što sada živimo u pećini, nad oblakom, to je naša muka sadanja i strah od cara. – govorio je Suro u hladnoj zimskoj noći, grejuci leda uz usnule ovce. – Jer ludilo mi u glavu došlo da se sa carem našim Dušanom sporim.

– A deca su pamtila i pričala to svojim deči, a dečja deca svojim unucima. Tako se, u sirotinji i nepismenosti učila istorija... – nastavi momak.

Ja, Kosta, imao sam utisak kako je dotični Vukman toliko pun znanja i saznanja, da ne može da ne priča, jer mu je to kao ventil: ako sve čuva u sebi i trpa, trpa u glavu, ekspl-

dirače ko začepljen ekspres ionac, ili će prsnuti ko karika kad zariba u motoru.

– Moj otac, pokoj mu duši mudroj, zbog odane službe kralju Stefanu Urošu, bio se uzdigao od običnog meropha, seljaka, u pronijara. Bilo je to kao što sledi, a lako je razumeti i pamtitи:

Kad Dragutin razbi vojsku oca svoga Stefana Uroša Prvog i postavi sebe za kralja, njegov mlađi brat Milutin baš je najurio prvu ženu, a princezu grčku, sa kojom je rodio sina Konstantina i uze kćer ugarskog kralja i žene mu srpske kraljice Katarine, sestre napuljske kraljice Marije, a kad Dragutin pade s konja i osta hrom, on se pokaja za oca svoga i predade vlast bratu Milutinu, koji zakaluđeri drugu ženu i uze Anu, kćer bugarskog cara Terteria sa kojom rodi Stefana, a moj otac beše sluga Stefanov i sa njim ode u taoce kod tatarskog kana Nogaja, koji imadaše konjicu od Kumanaca i Osetina sa Kavkaza, ali pobjegoše iz tudine čim se zarati sa Zlatnom hordom i kanom Toktajem i ne znajući da je Milutin oćerao i treću ženu, a majku Stefanovu, Anu, koja se onda udade za despota Mihajla Kutrula i decu mu radaše, a on uze Simonidu, malu kćer Andronika Drugog cara Vizantije i muža Irine Monferatske, bez obzira što Simonida još tepaše i što je mokrila u carsku postelju i dade joj umjesto igračke svoju vlast i svoju mušku snagu, a Dragutina tad obuzme gnjev te digne vojsku da zbaci brata i preda presto sinu Vladislavu, no Milutina spasoše namastiri koje je ranije darovao pa ga pomiriše sa Dragutinom, s tim da vazal postane sinovcu Vladislavu, našta se Stefan pobuni i željaše od oca Milutina odcepiti se sa dvorom svojim u Zetu, ali ga Milutin nadjača konjicom španskih nاجamnika i okovanog dovede u Skoplje i oslepi.

Tako bi! A slepilo i bi i ne bi, zbog oca mogu premudrog i desi se kao što govorim:

– Kad Milutin naredi Velikom Tepčiji Komnenu da mu sinu oduzme vid očinji, ovaj naredi sluzi svom, a ocu mom, da usija mač krstasti i oči mu sažegne, a što se mora činiti unakrst u ime Oca i Sina i Duha svetoga, da bi bilo po božjoj pravdi i zakonu, ali otac moj i verni sluga Stefanov primačinjaše mač u ime Oca levom oku, pa u ime Sina opet levom, a za Svetoga duha samo mu spali obrvice i trepuše desnog, pa kad Stefan viknu: jao meni slepom, on reče gotovo – iako nije bilo. Tako bi!

CRNOJEVIĆ

Tada Milutin, kralj naš milostivi, proćera slepog sina, kako on mišljaše, sa sinom Dušanom i šćer Dušicom i slugama, sa ocem mojim u Carigrad na dvor tasta Andronika, a kako umre stariji brat, Dragutin, on mu zemlju ote i sinovca Vladislava baci u tamnicu na Vrhlabu, ali dođe vreme i da on zanemoća u

dvoru svome Nerodimlji, pa se upokoji, a zemljom poče borba za vlast između sina mu prvorodenog Konstantina, kralja Zete i Vladislava koji pobježe iz tamnice, ali uzalud im vojevanje kad viknu slepi Stefan: čujte vlastelo srpska, meni je bog vratio vid očinji i to je znak njegove milosti prema meni nasledniku, što svi prihvatiše i on posta kraljem, a mom ocu, kao vernom sluzi i čuvaru njegovih očiju, dade tri sela da poreze skuplja, te postasmo bogati i važni, a narod plaćaše i beše dobar i tako i bi. Ali sreća je prevrtljiva kao neverna žena, pa vidi šta bi poslije.

Stefan vladaše lijepo i u ljubavi sa drugom mu ženom i novoga, a od nje sina, Simona, hoćaše za naslednika a ne Dušana, koji već u Zeti dvor i vojsku imadaše, te pade s oklopnicima pod Skadar, razori dvor mladom kralju, a starijem sinu, ali preko Bojane ne pređe, gde se Dušan u potaju skloni, već se vратi u Nerodimlju, a Dušan skupi verne najamnike iz Nemačke i napade dvor očev, a on bjež u tvrdi grad Petrič, a Dušan u Petrič, a otac u kulu, a sin za njim, pa ga uhvati i svezanog u Visoki Zvečan baci u najdublju tamnicu, gde ga i pridavi, te car postade i Dušanom Silnim se nazva i sve tako bi.

A otac moj proli suze za svojim kraljem Stefanom, a pogotovu kada car reče da sela planinska nisu ničija do careva i da je i poreza careva i eto ti ga šta se desi.

Ali moj otac beše naučio knjige još u Carigradu pa uze Zakon carev gde se kaže da se slobodan meropah i sa carem može suditi pa udri na cara i reče:

— Zakon kaže da su svi hrisovulji i prostagme što ih dadoše prethodni pravoverni carevi, i sve baštine tvrde, kao što će izdati i carstvo sadanje i da sam onda i ja vlasan svojom pronjom... A onda car u Zakonu reče da su sve planine u carstvu mu carske, a moja pronja je u katunima planinskim, pa tako car uze što dade, a kako Zakon kaže da je svaki meropah vlastan parničiti se i sa carem, ili gospodom caricom, ja tužim – cara!

I tako bi leta gospodnjeg 16865–og, meseca cvetalja, poslije praznika ~~Nazarensija~~ Gospodnjeg. A sada, đeco moja, živimo u pećini planinskoj i krijemo se, jer Zakon možda jeste zakon, ali je i Gospodar gospodar i dok šut dokaže rogom svoju pravdu, puće mu glava, a uvek je gadno biti sluga i ljubimac ubitog cara.

I kada, đeco moja, carevi ne bi pisali zakone u kojima nalazite da jeste ono što nije, nego samo pisali naredjenja u kojima je sve samo što jeste – ova bi zemlja bila najsrećnija od najsrećnijih!

Tako je pričao Vukman glasom jednakim i uspavljajućim...

– Sad mala, sad – povika Safet iz druge sobe, trudeći se na svom lekarskom poslu.

A onda...

Kao da oluja otvori teška jelova vrat!

Kao da vihor, od silne promaje uskomeša sve po sobi...

Kao da topovsko đule ulete i tresnu o patos namazan olajem...

Tako je upao Petko!

Vi ga znate?

Mali, žgoljavi čiča, blizu sedamdesetoj, lica ko bajata ovčetina, ali žustar i divalj kao da ga je lasica rodila, sav u okretu i pokretu, jer mu, izgleda, pundravci dupe grizu, utrčao je... ne – uleteo je u sobu vičući:

– E, jebaću mu majku majčinu i babu babinu, devet koža ču mu oguliti, zube ču mu kroz uši proterati, samleću mu kosti kao kad bi ga kurjak oglodao! On meni to da kaže?! On – meni?

– Ne žestite se, druže Petko – kažem ja, obradovan što ga vidim, jer njega i njegov sir s presolcem znamo već godinama.

– Štaš ti ovde? – obrecnu se pružajući mi ruku. – Kako je Sima? Bije li one što ga ne slušaju? More sve bi ja njih u glavu. Govorio sam ja njemu: ne pušćaj ti te frakcije i opozicije, naš narod je srećan samo kad mora da sluša. Viči, svi se boje besnoga!

Toroče Petko, po svom običaju i ne zaustavlja se.

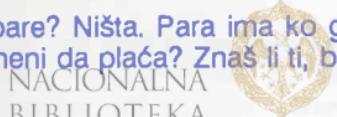
– Pozdravlja vas drug Sima i šalje pare, a ja...

– Zbog para nisi morao da dolaziš – prekide me on, jer pored njega se ne može doći do reči. Običan seljak, a brbljiv ko da je pravi političar.

– Šta su pare? Ništa. Para ima ko govana – nema koj da pojede! Sima meni da plaća? Znaš li ti, bre, od kad smo Sima i ja ovako?...

I on sastavi dva kažiprsta i podnese mi ih pod nos. Naravno, onako mali, propeo se na prste da bi mi stigao do glave, a sve pocupuje kao da je lutka na drotu.

– Bio je rat, jebem ti boga, rat... ovaj moj ludi otac Mrgud, još četresprve poče da se bije u prsa i da viče: ha, crnogorci, ha sokolovi... pa odjuri da se, uz ostalu braću, tuče s Talianima! Safet, još nejak, ostade da sedi s ovom babom, a ja



pobego iz vojske posle kapitulacije, ne dam da me neko jaše za vrat, a bojim se – doći će da me traže, pa s puškom pokojne države pravo na vrh Visitora. Tako osnujem odred. Ja komandant, ja vojska!

– Ne laži, obraza ti – podviknu mu otac, prebacujući TV program na domaće vesti.

– Pobio sam ja Švaba... ne pitaj! – nastavi Petko, ne obazirući se na Mrgudovo gundjanje. – Samo sletim s planine, taka – taka – taka... pa nazad u moju bazu. A grešio sam: da sam čuvao te mrtve neprijatelje – imao bi svedoke, a ovako... umesto zasluga prodajem sira. Negde pred leto četresčetvrte, u ozelenelom bagremaru, kraj puta što vodi odozdo za Sjenicu... vidim mladića! Zagrljio jednom rukom pušku, drugom jasiku i jauče.

– Ne plači kad nosiš petokraku – kažem mu ja strogo, pošto sam već odavno bio svesan i revolucionaran.

– Ne plačem od stra, nego do sračke – reče on. – Zaradio sam dizenteriju... joj, sav sam se ulito.

Tako upoznahu druga Simu. Brigada mu izmakla, jer se bežeći prestrojavala u nekoj od ofanziva, a on, jadan, ostao u bagremaru. Prenesem ga u svoju bazu...

– Snažna ličnost – reče posprdno đed, ali ne znam da li se to odnosilo na Petkovu priču, ili na jednog druga iz SIVa koji je baš govorio u TV dnevniku.

Petko samo lupi nogom o patos i huknu.

– Dao sam mu čaj od trave što je zovu gologuza, one drvenaste sa plavim cvetićima i sračka ode, kao rukom odnesena.

– Sem što si napredan i travar, druže – reče mi tada poluoždraveli Sima – šta još radiš?

– Čuvam ovce i ratujem.

– E, kad ostvarimo slobodu i socijalizam, ja ću od tebe kupovati ovčiji sir, a kad pređemo u komunizam i ti ćeš, sa svim drugovima, uživati makar i nemali siral!

– To reče drug Sima kde. Kad se začepio. A ja mu od rata naovamo odnosim sira II takođe sve do komunizma. Ratno drugarstvo nema granice! CRNOJEVIĆ

– Ja sam poneo pare, ali ako je to uvredljivo... – kažem ja.

– Daj. Ja na Simu ne mogu da se uvredim.

Izbrojah mu za one dve kante što donese Vukman i tek tad primetih da naš razgovor momak i ne prati, već prevrće

stranice neke stare knjižurine. Pogleda za trenutak jednu stranu, pogleda drugu, pa prevrne, kao da bi čitao, al ga ne zanima.

– A na koga si to bio ljut, Petko? – upitam.

– Jao-o-o-o... – vrissnu on kao da ga je neko ubo nožem pod rep. – Zaboravih na đubre! Sedi sigurno u kafančini u Podbrdu i laže kako je on meni rekao ono što sam ja njemu rekao... – E, otkinuću mu jabučicu pa će da šišti ko gusan u klanju!

... i nestade iz sobe kao što je i ušao, u vidu orkana.

– Opet će ga donijet prebijenog – reče Mrgud. – Pravio sam ga za vrijeme Balkanskog rata, pa je zato osta tako nedovršen.

Nastade tišina... samo je neko brbotao iz televizora.

– Pa ti ne slušaš dedine priče? – upitah Vukmana.

– Dosadilo mi. Ti maleni su najgrlatiji. Što manji – to se više busa u prsa. Valjda da se osveti prirodi koja ga je zakinula. Pogledaj kroz istoriju: sve velike vođe bile su malecke. Od Cezara na ovamo. Mali ljudi uvek imaju velike ideje i velike obmane. Sem Petra Velikog. Zato je on jedini kovao s narodom, kopao s narodom, pio s narodom...

– Ža mi je što i ti nijesi manji, e da bi ti pamet bila veća. – potsmehnu se starac i ugasi televizor.

Iz onog sobička izide ona ženica, ubrađujući maramom znojavu kosu. Uplićući nogama u šalvarama stiže nekako do izlaznih vrata.

– Fala – reče tiho bivša nerotkinja i izgubi se u noći.

Safet dogega za njom, potpasujući se. Tako se bio isprsio da sam očekivao kako će početi da kukuriće!

\*\*\*\*\*

To veče je eto tako prošlo, a ja nisam ništa saznao o Vukmanu lično, jer je on stalno pričao o tim starim sprskim Slovenima. Pošto nisam mogao odmah da zaspim, od silne sekiracije hoću li ispuniti zadatak, ja u krevetu navalih da mislim, mislim i smislim sledeće: tražiće mu da napiše biografiju za prijem u Partiju. I to starinsku, ko što smo mi nekad pisali, kad je još bilo nesvesnih građana, reakcionarne buržoazije i kulaka, pa si morao sve detaljno o sebi da ispišeš, da bi se saznao jesli li zanesen i odan, da li si raskrstio sa religijom i ostalim zabludama, hoćeš li da daš život za sreću čovečanstva, ako ti to Partija naredi i tako, te stvari i pitanja.

Računao sam: on i ne zna da sad za Savez i ne moraš ništa pisati, već se samo upisati, pošto i nema više idejno-nesvesnih, svi ovi novi su rođeni u socijalizmu pa su napredni i marksistički obrazovani i onda je dovoljno platiti članarinu pa postati komunista. Reakcionare smo odavno ili prevaspitali, ili su pomrli, bog da im dušu prosti, a mlađi su mogli da čitaju samo ovu naprednu štampu, i pošto i sami vide svetle perspektive, ne treba im ni tražiti zaklinjanja u nešto što već postoji kao sistem.

Sve sam ja to znao, ali sam mu tražio autobiografiju, kao da se ništa nije desilo u Partiji za ovih četrdesetak godina.

Ja se, naravno, izvinjavam drugu Simi i kadrovskoj službi što sam ga vrbovao bez odobrenja, ali mislio sam: sad u Partiju može svako da uđe, a drugovi mogu i da ga ne prime, pošto još nema ni platu, pa mu se ni članarina ne može razrezati, a onda od njega i nema vajde. Bilo kako bilo, ja stisnuh petlju i ujutru mu rekoh:

– Momak, sad idemo za Beograd, a ti, ako oćeš da budeš neko i nešto, da mi napišeš biografiju svog života i to detaljno i iskreno, da drug Sima i Savez znaju s kim imaju posla i mogu li na tebe računati.

I on je napisao.

Prilažem je, a vi odlučite.



## UMETAK

**Pažnja!** Sada molimo čitaoca da za trenutak prekine čitanje ove povesti o Vukmanu Kaliću i pređe na stranicu broj 195, na kraju ove knjige. Tamo se nalaze NEDOUMICE, odlomak koji nema nikave veze sa opisanim događajem, ali bez koga ne možete nastaviti čitanje, jer nećete znati kakve slike smete stvarati u svojoj mašti?! Ne razumete? I ne možete dok ne pročitate NEDOUMICE i ne razmislite o njima.

Dakle, predite na stranu 195, pa se onda vratite ovamo, na GLAVU S REPOM.



## IV

# GLAVA S REPOM

**Kako je u Peći F.Lj. silovao B.M. i zašto se to silovanje upliće u Vukmanovu sudbinu.**

(Rekonstrukcija ovog događaja napravljena je prema objavljenim i neobjavljenim izveštajima novinskih dopisnika, raznim tračevima i ogovaranjima i iz zapisnika sa salušanja građana, zatečenih in flaganti. Psihološka analiza, naravno, nije potpuno verodostojna, jer koji vrag će ga znati šta ko kad misli, ali je pravljena prema dijalozima koji su autentični, pošto su prepisani sa isleđenja.

Napomena: ovaj odlomak se ne preporučuje za čitanje deci, naročito muškoj, koja još nisu imala časove seksualnog vaspitanja u školi, ili na ulici.)

Bilo je negde oko ponoći, pa se ne zna da li se ovo desilo danas, ili sutra? Rominjala je kišica, dovoljno dosadna da najuri i one čudake koji vole da bazaju pored jazova, što se od Bistrice, poput paukove mreže, šire kroz Peć, veselo klokočući i noseći otpatke i govna, koje gradani—čistunci bacaju u zajedničku vodu, da bi očistili svoje lične domove...

Boža je cupkao ka svom stanicu blizu željezničke stanice, lepom stančiću koji mu je dodeljen od odgovornih drugova, dok na Kosovu pomaže domaćim kadrovima da se reši problem iseljavanja i vraćanja domovinskih emigranata.

Diskusija sa večerom bila je na visokom političkom nivou, kao i sam hotel. I serviranje i drugovi su bili sa nivoa i "Prvenac" od 50 stepeni, flaširan u susednoj bratskoj republici.

— Baš je lepo što sam ovamo došao — govorio je u sebi Boža i nije vrskao, jer je te radio samo kad govori glasno. — Naći ćemo sva rešenja, svi će se vratiti kućama iz te glupe domaće emigracije, ljudi će se zagrliti u samoupravnom oproštaju i radosti. Što rekao drug Čačan Držen Zdravici, sa onim svojim mekim "lj": "Mi voljimo sve ljudе, pa treba da voljimo i sebe! Taj deca, šok Boža, ti studenti, oni viče, viče, pa će stane... kad dugo dereš — promukneš... ajd živelji..."

A prošlo je već i pola godine od buke koju su dizali ti mladići. Demonstracije? Pa šta? Imali smo mi to i u Beogradu

68-me i Pariz je izgledao kao pred smak sveta... Mlado pa ludo!

Kada je pošao na Kosovo, u tu svoju prvu, a toliko značajnu političku misiju, njemu je rečeno:

– Gledaj da se tamo sve oprosti i zaboravi. Zaboraviti... razumeš, drug? I rat i poratno vanredno stanje i naseljavanja i raseljavanja i balisti i OZNA. Zaboraviti! Pamćenje je kao noćna mora: pritisne ti grudi, pa umireš u užasu. Socijalizmu ne trebaju sećanja, već sanjarenja. Zaboravi!

Boža se lako složio. Tim pre što i nije znao šta je to što moraju da zaborave i on i Istorija i momci koji viču po ulicama. Politika daje direktive i to je dobro, jer onda tačno znaš šta ti valja činiti. A ako podatke ponekad i prikrije i to je dobro: više znanja uvek znači i više briga!

Razmišlja tako Boža, muž one Dare o kojoj šofer Kosta ima toliko lepih reči, preskoči Boža potočić što ga kiša pravi i tera između oblataka turske kraldrme, seti se gustih brkova druga Sredoja i belih pahuljica šлага od "omleta sirpriza", okačenih o dlake, kao sneg na božićnoj jelci... a lepi brci, muški... i sve poskakuje Boža u hodu. Tako je uvek išao. Kao balerina. A zbog toga je, možda, sve i počelo... jer...

Iz bočne uličice, zasvođene gustim krošnjama kestenova, koje su i po sunčanom danu stvarale polutamu pred kapijama zidovima ograđenih kuća, a noću davale utisak tunela, izide F.Lj. Nije maloletan, ali mu u izveštaju niko nije spominjao puno ime pa nećemo ni mi. Nije zgodno, a videće se zašto. I Božu ćemo iz istih razloga ubuduće zvati B.M.

Dakle, iskoči iz mraka dotični F.Lj. i krenu niz ulicu za B.M.

F.Lj. nije neki napredni i politički obrazovani čovek, nije ni radom zaneseni trudbenik – samoupravljač, ne, on je poznatiji kao seksualni siledžija. A šta može da pomisli evidentirani manjak kad vidi dupe u pripojenim džins pantalonama, kako poskakuje kao pajac, nego:

– Nije ženska, ali gde da nadeš mindža u ovaj vakat? I šta falji? Ne mož čovek svaki da ni dupe da nade. Samo da ne nađe neki ljud da idući dospa?

(Na kom jeziku je mislio F.Lj. nije utvrđeno. Verovatno je ovo razmišljanje u prevodu.)

Niko nije naišao...

B.M. odjednom oseti kako ga je otpozadi ščepao neko snažan, nešto tvrdo i poveliko prislonilo mu se uz podnožje leđa i on tiho vrissnu:

– Ju!

– Ako vićeš – ubijem! Zubima koljem... – prošišta mu neki glas u levo uvo, snažni zubi gricnuše mu zaušku, a jake ruke poneše ga u dvorište nezavršene kuće, koja se, slučajno, baš tu nalazila.

– Ju, ju!... – opet će nesrećni B.M. – Neću!

– Šta nećeš? – prosikta nepoznati.

– Neću da se derem – šapnu B.M., mireći se sa sudbinom. Bolje rečeno: očekujući svoju nesrećnu sudbinu.

Čim ga te velike ruke gurnuše na gomilu mokrog peska, koja je spremna čekala majstore i gradnju, on poče da skida pantalone. Ako već mora da bude – neka bude, ali zašto i batine da dobije? Rezonovanje je bilo potpuno ispravno, ali ne i reakcija.

– Pa ti si peško, đukela jedna – iskreno se naljuti F.Lj.

A to nije bilo tačno. Najlakše je tako nekome prikačiti ofrile izrečenu kvalifikaciju, a onda to stoji kao večiti pečat na tvom dosijeu. Jer druga B.M., kako piše i u zapisniku sa saslušanja, te noći su prvi put silovali, ili, kako se to u narodu kaže: natrili!

Istina, on je još kao mladić noću sanjao uglavnom muškarce, a ne žene, ljude čupavih grudi, robusne, kadre da te jednim udarcem obore, snagatore velikih udova, ali se nikada nije upuštao ni u kakve odnose sa takvima. Jer snovi su ipak samo snovi, a i narodna mudrost lepo kaže: san je laža, a samo je Bog istina. Gradio je on svoj životni put i karijeru normalno, kroz školu, studije, isticanjem u društvenom radu i komitetima, a bez homoseksualnih pomagala.

– Ne diraj gaće, ja ču ti sfujam – preteći zamumlja F.Lj. – I otimaj se, brani, koprcaj sebe... Vići, bre, čovek: nećem, nećem!... Jebeš ovakav silovanje!

B.M. upošte nije video F.Lj. Kako kad mu je iza leđa? Osećao je samo da bazišta neku jettinu brliu, što je bilo gadno i na oštar muški znoj koji mu nije smetao. Teško je disao i mrmljao neke ljutite strane reči, dok se mučio sa svojim učkurom, koji mu se zamrslio u mrvu čvor.



DOKUMENTA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE DURDE

CRNOJEVIĆ

A onda... kao da mu je on kriv za to – opalio ga šakom za vrat!

Uvaženi drug iz Beograda zaora licem kroz mokri pesak i uzdahnu sa uživanjem...

\*\*\*\*\*

Kada se upoznao sa Darom i izveo je u provod, naravno – u operu, ona mu je u mraku dohvatiла desnu ruku i stavila je na svoju levu butinu. Svilena haljina je prijatno hladila dlan, pa da bi joj se nekako revanširao za ljubaznost, posle glavne arije u drugom činu, uzeo je njenu levu šaku i položio na svoju desnu butinu. Na tome se sve završilo. A i šta bi više za prvi put?

Za drugi sastanak ona je njega izvela na Kalemegdan. Seli su na klupu... bilo je toplo letnje veče, zvezde su se baš lepo videle iznad Centralnog komiteta, ali nije uspeo dugo da uživa, jer ga je ona ščepala za uši i zavukla mu jezik duboko u usta, čak do resice, tako da nije znao hoće li se ugušiti, ili povraćati?

A i svet je prolazio, pa ga je bilo sramota. Da bi prekinuo tu neugodnu i nedoličnu scenu i prešao na diskusiju, u čemu se on uvek dobro snalazio, nekako se oteo i rekao, čim je došao do daha: – Ja vas zaista volim drugarice Daro, ali moramo usaglasiti stavove: gde i kada ćemo se ljubiti, a kada menjati misli o životu, uz posmatranje lepog pejzaža sa zgradom CK?

Bio je nevešt, pošto mu je to bilo prvo ljubavno iskustvo. Dotle je voleo samo sebe i bio je sebi dovoljan. Naročito u krevetu.

Treći put su se već sastali u njenom stanu. Imala je lep dvosobnjak nasleđen od babe. Soba, u koju su seli, još uvek je mirisala na babu, ali umesto starinskog šifonjera sa dunjama u vešu, na zidu je stajalo novo veliko ogledalo, od poda do plafona. Seli su na polufoteljice tapacirane zlastitim plišom. Ona je u njihovom Sekretarijatu bila sekretarica sa lepim izgledom, a on sekretar Sekretarijata sa lepom perspektivom.

– Jeste li za neko ljuto pićence – upitala je ljupko Dara i napućila svoje punašne usnice.

– Ne, hvala – odgovorio je skromno Boža, to jest B.M.

– Onda sigurno volite nešto slatko – rekla je i izšla iz sobe.

On je malo razgledao porodične fotografije poređane po jednom zidu u skladan cik-cak, ali se najčešće vraćao na svoj lik u ogledalu. Baš je dobro izgledao! Vitak, sa kovrdžavom kosicom i nečim zamišljenim i mudnim izrazom lica. Naročito kad ovako podigne levu obrvu, a zažmri na desno oko.

Dara se vratila gola!!!

– Kakav li je sada naš politički stav prema pornografiji? – zapita se iznutra B.M., gledajući je spreda uživo, a odpozadi u

ogledalu. – Mogla bi baš lepo da izgleda na nekoj duplerici u kolorisanom časopisu. Grudi pune, a šiljate, venerin breg kratko potšišan... ali kakav joj je to izraz na licu? Kao da će da me pojede?

– Dođi – reče domaćica, a usta zaokruglila, kao kad pušač izbacuje kolutove dima. Ali ne puši... oblizuje se...

On brzo sede. Gleda... a ima šta i da se vidi. Trodimenzionalno, pa još i miriše na neki neobičan parfem!

Ona uključi radio i poče prvo da se ljudi, pa onda drma, trese i skakuće u ritmu roka, a sise skaču na razne strane, kao susetke koje se tuku i pupak pravi krugove, pa spirale... Jako zanimljivo.

Ali muzika odjednom prestade i spiker poče da čita vesti o sukobima u Bejrutu. Nove i uzbudljive. Nikada nije saznao da li je Daru naljutio odnos hrišćanske milicije prema muslimanima, ili tvrdoglavost mudžahedina, tek ona planu:

– Što me zezaš, dečko? Sva tri sprata u Sekretarijatu trupkaju za mnom po hodnicima, zaviruju mi čak i pod mišku, prevrću očima i nadrkani uzdišu, a ti ladan?! Ako moram, ja ću i da te bijem, ali ću da te imam!

I ona ga zgrabi, baci na krevet, navali da čupa odelo sa njega, pocepa mu košulju od Kardena, a kad on pokuša da se brani – opali mu žestoku šamarčinu. Pa drugul... Ujede ga za palac, a kad mu spadoše i slip gaćice i za mali stomak, pa navali da ga mlati kišobranom, koji je nedužan stajao kraj nahtkasne!

Tek tada on odjednom oseti ogromno zadovoljstvo: sve se na njemu ukruti, udrveni... a ona se pope i zajaha ga, ne prestajući da ga bije...

I tako iz batina u orgazam... pa iz orgazma u batine... pa unazad... pa zguza... pa unakrst... pa bočno... a u ogledalu drugi par radi razne bezobrazlike i dere se... ona tamo zgrabila nešto pa žvaće, a njemu iskaču modrice pod uštipom dugačkih crvenih nokata... i nema mu nigde one stvari... jao... pojela maca... jao jao... dok ne padne potpuno iscrpljeni!



F.Lj. ga zgrabi za kukove i divlje privuče ka sebil Oseti kako nešto, poput futrole za povelje i priznanja (a on je baš nedavno dobio jedno) nemilosrdno ulazi u njega i trlja ga po žljezdi sa unutrašnjim lučenjem zvanoj prostata.

– Uh – jeknu B.M.

– Oh – uzdahnu zadovoljno F.Lj. – Ajde bre, budi čovek, pljači malo, kukaj, otimaj sebe...

B.M. se seti kako to radi njegova Dara, pa poče da pravi koncentrične krugove svojim zadnjim delom.

– Oh, oh...

– Uh, uh...

I tada se seti svoje svadbe.

\*\*\*\*\*

Oženio se Darom jer je umela dobro da bije, da izmišlja razna čuda i poze, a i sve kolege su pucale od zavisti, što mu je mnogo pomoglo u društvenom prestižu. A i rukovodstvo je bilo saglasno.

Njegov tadašnji načelnik, drug Žile, često mu je govorio:

– Smotajte, mladi čoveče, tu Daru. Ona kao da je stvorena za vas.

– Nezgodno je zbog implikacija o familijarnosti na radnom mestu – odgovorio bi on, pokazujući po ko zna koji put da mu je društvena svest važnija od lične slasti.

– Premeštićemo je, kao sekretaricu, kod druga Sime – odluči najzad Žile. – On mi je ionako tražio predlog personalnih promena. Rotacija je neophodna, pošto nije dobro da se subjekti suviše ustale na jednom mestu. Mešati, mešati... to je princip naše kadrovske politike.

\*\*\*\*\*

– Vala ne silazim sa teb dok ne poćneš da kukaš – zasopljen uživanjem riknu F.Lj. I započe sve iznova.

Ali B.M. se nije predavao. On da kuka? To siledžija neće dočekati, pa neka radi šta hoće i koliko hoće!



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA

A svadba mu je protekla vrlo veselo i zaista neobično. Došli su im u kuću svi. To jest – svi značajni za njega: kadrovici, rukovodioci sektora i odjeljaja, pa su svratili čak i oni sa vrlo visokog nivoa. Nekolicina je dovela i žene.

Već su bili zamenili stare male stanove za jedan veliki, pa se tu, bogami, nakrcalo puno ljudi. A pića i posluženja kao na saveznom prijemu za Prvi maj. Pevanje, čestitanje, ljubljenje mlade – sve po običajima.

Njega su pljeskali po ramenima i govorili mu:

- Parmetan potez, mladiću...
- Ne brini, svi ćemo ti pomoći... u napredovanju.
- Uhvatio si Boga za bradu, drug, ja ti kažem!...
- ... i razne druge prijateljske reči podrške.

On je radosno posluživao piće, oni su radosno pili, mlađa je radosno šaputala nešto onima koji su bili tužni, jer su došli bez žena... i zaista je sve bilo veselo.

Kad je vreme poodmaklo i došao tenutak da se mladenci ostave za prvu bračnu noć, gosti počeše da se spremaju za odlazak.

– Doneću kapute za drugarice – reče mlađenja i otskukuta prema spavaćoj sobi, gde su bunde ležale prebačene preko francuskog kreveta. Ali čim otvori vrata – zastade!

Dara je ležala na jednom smeđem nercu visoko podignutih lepih, belih nogu, bela venčanica bila je uredno zadignuta da se ne izgužva, bele gaćice i bele čarape srozane do članaka... sve je bilo mirno, kao lepa bela slika, sem belog dupenceta, koje se usrdno ljaljalo ispod crnih dlaka druga načelnika Žileta.

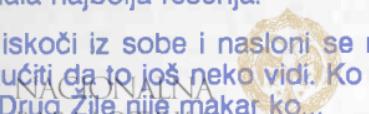
\*\*\*\*\*

- Joj – tiho vrisnuo on.
- Tako, tako... kukaj – zagroktala siledžija F.Lj.

\*\*\*\*\*

– Tako, tako... mešaj – grcao je drug Žile.  
 – Mili, zatvori vrata da neko ne nađe – oštro će mlađa. Dara je uvek znala najbolja rešenja.

On žurno iskoči iz sobe i nasloni se na vrata. Trebalо je, zaista, onemogućiti da to još neko vidi. Ko zna šta bi govorili o rukovodiocu?! Drug Žile nije makar ko...

  
 Čudno... nije osjetio ni ljubomoru, ni sebičnu mržnju, a ni radost što sad drži u rukama glavnog kadrivika... želeo je samo da još malo gleda. Kao u bioskopu.

Čučnuo je, kao da vezuje pertlu na cipeli, a oko priljubio uz ključaonicu. Videlo se baš ono najzanimljivije: kao na malom ekranu, pa u krupnom planu... Drug Žile je imao lepu, veliku jaja, obrasla kovrdžavim dlakama, a ona su se kretala

sve brže i brže... i kao da su se skupljala... Da li mu se samo činilo da čuje: šljap... šljap?... Drug Zile nije bio neki krupan i visok čovek – ko bi rekao da je tako kočoperan?!... Šljap... Šljap... zvuk sličan udaranju varjače o testo u vangli, kada se mesi pogača... šljap...

\*\*\*\*\*

– Šljap... šljap – čuo je i sad iza sebe. Za trenutak je pomislio da ovo i nije moderno Kosovo, već da ga vojnici sultana Murata nabijaju na kolac.

\*\*\*\*\*

Kroz ključaonicu su dolazili i zvuk i slika. A onda se naglo zaustavi kretanje, kao da je pukao film i dug, zadovoljan jecaj izlete iz njegovog načelnika. Odmah zavile i on, od nekog neobičnog zadovoljstva, i oseti grč u malom stomaku...

\*\*\*\*\*

– Otimaj sebe, šifšata none, nećem da tucam lješ – dreknu F.Lj. i udari ga pesnicom u slabinu. I tada, kao što to lepo opisuje i Biblijka, on u zemlju pod sobom izli seme svoje...

– Napravi se da si leš ili pucam! – grmnju iznad njih jedan bas, jake baterijske lampe se ukrstiše nad njima i sve se u trenu, smiri.

– Ruke na glavu i diž’se polako – naređivao je bas iz usta vođe milicijske patrole.

– Krv – reče značajno drugo uniformisano lice. – Je li ga on to klap?

U stanici milicije sve se brzo razjasnilo.

– Evo, ja ćeš mi da časam reć da nisam imao pojamp kako je ovaj drug tako važan i da je došo čak iz Beograd. – kleo se F.Lj. – Ja sam u njega video samo dupel! A vi, drugovi, znate da ja ne mogu dodolim, pa čim vidim lep guz – popustum. Koliko puta ste me već fačali i uvek dokaže sebe da su molili da gi trtim. Ja poznat po tome.

– Oprostiti i zaboraviti – ponovi je sebi Boža političku direktivu koju je dobio. – Kada su interesi Domovine i idejni principi u pitanju, čovek nema pravo da misli na lično dupe! – Zato glasno reče:

– Sve ovo nema političku pozadinu. Drug je pogrešio jer nije mogao da zna da sam iz druge nacije i da nisam

homoseksualac. Možda se on podsvesno sveti za neke roditeljske traume, za staru obespravljenost. Treba to razumeti, pa oprostiti i zaboraviti, zauzeti pravilne stavove i sve usaglasiti, a ne donositi ishitrene odluke!

Posle tog lepog političkog govora milicija je mogla samo da uzme izjave i da ih pusti.

– Dalje je stvar suda, ili drugih foruma – rekoše i pustiše ih u noć.

– Izvini, greška – pošteno priznade F.Lj. i pruži ruku.

– Dešava se – odgovori B.M. i prihvati je. Bio je zaista na visini svog zadatka.

Time je, za Peć, incident bio okončan. Pismo, koje je B.M. izgubio u pesku one bašte, nije evidentirano, već je poslato Sekretarijatu u Beograd. Jer u njemu je pisalo nešto što se nije moglo lako razumeti, što je ličilo na šifrovanu poruku, a pošto se spominjao i drug Sima – neka o tome trila glavu viša instanca. Oni imaju dovoljno lokalnih silovanja i jebada.

Zbog tog pisma ispričana je i ova nevažna epizoda, pa ga zato sada i citiramo:

"Mili moj Božo, Božiću, Bogice, jebote ali sam te se uželeta! Znam da želiš da znaš kako je ovde kod nas i šta se dešava u kabinetu druga Sime, jer samo dobro obavešteni napreduju i svako ko zna gde i kad da digne dva prsta, a kad treba da prečuti – može da uhvati svoju šansu. Za ova dva meseca, koliko si u toj političkoj misiji, ovde ti još niko nije udario prstenjac, nego zavidljivo šapuću: mamumu, zgrabio onaj Boža liniju!"

Ovde je bio takav hepening da ni na video spotu tako nešto ne možeš da ukadriraš. Onaj Kosta, naš šofer, znaš ga, što mi uvek zaviruje u bluzu, pa onda prevrće očima i uzdiše, da bi mi dao do znanja kako bi me rado opalio, e, on ti prekjuče dovede sa neke Vrške čuke seljaka Vukmana, koji je jednom već bio ovde sa sirom. Momak povelik, jak, čupav, liči malo na domaćeg Tarzana, ali mladi... Sad ti misliš: moja Darica će da napravi jebaliku sa njim?! Nema veze, on miriše na seno i borove šišarke, a sestra više voli "Brutove" mirise. Ne bih ga šetala ni daljinškim upravljačem. A to što je on sav nekako nabreko, čvrst i žilav – njegova stvar. Ali, nisam sad važna ja...

Dakle: došao taj Vukman, a za njim iz Landrovera izlaze ovca i kučel! Razumeš? Jebote, navrh Dedinja, u Bulevar Oktobarske revolucije, gde stanuje zna se ko, čovek doveo ovcu!

– Ovo je ovca Caca – predstavi je on ozbiljno nama, koji se zatekosmo u bašti.

– Nisam mogao bez nje da ga dovedem – pravda se Kosta. – Kaže da je navikao da svako jutro piće naše srca šolju tek pomuzenog ovčeg mleka.

– Sam je muzem, neće drug Sima imati posla oko nje – reče taj Vukman. – A i Caca je nepoverljiva prema nepoznatima, pa oče da udari glavom.

Pogledam u drugaricu Seku, koja je gazdarica a prisutna je, pa očekujem da ona nađe neko rešenje, da iznese svoj stav, a ona – zinula u momkal i čuti. Ja dobro znam šta znači kad se žena na taj način zapilji u muškarca, pa ne ume ni da bekne, već samo piška. Dešavalо se to i meni, ali nisam očekivala od drugarice Seke. Ne zbog Sime, ni zbog njenih godina, (a ona mora da je oko pete banke, iako se pravi mladunica) nego što ona nije tip za brzaka, više je longplejka.

Za ovcom iskoči i kuće.

Na Dedinju ima raznih džukela i s pedigreeom i avlijanera, ali ovakvo kučište retko se sretne. Jedno uvo štrči u vis, drugo oklembešeno, a ima progeniju, jebote, pa izgleda kao da se smeje. Čupav ko i gazda, tako i riđan, a šanta na zadnju levu nogu.

– Pas, odvedi Cacu u onaj čošak i tamo je čuvaj – reče Vukman i pas, zaista, poče da tera ovcu i da je gricka za uši kad ne sluša.

– Kako vam se zove taj pas – upitam ga, pošto sam mu se već primakla, jer treba da uspostavim neki kontakt s njim. Mislim: poslovni.

– Pas se zove Pas – reče on mirno.

Meni bi nešto smešno i počeh da se kikoćem...

– Pa kako ga zovete: psu, dodil!?

– Zašto? Kažem: Pase dodil Menja se kao i Ras, ili čas. Pas, Pasa, Pasu, s Pasom... zašto bi prema kućićima sprovodili gramatičku diskriminaciju? To pitanje je raspravljeno još za vreme inkvizicije kanonik Đovani da Freska postavio je tezu o pretvaranju veštici u pse podudarnosti sa ljudskim bićima, ali iz negativnih aspekata.

CRNOJEVIĆ

Sad sam i ja zinula kao i drugarica Seka. Ali ne u seksualnom smislu, već u istorijskom i pravopisnom. Pa ipak sam ja na daktiokursu imala najbolju ocenu iz pravopisa i sva sam pisma i odluke druga Žileta sama korigovala, a to je posao za enciklopedistu, toliko je on nepismen.

– Spremna vam je soba, mladi čoveče – reče Seka nekim drhtavim glasom. – Ja ću vam lično pokazati.

I podje ka kući, ukrštajući noge kao manekenka, što kod nje nikada nisam videla.

– Mogu li da nosim radio? – upita momak i pokaza na jednu sandučinu, koju je izneo iz kola. – To je specijalac. Prađed mi ga je sklepao za deseti rođendan. Ja ću ga pušćati tiho, da ne ispuca kuća.

Tada izide Bojka. Ti, Bogice, nju možda nikada nisi video, jer ona je retko ovde, ona je porodična crna ovca, buntovnik i mudžahedin.

Pogleda prezivio majku, mene, Kostu ispred kola, pa joj se pogled zadrža na Vukmanu. Podsmešljiv.

– Crvena buržoazija je počela da gaji i majmune – reče vrlo glasno.

Srećom, na svečanom ulazu pojavi se drug Sima, koji je baš odlazio na plenum. Ali o njemu ću pisati drugom prilikom, a ovo ti je dosta zasad. I nemoj tamo da mi juriš neke cice i da im se guraš u etniku, već žuri svojoj Dari, koja je, jadna, zagorela kao pasulj od prošlog petka. Jedva čekam da te isprebijam, đubre moje malo.

Voli te i gricka tvoja Dara."

(Ovo pismo stavljeno je u arhivu Sekretarijata, odmah uz sledeći izveštaj: broj 13826/VI strogo pov.)

"Cela nedelja je u kući i kabinetu druga Sime protekla mirno. Gosti i razgovori normalni i samoupravno orijentisani. U čekaonici i holu ispričano nekoliko viceva, ali su svi bili samo bezobrazni i prosti, sem jednog političkog o SIVu, mečki i putu u komunizmu. Međutim, njemu se niko nije smejavao, pa se incident može smatrati nevažnim.

Drug Sima je prihvatio sve po protokolu i ranije dostavljenom spisku.  BOMBONIMA primedbi.

Prekjuće se u kući uselio Vukman Kalić, seljak iz Babinja, koji je doveden u "Štab za rad na materijalima", zbog izuzetne memorije i znanja. Prema biografiji, koju je podneo zbog prijema u SK, reklo bi se da je sa njim sve u redu. Prilažem fotokopiju biografije. Postoji ipak jedna neobičnost u njegovom dolasku: sa sobom je doveo ovcu! Da li je to neki znak raspoznavanja za nekoga, ili neke, šifra i oznaka koja se može

lako uočiti čak i iz satelita, ili je ovca zaista samo radi muže, neka ispita odgovarajuća služba.

Dara"

### BIOGRAFIJA

Vukmana Kalića iz sela Babinje, za prijem u SK. Ako je moguće u Savez komunista Jugoslavije, a ako nije, onda neka bude u SK Srbije.

Rođen sam u seljačkoj porodici. Siromašnoj, jer u našem kraju nikada nije ni bilo bogatih seljaka. Ne znam da li je to zbog klasne borbe, ali čim bi se neko malo obogatio, komšije bi mu ili proturile vatru u ambare, ili ga prebile u kafani u tuči, a ako je bio snažan, tužakali bi ga sudu za svaku sitnicu, dok ga advokati potpuno ne ogule. Tako se kod nas stvorila ravноправnost, pa smo živeli srećno.

Ja nisam učestvovao u NOB-u i Revoluciji iz opravdanih razloga: radio sam se mnogo kasnije. Nisam pripadao nekoj drugoj političkoj stranci, jer ih sada i nema, pa sam idejno potpuno ispravan.

Pročitao sam sva dela Marks-a i Engelsa i uglavnom se sa mnogim teoretskim postavkama slažem, mada smatram da neke nisu dokazane u praksi.

Na primer: Marks tvrdi da oslobođenje radničke klase mora biti delo same radničke klase i to je proglašeno za jedno od osnovnih načela naučnog komunizma – a svaku socijalističku revoluciju do sad ostvarili su političari, koji su formirali partiju za dobro radničke klase, vodili borbu rukovodeći klasom i stali na vlast u ime klase. A većina njih nikada i nije klasno pripadala toj klasi.

Što se tiče religije i ostalih zabluda, ja se slažem sa Hegelom koji kaže: "U običajnom svetu ljudi su ugledali jednu religiju i to religiju donjeg sveta; ta religija je vera u stravičnu nepoznatu moć slobbine i vera u eumenidu upokojenog duha. Ta stravična moć slobbine predstavlja čisti negativitet u formi opštosti, ova eumenida taj čisti negativitet u formi pojedinačnosti." – Čim sam tolj pročitao, shvatio sam da nisam religiozan.

### BIBLIOTEKA

Od škole imam samo osmogodišnju. Kod nas u okolini nema nikave usmerene ni neusmerene više škole, ali ja sam se sam trudio, koliko sam umeo, da naučim što više mogu. Kada sam čuo da je Džon Kenedi znao da čita vrlo brzo, prelećući pogledom po pasusima teksta i očitavajući samo suštinu, ja sam pronašao svoj sistem: Beletristiku, koja mi se dopada, čitam normalno, polako i sa uživanjem, naučna i lingvistička

dela pratim i pamtim odslikavajući trored u jednom trenutku, a za političke referate i govore dovoljno mi je samo da bacim pogled na stranicu i odmah znam o čemu se radi.

Ne pijem, ne pušim i ne jurim ženske, iako nisam oženjen.

Govorim sve evropske jezike i dijalekte, sem baskijskog i po nekoliko azijskih, afričkih i mrtvih.

Nisam zaposlen, jer nemam kvalifikacije.

Želeo bih da me primite u SK da bih imao mogućnosti da se na sastancima i u diskusijama idejno-politički uzdignem.

Vukman Kalić

Dodatak: radiću sve što mi se kaže, ali ako je za Partiju najbolje da pravim i prodajem sira – nastaviću porodičnu tradiciju.



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

## V LUDA GLAVA

"U tuđe duše ne treba viriti, ili bar viđeno treba zaboraviti." (Nepoznati autor u nepoznatom delu)

Zavojite stepenice vodile su u suterenske prostorije. Sveži polumrak vonjao je na kupus, koji se cele zime kiselio u velikom hrastovom buretu, a sad je od njega ostao još samo miris i poneka zaboravljena ubudala listina.

Uplićući i dalje kratkim, punašnim nogama, Seka je brzo silazila, želeći da pokaže smeštaj novom žitelju Bulevara Oktobarske revolucije. Suteren nije bio mnogo dubok, ali se njoj, iz nekih nepoznatih razloga, činio beskrajno daleko...

U ono prošlo, buržoasko – izrabljivačko vreme, tu je stanovao neko od služinčadi, a sada je sasvim odgovaralo za mladog, još nepriznatog genija.

Vukman je vukao svoju radio – sandučinu i bošču sa nešto malo presvlake i venčićem belog luka, što mu je ona baba sa medveda ugurala u dugačke gaće, bez reči i bez razloga (sem, možda, gatarskih). Lukac odmoći ne može, a u tom novom svetu, u koji momak odlazi, možda još ima ala, vampira i nečastivih, protiv kojih je njegov zadah neophodan?! Vukman je nosio svoj tovar i osvrtao se, da bi zapamtio put koji vodi u novi život.

Seka otključa jednu sobu. Unutra lep, drveni krevet, prebačen ovamo iz bivše dečije sobe, prilikom jedne od zamena nameštaja; kuhinjski stočić sa dve sasvim očuvane stolice, od kojih je samo jedna bila čopava na zadnju nogu; na prozoru kretonska zavesica prepuna naslikanog čudnog cveća; na patosu veselo šarenim čilimčić, poklon iz zavičajnog sela drugu Simi... pametnorukovku iz pristojan život više ništa i nije potrebno. To jest: u luglu je stajao i šifonjer iz nekog starog, valjda bidermajerskog vremena, sa dva andelčića na sastavu vrata i kolonijom nevidljivih žižaka, koji su se u tihim letnjim noćima, čuli iz njega, dok su sa uživanjem grickali staru bukovinu.

Iz sobe su vodila i bela vratašca u nešto što je ličilo na kupatilo, sa tušem, klozetskom šoljom i zidovima obojenim plavom masnom farbom.

Momak spusti svoje pakete na sto. Stajali su na sred sobe. On pogleda ženu i taj jedan pogled bio je dovoljan da njenu sliku zauvek ucrt u njegovu fantastičnu memoriju: već proređena kosa, obojena u prljavo – žuto, pustila je svoju vunu preko očiju poput pocepanih firangi; lice bledo, kao da je izgladnela, a ukočeni i iscrtni kapci ne trepču preko ispranih očiju; telo u gornjem delu koščato, a ispod pojasa, od pozadi, velika stražnjica, kao kad testo nadođe u načvama.

– Kod negroida to nauka naziva "steatopigijom" – munjevito registruva njegov um – a za balkance je ona lepo guzata žena.

Prema zrakastim boricama oko usana starost joj je preko pedeset godina, težina povećana nesrazmernim dupetom bar 65 kg., miris prijatan, a ne miriše na domaće cveće.

Vukmanu je to bilo dovoljno za upoznavanje, pa odvrat pažnju od nje i poče da razvija neobičnu lepezastu antenu nad svojim sandukom...

Ni žena više nije njega gledala. Sklopila je oči...

Skoro zaboravljeni kiselasti miris sukna i seljačkog znoja kao talas dopliva do Seke, otera iz nosnica Diorov parfem i vrati je u mladost...

Baš tako je mirisao Sima, kad je u uniformi iz UNRnih paketa hrupio u kancelariju njihove opštine i strogo rekao, gledajući pravo u oči baš nju:

– Otkup je dokaz vaše revolucionarne svesti, drugarice i drugovi, a u vašem selu toliko je sakrivenog kulačkog i antiradničkog žita, da bih vas ja morao zapitati: šta ste od marksizma do sad proradili? Kratak kurs istorije SKP-b, ili "Nacionalno pitanje" druga Staljin? Jer, kako je pisao još drug Černiševski, postavlja se pitanje: šta da se radi?

– Da im otmemoo žito, druže – rekla je ona, politički svesno zagledana u njegove plamteće oči. – I moj lični čača je zakopao i kukuruz i repu u bunker pod ambarom!

– Bravo, drugarice, ti češ u socijalizmu daleko dogurati – pohvalio je drug Sima u ime OZNE; uzeo im žito, uhapsio nesvesnog čaču, a nju, u znak zahvalnosti i u naprednom zanosu, povalio u plastu iza Mikanoće kuće! Ona je imala crne svilenkaste malje po nogama, garave nausnice i čuperke na vrhovima sisića kao junkerske brčiće, pa su svi dečaci govorili da sigurno ima mađarske krvi i vatre kad je tako čupava. Kasnije se ona depilirala, dlake su nestale, ali strasna priroda joj je ostala.

Sima je zapamlio i žito i plast i strast pa se u proleće vratio sa njenim ocem, koji je izgledao mnogo stariji i pitomiji i imao pogled koji stalno nekuda beži. Ostavio je čaću u selu, a nju poveo u grad, jer se izdvajala od ostalih omladinki i po svesnosti i po velikoj, neobičnoj zadnjici.

Kao što je Sima predskazao, ona i jeste daleko doterala, ali žalost za tim vremenom čučala je negde duboko u njenoj podsvesti. Jer to je bilo vreme kad se gradilo ovo novo društvo i kad je sve mirisalo na Revoluciju... i prćevinu.

Čovek uranja u svoja sećanja kao plivač kad zagnjuri u podmorje. Iz realnog sveta, koji viče, prska se, raduje ili plaši, potoneš u neko neobično plavetnilo i tišinu zagušenosti, sve ti je prvo lepo, poput bajke, a onda se oseti nemir u grudima, pa kad duša, sa dahom, dode u podgrlac, ti iskočiš iz vode, ili iz sećanja, da se nalapćeš vazduha ovodnevice!

Tako i Seka pobeže od prošlosti, jer je pred njom zbumjeno stajao visoki riđi momak, snažan i nakiselog mirisa.

– Moraćete kupiti prikladnije odelo – reče i odjednom poče vlastoručno da ga otkopčava. – Ovo ću dati Zuzani da očisti i opere, a vi se okupajte. Jamačno će vam prijati. U glavnom gradu i u ovoj kući jamačno ne možete šetati kao među kozama!

Volela je reč: jamačno. Dugo je na raznim prijemima slušala drugarice, koje su došle iz one hiljadugodišnje austro-ugarske kulture i uvek nadmoćno i sa osmehom govorile: dapače! Dapače ovo, dapače ono... reč koja i povlađuje i negira, koja znači sve i ništa, a pasuje u svakoj zgodbi, uz svaku pričicu i ogovaranje. Zato je i ona iskopala to starinsko "jamačno", pa je imala svoju reč, izraz koji je razlikuje od drugih žena iz tog izabranog društva.

– Jamačno ste i umorni od puta – nastavi i poče da mu dreši učkur od suknenih čakšira. Ruka joj zadrhta.

– Pa šta? – pomisli ona – moram ga naučiti redu. Kako je prost mogao bi se i kupati u pantalonama... ili gaćama. Treba to sve svući.

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
PUBLIKACIJE  
CENOGRAFIJA  
Vukman se sav udružio, razjario usta, ali nikakav glas ne htede da izide iz njega. Toličko je bio postiđen što ga ta gospoda skida, a njega ni majka nije nikada presvlačila jer je, kao što ranije valjda rekosmo, pobegla od Grčnoga Safeta... pobegla iz njihove kuće još pre skidanja i oblačenja.

Nije smeо ni da gleda, ali je osećao da su na njemu još samo košulja i dugačke porhetske gaće.

Seka mu strže i košulju, ne prestajući da ga uči:

– Jamačno će vas postaviti za Siminog stručnog saradnika a to je ozbiljan posao i velika odgovornost...

Kad poče da gura mekani porhet niz dugačke tvrde noge, ona se malo zagrcnu:

– Ju, koliko mu je to veliko – promuca u sebi i htede da pobegne u neka sećanja, ali nije uspela, jer nešto takvo nije postojalo u uspomenama, pa i nije bilo moguće upoređivati.

– Odvešćemo vas da kupite prava odela – nastavila je da govori brzo, kao da ne primećuje ništa ni značajno, ni veliko i jedino joj je glas počeo da zvuči kao napuklo zvono, što klepeče kad u selu izbjije vatru.

– Uđite tamo i okupajte se – naredi mu, gurajući ga u goli stomak ka kupatilu. Kad se on izmače ruka joj skliznu...

– Udaviću se načisto – pomisli, ali naredi sebi da bude do kraja didaktična i milosrdna.

Momak, pokrivajući stidljivo golotinju krupnim ručerdama, zamače u kupatilo.

– Ne bi bilo dobro da neko bane. Bojka neće, ali Dara je premazana svim farbama. Mogla bi posle da olajava – posavetova gospa Seka samu sebe, pa žurno zaključa sobičak.

– Morate se sapunjati dugo i pažljivo – reče, ulazeći u kupatilo. – Pokazaću vam!... Koža mora da se osloboди znoja, da prodiše... vi, jamačno, tamo i nemate sva neophodna moderna sredstva za higijenu...

Mala ruka, puna sapunice, skliznu mu sa mišićavih grudi na kuk, napravi tu nekoliko krugova, pa kao privučena magnetom ulete među noge i zamrsi prste u kovrdžavo runo...

– Vi počinjete da radite posao od opštег društvenog interesa, to je naporno, za napor je potrebno zdravlje, a čistoća je pola zdravlja... – grgotala je žena nezadrživo reči koje su joj prve padale na pamet, trlajući ga sve snažnije...

Vukman samo huknu, žila nabreknu kao da će pući, isteže se poput mornaskog dogleda i pogodi majušnu drugaricu Seku među prsa.

– Ono što nije glasno rečeno i ne postoji! – pomisli ona grozničavo. – Samo pričaju o drugim stvarima, sećaj se ozbiljnih problema i ne tiče te se ono što ti se dešaval. Šot niko ne zna, nije se ni desilo... O čemu se ne priča – ne postoji! Ne postoji... razmišljaj o nečem drugom... i samo pričaj, Seko... pričaj... pričaj...

Zgrabila je to što se ustobočilo između njih i počela pažljivo da sapunja i trlja...

– Jamačno ćete sresti puno značajnih ljudi, oni kod nas dolaze, pa odlaze... dolaze... odlaze... i tako: dođu... pa odu...

– Bože, da nije od drveta kad je tako tvrdo – pomisli i brzo se zagleda zamagljenim očima... a sve vreme je pričala glasno i jednolično, na izgled potpuno ravnodušna.

– Sve što radi Sima od najveće je važnosti za državu, pa se takav rad očekuje i od vas. Pre svega: ozbiljnost... i uzdržanost... ozbiljnost... uzdrž... Naš šofer kaže da vi imate izvanredne sposobnosti. To je dobro... Tako i treba... država je najvažnija... politika je...

Momak stavi glavu pod mlaz vode, misleći da će mu biti lakše, ali prepone su mu bile pune olova. Osećao je da će iz njega pokuljati cela snaga... ceo život... i da će morati da se dere! A šta će na to reći ova drugarica, koja očigledno nema te muke, već ga samo principijelno uči i vaspitava?! Vukman je, istina, znao sve što se moglo naučiti i saznati iz knjiga, sa radija, televizije, i iz priča starog Mrguda, ceo svet mu je čucao ispod čela, razvrstan u različita saznanja kao u kompjuteru, ali od putenih spoznaja do sad je imao samo kravicu Buljku.

Seka ga ispra pod tušem i namesti da sedne na zatvorenu klozetsku šolju.

– Zemlja je, znate, trenutno u krizi pa zato i naši napor moraju biti sve veći... sve veći... na to morate, jamačno, stalno misliti...

Ona hitro zadiže svoju već nakvašenu haljinu, nervozno povuče gaćice i opkorači ga. Kad rukama razlista svoju veliku zadnjicu i sede – oseti kako skliznu u nju. Duboko... duboko...

– Da mi ne pomeri bubrege? – pomisli brižno, pa se diže. Pritisak popusti u njoj. Ponovo sede da proveri... pa ustade... pa sede... ustade... sede... Pocukivala je tako, kao kad je bila šiparica, ali izgleda da nikada nije bilo tako lepo... i golemo... uživanje...

– Održavaju se stalno sastanci – pričala je neumorno, bezbojnim glasom... – pa plenumi... moraju se donositi zaključci... a njih treba pisati... jao, šta je tu posla... stalno to, pa to... to... to...

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
ČRNOKOJEVIĆ

Zali je jak, topad mlaz, pa izgubi i dah i misao.  
Vukman zinu da vrisne, da jaukne, da pisne i prodere se, ali ona mu ustima zatvori usta i nastavi da priča, kao da govori u pećinu:

– Nikada ne govorite dok vas neko stariji ne pita!... Morate naučiti da čuite... i da radite ono... što vam se da... kao zadatak... to završite... završi... te...

Sladostrašće razape i njena krsta. Ne nalazeći nove reči, ponavljala mu je u usta:

– Samo čutite... čutite... i radite... tako... tako... fino... radite.

Ustala je polako, drhtavih nogu, mokra od vode i znoja. Htela je brzo da ode i brzo zaboravi... ali Vukman je bio mlad i izvanredno talentovan učenik. On je sve shvatao od prve! Zato je zgrabi i odnese u sobu, postavi je da klekne na krevet, onako kako je gledao u prirodi, razgoliti je i poče ispočetka. Što god je učio, on je učio temeljito. Nikada mu nije bilo teško... bilo mu je slatko: učiti, učiti... učiti...

Verna svom principu, čim oseti u sebi nadahnucu, gospa Seka poče brzo da govori, odvlačeći pažnju i misli od onog što se događa. Govorila je sve brzometnije:

– Radićete ovde, u kući, jer vi ste neka vrsta tajnog Siminog savetnika. Niko i ne treba da zna za vas. Vi ste tajna... tajna. Citaćete materijale, razrađivati... razrađivati... tajno...

– Bože moj – iznenada je bocnu misao – od kad je ono Sima postao nemoćan? Pet ili šest godina? Od šećera, ili zbog prostate? A možda i od briga? Latinska poslovica lepo kaže: penis brige ne voli... Ako čemo poštено, Sima je celog života brinuo za nešto i zbog nečeg. Dok je vodio kulturu, džilitali su se neki filozofi, džilitali... ogovarajući i socijalistički poredak i njega lično... kad je dezintegrисao željeznicu, da bi radnom čoveku što više približio samoupravljanje... približio... organizacija je počela da se raspada... da se raspada... ko zna zašto... a on je pio sedative od silnih sekiracija... ko zna koliko je i sa pravosuđem imao... problema... joj, koliko... pogotovo sa privredom... privredom...

Vukman nije mogao da zna za njene brižne misli o mužu, pa se sasvim neuviđavno gurao, trljaо i uživao, hvatajući je grčevito za ramena, ili vukući za grudi...

Sima je mnogo vremena bio na putu... oh... silne sate je provodio na sastancima... uh... враћао se umoran i bez nežnosti... joj... i tako godinama... oho... šaputalo se da on ponekad ščepa neku pevaliku posle službene večere... jao... ali ona se nije svetila... oh... враћао se... on se враћао... uvek... i ona... bože... nikad ni sa kim... ništa... dosta!

Mladić se grčevito zario u nju. Rčekao je: "Kraj"

– Znate, Vukmane – tad ga je prvi put pozvala po imenu – vi jamačno morate naučiti da se kod nas u zemlji svi problemi prosto vre u krug!

... i ona poče snažno da kruži svojim zadnjim delom.

Iskustvo je, kao i toliko puta do sad u društvenoj stvarnosti – pobedilo! On klonu, a gospa Seka teško ustade, ispruži utrnuila kolena i nastavi mirno da govori, ispravljajući dlanovima svoju zgužvanu, mokru haljinu:

– O tome šta se priča i radi u ovoj kući, naravno, ne može se ni pred kim govoriti, jer čim je u pitanju drug Sima – sve je državna tajna! Jamačno.

I ode. Nogama više nije preplitala

\*\*\*\*\*

U Beogradu se dolazak jutra ne vidi. Zora se uvlači među ulice krišom, hvata se prvo za najviše grane smogom uvoštenih divljih kestenova i puzi niz fasade solitera. Ovde nema petlova da je pozdrave kukurikanjem, tu žive ljudi koji su zamenili dan za noć, zamračili prozore da ih ne rasani veselje novog dana, pošto im čula raduje samo muzika od hiljadu herca, mirisi duvana, alkoholne i oktanske magle i šarene sličice što divljuju po diktatu elektronike.

Jutro je u Beogradu, kao i u svim megalopolisima, nezvani i neželjeni gost.

Radnici noćne smene mrze dan jer dolazi kasno da im prekine radna mučenja, oni što rade od praskozorja psuju ga jer dolazi rano da ih otera iz lenčarenja u posao, radnička avangarda u obliku intelektualaca još je u bunilu od prošlo-noćnog razmišljanja i saznavanja... jutra, dakle, нико не voli!

Pošto je rođen i odrastao u planini, Vukman se probudio sa osvitom. Radostan zbog dana koji stiže...

Prozor je stajao visoko u zidu, kao okačena slika. U tamnom okviru prvo je bilo nešto slično sivom kineskom akvarelu, razlivenih tonova, kakav je video u jednoj enciklopediji, a onda je božja kičica počela da dodaje zelenu boju travi, da slika senke pod stepeništem koje se uspinjalo baš ispred okana, a kada je rumen prelila krošnje u dubini bašte i krajičak neba – **Vukman je ušao u prvi dan svog dedinjskog života.**

#### BIBLIOTEKA

Gradanimu dan obično počinje kukanjem, seljacima petlovim dranjem, a njemu je počeo oviljenjem pasa. Dovukao se do prozora osećajući gazdin miris i tužno tražio da mu se objasni kako su i zašto oni ovamo zalutali?

– Zašto si noćaske arlaukao? – upita ga mladić koji je, izgleda, pored ostalih jezika znao i nemušti. – Pa bar ovde nema kurjaka.

Pas proturi njušku kroz šipke na suterenskom pendžeru, čekajući da ga gazda pošašolji između ušiju. Tiho je brundao.

– Dočeraj Cacu da je pomuzem, ali ne galami, jer se u gradu jutrom svi zanose, ko lisice posle noćnog lova – objasni mu mladić. Pas je slušao, nagnuvši glavu malo uлево, kao da slabije čuje na ono svoje načuljeno uvo. Razumeo je i odmah se zaleteo u ovcu, koja je mirno ležala u baštenskom čošku.

– Koj li je sve ovde šuvrtan? – pomisli mladić, osvrćući se po sobi u koju je juče smešten i tražeći svoje čakšire. Kad je bio ovde prvi put, sa onim Petkovim sirom – skleptala ga milicija, a sinoć – gazdarica!

– U ovaj Beograd ko da su svi jeli bunike – reče glasno, nazu gumenjake, pa izide u baštu. Kraj prozora su ga čekali Caca i Pas.

– Dobro jutro – pozdravi ih. – Ovde nije lepo ko u Babinje, ali život se ne sastoji samo od zadovoljstava – tešio je svoje životinjke, poturivši olupano lonče pod ovcu.

– Ovo ti nije baš livada, Caco, ali ako bude malo trave u bašti, poćeraće te Pas niz bulevar Velikog oktobra... sve sam ti ja izučio još prošli put: Prvo ideš malo desno, pa uftatiš sredinu do raskrsnice, pa levo niz Užičku, dok se ne strmopizdiš do Miloševog dvora. A tamo možeš da paseš tri godine, jer su sve zalivadili. Ne ritaj se, bre, nećeš crći, žive od nečeg i beogradske ovce!

Pas se složi sa Vukmanom i udari Cacu njuškom pod plećku – tek toliko da ona ne zaboravi ko je gazda.

Mladić je pio mlako, zapenjeno mleko dugim gutljajima, okrenut ka nevidljivom jutru.

– Šta li ću im ja – nastavi da razmišlja – kad su ovde sigurno svi pametniji od mene?... Možda ne pamte ko ja, ali zato ima svih knjiga, pa mož da se proveri... a za učenje je... ih, jado... Kud me čaća pusti ko blentu u lipove jabuke?!

Iz svog staklenog kaveza na uglu, dežurni milicioner je piljio u mladića sa psom i ovcom i još jednom proverio u spisku koji je ležao pred njim. Zaista je pisalo da je ta seljačina novi žitelj ove pažljivo čuvane i obezbeđivane kuće i da ga treba tretirati kao da je i on član rukovodeće garniture. Svašta!

Još je prerano da se prione na predviđani posla, pa momak odgega nazad, u svoje sopče, da napiše pismo svojima, a ostali iz sela, ako su željni novosti o njemu, neka se propitaju kod njih. Tako napisa...

(Fotokopiju pisma napravila je Dara, pre predaje na poštu, jer nije zgoreg znati šta ko misli i piše. Naročito u početku, dok

čovek još nije potpuno proveren. Pismo je priloženo Sekretarijatu i čuva se i danas u Vukmanovom dosijeu.)

Dakle, napisao:

"Dragi moji, a naročito prađede,

Juče sam pošao i došao i još sam dobrog zdravlja, koje i vama želim. Piso bih vam podrobno o životu ovde, što da ne, nije mi teško, ali sve mi se čini da neću smeti. Gospođa druga Sime mi je odma natuknula da sve što se u ovu kuću dešava ima da se odčuti, jer je sve državna tajna. A kakva bi to tajna bila, ako bi ja vama odma istrljao što sam sve morao da radim? Pogotovu tajku Safetu, kao specijalisti za ta pitanja. Čitao sam lani Keltsku mitologiju, a tamo je onaj njiov Blaženi Bran rekao, kad su mu odsekli glavu: – Ništa nije nemoguće!... Pa je posle torokao mrtvom lobanjom još skoro čitav vek, sve dok nisu "otvorili vrata okrenuta Kornvolu". Tek onda je začutao.

Ja ne znam koja vrata ovde treba otvoriti da se ne bi olajavalo, ali moja glava ima da kušuje, iako je živa. Ako ne razumete šta oču da kažem, pitajte prađeda Mrguda – on sve razumije!

Meni je ovde najteže to što se mučim. Ne umem da govorim ko ovaj svet. Stalno fatam sebe da govorim ko svaki običan seljak. Džaba ti što sam ja pročitao i popamtio sve što sam dovatio, kad u ovaj običan govor ja govorim ko i vi, ili onaj brljivi Stojko. Tako sam naučio, a ja numem da zaboravim. Vidim da to ne pasuje ni uz drugove, ni uz gospodu, ali znanje je znanje, a vaspitanje – vaspitanje.

Računao sam: ja mogu da se izražavam i kao knez Bolkonski, ili Pjer Bezuhov, mogu da deklamujem ko Hamlet i to sve tačno, od reči do reči, ali neko bi morao da mi postavlja pitanja ista kao ona u romanima, ili tragedijama, pa ja onda da odvratim učeno i tačno, u prevodu, ili na originalnom jeziku – meni je svejedno. Ali čim me neko pita nešto obično – ja moram da odgovorim ko seljak, kako sam od vas naučio i utrukovao u pamet. Osećam da će to grdno da me spotiče u prestoničkom životu, ali ja ću se truditi da pročitam što više ovih službenih dokumenata i novina, a tu valjda ima rečenica i misli za svaku priliku, pa ću naučiti da se kulturno sporazumevam. A doteleći govoridu krunu Ubogoj gori, pa šta mi da Bog i anđeli božil!

CRNOJEVIĆ

Pas i Caca su dobro otrpeli put u auto. Šofer Kosta izgleda priglup, što sigurno i jeste, ali lepo vozi. Ja sam, ko svaki seljak bez civilizacije, mislio da je za šofiranje potrebna neka pamet, a ono, da vi otvoreno kažem: teranje maštine je kao i pešačenje, a zna se da i najveća budala ume da poturi

jednu nogu, pa drugu, pa opet prvu... i tako se ide napred. Zbog toga, valjda, čovečanstvo može da napreduje i pored tolikih budala?!

Ja velikog druga Simu još nisam video uživo, pa dok ga ne omeračim svojim očima, verovaću da je on samo mit, ili legenda i da takvu pamet, koja već godinama predvodi ovaj narod, majka možda i nije rodila, već je on samo izmišljeni zbir svih naših celokupnih mudrosti! Jer i Herkul je samo mit o ljučkoj snazi, Juda sinteza izdajstva, Venera – pričam ti priču o nekoj lepoti... a niko od njih i nije postojao. Sad čitam neke engleske naučnike koji tvrde, budi bog s nama, da je i Hristos samo izmišljotina onih jevanđelista, koji su tako hteli da proture svoju pamet i novu ideologiju!

Onda može da ispadne, ne bilo primenjeno, da i drug Sima nije ono što kažu da jeste?!

Ali sad sam u sred najvažnijih zbivanja, "pa će svoje sumnje i nemire nahraniti istinom". Tako je govorio Tomas Mor, ako je verovati citatu koga sam pročitao na turskom, jer "Utopiju" nisam imao prilike da pronađem u originalu.

Jučer, prilikom dolaska u Beograd, čiča Kosta je provozao kroz čaršiju Cacu, Pasa i mene, koliko da nam pokaže divotu i napredak domovine. (To je on lično izjavio.)

Nisam još pronašao u knjigama kako je ova varoš izgledala za vreme Kelta, Mađara, Avara, Bugara, ili Turaka, jer iz tih dalekih vremena i nije ostao ništa sem otpadaka i prljavštine, ali sada je mlogo fina. Jedna kuća, što je zovu Beogradanka, visoka je, bog te, ko naš Babin Zub. Samo je crnja. Ima ovde i malih udžerica, otrcanih ko štala pokojnog Pauna, ali to i ne možeš da vidiš od silnog naroda, koji gamije, kao da je stalno panađur.

Ja, naravno, sve ovo znam i sa televizora, čitao sam i sociološke studije i literaturu, pa mi je jasna i otuđenost u civilizaciji i urbanistički razvoji, ali kad uđeš in medias res, kako kažu pokojni Latini – jasno ti je da i televizija ne pokazuje pravu sliku, već onu koju njen gazda voli.

Ali o tome ču drugom prilikom, kad saberem razmišljanja o tim pitanjima, a sad idem da čekam prijem kod druga Sime i nek mi je sa srećom, a vi držite palčeve i pljucnite triput unakrst, jer se nikad ne zna kako počinje nečija sudbina.

Voli vas vaš Vukman, a prađeda ljubi u ruku.

Kažite i toj babi da je pozdravljam. Ako razume – pomoz bože, a ako ne – šta joj mogu?

Napisato u Beogradu 7.juna 1982 godine."

\*\*\*\*\*

Sima je primio Vukmana u svom kućnom kabinetu tačno u devet časova. U deset je imao sastanak u CK, u jedanaest u SSRNS, u dvanaest je govorio u Skupštini, u četrnaest leto helikopterom u Godominsku vilu kod Smedereva, gde je imao ručak sa predstavnicima tajnih oslobođilačkih snaga jedne Afričke zemlje itd. Sve mu je bilo lepo isplanirano za sledeći šest godina i tri meseca. Dotle će mu trajati različiti mandati, predviđeni za njega u saveznoj kadrovskoj službi. Naravno, sve funkcije će biti na istom nivou i rotacija izvedena po horizontali, jer naviše nije ni imao kud, bar prema trenutno usaglašenoj organizaciji države.

Ne razumete o čemu je reč?

Pošto je današnje društveno ustrojstvo nešto malo drugačije nego tada, neposredno posle smrti starog Predsednika, a može se desiti da ovu povest, ne daj bože, pročita i neko iz budućih generacija, kad Domovina bude koznakako koncipirana i organizovana, daćemo i neke opise iz tog političkog vremena. Ukratko. Tek da se razume mesto koje Sima zauzima u hijerarhiji vlasti i vodeće političke pameti.

Uvidevši da se i njegov dugovečni život i rukovođenje bliže kraju Stari je smislio i ozakonio sistem po kome zemlju kolektivno vodi osam vrhunskih delegata, odabranih između ostalih, kadrovski proverenih, drugova, delegiranih stepenasto od baze (baza je politički izraz za narod) do predposlednje rukovodeće strukture. (Struktura je izraz za one koji vode narod). Najviši nivo nije se ni morao birati, jer je već odavno bio izabran i odobren.

Ako vam ovaj sistem vlasti izgleda komplikovan, grešite, jer je način izbora vrlo jednostavan: građanstvo ne mora uopšte da se trudi da upoznaje kandidate i poslanike i razmišlja koga da izabere, pošto se oni sami između sebe biraju.

Tako je, dakle, nastao kolektivni, osmoglavi šef naše Domovine. Svet je, naravno, bio zadivljen, shvativši koliko je kod nas demokratija daleko dogurala, mnogi su bili i zavidljivi, pa je čak u jednom timu neka glupa Amerikanka rekla, kobajagi kao štos.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE

– Kakva je to zemlja u kojoj se ne može ubiti predsednik?

U narodu se, u to vreme, šaputalo da se stari Predsednik odlučio za takav politički testament jer je čuo poslovicu: "Kad budali daš vlast, on prvo brata ubije", a pošto je poznavao svoje saradnike i naslednike, verovao je da neće baš sva osmorica imati braću.

Ipak, za svaki slučaj, vlast je podeljena na još šest saveznih oktopoda: CK SKJ, PSSRNJ, PSSJ, PSOJ, PSB i RVSJ, zatim na SIV, a onda na identične republičke i pokrajinske organe i strukture, pa institute, komore, sekretarijate, sizove, regjone... itd. ... sve do opština i mesnih zajednica.

Najznačajnijih mesta i drugova bilo je po šemi 24, vrlo značajnih 91, jako značajnih 1075, a ostali značajni su dopunjavali mesta do brojke 180.000, koliko je kupljeno i službenih limuzina sa šoferima.

U takvoj zanimljivoj i nadasve široko demokratskoj organizaciji države, (da ne računamo šest zvaničnih jezika sa odgovarajućim brojem simultanih prevodilaca, mikrofona, slušalica i kompjutera sa štampačima, potrebnih za sporazumevanje) drug Sima je bio među prvom dvadesetčetvoricom. Znači: naj, naj...

Pošto je, dakle, on to što jeste, možda ga i ne treba detaljno opisivati, jer je o njemu već toliko puta lepo pisano da ga svi znamo napamet. Zato ćemo govoriti samo o biografskim detaljima koji su malo poznati i o kojima će štampa pisati tek kad Sima umre, ili, ne daj bože, ako postane disident i napusti društvo rukovodilaca. A šta bi se tada sve iščeprkavalo i izmišljalo – možete misliti! Jer većina ljudi voli da ima idole, a još više voli da ih lično opisuje kad postanu oboreni spomenici.

Kao i većina vođa kroz istoriju i Sima je malog rasta. Možda psihijatri misle drugačije, ali izgleda da ta fizička manjkavost razvija kod deteta želju da se nametne jačima, pa ono postane lukavo, vispreno i raste puno raznih ideja i predloga. Takav je uvek bio i Sima. Ako bi spazio zgodan orah, ili dud, odmah bi viknuo:

– Za mnom, drugari – i prvi bi se uzverao do najviših grana.

Tako je jednom i pao s kruške u bašti gospodina Tomića, kad je njegovu kliničku bandu pojurio baštovan, pa je slomio nogu i to mu je mnogo značilo za karijeru! Čopkao je i krivao na levu stranu, a kada je kasnije objavljeno da je šantav zbog rane koju je hrabro stekao u ratu, to jest Revoluciji – on to nije porekao. Uostalom, zašto nekome objašnjavati sitnice iz svoje biografije? Mitova ne stvaraju istine, već nagađanja i prepričavanja.

CRNOJEVIĆ

Sima voli da čita. Ali pošto, zbog društvenih obaveza, stigne da pročita samo sve važne novine i časopise, obične i crvene biltene i zapisnike sa sastanaka kojima nije prisustvovao, njegovu glad za literaturom i naukom zamjenjuju dve knjige, koje mu je nabavila sekretarica: "Misli velikih ljudi". Znao

je da su najveća i najdublja razmišljanja već povadili i citirali oni koji su imali vremena da kopaju po tuđoj mudrosti, pa je s pravom sračunao da i nije nužno pročitati sve ostalo. Ovako je sve bilo već spremno za citiranje u govorima i za nadmudrivanje u diskusijama, kada je vrlo zgodno pokazati svoju pamet i svestrano obrazovanje. Zato je svako veče, u krevetu, pre nego što ga uhvati dremež posle napornog dana i obilne večere, učio napamet po stranicu izabranih svetskih dubokih misli.

I to je dobro koristio. Vešto. Jer bio je čovek brzih refleksa, sposoban da u trenu shvati i najmanju omašku u rečima sagovornika, a to je jedna od najvažnijih osobina rasnog političara. Sačekaš tuđu grešku, a onda ispališ rafal sopstvenih ispravnih misli, potkrepljen odgovarajućim citatom neke svetske veličine.

Kada je, nekako odmah posle Oslobođenja, osetio da je prihvaćen od partijskih kadrovika (on nikada, ni sebi, nije priznao da je to možda i zbog oca, ilegalca, revolucionara i pukovnika iz radničke klase!) počeo je da vežba govorništvo, jer je znao da će mu to biti životni poziv. A pošto je čuo da je general De Gol i pored svoje dvometarske visine, plemenitog porekla i generalskog autoriteta, svoje govore vežbao pred ogledalom – i on se opredelio za tu vrstu besedništva.

Stao bi pred veliko stilsko ogledalo, dobijeno uz ostali nameštaj od Uprave narodnih (ili neprijateljskih) dobara, zاغledao se oštro i principijelno u svoje lice, koje je u tom trenutku predstavljalo narod pred njim i... govorio! Pri određenoj značajnoj rečenici upro bi prstom pred sebe, optužujući kolebljivce koji nas ometaju u prestrojavanju za budućnost, ili bi zabacio obe ruke iznad glave, pozivajući tom rečitom pantomimom, kao svedoke sa nebesa, pokojnike Marksа i Lenjina, a za zatucane seljake – Boga i Bogorodicu!

Uvežbao je Sima i kad treba zamucnuti, da bi se naglasilo njegovo duboko razmišljanje i traženje pravih reči za najbitnija rešenja, znao je kad treba grmnuti, pa zastati, da bi ljudi mogli i imali vremena da se oduševe i da zaplijeskaju...

Vremenom se toliko izveštio u govorništvu da je pred ogledalom trenirao samo najvažnija istupanja, a za svakodnevne diskusije i rukovodjenja koristio je stare, već uvežbane šablone. Kada bi osetio da među prisutnima ima i onih koji bi mu se usprotivili, naglo bi ustao, prošetao, počinjao da čopka na šantavu nogu i mršti se, podsećajući tako sve prisutne na svoju revolucionarnu prošlost i bolove koje trpi zbog sreće naroda. I narodnosti.

Mora se, međutim, priznati da je između njega i De Gola bilo i razlika: pikljati general nikada nije htio javno da govori, ako to već nije kod kuće odglumio, pa bi na retkim konferencijama za štampu uvek ispričao samo ono što je pripremio, a na postavljena pitanja prezrivo bi se okrenuo i u svoj svojoj plemičkoj visini napustio salu.

Sima je bio mnogo više demokrata. Možda zbog seijačkog porekla, ili zbog toga što je kod nas na razna pitanja mogao uvek da odgovori istim rečima i istinama, pošto su naši principi večiti i nepromenljivi.

Elem... drug Sima je Vukmana primio u devet časova. Lepa Dara propustila je momka u kabinet tek kad je velika kazaljka udarila u broj 12...

Kabinet je bio veliki. Bivši vlasnik kuće, gospodin Srećko, za vreme kraljevine Jugoslavije, tu je pravio zabave za svoje prijatelje veletrgovce gvožđurijom i manufakturom, prvake Radikalne stranke, članice Kola srpskih sestara i dvorske dame sa prvosrpskoustaničkim poreklom, ili dobrim kapitalom i gospodu više oficire.

Sada je velika odaja promenjena i suštinski i po unutrašnjoj opremi. Duž dva zida stajale su knjige u lepom novom povezu, knjige koje su čekale dan kada će biti sa strašcu pročitane; duž trećeg dugački sto pretrpan samoupravnim sporazumima, zakonima, propisima i dugogodišnjom prašinom, jer tu je bilo zabranjeno čistiti, da se ne zagubi neka značajna misao, akt ili dokumenat; a na poslednjem, ovalnom zidu, iza velikog duborezovanog stola za pisanje, bio je niz francuskih prozora... Sto je postavljen na podium, na koji se pešo uz tri stepenika, ali tamo niko i nije odlazio sem Sime, jer su fotelje za goste i razgovor bile u podnožju. Sobu je preuređio jedan od najvećih beogradskih scenografa, pa je zaista bila i stilski doterana i tako pripremljena da je svaki posetilac morao da oseti kako će baš tog trenutka početi predstava "Čovek za sva vremena"!

Kada je Vukman prošao kroz dvostruka vrata presvučena mrkom kožom... kraj pisaćeg stola, u kontra-svetlu suncem obasjanih prozora poput spomenika, stajao je tamni obris druga Sime. Držao je ispruženu ruku, kao bronzani knez Mihajlo na trgu Republike. Jedino nije jahao konja... ali podium ga je dovoljno uzdigao, pa je čak i visokom momku iz Babinja, glava jedva dosezala do njegovog ščita.

– Zdravo, druže – reče spomenik i ruka se spusti malo niže na ljubazno rukovanje.

– Ja stigo – promrmlja zbumjeni Vukman.

– Kako je Petko, moj stari ratni drug? – ljubazno će rukovodeći domaćin, pa odmah nastavi, jer uvek je značajnije ono što ćemo mi reći, od onoga što će nam neko odgovoriti. A Petko je sigurno dobro, jer ti seljaci su ili zdravi, ili mrtvi – kod njih nema sredine. Ni lekara.

– I on je dao svoj doprinos Revoluciji, dao je, dobar je on, odan, a i sir mu je dobar, prirodni, kao što u svemu treba da gajimo prirodan odnos prema napretku, jer od nas i naše generacije očekuje se mnogo, pa iako smo već mnogo i dali, možemo mi još i moramol... i hoćemol... jer radnička klasa to očekuje od nas, omladina očekuje, pošteni građani čekaju, a pošto su kod nas svi narodi, narodnosti, pa i nacionalne manjine, svi pošteni i sa istim pravima, mi se borimo za sreću i blagostanje svih, a trenutne teškoće su samo trenutne, jer šta je četrdesetak godina u istorijskim merilima?... šta?... ništa! A kada se sve prevaziđe... – Sima je govorio lako i brzo, podvlačeći svako spominjanje borbe snažnim zamahom levice, a puta u budućnost ispruženim prstom desne ruke.

– Što rekao Marks u svom čuvenom delu Anti-Diring... – i on taman podiže obe šake u vis kao da se zaklinje, kad mu Vukman upade u reč:

– Izvinite, Anti-Diring je napisao Engels.

– Kako sam mogao da pobrkam? – pomisli Sima, ali se odmah nasmeši: – Bravo, druže. Namerno sam rekao pogrešno, da bih proverio tvoje znanje.

– Tako ste rekli i 17. septembra 1953 u govoru u Prijedoru – stidljivo će momak. Želeo je da se malko i sam prikaže.

– I njih sam proveravao, a, vidiš, niko nije znao! Bravol Zbog tog sam te i doveo. Zemlji je potrebna tvoja pomoć. Pregledaj materijale koje ti pošaljem, sravni ih i pripremi mi tvoje mišljenje. Ja moram sve da znam i o svemu da vodim računa. A tebi što god treba – reci Dari. Niko drugi te ne zanima. Budi vredan, pa ćeš daleko doterati! Što rekao... uostalom nije važno ko je rekao, ni šta je rekao... – pred ovim se ne sme citirati, završi on u sebi i pritisnu na interfon.

– Daro, isprati druga Mrguda.

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

– Vukman snebijavajući se ispravi ga ponovo momak. – Mrgud mi je praded.

– Bravol – odmah će Sima – pamtiš izvanredno! Pa zdravo...

I on sede za sto, zaboravivši istog trenutka pridošlicu. To je bila jedna od njegovih osobina – u trenu je mogao da se izdvoji od svega što nije bilo značajno...

Kada je posle izvesnog vremena pošao u Centralni Komitet samo je, usput, dobacio sekretarici:

– Smisli način da ovaj momak ne izlazi iz kuće. Ne želim da neko sazna za njega. Pogotovu štampa.

Žurno je odćopkao kroz baštu, kraj ovce Cace i Pasa, koji je ležao mirno, jer nikada nije režao na ljudе. Samo na neposlušnu stoku.

A Vukman je, još uvek impresioniran susretom, dovukao veliku pregršt raznih zakona i propisa do svog sopčeta, spreman da se odmah, sa puno snage i radosti, baci na svoj velegradski i društveno-značajni posao.

Pred vratima zastade i pronjuška. Čoveku, odrasлом у природи, сва чула су оштрија, јер нису отупљена смогом и дечијим белима. А из собе је, уз ваздушну матицу која се пенje ка баћтеским вратима, пливao nepoznat miris: miris ћене и vonj nekog зачинjenog duvana.

– Ako budem opet morao da se kupam, kad ћу da radim?  
– sinu mu oprezna misao, ali je odmah odagna.

– Posao je posao, rekao je Merkade... a kažu da nikome на раду и nije lako. – promumlа притискавши кваку. – "Što god dode, ja sam mu naredan"... – zaključi njegova enciklopedijska pamet Njegoševom mišiju i on uđe.

Na njegovom krevetu sedela je Bojka zavaljena na jastuk i pušila dugačku, tamno-mrku cigaretu.

Prvo je zapazio njene bele noge. Moda i leto skratili su joj suknjicu do pola butine.

– Uh, slavu joj ljubim – prokomentarisala momak u sebi ту sliku i krenu pogledom uvis... Tanak struk, opasan širokim kajšem sa velikom kopčom, zatim razmaknute grudi као две kruške carke, prekrivene plavom svilom... подруглијив osmeх preko lepih belih zuba... i najzad velike oči boje neba nad planinom – најлепше koje je video!

– Baš je gadna – reče sam себи. – Kad je u ustima mnogo meda он постаје gorak. Kako да знаш да је нешто лепо ако nema ničeg ružnog, da možeš da uporediš?

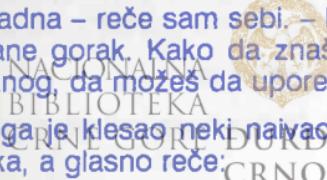
– Kao da ga je klesao neki naivac од квргаве маслине – proceni ga Bojka, а гласно реће:

– Znači, ti si taj Onjegin?

– Jok, то је мој Mrgud.

Devojka се nasmeja...

– Nisi me razumeo.



– To bi i dete razumelo. Čim se dovati za bukvar nađe na pitalice.

– Ma nemoj?! – osmeh postade još podrugljiviji. – I šta sam se pitala?

– Da I sam genije? Onjegin se zvao Evgenije, Evgenije zvuči ko genije, ali uz sprdačinu... Promućkaš reči, a one se same slože.

On baci onaj naramak dokumenata na sto, pa sede da ih pregleda, rešen da više i ne obraća pažnju na devojku. Nije smeo da je gleda jer ga je zbog nečega uznemiravala.

– Onda si ipak genijalac.

– Nisam – promrmlja preko volje. – Genije stvara. On izmišlja. On vidi istinu gde drugi ne vide ni prst pred nosom, pa je okrene, obrne i napravi novu istinu, ili novi svet. Ja sam samo sveznačica, a moj prađed je genije...

Kao da je rekao sve što je trebalo, ili kao da se zamorio tolikim pričanjem, on dohvati prvi od zakona, koji se našao na vrhu gomile i poče da ga čita.

A čitao je čudno: pogledao bi samo za trenutak stranicu, čuknuo je prstom, pa pocepao, zgužvao i bacio u čošak. Zatim drugu... pa treću... Njegov sistem brzog čitanja bio je potpuno usavršen: pogled bi hvatao odjednom četiri uzastopna reda, um u trenu sagledao misao i otslikao je u memoriju. Sve je odmah bilo ne samo zapamćeno od reči do reči, već i razvrstano uz stara sećanja, koja su se odnosila na tu temu. Tako je bio rođen.

Bojka je zaprepašćeno gledala u mladića, koji kao da je više i nije primećivao. Kada je odlučila da ga upozna i strčala u njegovu sobicu, znala je tačno šta želi, šta će i kako da mu kaže, a sad joj se sve to činilo glupo...

Ćutala je...

Da je život kao u bioskopu, sada bi trebalo da počne muzika. Neko Šumanovo "Sanjarenje", ili malo modernija romantika, jer dvoje mladih sedi u toploj suterenskoj sobici, napolju je sunce, oni su narogušeni jedno na drugo, a to je najbolji znak da će tu planuti ljubav. Ali taj divni šablon ovde nije pasovao, jer on je munjevit i uporno čitao, a devojka ćutala i pušila...

Kad zgužvani dokumenti popuniše prvi čošak devojka se odluči i reče:

– Potreban si nam.

– Pa doveli ste me – odgovori Vukman, ne prestajući da čita.

– Doveo te je Sima, a ako pomogneš njemu i njegovima i ti si skot!

Neka čudna, neobična mržnja zastruja kroz sobicu. Osetio je, pa naglo poklopio tekst pred sobom i zagledao se u devojku. Više se nije smešila.

– Uh, bog te, pa ti si protiv rođenog čaće?!

– Ako je Neron imao čerku, možda ni ona nije uživala gledajući zapaljeni Rim...

– Kud ti zaošijavaš? – promumla momak, pa pritisnu na dugme svog neobičnog radija. – Oladi se uz muziku...

Ništa nije sviralo, već je vođena stručna diskusija o razvoju male privrede. Bojka baci cigaretu, koja joj je dogorela do nokata, pa ugasi sandučinu.

– A ti si mumija, dečko? Ne vidiš šta oni rade?

– Koj to?

– Čitali smo njihove stare zapisnike sa sastanaka. Iz revolucije i pre... Zaklinjali su se da će, ako treba, i umreti za tuđu sreću!

– Koj to?

– ... a sada puštaju da drugi i umiru, samo da bi oni bili srećni!

– Koj to?

– ... postali su vlast iznad vlasti, ljudi nad ljudima...

– Koj to?

Bojka ljutito ustade i podje iz sobe...

– Kakav ste vi narod, vama bolji i pošteniji i ne trebaju!

Sa vrata se okreće i tek tada zapazi da se Vukman rascerio i da nešto izuzetno milo i čedno viri iza njegovog osmeha.



– Ili me ti zajebavaš i praviš se blesav?!

– Pa ti si rekla da sam majmun koga gaji crvena buržoazija. Šta očekuješ od majmuna?

– Izvini. Htela sam da uvredim majku i one gore, a ne tebe.

– Mene ne možeš uvrediti. Uvreda padne na čoveka kao ono zeleno iz ptičijeg podrepka. Ubrišeš se i gotovo. Kad bi

uvrede ostavljale ožiljke svi čuveni ljudi šetali bi puni rupa, ko kozji sir.

– Šta sad to izmišljaš?

– Ništa. Ljudi vredaju samo značajne. Ja se toga ne bojam, jer ko bi smišljao uvrede protiv onih koji su već niko i ništa? Balegu ne možeš još više isprljati.

Bojka mu polako pride. Htela je da ga bolje sagleda... Videla je ravno sečene, vučje zube, koje je sastrugao i ubedio kukuruz, trodnevnu čekinjastu bradu, obrve boje mlade mrkve nad zelenkasto-šarenim očima...

... ali on brzo obori glavu i nastavi da čita one materijale kao da ništa nije rekao.

– Stvarno si neobičan – reče ona, pošto je nekoliko minuta čutala i gledala kako gužva i baca odčitane papire.

– Mislio sam da si glupa – mirno reče on, ne dižući pogled. – Bogatima ne treba pamet. Šta će im – kad već sve drugo imaju? A biljka koju ne okopavaš i ne pleviš zakržlja. Blagostanje usrećuje, a zaglupljuje!

– Odvešću te ovih dana na jedno mesto. Hoću da čuješ, pa posle da kažeš... – završi devojka pa, neznaјući ni sama zašto, zavuče prste u njegovu čupavu riđu kosu i protrla ga po temenu, kao što je on češkao svoga Pasa.

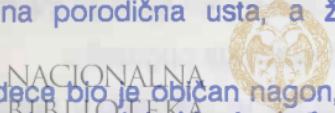
– Čao!...

Muzika sad ne može da ne svira!



Za većinu ljudi spavaća soba je neka vrsta svetilišta. Ispred njenog praga ostavljaju se dnevne brige, cipele pune ulične prijavštine, sitna i krupna neverstva.

Primitivnim ljudima centar života bilo je ognjište, oko koga su zevala gladna porodična usta, a žderanje je značilo – postojanje!

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
ČRNOJEGORIĆ

Pravljenje dece bio je običan nagon, a ne uživanje i ritual, pa se obavljalo gde se stiglo i kada dođe vreme za parenje.

Kako je postajao razumniji i civilizovaniji homo sapiens je razmnožavanje pretvarao u sve veću razonodu, zamjenivši staru poslovicu "Mislim – dakle postojim", za novu: "Tucam – dakle živim!"

Hranjenje, ognjište, ili kuhinja, moralo je da ode u drugi plan, jer je civilizovani posao razbacivao porodicu na razna

mesta, u razne udaljenosti, pa je bilo neophodno da se jede kad i gde se ogladni i šta se uhvati.

I kod Sime su se porodični obroci izobičajili, pa je kućna pomoćnica Zuzana poturala tanjire onom ko uspe da u neko prigodno vreme sedne za trpezarijski sto. Doručak je domaćin jeo u prolazu, dok ga je šofer čekao sa upaljenim motorom, domaćica je stalno držala dijetu, pa je samo pila jogurt između dva aerobična čučnja, Bojka je, prema običajima mlađe intelektualne, a nezaposlene generacije, živila noću, a spavala danju, a sin, ponos i naslednik, posle krađe benzina, vožnje u pripitom stanju i drugih adolescentnih nestašluka, poslat je na strogo školovanje u Englesku, pa i nije živeo u kući na Bulevaru. Kad jedu šofer Kosta, Zuzana, a sad i pridošlica Vukman uopšte nije značajno, pa o tome i neće biti reči. Na dohvati se ovde i ručalo, a večera je bila kao u samoposlužnim restoranima: gurni ruku u fridižer, pa šta uhvatiš.

Ti običaji, potpuno nebalkanski, menjali su se jedino kad dolaze gosti i prilikom raznih prijema i proslava. Ali ti dani su bili retki i zato beznačajni...

Spavaća soba je bila srž ovoga doma!

Svako veče Seka je čekala Simu da se vrati sa nekog sastanka, ili razgovora u klubu Saveznih poslanika. Leškarila bi na divanu "madam Rekamije", koji je, kako se tvrdi, nekada bio lično vlasništvo kneza Pavla, grickala bademčiće, ili kikirikije ("jer to valjda ne može da goji, to su samo nekakve se menke!") gledala televiziju i čekala... čekala... Tako je običavala i u mladosti, dok još televizije i "Rekamijea" i nije bilo, pa je ta navika ostala za ceo život. Jer kod Balkanaca – muž se čeka! Ko zna: može imati neke jestivne želje, ali može mu, iz neobjašnjivih razloga, nadoći i muškost, pa je žena dužna da mu pomogne!

Sima je obično dovožen oko 23 časa.

Ušao bi u salon i huknuo:

- Koliko briga... koliko muka! Doći će mi ovaj narod glave!
- Jamačno hoćeš nešto da prigrizeš...
- Mezno sam u klubu uz diskusiju o reorganizaciji Državne uprave. CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ
- A da popiješ konjačić?
- Pinuo sam uz zaključke.
- Pa onda da ležemo. Jamačno si umoran. Sem ako nisi prilegao pod razno? – Taj svoj čuveni štos izvaljivala je već 17 godina svake večeri, sa istom duhovitošću.

Pošto su se zajedno odsmejali, polako bi se popeli na prvi sprat...

A te večeri...

Beli francuski krevet stajao je usred belih ormana u duborezu, belih komoda i toaletnih stočića, iza okruglog belog tepiha sa dve velike crvene ruže... Beli venecijaneri krili su bele prozore, na belim tapetima stajali su zlatni kandelabri i zlatni anđelčići iz austrijskog XVII veka. Samo je posteljina bila tamnoljubičasta, kao najsuklji pokrovi u kardinalskim sarofazima. Kada su saznali za taj pikantni raritet pakosni prijatelji šaputali su između sebe da je Sima sigurno nekrofil, pa želi ženu da tuca u mrtvačkom sanduku. Naravno, to nije bilo tačno, jer je čaršave kupila Seka u najekskluzivnijoj tršćanskoj radnji, a on ženi više ništa nije radio ni u snu, a kamo li u sanduku.

I ove večeri, o kojoj pričamo, Sima i Seka su došli u svoje svetilište pre ponoći.

Istovremeno su ušli svako u svoje kupatilo, istovremeno se vratili obućeni u pižame i istovremeno seli za svoje tolatne stočice.

Seka je namazala lice debelim, belim slojem mleka za skidanje šminke pa počela da masira vrat kremom od kornjačine krvi, da bi se oslobodila bora koje su se, bogtepića zašto, sve više skupljale i urezivale. Možda zbog loše beogradске klime?... Zatim je pažljivo zakačila 12 viklera u svoju proredenu kosu i sve povezala narandžastom svilenom maramom. Kada je pedantno ogulila mleko sa obraza, našljapkala je podočnjake i kapke antiridom, a na lice nanela embrio–masku. Sada je samo trebalo sačekati da se maska stegne, a onda će lice izgledati kao novo, nategnuto i meko kao dečje dupence.

I Sima je imao svoj večernji ritual: izvadio je iz usta parcijalne proteze i spustio ih u mlečno belu čašu punu vode i antisepsičnog rastvora. Zatim je zinuo prema ogledalu, da proveri jesu li mu četiri preostala zuba još uvek dovoljno čvrsta da nose zubalo? Dva gornja očnjaka bila su snažna i žućkasta, a ni donji kutnjaci nisu izgledali loše.

Nasmešio se sam sebi, pa ga je iz ogledala posmatralo simpatično, mada pomalo vampirsko lice, sa dva blistava očnjaka... CRNE GORE ĐURĐE

Potom se pažljivo očešljao, prevlačeći duge pramenove koji su rasli iznad levog uveta, preko čelavog temena. Kada je kosa skladno uokvirila njegovo muževno lice, stavio je nec na glavu, da ne dozvoli dlakama da štrče na razne strane.

Osetio je kako ga nadimaju gasovi.

– A znao sam da će mi tarator smetati – pomisli, pa se odiže malo sa tabureta, nagnu na jednu stranu i istera praskavi vetar iz sebe.

– Nazdravlje – reče nežno supruga.

– Hvala – odgovori on i prebaci desno stopalo preko levog kolena. Mnogo je voleo da uveče, pred konačno opuštanje i san, pročeprka malo između nožnih prstiju...

– Je l' še današ javljaš Dejan? – nastavi šuškajući, pošto su mu trenutno falili prednji zubi za pravilno izgovaranje konsonanata.

(Ovde se, za pripovedača, postavlja jedno principijelno naučno-literarno pitanje: ako je, prema Vuku Karadžiću, u našem jeziku ozakonjeno da se "piše kao što se govori", onda dijalόge treba prenositi tačno onako kako ih ličnosti izgovaraju. Hoće li pravopis onda smetati literarnom izražavanju? Mi ćemo, dakle, iz naučnih razloga citirati Simine reči fonetski, a književni kritičari i estete neka u svom primerku preprave tekst sledeće scene u literaran.)

– Ne pamtim kad je pisao – promrsi Seka, jedva otvarajući usta, pošto je maska počela da se steže.

– Pa pišao je prošle šubote – reče Sima. – Študije u Okšfordu nišu lake. Kod Engleža nema čile – mile!

– Više bih volela da studira u Americi. Kažu da u engleskim koledžima ima mnogo pedera. – polako će žena, brinući da joj ne unesreće sina i da joj ne popuca maska na licu.

– Ne boj še, Šrbin je on! Ako dođe do šekša, tučaće on njih... neće oni moći njega!

Sima prebaci levo stopalo preko desnog kolena i prihvati se čeprkanja leve noge...

– Dobio šam informaciju da oni u Žagrebu opet mute protiv menja.

– Ju, sram ih bilol – propištaše ukočena ženina usta.

– Štao šam Tomišlavu na žulj oko izvožnog rečipročiteta, pa ne može da mi oprosti.

– Da te ne dhemoguće u Federaciji?

Sima se nasmaja. Bio je u svojoj kući, u sigurnosti spavaće sobe, u trenucima pred san, pa ništa nije izgledalo nerešivo, već lako i nadrealno, kao bajke koje se pred spavanje pričaju deci.

– Bojim ga še ko ona ženška štvar kiše – odgovori veselo, uvlačeći jezik, koji mu je ispadao iz usta, pošto nije imao

ogradu od zuba. Uvuče se u postelju. – Kako še šnalaži ovaj Vukman?

– Ko?... Ja o njemu uopšte ne vodim računa. Zašto mene pitaš? – ljutnu se drugarica Seka, jer oseti kako joj krv navire u obraze, a to možda i nije dobro za embryo-masku, koju su joj poslali iz Ciriha. Treba biti miran kad se trudiš oko sopstvene lepote i ne sećati se nekih... – Jamačno misliš da ja nemam druga posla nego da brinem o ko zna kome?!

– On je moje tajno oružje. Videćeš šta će Šima da išteral Paži, niko ne šme da žna ža njega. Kaži i Žužani da ne lapara po komšiluku. Ako ga neko i vidi – on je naš novi baštovan!

Između drugih divnih osobina Sima je imao i sposobnost da zaspri čim legne. Kažu da se to dešava samo seljacima i pravednicima. U koje je on spadao nije utvrđivano, ali san mu je dolazio lako, a sa snom i snovi... Poslednjih godina, posle svake svečane (dakle: masnije) večere, u podvest mu je stizao jedan isti ružan san. Možda su te noći klupska vruća kavurma, ili hladni tarator sa belim lukom, doneli moru?...

Na ogromnom groblju poređani crni kovčezi kao domine na kafanskom stolu...

Okolo kovčega ožalošćeni narod, a pred mikrofonom – on! Ne vidi lica u zatvorenim sanducima, ali zna ko je unutra: Gavra, Žile, Tomislav... cela njegova generacija.

A on govori. Ne čuje svoje reči, ali mora biti da mu je govor i lep i tužan, jer narod plače kao kiša, iako je vedar dan.

Hteo bi da nabroji sve njihove uspehe u vođenju politike, ali ne može da se seti pravih podataka, pa ređa neke druge misli, govori o njima privatno, spominje pakosti koje su mu činili, otkriva da je baš pravedno što ih je uhvatila ta zaraza...

– Nemoj, Simo, – govori on sebi nemuštim jezikom – o mrtvima se uvek priča sve najbolje! Hvali ih, iako to niko ne čuje!

... pa nastavlja da ogovara i Tomislava i Gavru... i celu generaciju... A narod plače li plače...

Otegao mu se govor pa je sve umorniji, iako mu glas i ne izlazi, ali on otvara usta dugo, pošto je i pokojnika mnogo, a i puno stvari su oni bradili...

Najzad mu priđoše dvojica, svaki sa po jedne strane.

– Stavi i njega u sanduk – kaže tužno levi. – Vidiš da je i on zaražen?

– Da sačekamo da umre? – pita desni. – Neće još dugo izdržati.

– Lepše mu je da ode sa svojom generacijom – kaže levi, sa suzama u glasu.

I polože ga u sanduk!... On bi ustao, ali su mu noge teške, drao bi se, ali mu glas ide unutra, u njega...

Iz jednog sanduka ustade Tomislav, pa drž' za mikrofon! Uvek je on voleo da govori posle njega, da ubaci neku pakost u repliku.

... ali onaj levi mladić gurnu ga nazad u kovčeg i reče:

– Koja ti je domina?

– Golo – odgovori desni...

... pa njegov sanduk postaviše uspravno na onaj sa Tomislavom.

– Duplo golo – viknu levi.

To ga je probudilo. Bio je sav mokar. On opsova tih, da ne probudi supružnicu, koja još i nije spavala, popi čašu vode, okreće se na drugu stranu i opet usnu...

... Na ogromnom groblju poređani crni kovčevi kao domine na kafanskom stolu... a on drži govor...

## VI MUDRA GLAVA

Vreo letnji dan. Jara je titrala na pločnicima, uvlačila se pod pazuhe i u međunožja, zamenjujući mirise dezodoransa neprijatnim ljudskim zadahom. Beograd i njegovi autobusi bili su idealni za nesvestice i srčane udare, ali je Dedinje, kao i svaki mezimac, bilo sveže okupano šmrkovima čistačkih ekipa...

Ka njemu su i hitali predstavnici javnog mnjenja.

– Uđite, u bašti su – rekao je dežurni milicioner dvojici novinara, pošto je sravnio njihova dokumenta sa spiskom iz stražarnice.

Na kamenim klupama, pored bazenčića, već je sedela grupa izveštaka iz raznih jugoslovenskih glasila i složno se hladila slamnim i platnenim šeširima.

Jedan fotoreporter je, iz dugog vremena, slikao Cacu kako uporno brsti travu i mlađe muškatle, ispred lepo oblikovanog stepeništa svečanog ulaza. Pas ga je sumnjičavno posmatrao i ponekad nabirao njušku, kezeći na dosadnog dvonošca svoje krupne bele zube.

– Čuj, stari, jel ti kužiš u čemu je finta sa ovcom? – upita dopisnik iz Zagreba Ivan Grotl, beogradskog kolegu koji je baš ušao. – Pravili smo test i svi govore neakve nebuloze.

Spominjemo ime novinara Grotla, jer će on igrati stanovitu ulogu u Vukmanovoj povijesti, a ostale ćemo ostaviti anonimima, jer uopće nisu važni.

– Politički štos – odgovori beograđanin samouvereno. Njega je bio glas da uvek sve zna, pa se on tako i ponašao: čim nešto ne bi znao – mirno bi rekao prvu izmišljenu laž. – Drug Sima dokazuje ličnim primerom da se zalaže za očuvanje čovekove sredine. Njegova je "zelena parola": najurimo tetrapake – vratimo mleko iz prave ovce!

– Kajgot?! Pa onda bi zemil kravu! Relevantnija je, ne?

– Ma jebeš ovcu, bolan, vidi od čega živiš. Što nas sabajle okupljaju u bašči, a ne u Cekaji? Pa ne idemo valjda na teferič?

Na to bosansko pitanje niko nije imao odgovor. Onaj sveznajući se samo zagonetno osmehnu, kao da tajnu čuva za sebe.

Ali dan je bio pun divne sparine, vrelog sunca i mirisa precvetale truleži, pa što da ne sede tu, kad im se i vrt računa u radni staž? Bolje je nego u redakciji. Zato su mirno čekali da saznaju čime će oraspoložiti svoje čitaoce i kakve će sve pametne misli citirati na prvim stranicama... Pušili su, mahali složno šeširima, praveći povetarac i čekali...

Dara istrča iz vile, pozdravi koketno novinare, pa kucnu na suterenski prozor:

– Dođi odmah, zove stari. – ... ubaci ona svoj glasić u Vukmanovu sobu.

– Daj, Dara... – šapnu iza nje debeljuškasti Grotl, češkajući svoju holandsku bradicu i gledajući je ljupko u sise svojim buljavim plavkastim očima. Sto je pogled trajao duže, mreža kapilara na beonjačama postajala je purpurnija.

– Šta da ti dam Ivice? – upita, sa čednim čuđenjem, lepa Simina sekretarica.

– Daj kaj hočeš, ne?... A sad mi, daj, kaži – kaj se tu dešava? Setamo ovdje kak jato carskih pingvina po santi...

On se brzo zasmeja svom poređenju, da bi joj stavio do znanja da je vic gotov – ako ona možda nema smisla za humor. Dara nije osećala takve suptilnosti, pa mu odgovori bez simbolike:

– Čekate druga Simu i helikopter. Vodi vas na područje koje je sad pod poplavom.

– Drži govor polivenom narodu?

– Tačno. Imaju miting poplavljene solidarnosti.

Iz podruma iskoči Vukman i zabrza uz svečane stepenice, uopšte se ne osvrćući na grupu dopisnika.

– Neakav nov momak? – upita mali Grotl, prateći pogledom dugačku figuru.

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
DRAŽEN  
CRNOJEVIĆ

Vukman je već dobio svoje prve farmerice, duksericu i adidaske, pa se ni po čemu ne bi razlikovao od građana da ovca i pas nisu odmah otkasali za njim do glavnog ulaza.

– Ne – mirno će Dara krenuvši za mladićem.

– Pa ko je to?

– Niko – odgovori ona i pomilova zagrepčanca po rumenom obraščiću.

Za svakoga bi taj odgovor bio dovoljan, sem za rasnog novinara, koji i u čaši vode oseća okeansku buru.

– On nije iz štaba druga Sime?

– Nije.

– Pilot? Ja se ne bum vozil z balavcem.

– Baštovan – ljudsko će sekretarica i uđe u vilu.

Vukman je zatekao Simu kako srće kafu pročitavajući, po koznakoji put, njegov izveštaj o agrarnom pitanju. To je bio prvi govor koji je sastavio za oca nacije i osećao je strah. Hoće li to valjati?

– Sr-r-r-k... – čulo se sa stolice visokog naslona, iza pisaćeg stola...

– Pogledao sam tvoj tekst, drug,... sr-r-r-k... Nije loše! Nešto sam, naravno, morao da promenim, da bi izjava dobila na političkoj težini... sr-r-r-k... ali ti i ne možeš znati kako ja hoću da sredim poljoprivredu?! Sr-r-r-k... sedi!

– Hvala – reče mlađi seljak i sa uzdahom olakšanja stropošta se u fotelu.

– Vodim sa sobom novinare, da čuju moje izlaganje i prenesu ga javnosti sr-r-r-k... Očekujem iznenadenje u političkom vrhu sr-r-r-k i burnu reakciju s-r-k. ... Završi mi analizu razvoja industrije s-r-k i slobodno dodaj svoj predlog za rešenje problema, kao i ovde, a ja ću to posle usmeriti da bude pametno! Uh... kr-r-r-r joj!

On se zagrcnu od poslednjeg gutljaja i poče da se udara pesnicom u grudi da bi povratio dah.

\*\*\*\*\*

Veliki transportni helikopter poleteo je sa poljančeta, iza bivšeg kabinetra bivšeg Predsednika, koje se nalazilo ukoso od Simine kuće, a iza bivšeg i sadašnjeg Belog dvora.

Trčeći polučućeći ispod elise, koja se već okretala i pridržavajući grčivo svoje šešire, da ih veštačka oluja ne raspe po tratinama, bivšinari su se ukrcali u letelicu. Na kraju se pojavio i Sima, prvi svog novog šefa za propagandu, a Darinog muža, Bože. Dostojanstveno su dopuzali, veliki šef je, za svaki slučaj, milostivo mahnuo rukom neokupljenom narodu, uvukli su ih u taj centar buke i...

... gvozdeni vilin konjic polete iznad Lisičijeg potoka, pa preko obronaka Košutnjaka, ka selima natopljenim bujicama sliva Velike Morave...

Sima je, dakle, hitao da ulije nadu unesrećenim seljacima i da im obeća podizanje poreze, kako bi se došlo do sredstava za pokrivanje štete. Priroda je na Balkanu zla! Ona ili usija nebo, pa zemlja ispuca od suše, ili navuče tolike oblake sa kišurinom da ti se ceo zavičaj pretvori u kaljugu. I tako svake godine. Na smenu.

Nema više uopšte onih lepih godišnjih doba, kao iz predratnih udžbenika, pa da uproleće duva razvigorac, zlatno leto zri, jesen oteža od plodova, a u zimu da se prave mobe i posela sa pevanjem i hvatanjem. Bože sačuvaj!

Holandani (i ostali Nemci) bi verovatno mislili da je rešenje u irigacionim sistemima, kanalima za navodnjavanje pri suši, a odvodnjavanje pri poplavama... ali tu su u pitanju i veliki, nepotreban rad i grdne investicije!

Kod nas se došlo do mnogo pametnijih zaključaka: izgrađi li takav sistem, šta dobiješ od vremenskih nepogoda? Ništa! Stalno moraš da radiš, a niko ti ne pomaže!

A kada toga nema, svake godine zajednica mora da te obešteti ili za poplavu, ili za nerodnost!

Tvoj posao je samo da presaviješ tabak, izideš na upropošene njive, zabeležiš štetu, malo je i uvećaš zbog inflacije i kašnjenja pomoći... i čekaš nove nepogode!

Sem toga, o tvom kraju se piše, šalju se telegrami podrške, a još ako imate sreću pa se neko i udavi u bujici – popularnost užeg zavičaja je zagarantovana, zbog opštenarodne žalosti!

Helikopter je leteo ka području iz koga će štampa dugo javljati o razbesneloj stihiji i pozivati Ujedinjene nacije da konačno nešto preduzmu, makar u vidu bespovratne pomoći.

Buku u letilici je teško opisati. Kao da ste, recimo, zatvoreni u maloj ostavi sa velikim rok-sastavom, a onda svi instrumenti, preko silnih pojačala, počnu da udaraju neki jednolični i ubistveni ritam...

Drug Sima, zanet svojim političkim mislima, nije obraćao na to pažnju. Sagledavši, u trenutku, obronke Kosmaja, na kojima nije bilo ni stada, ni čobana, reši da novinare upozna sa svojim poljoprivrednim stavovima. Neka pišu. Dobro je da se o poznatim ljudima govori i neformalno, ljudski. Razgovor u helikopteru mogu zanimati čitaocu i više nego skupštinska debata.

– Pogledajte naša sela! – prodera se on, okrećući se predstavnicima sedme sile.

Na te reči svi odmah izvadiše beležnice.

Vetar zanese helikopter i kao da još jača grmljavina provali iz rotora...

" A - ... ba... ka... u... ju... du... – vikao je drug Sima. Uglavnom su se čuli samo samoglasnici, ali su gestovi rukom pokazivali da je izlaganje vrlo značajno. Zato oni složno i saglasno klimnuše glavama.

– U... de... du... bu... – izlagao je on.

Novinari su beležili, računajući da će kasnije, između tih glasova, dodati reči iz nekog od njegovih ranijih govora, jer nešto mnogo drugačije i važnije on i ne može reći.

– Iha... ja... pa ja... obo... bo! – očigledno da je završio citat, pa onaj beogradski sveznačac spontano zaplijeska. Sima mu prijateljski klimnu glavom.

– A... ba... pa... du... ru... du!

Ali završetak izlaganja nije mogao biti zabeležen, jer letilica poče naglo da ponire ka svom cilju, pa se štampa panično prihvati svojih sedišta.

– Sad bumo krepali, jebem ti... – vrismu u sebi preplašeni Grotl. A misli su se, i u toj paklenoj galami, jasno razumele:

– Ja sam ponorel, kad me vlečeju uz neakve Sime po balkanskim barama, mesto da sam otisel v press centar v Bonu!

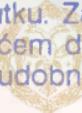
Srećom, lepo su se prizemljili, pa nije bilo ni crnih okvira u novinama, ni trodnevne narodne žalosti.

\*\*\*\*\*

Sveže iskopani nužnik stajao je odmah iza tarabice, koja je sa zadnje strane zatvarala podium i govornicu...

Znalo se da drug Sima pre svakog velikog govora odlazi na mesto "gde i car ide peške", jer se plaši da ga nesavršena ljudska priroda ne potera od mikrofona baš u najznačajnijem političkom, ili besedničkom, trenutku. Zato su ljubazni i gostoljubivi domaćini opleli svežim prućem dve kabinice iznad rupa, poboli i jake pritke, da se može udobno pridržati pri čučanju i uopšte... napravili konfor i palata.

U drugu kabinu čučnuo je predsednik regiona, da uvaženom gostu pravi društvo.

  
GRNE GORE PURDE  
CRNOJEVIC

A narod se, sa radošću, skuplja. Još od ranog jutra.

Utrina na kojoj će se zborovati, žaliti na prirodne nepogode i sirotinju i odakle će se slati telegrami sa zahtevom za hitnu pomoć i saniranje stanja, nalazila se na graničnom ataru

između tri sela. Bila je uzdignuta i nenaplavljenja, a zarasla u šikaru, jer se nije tačno znalo kome selu pripada, pa dok se to, od rata na ovamo, rešavalo, poljana je na miru divljala. Njoj čak ni poplave nisu smetale, jer uz brdašce, zna se, voda ne može, pa je zato i bila idealno mesto za narodno okupljanje prilikom proslava, ili obračunavanja.

Rekosmo: narod je uporno pristizao...

Pevalo se, izbacivane su parole protiv kiše i ostalih narodnih neprijatelja, pljuvalo se, štipale se snaše i radilo sve što je narodni običaj.

Stari seljački politikanti imali su već četrdesetogodišnje iskustvo u vikanju, pljeskanju i divljenju, a i mlade nije teško naučiti da galame: smisliš im parolu koja počinje sa "nećemo" i oni se složno deru dok ne promuknu.

Novinari, a naročito I. Grotl, kao jedan od renomiranih predstavnika javnosti bratske republike, punili su beležnice divnim opisima poplavljениh štala i ambara, kaljavih svinja i ljudi... i rečitim intervjuima sa mokrim žiteljima.

- Ja li teško biti pod vodom?
- Da je lepo čovek bi bio som.
- Kako podnosite poplave?
- Mi još i trpimo, ali stoka riče.
- Kakve su vam perspektive?
- Koj?
- Imate li relevantna rešenja?
- Koj?
- Mislim: ima li izlaza?
- Ima. Kraj Milićevog zabrana. Tu izlazimo, jerbo je malo nasuto pored vododerine.
- I šta ćete sad?  
NACIONALNA
- Mi lično? BIBLIOTEKA
- Da. CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ
- Sad ćemo da pljeskamo drugu Simi i da čekamo kad će da stignu te pomoćne pare. A bolje je da uplaćuju za svako selo posebice, što da se pravi zla krv? Je l' tako? Tako!



Ali ni drugu Simi nije bilo lako: starost mu je donela i zatvor i hemoroide.

– Mislite li da će pomoći biti savezna... m-m-m... ili samo republička?... Oh... – upita predsednik regiona, učestvujući u blagom stenjanju.

– To ne znam... m-m-m... ali znam da smo poljoprivredu sistematski upropasčavali od rata na ovamo.. m-m-m...

Predsednik se hitro prihvati za kočić ispred sebe, da se od zaprepašćenja ne strovali u rupu. – Šta je sad to? – pomisli.

– Negiranje sopstvene agrarne politike sa najvišeg mesta u najintimnijem razgovoru?!

I Sima je čučeći razmišljaо:

– Nabaciću mu nekoliko replika iz mog govora, jer kako on primi nove ideje, tako će i seljaci! – Oko pupka oseti grč.

– Gde smo do sad grešili, drugarice i drugovi? – poče Sima svojim pravim govorničkim zanosom, pa ispruži desnu ruku da pojača pitanje. Grč ga umalo ne obori s nogu pa se žurno prihvati za držać.

– Prvo smo ograničili zemljivođeni posed da postane nerentabilan, da se seljak, zbog glupih političkih principa, ne bi slučajno obogatio – nastavi blago stenući – a onda smo ga porezima oterali sa zemlje u gradove i nerentabilne fabrike, kao da smo želeli da pravimo traktore kojima ćemo okopavati saksije sa kaktusima... – on snažno izbací tu misao. Laknu mu.

– Da li je moguće da ja prisustvujem osnovnom zaokretu u našoj politici? – grozničavo je razmišljaо čučeći regionalni čelnik. – Ako ja to prvi saznajem, na ovom mestu, znači li to da on u mene ima najviše poverenja i da će... možda... oh!

– Mi moramo izopleviti od političkog korova baštu naše agrarne politike... uh... m-m-m... – tu reč "izopleviti", on je sam smislio i ubacio u govor koji mu je napisao Vukman. To je bila jedina intervencija. Ali bitna! Jer "opleviti" je suviše običan izraz, a on je znao da javnost rado prima nove, neobične reči. Tako je umesto "poštovati principe" on lansirao i "ispotovati te stvari"... Bio je, uopšte, rođen za novatora i vođu.

– Mi moramo izotkriti u našim mislima pogreške – "izotkriti" je tog trenutka smislio, čučeći i s naporom.

– Mi moramo da izazlevamo (opeć sjajno konstruisana reč) od naših ljudi da pristanu na promene. Moramo! – reče Sima, vežbajući govor, na koji je narod već čekao, pljeskajući, zviždeći i tako zovući dragog govornika.

– Savršeno, druže predsedniče – vikao je s njim u glas vođa regiona, radostan što se prvi usaglasio sa promenama koje će početi.

Govor je prošao sjajno, kao što se moglo i očekivati. Potkrepljivan poznatim pantomimama i pauzama za ovacije, zapalio je mokri narod.

– Dodite nam i kad nas pogodi suša, – zamolio ga je, sa suzama u očima predsednik u ime svoje baze, pa su razdražano otišli da pojedu prasiće, ispečene na ražnju, na jednom oceđenom proplanu.

Verovatno se i vi sećate: taj govor je preneta cela domaća i mnogobrojna strana štampa i on je smatrana začetkom agrarnih i političkih promena u zemlji.

Opšte oduševljenje nije se prenalo jedino na ostale članove Vrha, to jest na odabranu dvadesetitrojicu. Svaki od njih je postavljao sebi ista pitanja, što je izraz ogromne jednodušnosti:

– S kim li se Sima dogovorio da ispustimo zemljoradnju iz ruku? Sa mnom nije, ali ko je u toj grupi? Je li to neka tajna koalicija, što želi da preuzme inicijativu, pa kontrolu, pa vlast?!

Zatim je Sima održao onaj poznati govor O NAOPAKO VOĐENOJ PRIVREDII!

Isekao je traku, pri otvaranju nove šećerane, a onda je izneo podatke: koliko je već nepotrebnih šećerana podignuto, koliko imamo gubitaka zbog gluposti i bačenih investicija, uporedio je sve dosadašnje zakone i promene u integrisanju, dezintegriranju, uplitanju politike u privredu, citirao prastare, stare i nove odredbe, koje jedna drugu negiraju i obezvreduju, idejno pocepao uvozne i poreske smernice i sipao podatke, podatke, podatke...

Vukman je bio temeljan i genijalan, kod njega u glavi sve se sređivalo i svrstavalо, pa je i Simin govor odisao tom neuporedivom pameću!

Sima je opet iz Vukmanovog teksta promenio samo jednu reč: "obespravljena privreda". Uzviknuo je, dižući ruke iznad glave i simbolično se zaklinjući u Marksа:

– "Izobespravljena privreda!"

Naravno, i ta reč je postala hit u Štampi i glavna uzrečica u govorima lokalnih rukovodilaca. Svi su postali izobespravljeni...

... sem nekih drugova, koje je počela da hvata panikal

Strani posmatrači nazvali su to vreme "vrućom jugoslovenskom godinom". I to ne zbog albanskih demonstracija na Kosovu, jer one su već, prema dogovoru, i zaboravljane, ni zbog inflacije koja je, bez dogovora, počela da izviruje ispod

pridavljenog privrednog sistema, već zbog uzbudljivih političkih analiza sve popularnijeg lidera Sime.

Zakopan u svom suterenu Vukman je neumorno čitao, pamtio, bacao, pa pisao, a govori su onda grmeli širom zemlje i lokalni vlastodršci bežali pred ubitačnim uperenim prstom čopkajućeg govornika, koji je, odjednom, sve video, sve znao i svemu što je bilo pre njega – pretio!

A Vukman je čitao... Dara je donosila naramke zakona i propisa, sporazuma i dogovora. Sima bi ga posle svakog teksta potapšao po ramenu i rekao mu da se lepo razvija, a njemu je rasla oštra brada boje šargarepe, koju više nije stizao ni da brije, a oči su strasno prelazile preko beskrajnih i besmislenih stranica, koje su godinama ispisivale legije pravnika i zakonodavaca. Osećao je: ima nečeg veličanstvenog u toj gomili gluposti koja se naziva organizovanjem društva, ima tu možda i neke nade – ali on još nije uspeo da je pronađe. Zanet željom da pokaže šta sve može, ali i ubeden da pomaže u nekakvom preporodu, on nije ni obraćao pažnju na svoj lični život. Primaо je kao sasvim prirodno da mu redovno daju hranu, da petkom uveče gospoda Seka uđe tiho, pa ga okupa, ne govoreći ni reči... da mu je jedno jutro Dara grickala uši i nežno šaputala:

– Ne radi toliko idiotiću, može još ponešto lepo da se nauči u životu...

... da je drugiput došla da se okupa kod njega, "jer je sporno, a Sima je na putu i nikog u kući nema, pa joj je neprijatno da koristi neko od gornjih kupatila"... a onda je šetkala po sobici gola, zbog vrućine, dok je on grozničavo čitao i slagao u sebe značajne društvene podatke...

Ako čovek poštено i objektivno porazmisli o življenju, doći će do zaključka da su dani samo hodanje kroz sate pune besmislenog i jednolikog posla, da su noći i spavanje obična nesvestica u kojoj i ne postojimo i da je, za svakog čoveka, jedino pravo i značajno ono vreme pred san, oni trenuci kad sanjarimo o sebi i ljudima oko nas! Kad legnete, pa u mašti počnete da listate stranice svojih želja, pa evidenciju ostvarenja, pa da zamišljate kako ćete učiniti ono što morate učiniti, kako ćete očarati osobu koja je za očaravanje, ili pljunuti svog neprijatelja i reći mu ono što se niste setili, ili usudili, da mu kažete...

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

Tek u tim večernjim sanjarenjima čovek živi svoj pravi život. I nikada ne možete zaista upoznati čoveka, ako ne sazname šta on prevrće po glavi dok ne zaspipi?

Pokušajte da bar sedam dana, svakog jutra, zabeležite o čemu ste prošle noći maštali, pa ćete odjednom shvatiti da ste

i vi mnogo drugaćiji nego što ste do tад smatrali. Videćete – zanimljivo je. Kao igra u kojoj ništa ne gubite, a možete i dobiti.

Te jeseni, ličnosti iz ove priče o Vukmanu, mogle su, prema svom karakteru i značaju, da sanjare, recimo, o sledećem:

### 1. Drug Slma

– Ako su tačne koncepcije o životnom standardu, koje mi je dao ovaj moј riđan, prekosutra ću na Predsedništvu da ih urnišem... Još kad bi htio onaj Tomislav da se poturi i nešto lane, natrtio bih ga zanauvek!...

... Samo da ne zaboravim da Dara javi televiziji za direktni prenos – efektnije je da svi sve čuju iz prve ruke!... Mamu li mu...

... a i ona se mnogo guzi... malo joj valjda ono od ranije?! Ko da ja imam vremena za jebade kao nekad... i nešto se oklembesio... Valjda mnogo radim...

A Tomislava ću sačekati... puva se sa svojim doktoratom, kao da niko ne zna kako rukovodilac polaže?... još ako je stvarno peder? Moraću da tražim proveru... a on meni stalno čita neke lekcije...

Podvući ću podatke za Zagreb, pa će zinuti ko grgeč, mamu li mu...

... Ona lepo barata i rukom i ustima... i nema sa njom briga – poverljiva je...

... gledaču ja njega pravo u cvikere dok citiram sve njihove gluposti... ali on šara očima, vrda...

... Stalno neke brige... Ostali će biti za mene – valjda već osećaju moju pamet!...

### 2. Seka

– Baš bi mogao da zakaže posetu Parizu, tamo su sad jesenje rasprodaje... Uvek samo Afrika... a šta pa tamo ima?... Valjda mi cepljenje protiv kolere važi i za ovu godinu?...

... Ova borba oko usta nije od godina, već od karaktera. Stroga sam i zamisljena, pa se onda ureže linija... ali ako se smejem, izrezbariću se dibioci... DURĐE CRNOJEVIĆ

... On kao da i ne primećuje kad ga uguram pod tuš. Pravi se zamišljen, ali voli... ne zna šta je dosta...

... Kupila bih mu nešto, ali to može da ga pokvari. Dovoljno je što ima uredan polni život. Mladima je to najvažnije...

... Sima uvek govori: ne vodimo dovoljno računa o omladini, treba im pomoći... Za mene se to ne može reći...

... Ja i o Bojki vodim ... Bojka je juče... neću o Bojki – svojeglava je... neću o Bojkil...

... Jel' sutra beše petak?... Sići ču – šta mogu?...

### 3. Bojka

Ona uvek do četiri izjutra čita, dok joj čula uporno otupljuje rok sa kasetofona. Nema vremena za sanjarenja. Kad ugasi svetlo, obično samo pomisli, zatvarajući oči:

– Zašto li je tolika budala?

... i zaspi. Bez snova.

### 4. Kosta

– Pa ovo je trinaesti mesec, mamemuga, a ne menjaju nam Merdžu?! Ko da smo mi opštinski mačji kašalj... sestru mu jebem i onom Zaretu, stisno, ko da mu je od čaće ostalo... baš ga boli što ja osećam levi amortizer... Kaže: ne sedi Sima levo, nego desno... sešćeš ti na mojo, to ču sutra da mu kažem, a ako samo zine, upitaću ga gde su nam stare "fajerstonke"...

(Ovde je Kosta prestao da vodi zamišljeni intelektualni dijalog, jer se setio kako je Dara...)

– A Dara jutros maše suknjom, jebo te, kao da se ladi... Zna ona da ja sedim preko puta, radi to namerno, da me seca... joj, bog te mazo, kakvi su to bataci... samo da me pusti da je privatim za busen, ne bi više bežala!...

... Ako mi Zare kaže da su gume... ma jebeš Zareta... kakve butke...

(Šofer Kosta i nije imao drugih problema u životu, pa je mirno zaspao, čim je odlučio šta sutra hoće da kaže, a šta da gleda.)

### 5. Dara

– Levo od "Manćinija" je ona sa cipelama... a gde beše "Perudini" sa gaćicama? druga ulica ispod "Stand" su kalcature "Fjori", "Lombardi", pa tek u trećoj je "Rinašente"...

... Boža mora da calne i za prošli put... nema džabe skidanja...

... To je gore, kod autobuske stanice za Veneciju... cenjka se, đubre, na našem... jezik mu ispadne do brade, toliko mu se oče, al ja ne dam... Kod "Koina" je bar super... Što je teško odlučiti se! Uostalom i ne znam šta ču sad naći – polusezona je... Jao... stalno problemi...

(Dara uvek jedva zaspi od briga.)

## 6. Kalići iz Babinja

Seljaci verovatno ne sanjare. I ne razmišljaju. Šta će to njima, kad nemaju probleme, koje je civilizacija donela čovečanstvu?! Kalići nemaju ni žene, ni ženske, da bi maštali o seksu, a Safet, kao izuzetak, ima toga toliko, da mu se ogadilo. Znači: oni su onakvi kakvi i izgledaju, jer prost svet nema nisvest, a kamo li da zna šta je podsvest?!

A ona baba sa medveda? Bog te pita – nju niko ne razume ni na javi.

7. Vukman

Momak je toliko prezasićen znanjem, da u njegovoј pa-  
meti nema mesta za zamišljanja i sanjarenja. Svaki podatak i  
svaka činjenica razvrstavaju se i klasifikuju u stalno budnom  
umu, sve je sređeno, pa prepostavke, jednostavno – ne  
postoje!

On legne i – seća se. Ne predviđa. On zažmuri, i vidi sve precizno, pa i ne može da sumnja. A sanjerenja o nepoznatom nema bez sumnji.

Ali kad on zaspi – nastaju košmari, jer snovi lutaju bez logike, a njegov um, naviknut na savršeni red, to užasno muči. Ličnosti u njegovim snenim halucinacijama govore raznim jezicima, pričaju gluposti i nesuvislosti, citirajući dokumenta – što je u svesnom životu nedopustivo – i sve je budibogsnama!

Zato Vukman i ne voli da spava. Dosta mu je dva-tri sata toga mučenja – koliko da odmori muskulaturu.

六六六六六

U utorak, oko tri časa po ponoći, kada je riđi momak konačno uleteo u san bez snova, bučno su se otvorila vrata njegove sobe.

Mala ruka je pritisnula prekidač i dan je ušao u noć.

— Rano je za vrijeme noći rekla je Bojka i sela preko puta njegove postelje. Mratila se iz diskáca, u kome je te večeri bilo baš bez beze, bitajoci je dosadno, a krevet neće pobeći! Za to uvek ima vremena.

Vukman otvori oko. Jedno, pa drugo... htede da ustane, ali se seti da je go pod čaršavom i ne mrdnu.

– Razgovarali smo o tebi.

- Pa šta?

– Ako si pametan, kao što izgleda, mogao bi da promeniš ovu usranu zemlju.

– Ja?

Poznato je da i priznate veličine vole laskanje, prave se da im je neprijatno, a uživaju kada im govore da su genijalni, da su jedinstveni i nezamenljivi... a kako tek može biti seljačetu kad mu obrazovana devojka, iz visokog, povlašćenog društva, kaže da on može usrećiti Domovinu? On?! Laskanja i divljenja su smisljena zbog velikih ljudi, a sad se prvi put neko i prema Vukmanu odnosi kao prema pravom geniju.

... – Mogao bi da promeniš ovu usranu zemlju!

Naravno, on je znao da je situacija politički zasrana, pročitao je tolike odluke koje su stvar još više zaseravale... ali kako će on? Jer on nije bio svoj prađed Mrgud i nije umeo da stvara snove.

– Mogao bi da promeniš...

– Kako?

– Hoćemo da srušimo ove matore, zato što su popluvali svoje ideale – reče Bojka, frazom koja je, očigledno, bila umetnički isklesana dugom upotrebom.

– Ko?

– Mi, mlađi intelektualci. Mi, što razumemo filozofiju, za koju oni nisu ni čuli, mi, što hoćemo ono što nam oni ne daju...

Bojka je govorila kao iz knjige. Tečno i odrešito.

– Tvoj čača je veliki majstor politike. Iza njega je organizacija, snaga i iskustvo.

– Doći ćeš ovih dana na naš sastanak. Čućeš, pa odluči. Nekada smo verovali njima, pa Mao Cedungu, pa Če Gevari... Gadafi je primitivno fantaziranje na izvoru naftе, mudžahedini su glupi fanatici... više nikome ne verujemo. Hoćeš li da spavam s tobom?

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNOJEVIĆ  
NIŠTA NIJE ŽELEO KOLIKO TO... A NIJE SMEO ČAK NI DA PRISTANE!  
Jer kad su u plamaju velike ljubavi i strasti sve teče nekako  
naopako i teško, KBO UZ maleku rexe.

Kad on ne odgovori, Bojka nervozno nastavi:

– Crvene brigade su mnogo toga upropastile. Mislili su da terorizam nešto rešava. Na tome su pali i anarhisti pre Oktobra. Nama treba mudrosti i zato hoćemo tebe. Pomeri se, spavaču sa tobom. Jovanka Orleanka je spaljena zbog idealja, Zoju su streljali... ja ću leći, ako je to cena.

Brzo je skinula farmerice, bluzu, gaćice... i uvukla se pod njegov pokrivač. Drhtala je, iako joj nije bio prvi put. I on je počeo da se trese...

Muzike nije bilo, nisu se čuli ni cvrčci iz bašte, sve je bilo tih...

On je više bio šegrt nego majstor, a ona se pravila slobodoumnom, iako je probala seks samo iz mode. Sada se, prvi put, soba raspala, nebo puklo iznad njih, svet je nestao u velikom prasku, kao kada se vasiona stvarala i više nije postojalo ništa, sem zagrljaja!

Tela su im jaukala od radosti, grizli su se, pa ljubili, a onda su počeli da plaču... toliko im je bilo lepo što se vole da nisu mogli da izdrže!...

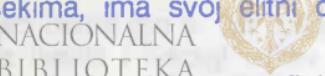
\*\*\*\*\*

Govor o ljubavi i zajedništvu na Balkanu, koji je Sima održao u svojoj pristupnoj besedi, prilikom prijema u Akademiju nauka, raspametio je Domovinu oduševljenjem! Vukman ga je pisao, vadeći iz svoje memorijalne kartoteke sve nade, koje su vekovima imali zanesenjaci pod Turском, ili Austrijom, sve želje onih koji su ginuli zbog svojih fantazija! Vukman ga je pisao ljubeći Bojku kao zavičaj, voleći nju, pa onda i sve oko sebe, više nego sebe... a Sima je izgovorio sve to o ljubavi svojim najboljim govorničkim zanosom, istreniranim pred stilskim ogledalom.

Narod je plakao, akademici nisu, jer je većina bila na-gluva, pa nisu sve baš ni razumeli... Ali su odgovorni drugovi imali o čemu da razmišljaju!

\*\*\*\*\*

Biser Hrvatske i austrougarske urbanistike, Zagreb, bjeli grad, grad sa tradicijom, pun ljudi s plemenitaškim pedigreeom, okićen divnim starim fasadama i prošaran parkovima s mladim pucicama i pesekima, ima svoj elitni deo, svoje Dedinje, u Tuškanacu.

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE

Tuškanac... s blagim okusom prefinjene starosti.

Tuškanac – čiju suptilnu eleganciju nisu uspeli da pokvare ni revolucionarni barbari, kad su se naselili u domove što mirišu na slavu, kulturnu prošlost, francuski konjak i vino iz Zagorja. Ušli su u ta stara zdanja i, normalno, bili asimilirani.

Jer Tuškanac je ipak Tuškanac i blistava tradicija je jača od sive sadašnjosti, ne? Dapačel!

U tom, takvom i skoro neopisivom Tuškancu bila je i vila, u kojoj je obitavao drug Tomislav.

Ispred kapije milicionar, iza kapije doberman, iza dobermana vrt pun starog granatog drveća i na kraju – dom.

Krasni dečko, Tomislav, iz Sveučilišnog komiteta pedesetih godina, prerastao je u krasni kadar Republičkog komiteta šezdesetih, sedamdesetih je već postao krasni mladi doktor politikologije i naša nada, a eto, sad, osamdesetih, u punom muževnom dobu... (pardon, nije oženjen)... na vrhuncu je svoje krasne karijere.

Nije se ženio jer je politika njega tražila celog, pa on nije imao vremena za nevažne lične stvari, kod toliko nerešenih društvenih problema. Ne?!

Kada je, jedno vreme, bio poslat za ambasadora, da na izvoru okusi malo svetske politike, natuknuto mu je "da bi se trebao oženiti, jer je prijemima neophodna ambasadorska domaćica", ali on je poveo mamu. Ipak to mama bolje zna! Mama neće ni pogrešiti, ona brine, a ima i iskustva u životu, ne?

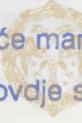
– Vrijeme ti je za čaj, Tomicica – rekla je iskusna mama tog predvečerja, unoseći na lijepom kineskom pladnju šalicu punu zlataste cejlonske tekućine...

Nije se ni osvrnula na dva gosta u salonu. Dapače, jedan i nije bio gost, već Tomicin savjetnik za štampu, Željko, a on je tu i kuhan i pečen, a drugi i ne može biti značajan čim sjedi na fotelji s pola riti. Oni koji su važni zavale se bez pardona – to je ona dobro znala.

– Ne, uvaženi, ne možete vi meni prodavati neakve bedastoće!... Hvala, mamica!... Vi ste bili tam – u redu, vi ste osobno slušali njegove govore – u redu, on to, kažete, sipa iz glave, citira, gestikulira – sve u redu, ali mi nemrete reći da on te govore sam i smišlja! Pa ja znam Simu cijeli život. Zakaj on nije to govoril ranije? Zakaj nije sve to znao i prije? Ko mu sad piše govore, to pitam?! Ko?

– Popij dok je vreli – brižno će mama.

– Daj, mamica, prosim te... ovdje se radi o biti, ili ne biti, a ne o piti, ili ne piti!

 CRNE GORE ĐURĐE

Ali majke bolje znaju šta je važnije, pa ona strogo stade ispred njega i pruži mu šalicu.

– Oprosti mama – nježno reče krasni stari dečko, ispi čaj u jednom gutljaju, poljubi majku u ruku i istog trenutka besno se okreće ka Ivanu Grotlu, koji je, purpuran i ispod svoje holandske bradice, sedeo na ivici lijepe altdajč fotelje.

– Koliko puta sam vam tražio podatke, uvaženi? Poslije prvog govora, pa četvrtog o maloj privredi, pa sad, poslije Akademije nauka. Vi ste naš dopisnik od tuda, ne? A zašto ste vi tamo, iako postoje tanjugovi teleksi? Da saznate i ono o čem se glasno ne govori, već se glasno šuti! Niste u Beogradu da biste vi neke cice prevrnuli, već da čujete ako oni nekoga prevrču...

– Drug Sima je već osenilio za to...

– Pa bok vas dal dečki, s kim ja diskutiram? Prevrtanje je samo simbolika.

– On misli na politička podmetanja – pokuša da razjasni Željko.

– Ne buš me valjda prevodil? – planu ponovo Tomislav. A imao je i pravo da se ljuti: Grotla je poznavao već dugo, čak mu je i osobno pomogao, kad je bio u nemilosti kod glavnog redaktora oko onih... razmete?... nije važno. A sad kad od njega očekuje detaljne podatke o tim fantastičnim i skandaloznim govorima iz Beograda – on je zatajio. Ništa ne zna?! Za majku Isusovu!

– Ne znate ni za ovce na Dedinju, Ivica? Na najelitnijem bulevaru može da pase čitavo stado, a vi javljate kaj će frajlice nositi zimus u Beogradu?!

Domačin je bio neumoljiv. Jer ako već pozove k sebi, kući, na piće, novinara, onda ovaj to mora shvatiti kao najveću počast i pričati sve, kak na isповједi! Inače, kud ide ovo društvo i civilizacija uopće?

– Hoćete kajgot popiti?

– Za ovcu znam – reče brzo i pravdajući se Grotl. – Ime joj je Caca. Ona je bila začetak. Sad je to modni trend u Beogradu, razmete? Dapače, cijelo Dedinje je pod ovcama. Čim je kod Sime, kao lidera, Caca počela da mekeće, preko puta su nabavljenе dvije prave merino ovce, a žena jednog generala, koja stanuje malo niže, uvezla je pakistanku sa šarenim kovrdžama. Engleske ovce su još jeftine, ali pravi ovan iz Tadžikistana košta kak rabljeni Spaček. Ja sam htel pisat o tome, ali su mi rekli da još nemaju zvaničan stav po pitanju ovaca, pa nek šutim.

Omaleni Groti se obilno znojio, pokušavajući da uveri druga Tomislava kako je on ne samo dobro obaviješten, već i neizmjerno odan.

– Može mala loza – završi skromno.

– Znači tak! – nastavi domaćin da prati svoje misli. – Tam koketiraju z čovekovom okolicom i bacaju narodu ovce u oči?!

To bumo zrihtali: Željko, neka mi iz Dalmacije dotjeraju jednoga tovara. Ako oni među rezidencijama gaje ovce, mi ćemo njegovati magarce! Nismo mi gori od njih, ne? Ako na Dedinju bleje, na Tuškancu će revati... ili njakati, da bi im bilo razumljivije. Pa svi mi imamo pravo na svoj nacionalni suverenitet, ne? I posebnost! A tovar je i sveta životinja, na njemu je jahal sin božji, a to će krasno odjeknuti kod vjernika!... Ali šta je sa govorima? Da mu ih ne piše Akademija znanosti?

– Oni uglavnom pišu memorandume i peticije protiv vlasti i Partije – usudi se da protuslovi novinar. – Jedan od vjernih je profesor dr. Merković i ja sam ga htio intervuirati, jer je i meni prvo pala na um slična ideja... Rekoh: mogu jednu lozu... Mislio sam se: ako su ga naši htjeli i za našu JAZU, bit će počastovan i neće me folirati, ak natuknem za govore i pohvalim kak su lepo sročeni...

– I?... Daj, ne okoliš – umeša se Željko, jer je osjećao kako mu se šef sve više uzrujava... i doneše štampl lozovog pića do Grotla.

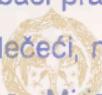
– Sretnem ga, nedavno, na početku Knez Mihajlove, hita u SANU, ne, i pitam ga da li je skoro bil kod druga Sime zbog atomskih elektrana, kaj je tam novo, vrtim izokola da dođem na temu, a onda kažem direktno: ima li tamo novih ljudi, ne?... promjene teku, ne?... kaj mi možete reći?... A on odjedared pada na kolena i poče da kriči, hodajući tak bedasto prema Akademiji:

– "Nisam kriv, došao bih ja još onda klečeći, ali se zakrčio saobraćaj na Terazijama, pa me je milicija podigla, sprovela i ispitivala, a vi me, prosim, ne provocirajte, već javite da sam ispunio datu reč!"

– Od riječi do riječi, drug Tomislav... zapisal sam, dok je on šepao na kolenima niz Knez Mihajlovu, ali nikaj ne razmem!

– Kaj to pričate? Koga vi pravite ludim, Grotl? – zlokobno mirno upita Tomislav i glavom zabaci pramen kose sa čela.

– Ja? Pa profesor je hodal klečeći, ne ja.

  
 NACIONALNA  
 BIBLIOTEKA  
 CRNE GORE  
 ČUVANJE I  
 PRISTUP  
 SADRŽAJIMA  
 MONTENEGRO  
 Tomislav pride tik do njega. Mirisao je na "tabaco" – original. Oči su mu igrale kao na ulju. Taj njegov čudni i neuhvatljivi pogled plasio je mnoge protivnike, a pristalice zbunjivao. Reče tiho, a to je čuven mnogo sugestivnije od vikanja:

– Hoću da znam ko piše govore za Simu? Ako je grupa, a mora biti da ih je mnogo, jer tolike podatke niko ne mre znati, hoću da znam sve o njima. Ako su podaci kompjuterizovani, provalite u sistem – moram i ja da ih saznam!

– Lako je napisati govor kad imaš sve klasificirano – pokuša da se umeša Željko.

– Ti da šutiš! Kakve blede bedastoće ti meni serviraš za javne nastupe...

– Ja samo ono što mi vi tražite, druže Tomislave. Ako je kultura – uzmem iz Programa zaključke o kulturi, ako je o nauci...

– ... Pa ja ispadam bedak koji ponavlja stare fraze! Ivica, javite uredniku da ste na specijalnom. Neka me nazove. A kajgot da saznate nejavljajte nikom drugom, sem meni. I to ovdje, na kuću. Ni Željku! – prekide oštro svog ličnog pisca i šefa za štampu, čim je video da on hoće da se umeša... – Ako sam u kabinetu, javite sve mami. Njoj možete.

Ivica Grotl napustio je vilu na Tuškancu oko 22 časa, praćen od kuće do kapije krupnim dobermanom, lepo srezanih ušiju, a od kapije do kola milekom, lijepo skrojene uniforme!



## VI

# BURŽUJSKA I PROLETERSKA GLAVA – ZAJEDNO

### Garnirane i konspirativne.

Ivica Grotl je ušao u polumrak crkve, umočio prste u osvećenu vodicu kraj ulaza, pa pošto je pogledao svoj časovnik, a zatim pusti hram, brzo se uputio ka isповједаонici.

- Hvaljen Isus, velečasni – reče, spuštajući se na kolena.
- Na vjeke – odgovori mu glas iza rešetaka.
- Donio sam – šapnu novinar i pogladi se po obrijanom obrazu. Svoju dugo negovanu bradicu obrijaо je, da bi što manje padaо u oči na novom zadatku, pa se zato osjećao kao razgoličen.
- Ne mješaj čovječija posla s Gospodinovim – začu se oštar prigorov. – Jesi li tu da se osloboдиš grijeha, ili materijala?
- Ja ne griješim, oče, sem u parkiranju, a za saobraćajke valjda nisu potrebne "zdrave Marije"?
- Ne huli glupim humorom i podi za mnom.

Kroz sakristiju prođoše do hodnika, koji ih odvede u župni dvor.

- Što je?

Debeljušni novinar izvadi iz unutrašnjeg džepa na sakou malenu kasetu.

- Tu su razni razgovori i moji komentari. Ovo je prepis, a original sam poslao drugu Tomislavu.
- Ne zanima me čovječe. Rečeno mi je da primam od vas, da šaljem na evidentiranje, da ste vi nekome nešta dužni i ja sve to čnim, a sam Gospod vidi da me sve to ne interesira i da svi ti posli, koji nijesu u domenu svete Crkve, meni se gade. Što vi to činite, s kim i za koga, nije moje da sudim...

Postariji svećenik se sve više uzrujavao, pa ga Ivica prekide:

– Samo vi to lijepo proslijedite, velečasni...

... i žurno ode.

Velečasnom laknu. Nije volio što ga upotrebljavaju za nešto što mu se čini stidnim. Zato malu kasetu baci na stol, skoro sa gađenjem, pa neka tu sačeka do prilike koja će je ponijeti na Kaptol, u Zagrebu.

A kako svaki uzrok uvjek ima posljedice i obratno, kad iz crkve izide Ivica Grotl i žurno skrenu lijevo, pored zgrade lista "Politika", ka Radio Beogradu... u crkvu i župni dvor hitro uđe spremaćica, koja je pomagala velečasnom u običnim kućanskim obavezama.

Kako je bila vrlo pobožna i posebice voljela "Ave Marija" od Gunoa, kad vidje traku na župnikovom stolu, uze je žurno, da je presluša...

Tako se, igrom slučaja, snimak i komentar Ivana Grotla našao u Saveznom sekretarijatu, među službenim spisima o slučaju Vukmana Kalića. Prema toj traci sa kasete sastavljena je i garnirana ova konspirativna glava. Opisi su na hrvatsko-srpskom jeziku, a ne na srpsko-hrvatskom, u znak poštovanja prema vrijednom novinskom izvještaču, koji je takvim rječima zabilježio svoja viđenja. Dijalozi su autentični.

### Natalija i Srećko mnogo pamte, a malo se sjećaju.

Prvo, čega sam se mogao sjetiti, kad sam pošao obaviti ovaj specijalni zadatak, bilo je: obići susjede druga Sime. Jer poznato je: ono što ni ti sam ne znaš o sebi – znaju tvoji susjedi! Njemci su držali pola Evrope pomoći hauzmajstora, jer su im ovi pedantno javljali iz kog stana se sprema neki ustanak, ili diverzija; Staljin je preko kućepazitelja pratilo zastranjivanja svojih zabludjelih partijaca; u Njujorku su sad domari uglavnom Albanci i o njima historija nije još ništa zabilježila, ali izgleda da stvari teku normalno. Dapače!

Svaki susjed je koristan stvor: da ti pozajmi malo kave kad zatreba, da primi tvoj račun za struju i kad ne treba i da o tebi sve priča i kad treba i kad ne treba!

Bračni par, kod koga sam prvo otišao, bio je baš zgodan za razgovor: prvi susjadi, a nisu sa Simom politički istomišljenici, jer je on, gospod Srećko, predratni buržuj, proizvodac klakera i sodavode naveliko, zakupac monopolâ na so i duvan za Dunavsku banovinu, bogataš, francuski đak i radikal, a ona, madam Natalija, podpredsjednica Kola srpskih sestara, ljestvica iz Aero i Golf kluba, poznata kao savršena igračica

čarlstona i tu-stepa dvadesetih godina, koketa u koju je bila zaljubljena polovica Dedinja... i šire!

To su bile informacije koje sam o njima sakupio prije svoje posjete.

– Ako tko zna, oni znaju – mislio sam si, dok sam, po dogovoru, hitao tog predvečerja ka njima. Poneo sam diktafončić da zabilježim razgovore, kao što nalaže moderna novinarska tehnologija, blokčić i olovčiću zbog svojih navika i notiranja opaski... i stao pred onu neveliku kućicu, sa donje strane Simine vile, okruženu lijepim i pedantno zapuštenim vrtom.

Vrata mi je otvorila gospođa Natalija, mršava, srednjestara dama od najviše osamdeset godina, nakarminisana, sa krivudavom linijom povučenom po kapcima plavim krejonom i ljubaznim osmjehom preko snježno-bijelog vještačkog zubala.

– Ja sam Vitryh – predstavih se lažno, radi tajnovitosti zadatka. – Javio sam vam se telefonom... Pišem za zagrebački tjednik reportažu o starim beograđanima.

Ona me prekide, pružajući ruku, prepunu raznobojnih kamicaka na skupom zlatnom i platinskom prstenju:

– Izvol'te... baš sam obradovana vašom posetom.

Gоворила је јасним кричавим гласом, као да пјева у неаквом "bit sastavu" i одгегуца предамном у кућу. На нjoj svilena haljina са плavo-žutim cvjetovima, последњи модни кrik 1938 године.

– Ово је мој suprug Srećko – predstavi muža i oprezno se skljkoka u beržeru, uz blago Kloparanje svog kostura. – Od njega ćete imati мало vajde, jer on manje čuje, a više zaboravlja, nejasno говори, а stalno želi да се свада!

– Oho – kliknu gospodin Srećko, čilo skoči sa fotelje да се рukujemo, а onda ga zateže lumbago i on se oprezno vrati u sjedeći položaj. – Ne slušajte ту matoru комунјару, господине! У овој глави sve је бистро, у нjoj је цела историја и судбина нашег нapačenog народа, sve што су радили они предратни mangupi, sve што ради ови послератни дрлици, sve је ту сређено... – и он се кучну у чело.

CRNE GORE ĐURĐE

CRNOJEVIĆ

– Tebi су сvi vucibatine, jer si ti sam dosadna starkelja – ne izdrža gospa Nata.

– Sa tobom ne говорим још од 1946 godine i zato ćutil... Šta sam ono počeo?... Celog života me ona izbacuje iz koncepta.

Sjedili smo u salonu prepunom stilskog namještaja, te pomislih da je gospodan Srećko, kad je tako mebliran, zacijelo bio u rukovodstvu države, u bilo kojoj epohi. Tabernakl, koji se ispršio u uglu, nije mogao biti naslijedstvo od njegovih predaka, jer su oni u tom XVI stoljeću vjerojatno čuvali pajceke i oružje u patriotski nadahnutom domaćem selu, pa italijansku renesansu, dapače, i nijesu voljeli; trosed u intarziji, koji je, bezuvjetno, radio Kristofer Dreler u XIX vjeku, mora biti da je konfiskovan od Obrenovića, kad su došli Karađorđevići; laka salonska garnitura Đordja III, iz XVIII stoljeća, sasvim je korektno stajala u polumraku odaje, ispred vitrine pune smedeg Masonovog porcelana za ručavanje i Vučesterovih plavo-bjelih figurina; na zidu jedno ulje Tomasa Obshovera, jedna Madona iz Tiepolove slikarske škole; jedan molitveni tepih iz Buhare, sa milion čvorova po kvadratu i prijelivima u zlato i purpur... sve je bilo kak i dolikuje. Ja bar znam, kao stari kolekcionar... Čak i jedna neobična slika, u masivnom zlatnom ramu, rađena čudnom tehnikom: šuma je u goblenu, a nebo i vodopad slikani uljem... Svugdje se vidjela vlast. Bivša, prošla, sadašnja i buduća. Svaka nosi to lijepo obilježje skupih i probranih stvari iz života sa ukusom.

Gospodan Srećko izgledao je vrlo živahno. Nije imao mnogo preko devedeset godina, lice lijepo, izrazito i naborano kao kod majmunske bebe, osrednji stas, zbog išijasa povijen, a oči misaone, sa blagom prevlakom katarakte.

– Došli ste da razgovarate o starim beograđanima? – sjeti se napokon domaćin.

– Dapače! – kažem ja. – Zapravo... život je pun promjena. Stari odlaze, ne?... novi dolaze... da?... ima li i novih žitelja u okolini? Recimo, kod druga Sime... on je vaš susjed pa vjerojatno vidite?

– Ima samo onaj baštovan sa ovicom – umješa se gospođa.

– On je baštovan koliko sam ja rimski papa – progundala gospodan.

– A ti sve znaš! Pa šta je on? Šta?

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
– Pastuv. Eto Šta!



CRNE GORE DURĐE

– Tebi je samo seks u glavi. Ali ovca mu je cakana. Naručila sam i ja jednu iz Turske. Otkad je to postalo moda šverceri donose astragansku jagnjad direktno iz Anadolije.

Toliko u dahu reče gospa Natalija, pa se zavali da se odmori, a ja osjetih da se nešta sumnjivoga nalazi oko onog visokog mladića, kojeg sam već video u Siminoj bašti.

– A ko je on? – upitah, kao uzgred.

– Zašto uvijate i prenemažete se? – reče stari gospodin. – Došli ste zbog Sime, pa za njega i pitajte.

– Ma ne...

– Jeste! Za njega svi pitaju i o njemu pričaju. On je postao veliki vođa. Dolaze mi levi, raspituju se desni, pa je pored raznih svetskih novinarskih protuva, koje svraćaju da razgovaraju o njemu, bio i jedan iz Bocuane, toliko crn da se i ne vide, dok ne upalimo lampu!... A ja znam Simu još dok je bio obična baraba!

– Pazi šta pričaš o drugu Simi – zakrešta iz svog ugla gospođa Natalija. – Posle ovih poslednjih govora on je postao idol.

– Pa šta? Ja ne kažem da je on sada baraba, jer on je sad veliki funkcijer, ali i on je imao pravo da bude mlad i vagabunda! Znate li, gospodine, šta kaže Dostojevski u "Zločinu i kazni"? Pazite, to ne govorim ja, Srećko Grečić i ne govorim o sadašnjim rukovodiocima, ne daj bože, već to govor Raskoljnikov. Znači: niko... fikcija!

On se okreće ka ženi i upre šakom u nju:

– Misliš da će reći nešto anti-državno dopisniku iz Zagreba? Evo ti ga na!

I on savi prste u veliki, kvrgavi šipak. Figu.

– Citiram: "Zakonodavci i upravljači čovečanstva, počev od najstarijih, pa preko Likurga, Solona, Muhameda i Napoleona, svi su, bez izuzetaka, bili zločinci, već i zbog toga što su, dajući novi zakon, samim tim gazili stari, koji je društvo od predaka nasledilo i poštovalo kao svetinju i nisu se, naravno, zaustavljali ni pred krvlju, ako im je samo krv, pa makar i nevina i junački prolivena za stari zakon – mogla pomoći." Tako reče Dostojevski za revolucionare i vođe, a ja kažem da se to, dragi gospodine iz Zagreba, odnosi na sve ranije društvene sisteme, ali ne na ovaj vaš!

I on povuče figu ispred ženinog nosa.

Začudo, čiča je govorio lako, brzo i kozerski, kao da je taj citat specijalno uvježbavao za neke sastankе sa prijateljima.

– Ne možeš reći da Miloško nije bio dobar čovek. – umeša se žena. – Običan majstor, potkivač, priučen za vodoinstalatera, ali pametan. Čitao je i knjige i novine.

– Cvrci – reče Srećko. – Ti ga braniš, jer si i ti, još od 1930 godine, navijala za te komunce. Ćuti, znam sve: dopadalo

ti se što su oni propovedali slobodnu ljubav, spavanje čak i sa sestrom... fuj!... i za tebe – fuj!

– Tek tako laparaš gluposti – usprotivi se Natalija. – Ko je spavao sa sestrom? Ko?

– I taj tvoj Milojko, Simin otac, eto ko! Sa Marom!

– Pa ona nije bila njegova sestra, nego Srete šusterica.

– Svejedno, bila je nekome sestra. A ti si htela među njih. Da te neko proglaši sestrom, pošto si već u Kolu sprskih sestara! Znam te!...

– E, sad više ni ja ne govorim s tobom – odlučno reče gospođa Natalija i zvecnu grivnama sklapajući energično svoje ručice.

– Zaplakaću...

Tek tada sam došao do reči.

– Pardon, ali mene ne interesira taj Milojko...

– Ne zanima te Simin otac? Grešiš mladiću... ali nije ni čudo, jer vi preko Save često grešite!

Gospodin Srećko pređe na pertu, ocjenivši da sam još balavac kad nemam ni sedamdeset godina. – Kada je Milojko došao iz sela, gde je potkivao konje, ja sam ga zaposlio da mi čuva i održava kuće. Ovu, onu veliku, gde sam tada stanovaо...

– Sadašnju Siminu vilu – ubaci žena.

– Koga Sime? Šta sad izmišljaš i mešaš u moje kuće nekog Simu? – izgubi se Srećko iznenada.

Gospođa Natalija se zasmeja, ali kad je on ljutito pogleda, okreće se od njega, kao da je se ni on, ni njegova priča, uopće ne tiču.

– Znači da je ova kuća, u kojoj sad živi Sima, bila vaša? A tu je, kažete i baštovan... koji to nije...

– Ako mislite na toga Simu, recite: drug Sima, po sadašnjem, ili Sima-blenta, po predašnjem. Kada je došao kraj rata ja sam tu kuću poklonio narodnim vlastima.

– Znao si da će ti je uzeti, kao bogatašu, pa si se pravio velikodušan i napredan. Eto, to bih ti rekla da govorim sa tobom.

– Cvrc – opet ubaci Srećko, jer mu je taj starinski posprdni izraz izgleda bio uzrečica. A onda krenuše oboje u glas, kao rafalima:

- Imao sam ja i dve kuće u Molerovoj, jednu u Stiškoj...
- A moja je baba bila dvorska dama kraljice Drage...
- Jaka ti kraljica! Profuknjača!

– Kod nas, čim neko padne sa vlasti, proglose ga za kurvu ili izdajnika. Tako su tvoji Karađorđevići vikali za Miloševce, ali su vam zato ovi republikanci vratili! Pročitaj malo, pročitaj šta pišu za tvoju Mariju. Nosila je crninu i bele bisere, a bila je... ohoho...

– Ona je bar bila od Hoencolerna i Habzburgovaca, plava krv, baba – tetka joj je kraljica Viktorija. To je loza, gospodo, loza! Oni i kad se kurvaju rade to sa stilom. A da su i dobre ženske – videlo se...

– Sećam se da se sestra te tvoje dične loze stilske vozikala gola u fijakeru kroz Bukurešt...

– Ali ogrnuta finim krznom, gospodo, a ne ponjavom kao samozvane kraljice! A tebi je žao što se i ti ne golasaš?! Ćutili! Ni da pisneš više, razumeš?! Znam ja za koga se ti cifraš i kinduriš!

- Jul!... Možda bi i ti da nisi sav kao suva šljiva!

Besneli su jedno na drugo, prikrivajući svoju nježnost staračkom džangrizavošću, palili stare ljubomore i političke neidentičnosti, a sve je izgledalo kao kazališna predstava po Jonesku, mnogo godina igrana i dorađivana.

Pokušao sam i ja da se upletem, pitajući za tog nepoznatog vrtlara, ali kad vidješ da je sve uzalud i kad izgubiš nadu da će što saznati – ja ustadoh da odem. Ali iz tog doma nije bilo lako ni pobjeći.

– Pa ti ne služiš gosta, Natalija! – vrissnu Srećko – Vi Đorđevići više ni kumove ne cenite, ni prijatelje, a kamo li goste i putnike – namernike. Eto, šta sam ja morao da doživim, dragi gospodine, i s kim sam morao da živim 60 godina.

Natalija poče uzmuyano da trupka po sobi, vadeći iz vitrine čaše od stare muranske manufakture i francuski konjak iz servana.

– Izvinite, zamajala me je čićurda, pravdala se, sipajući mrku tečnost. – Ako ne volite "Napoleon", nego malo oštiri ukus "Martela", ja će da promenim. Šalje nam unuk iz Pariza... uvek za Uskrs. A njemu nasleđstvo i ne treba, on je tamo naš predstavnik... to su velike sinekure.

I domaćin otpi gutljaj.

– Mora se reći: Milojko, je bio pošten čovek! Zanesen tom politikom, robijaš, a pošten. Neobično. Ovde, baš u ovoj kući, rastao mu je i sin... ovaj Sima. Onaj ulaz odpozadi... Sećam se kad se negde pred rat Milojko vratio iz zatvora, a bio je opasan komunac, Lenka, naravno, kuka što se ne skrasi, a on došao kod mene i kaže: "Gazda Srećko, vi ste opozicionar, pritisnite malo tog Stojadinovića, jer kvarimo kao država, a radnici gladni i poniženi. Gazda Srećko, muka je..." A ja mu odovorim, kao što je i Balzakov Kanonik rekao Lisijenu u "Izgubljenim iluzijama": "Da su ljudi mene ponižavali, vredali, mučili, prodali, kao što su vama učinili nevaljalci o kojima ste mi govorili, ja bih postupio kao Arabljanin iz pustinje! Jest, ja bih se telom i dušom posvetio osveti! Bilo bi mi svejedno hoću li svoj život završiti na vešalima, ili zadavljen gajtanom, ili nabijen na kolac, ili pogubljen na gilotini, ali ne bih dao svoju glavu pre nego što neprijatelje ne izgazim!"... To sam mu rekao. I poslušali su me i podigli revoluciju!

– Samo su čekali tvoje naređenje – podsmjehnu se Natalija, srknuvši konjak sa staračkim uživanjem.

– Pričaj ti šta hoćeš, ali čim iz naše velike kuće pobeže Krajskomandant, u baštu ujaha Milojko! I kod koga je prvo došao? Hajde kaži, kaži... Zagrljio me je, izljubio i rekao: "Fala bogu da ste živi, gazda Srećko. Vi ste čuvali moju Lenku i Simu kad sam robijao, čuvaču sada ja vas – i bez robije!"... Tako je rekao. I onda su nam uredili ovu malu kućicu, gde su oni pre rata živeli. Kaže: da budemo blizu... a oni su se uselili u veliku. Mi više i nemamo obaveze kao nekad, nama je dosta... Dobar je Milojko. Žao mi je što on i Lenka odoše na Novi Beograd, pa retko svrate. A on i nešto tuguje... Ne znam zašto, kad mu je sin toliko napredovao...

– Ostario i on pa priča gluposti – ubaci se u razgovor gospoda, čim Srećko posusta od duge priče. – Kaže kako ovo nije ono!

– Šta ono?

– Ono za šta se on borio.

– Kad dolazi do smene, uvek stari kukaju. I mogu da kažu ono što je rekao *Sekspirov Oktavije u "Juliju Cezaru"*:

BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
"Visi sekira nad nama  
i dušmani nas skolili odsvukud;  
a neki što se smešaku na nas  
namenjuju nam u svom srcu milion zala!" CRNOJEVIĆ

Gospodin Srećko je, očevidno, bio prava enciklopedija, a i volio je da paradira svojom mudrošću. Hoće ti starci da se prave pametniji od svih.

– Da popijemo još po jednu? – predloži mi šeretski gospoda Natalija. – Ostalo nas je ovde malo... mislim na nas predratne beograđane... Vratio se u svoju kuću gospodin Tomić... onaj glumac... a otac mu je bio baš fini i bogat čovek... Sada su većina skorojevići.

– A viđate li se sa Siminima? – pokušah još jednom da navučem razgovor na temu koja mene interesira.

– Dođe samo čerka. Bojka. Hoće nešto da posluša, da doneše iz samoposluge... Zlatno dete.

– Levi Maocetungovac – progundā čiča preko gutljaja.

– Pa šta? I u Kini ima i dobrih i namćora!

– A drugarica Seka? Svrati?

– Klimnula je jedanput glavom. U prolazu... Prošle godine.

– Nije prošle, nego još 79-te, kad je mislila da će Stari da ih najuri iz Vlade – opet se umeša starac, kome je konjak, zacjelo, pogoršavao i čud i raspoloženje.

– A taj riđi momak? Okopava, čita, piše... šta radi? I ko je on i odakle je?

Gospodin Srećko polako ustade, pomoću francuskog alkohola isteže nekako svoj lumbalni mišić, pa mi pridiće i zagleda se u mene. Gleda me i šuti. Podugo.

– A što vi, dragi gospodine, stalno trčite u krug, kao mačak oko vrele kaše? Zašto stalno o njemu pitate? Kome bi on bio značajan?

– Taj Vukman je seljak. Muze ovcu lično – zakikota se stara.

– Ni u jednom društvu ljudi bez pedigree ništa ne znače. Kao ni kučići. Postojao je prvo plemenitaški pedigree, pa finansijski, a sada je bitan – politički! A šta je taj... kako rekoste da se zove? Član nekog foruma? Nije. Lice sa kadrovske liste? Bože sačuvaj!... Običan seljak, koji ponekad izide u baštu, noseći silne spise, zagleda se u nebo, pitajući se hoće li kiša, pa opet strmoglavi u svoj suteren. I muze ovcu... Ne izlazi, ne govori, drže ga zatvorenog, valida za priplod onoj sekretarici, ili ne znam kome. On nije poštovani gospodine, čak ni pregaženi buržoa, ili poniženi disident. On je običan seljak sa planine. Nekakav narod! A kako narod može imati pedigree i nešto značiti? Da je bar došao do mene da ga uputim na masone, ovde, ili u Francuskoj, da se učlani, pa da nešto postane... Ali ne, on muze ovcu, vi se pravite da vas interesujemo mi, s beogradskim pedigreeom, a sve vreme pitate za njega !?... Verujte mi na reč, jer ja sam preživeo dve dinastije,

dva rata i jednu revoluciju, a trpim i republiku – ma šta da radi taj riđan, da je špijun, ili policijac – on je beznačajan. Imao sam radnika koji je oblikovao savršene flaše, a svi su se divili gazdi. Meni. Jer ja sam bio firma. Ja!

Čitavu tiradu gospodin Srećko izgovorio je u jednom dahu, a ja sam samo motrio, da ga pridržim ako bude pao od iznemoglosti. Da skratim, upitah:

– A drug Sima?... Šta mislite o njemu?

– On me podseća na Bloha – reče stari gospodin, a usnu mu iskrivi nešto kao osmjejh.

– Na Bloha?

– Da. Pošto kažu da ovde, kod nas, nikada nije bilo, niti će biti, kulta ličnosti, on me samo podseća na Bloha. Razumete?

– Ne.

– Marsel Prust na jednom mestu piše... hoćete li da vam citiram na francuskom?

– Nema potrebe, razumem i srpski.

On se malo zamisli, kao da simultano pravi prijevod svojih misli i reče u jednom dahu:

– "Čuo sam Bloha da govori o sebi: kako su najkrasniji, najozbiljniji i najizbirljiviji ljudi primetili da ima samo jedno biće koje oni smatraju inteligentnim i ugodnim, bez kojega ne mogu biti, a to je – Bloh!"

Kad završi svoj citat stari gospodin se iskezi na mene, što je, vjerojatno, predstavljalo neku predratnu ljubaznost i nežno mi poturi pod nos svoj "šipak".

A onda se vrati u svoju beržeru i skljoka se u nju, kao da više nikad ne misli ustati.

Iz drugog ugla čulo se blaženo pućanje usnule gospođe Natalije.

Napustio sam malu kuću, a da nisam bog zna što saznao o velikoj. Badava sam se gnjavil... mada je konjak bio savršen!

BIBLIOTEKA  
CRNE GORE DURĐE

CRNOJEVIĆ

Da se Ivica Grotl osvrnuo, odlazeći iz kućice porodice Grečić, video bi nešto što bi možda promenilo tok njegove tajne misije: na klupi, u Siminoj bašti, sedeli su Bojka i Vukman i bez reči se gledali pravo u oči. Kao hipnotisani. Netremice. Dugo.

Novinar bi onda sigurno zaključio da je mladić tu samo iz ljubavi i zbog ljubavi i ne bi nastavio da njuška u njegovom pravcu... I pogrešio bi!

Ali Grotl je bio okupiran svojim mislima, a pod svetlostima ugaonih kandelabra njegove kratkovidne zenice baš i nisu dobro videle, pa on ode, a oni ostadoše na klupi.

– Znaš li koliko te mrzim?... – tiho će Bojka, ne odvajajući pogled od njegovih očiju.

– I ja tebe volim!

– Bila sam jaka, jer sam sve prezirala...

– Volim te...

– Svi su bili ništavni. Ceo svet gadan i gluplji od mene...

– Volim te...

– Bože, što je strašno: ja mrzim što te volim. Čuješ li?... Zašto si tako mirno pametan?

– Volim te...

– Htela sam da svet... ne, ne znam šta sam ranije htela, jer sad mislim stalno samo na tebe.

– Mnogo te volim.

– Ako te budem još više mrzela – umreću!

Onda su opet začutali i gledali se.

Kada su se zagrlili i zaronili jedno u drugo, zatvorila se zavesa na salonskom prozoru, a drugarica Seka spustila se na stilski kanabe i počela tiho i sasvim bez stila da plače. Jer... ako bi one obe, nedaj bože, začele, ona bi bila baba rođenoj sestri svog rođenog deteta, on rođeni deda svom rođenom detetu, a Bojkino dete sestra rođene tetke...

Seka nije čitala grčke tragedije, ali je ipak shvatila da se događa nešto strašno.



NACIONALNA

BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

Sastanak u skloništu za atomski rat

(nastavak izveštaja sa Grotlove kasete.)

Nekoliko tjedana pokušavao sam da telefonom pronađem pukovnika Milojka, Siminog oca. Prosudio sam, da on, kao stari ilegalac, mora znati koja ilegalna organizacija sprema

govore njegovom sinu i što u svemu tome znači onaj crveni momak Vukman?

Međutim, na svaki poziv,javlja se isti ženski glas, hladan, nezainteresiran, koji je usporeno govorio uvjek iste rečenice:

- Koji Milojko?
- Drug pukovnik Milojko.
- Pa onda tako kažite. Nije tu.

I telefon se zatvarao. Bilo mi je posve jasno da sa mnom kontaktira njegova supruga Lenka i da govori na isti način kao i prije rata, kada je Milojko bježao od policije: "Nije tu." Uvjet. Dapače – nikad.

A ono što sam uspio doznati o njoj, može se kondenzirati u dvije rečenice: opaka i glupa baba!... Nikada ničim nije zadovoljna.

Kaže da joj je sudbina gorka, jer je prije rata strepjela od žandara i buržoazije, tokom rata od Njemaca i gladi, a sada bježi od sebe same, pošto ne umije da se privikne na sreću!

Ne raz'mem joj baš filozofiju, ali zato je valjda tak neprijazna.

Kada sam shvatio da se preko tog Kerbera ne mogu probiti do Milojka, pronašao sam zaobilazni put. Poznato je da pukovnici u penziji imaju svoj ekskluzivni klub, u koji je teško ući. Jer pukovnici su nešto osobito. U svakoj vojski. Pukovnici su najviši pravi vojni komandanti. Generali su već izabranici politike i države. Zato pučeve u nezadovoljnim i nerazvijenim zemljama uvjek organiziraju pukovnici, protiv korumpirane vlasti i generala!

Pukovnici su duša svake vojske, glava vojske, srce vojske... Oni žive ponosni što su pravi vojnici, a umiru uvrijeđeni, jer ih nisu proizveli u generale – iz političkih razloga.

Trebalo je, znači, ući u njihov klub i upoznati se sa Milojkom. Srećom, u našoj ratničkoj i slobodarskoj domovini, u svakoj porodici postoji bar jedan pukovnik, pa sam ja zamolio stričeka mog šogora Joške pukovnika Šligla, zvanog "Grom", da me uvede.

#### BIBLIOTEKA

– Ne tražite bedastoće – reče mi Grom, kad je uspio da razume što ja hoću, jer je bio malo nagluh od jedne eksplozije i mnogo godina. – Šta ste vi po činu?

– Ja bih išao kao dijete palog borca – rekao sam. – I mi bismo htjeli organizirati sličan klub u Zagrebu, pa bih htio model, ne? A... zbog bratstva i jedinstva... naših ljudi... mislim – naroda!

Pristao je. Oni su osjetljivi na sve parole iz rata.

Prema uputstvima rezervnog pukovnika Groma dovezao sam kola i parkirao ih pred jednim velikim blokom u Novom Beogradu. Zatim smo oštrim korakom prošli kroz ulaz B, zgrade C, lamele D, u bloku E, pa iz parternog hola sišli u podrumski čvor, a iz njega lijevo, pa pravo, pa dvaput desno – do velikih betonskih vrata, što su se otvarala metalnim volanom, kao sefovi u bankama.

Grom neprimjetno pritisnu nevidljivo zvonce i teška vrata se bešumno otvoriše.

Tako smo ušli u sklonište za slučaj atomskog rata, koje je privremeno dodjeljeno pukovnicima za klub. Dok rat ne počne. Mora biti da je vazduh ulazio kroz specijalne cijevi sa filtrima i sredstvima za kontaminaciju, jer je sve mirisalo na dobro održavani grob.

U prvoj prostoriji bilo je bezbroj metalnih ormarića u sivo-maslinastoj boji, u kojima su, pod ključem, pukovnici držali svoje uniforme. Čim bi došli u klub, da se malo razonade, oblačili bi uniforme sa kompletним odlikovanjima i ponovo se osjećali kao pravi ljudi, to jest, ratnici.

– Ovo mi je rod – reče pukovnik Grom dežurnom, otvarajući svoje sanduče da bi podigao uniformu.

– Čin?

– Ja sam dijete palog borca. Iz Zagreba.

– On je na specijalnom zadatku, pod šifrom "Tuđe nećemo – svoje ne damo!" – objasni šapatom Grom, istresajući svoje čakšire.

– Ako želite proveru gde vam je otac pao i kako, dobiceće u kartoteci. Ako još nema spomenik, popunite formular – objasnio mi je dežurni potpukovnik ljubazno. Srećom, nije mi tražio potvrdu s koje strane je pao, da li kao heroj, ili se spotaknuo na krivoj nozi.

– Tražimo pukovnika Milojka – reče Grom, pritežući opašac, dok su mu čitave table odličja prijatno zveckale pod bradom.

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
PREDMET  
– Pogledajte prvo u strelju. U ovo vreme obično puca, a ako nije tamo, verovatno je u debatnoj sali. On u preferranssobe i na horske probe borbenih pesama ne zalazi.

Potpukovnik, kao mlađi po rangu, odstoja mirno dok Grom prođe kraj njega, a mene više nije ni primjećivao.

Streljana je, kao i sve druge prostorije, bila u grubom betonu. Dugačka dvadesetak metara. Na zidu, najudaljenijem

od ulaza, okačene siluete neprijateljskih vojnika sa njemačkim šljemovima, četničkim šubarama i ustaškim oznakama. Dobrane i slovenačke belogardejce nisam vido.

Devet bijelih i čelavih glava bez riječi je sipalo puščanu vatru po njima. Kad im nestade municije, krajnji s leva viknu:

– Juriiiiiii...  
...

Niko ne potrča, možda zbog artritisa, ili išijalgije, ali svi skidoše bombe sa opasača i složno baciše na neprijatelja!

Ja vrisnuh i bacih se na pod... ali ništa ne puče?! Bombe su bili čorci za trening.

– Pali! – naredi sad krajnji s desna...

... i svi izvadiše revolve i zapucaše. Jedan siluetarni neprijatelj pade, a ja se digoh.

Pukovnik Milojko nije bio u prvim borbenim redovima, pa mi produžismo dalje.

Zidovi susjedne prostorije nisu se ni vidjeli, jer su od ožbukane tavanice do betonskog poda bili prekriti geografskim kartama, skicama, grafikonima i historijskim podatcima. Sve neprijateljske ofenzive bile su uredno ubilježene raznobojnim strelicama, koje su pokazivale pravce udara, povlačenja, napadanja i bježanja.

Grupa pukovnika, sa bilježnicama u rukama, napregnuto je pratila izlaganje referenta. Bio je sićušan rastom, ali se to nije moglo zamjetiti od ogromnog broja odlikovanja, koja su jedva složena na mala prsa... a govorio je snažnim basom o malopoznatoj i taktički još neravjetljenoj borbi njegove čete sa neprijateljskim formacijama, na potezu Livno – Duvno i nazad.

Grom odmah od nekud izvuče notes i kemijsku, da ne bi propustio neki detalj, a ja, pošto sam totalni bedak za strategiju i takтику, jer sam najuren iz vojske kao trajno neupotrebljiv, a i proživio sam život bez rata, riješih da se distanciram od stručnih izlaganja pa nastavih da razgledam klub.

Slijedeća soba nije imala sjedala u nizu, kao ona debatna, već stoliće, za kojima su devotorica pukovnika ratovala u tri partie preferansa. To mi je bilo razumljivije, pa se namjestih za kibiciranje.

NACIONALNA  
BITKOJEKA  
CRNE GORE ĐURĐE

CRNOJEVIĆ

– Neprijatelj je toliko bio zburjen našim iznenadnim izlaskom iz šupe – dovikivao je sonorni bas iz sale – da je počeo odmah da puca po nama. Ja sam pao iza jednog zida...

– Ja sam pao zbog tebe – naljuti se drhtavi tenor za preferans-stolom. – Pošao si u mene golom damom!

– Pošao je ka meni sa golim nožem. Pogledam: ustaša! – govorio je, s moje desne strane, predavač.

– Šta ima da gledam – odgovori s leve igrač – dupli kralj i ne može da bude štih.

– Ma, oboriću ja tebe... – ču se s desna.

– Ma, oboriću i ja tebe – ču se i s leva.

Pomislih:

– Iste rječi, ista osjećanja. Ljudski razum je ograničen, a život se dosadno ponavlja. Jer ljudi ratuju i u miru.

... zato se vratih na predavanje, jer historija je ipak uzbudljivija od svakodnevice.

– Probili smo se kroz неко đubrište i dohvatali brežuljka koji je vodio do šume. Bežali smo dobrih 20 kilometara i ja sam još tada znao da je to naša velika taktička pobeda!...

U sali jeknu aplauz.

– ... jer neprijatelj je morao da juri za nama, da umara svoje snage, a to je sve ostavljalo tragove na njemu, lomilo je njegovu vojnu mašineriju i bilo je jasno da će na kraju izgubiti rat i da nas ne može pobediti, pošto nikako nije mogao da nas stigne!

Aplauz postade jači...

Kada je primjetio kako se ja nervozno osvrćem, tražeći Simina oca, Grom upita prvoga do sebe:

– Je li Milojko danas uopšte dolazio?

– Drži sastanak svoje partijske ćelije.

– Kritika i samokritika?

– Mislim da je teoretski...

Grom me povuče u hodnik koji je vodio u dio kluba u kome nije bilo nikakve živosti, ni galame.

– Nemaš sreće, Ivica, – šapnu mi – ima partijski. A pošto je teoretska analiza stanja u zemlji, ko zna kad će to završiti.

– Idem da cijem.

BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE

– Ne možeš.

CRNOJEVIĆ

– Zakaj? Pa i ja sam član Saveza.

– Ali ovo nije Savez, već Partija. Kao nekoć. Ka, Pe, Jot. Ilegalna! Mi, iz ovog kluba, ne priznajemo Partiju u koju ulazi ko kako hoće, bez preporuke dvojice starih, provjerениh drugova, bez otvorenog raskritikovanja i bez discipline. Ovaj vaš

sadašnji Savez je kak laburisti u Engleskoj. Mi poštujemo i čuvamo svoje mladalačke principe.

– Čuj, striček Grom, – rekoh mu onda ja i to ga je prelomilo – ja se bum držal vaših principa kak pijan plota. Kunem se u palog borca da me ne interesira vaša ilegalna, već Milojko, a ako je diskusija o stanju u našem društvu, pa to je javna tajna, već i vrapci pjevaju kak nam je, a govori druga Sime i onih drugih, objavljuje cio svijet. Ja sam inače stručnjak i za teoriju i za praksu, pa ako me uvedeš, dajem ti riječ da nikad ne budem pisal o tebi sve ono što znam, a ti znaš da ja znam kaj znam!

Dapače, ja nisam ništa znao o Gromu, ali ne postoji čovjek koji bi ostao miran na takovu nježnu opasku. Jer ko u životu nije nekad nešto... ne?... A kako može znati ko to sve zna... Ne?...

Tako sam s njim ušao u malu odaju, na kraju zavojitog prolaza.

– Delegat iz starog zagrebačkog Mjesnog – rekao je moj vodič pukovniku Milojku, koji je vodio sastanak.

Tad sam ga prvi put vidio. Srednjeg rasta, na prvi pogled toliko običan i sličan okolici i drugim ljudima, kao da ga je dugogodišnja ilegalna naučila kameleonštini, pa nije ni čudo što ga vlasti prije rata i neprijatelji u ratu, nisu mogli nikada definitivno uloviti. Ali kada je progovorio, nešto osobeno i tvrdo izbijalo je iz njegovog glasa i riječi.

– Sedi, drug... Nije ti tačna analiza, druže Pero. – nastavi on svoju diskusiju – Promene u Partiji su počele ranije, još 1948 godine, kad smo legalizovali Partiju, jer su nas oni iz Informbiroa napali da smo ilegalni, iako smo na vlasti. Onda su otvorena vrata svima, pa su počeli da ulaze i hulje i lopovi. Svi koji su žeeli da od države naprave ličnu baštu i da samo beru!... A proletarijat neka okopava. Do 48-me Partija je bila tajna vojska koja je, ako treba, ginula za Revoluciju, a posle toga – javna crvena buržoazija sa povlasticama.

Gnjevni drug Milojko prekide svoje izlaganje, jer je jedan pukovnik, velike glave, a s avokatim pokriven ordenjem, podigao ruku.

– Kaži, Gvozdene.

BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE

Čovek hitro ustade. Bio je vrlo kropanj, sá nekoliko bijelih pramenova oko ušiju i čelavom lobanjom.

– Ja sam se, drugovi, još 1940 godine zareka da će, ako treba, i poginut samo da bi radničkoj klasi i sirotinji bilo bolje. Evo, završava mi se život ka ženetini, a ja nijesam poginuo, iako je radnicima sve gore.

– Pa imaš li ti revolver, Gvozdene?

– Imam, bogumi!... Zdravo drugovi...

... i on, bog te dal, napusti sastanak, usput se rukujući sa ostalima.

– Mogu li ja nešto, druže sekretare? – podiže ruku jedan mali i sparušeni iz poslednjeg reda.

– Ima reč drug Brzi.

– Ja se slažem da marksizam može sve da protumači, ali treba imati u vidu i psihičke osobine čoveka. Lako ti je da budeš hrabar kad si mlad i smrt je, biološki, daleko od tebe, pa misliš da ona i ne postoji...

– U – u – u ... – jeknu sastanak nezadovoljno.

– Pustite me da završim!... Lako ti je da budeš nesebičan, kad nemaš šta da izgubiš, ali kad počnu da ti daju, tvrdeći da ti to i pripada – navikneš se da uzimaš!

– O – o – o – o – o ... – opet se sve uskomeša.

– ... Jedno misliš kad se boriš da vlast otmeš, a drugo kad je već tvoja, pa treba da je braniš.

– A – a – a – a – ...

– ... Ne, ne, drugovi, ja ne opravdavam ove što su izdali svoje ideale, već samo objašnjavam. Psihološki...

– Dosta! – prekide ga sekretar Milojko. – Znaš li, druže Brzi, šta si rekao i šta zaslužuješ?

– Znam: kaznu! – spremno i samokritički reče diskutant. – Islažem se sa mišljenjem celije. Nisam htio da pravdam ovo sadašnje rukovodstvo, ali je moje razmišljanje ipak nemarksističko. Prihvatom kaznu. Mada poslednji govori druga Sime pokazuju da se nešto menja i u vlastima...

– Nisu to Simini stavovi, ni Simini govori. Budimo otvoreni: glup je Sima, da bi tako nešto umeo da smisi.

– Nemoj tako, sin ti je – pokuša da ga smiri zapisničar.

– Revolucija, ako treba i pojede svoju decu! – nastavi neumoljivo Milojko. – A on ne samo da nije pojeden, nego se i užirio od Revolucije. Ja sam pred Partijom uvek bio samokritičan: on za takve govore nema pameti, ali nije glup, čim je našao tog momka, koji mu to piše. Zatvorio je u kuću Vukmana Kalića, a dečak je genije. Sišla neka čudna pamet s planine...

Tako sam, druže Tomislave, otkrio taj nevjerljatan podatak o običnom čovjeku koji je nosilac ideja najviše be-

gradske garniture. Sastanak me više nije interesirao, iako je Milojko govorio:

– ... Mislim da treba računati na njega. U datom trenutku, ukoliko utvrdimo da sadašnji vlastodršci napuštaju i najbitnije principe naše Revolucije, mladića treba prebaciti u našu bazu u Bosni. Ti ćeš, druže Halide, razraditi plan...

\*\*\*\*\*

Tu noć sam proveo vrlo zadovoljan sobom, a iskreno vjerujem da ćete i Vi biti blagonakloni, druže Tomislave. S toga Vam šailjem ovu kasetu, a ako Vam mogu poslužiti i oko kupovine tog Vukmana za Vaš tim, možete se potpuno osloniti na mene. Živjeli...



## VII

# VELIKA SVEMIRSKA GLAVA

## NENAUČNA

(Šofer Kosta se čudom čudio, pa je izjavio u magnetofon:)

Živeli smo tih dana baš mirno i bez trzavica. Vukman je po ceo bogovetni dan čitao materijale koje mu je doturala Dara, cepao ih, pisao... Zanese se tako, pa samo trkuje. Majke mi – ja sam lično gledao.

A čim Dara to fino prekuca, ja na brzaka glancam kola, jer znam da će drug Sima ići nekud da drži govoranciju.

Čito sam u novine kako su svi pravnici, na čelu sa Ustavnim sudom lično, zinuli od čuda kad im je u Sava centru očito bukvicu o zakonodavstvu, navodeći kakve gluposti su oni proglašili za zakon, da to ni pas s maslom ne bi progutao, a nama je to izigravalo pravnu državu. Poredio je Sima, bog te jebo, paragrafe iz raznih svetskih zakona, navodio gde se mi potiremo sami sa sobom i sve tako... prosto da staneš i da se krstiš i levom i desnom otkud mu toliko saznanje. A to je sve smislio onaj ludi Vukman. Ja sam svedok.

Onda je drug Sima sakupio u toj istoj kongresnoj sali profesore i učitelje, pa im očitao vakelu o prosvetnom sistemu, sa sve ciframa, nastavnim planovima, nameštajkama sa "vukovcima" i o nekoj glupavoj reformi koju su sproveli, ali ja to nisam razumeo, pa možda i nije važno, jer to se odnosi na decu, a koga boli za decu?!

Kad je potprašio i zdravstvo, sa puno latinskih reči, nastao je takav stra da su svi uzimali godišnje odmore, ili bolovanje, čim bi čuli da drug Sima hoće sa njima da razgovara.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE DURDE  
CRNOJEVIĆ

– Čića Kosta – govorio je, a tako me zvao iz poštovanja – donesi mi danas celokupna dela Tomasa Mana. Zanimlje me nešto o razvoju buržoazije u XIX veku, pa da časkom pročitam.

– Mani Mana – kažem mu ja – gde ću da ga nađem?... I na kom je on jeziku?... Što ne čitaš nešto naše?

– Naše sam sve pročitao. A Mana mi donesi na nemackom, ili na kom jeziku nađeš, isto mi se fata.

I ja, narafski, donosim. Jer Sima je izdao direktivu:

– Daj mu sve što traži. Samo pazi da nekud ne šmugne i da mi se ne izgubi. Ili, ne daj bože, da mi konkurentska bagra sazna za njega.

Vukman je sve čitao, kao gladan kurjak kad vidi da u toru ima ovaca kolko hoćeš, pa ne ume da prestane da proždire. I sve mu je ostajalo u glavi. Taki je bio.

Ako je to za istoriju važno, saopštiću i kako mu je tekao dan. Jedan. Jer svaki je bio isti, ko preslikan, sem što su knjige i materijali bili različiti.

Ustajao je u cik zore. Kao da čuje prve petlove sa svoje Uboge gore... i odma u baštu kod ovce Cace. Poturi lonče i muze. A sve vreme nešto kao da pevuši i gleda put istoka. Pitao sam ga:

– Šta to kmečiš Vukmane, ne razumem te ništa?

– To je himna jutru. Svaki živ stvor mora da se raduje novom danu, pošto je preživeo još jednu noć, lovci ga nisu ubili, a zveri ga nisu pojele, pa je srećan. Jer noć je gadna i opasna, a dan je za rad i radovanje. Ovako ti ide ta moja pesmica, kad je prevedem sa staroslovenskog...

Perun munju sklonio,  
Dajbog jutro donio,  
Horc ko sunce sinuo,  
Volos stoku zbrinuo,  
uz boginju Mokoši,  
nek jajare kokoši...  
Mi molimo Svaroga,  
Trajana i Striboga:  
jutro život donosi,  
Crnoboga odnosi,  
pune su nam oči vida,  
Peruna i Svetovida!...



NAACIONALNA

BIBLIOTEKA

CRNEGOGR ĐURĐE

ČRNOJEVIĆ

– Budi bog s nama – reko sam ja sa razlogom. – Toliko si učen, naučen i preučen, a naričeš i gataš ko neka baba.

A on se prosto iskida od smeja.

– Baš si ti spadalo, čiča. Ne vračam, već se sećam naših starih, slovenskih bogova. Čovek koji ne zna šta je bilo, ne može znati ni šta će biti. Ljudi nisu džabe u nešto verovali. Da se nisu bojali Boga, bilo da su ga zvali Jupiter, Jehova ili Perun, klali bi se ko kurjaci, krali jedni druge ko svrake i parili

se ko bogomoljke. Da nemamo verovanja, bili bismo životinjke. Tek kad ljudi izmisle moral od svoje pameti, moći će da ukinu onaj što im dolazi od Boga i straha, ali to čemo još popričekati. Mnogo je glupih i rđavih ljudi, čiča Kosta, a njih ako nečim ne plašiš – eto ti nesreće.

Mlogo je voleo da izigrava filozofa taj momak, naročito sabajle. Posle već i nije imao vremena za mudrovanje, pošto mu je počinjao posao.

Radio je, bez prekida, do ručka.

Jeli smo uglavnom zajedno: on, Zuzana i ja. Narafski i baštovan, kad je prisutan. U kujni. Ja to zovem: saradnička menza.

Hrana je ista kao i za Siminu familiju, jer sad je ipak socijalizam, pa nema gazde, ni posluge. Možda im Zuzana doda neku đakoniju u vidu torte, ili đigerice od guske za predjelo, a tanjiri kod njih u trpezariji nisu čisto beli, već šareni i sa zlatnim obrubom. Inače je jelovna jednakost kod nas potpuna!

Vukman nije bio izbirljiv. Jok. Što mu Zuzana uspe – on pojede i uvek kaže:

– Fala na ručku, bilo je odlično.

... pa se sjuri u svoje sopče da i dalje radi. Ni kafu ne čeka. Ne pije. Čak ni vino, subotom i nedeljom. Svetac.

Za te dane, pred to strašno što se izdogađalo, pamtim još i da je drugarica Seka često plakala. Kad god nađem na nju – oči joj podbule i crvene. Zašto neko ko ima što god oče, još i plače – ne ide mi u glavu?! Deca joj zdrava, roditelji, fala bogu, odavno pomrli, pa ni sa njima nema muka. Kud ćeš lepše? Zivi ko oni u bioskopu... a plače!

Do skora je bila baš vesela. Naročito petkom. Valjda što počinje vikend. Stoput sam je čuo i kako peva. Ima glas kao malo zavrnut, ali je lepo čuti. A pesme stare: "Ko je srce u te dirno, pa si tako ti nemirno"; ili ona: "gde si dušo, gde si rano?"... Seka nije pevala tok i ove moderne šlagere. To sluša Bojka, kad je kod has, a ne u svom stanu...

A i Bojka je odjednom počela da dolazi svaki dan i nije bila više onako podsmešljiva, pa da te ujede čim zine. I od kad je ona stalno ovde, baš nekako od onda Seka stalno plače. Ko žene da razume? Zato se ja nisam ni ženio. Šta će mi takva glavobolja, da mi žena plače, a ja ne znam zbog čega? Ja plačem samo kad me boli zub, ili kad sam na nekom važnom pogrebu, pa je red da se kuka.

Kod druga Sime nije mogla da se primeti nikakva promena. On sigurno i nije znao šta će da se desi i kako će sve d'ispadne. U šolju ne gleda, ne čita horoskope, ne vrača u dlan, pa kako da zna šta mu sudbina spremila?

Sad, kad je sve prošlo, otišao je u selo, na preslavu, pa kao što je red, odem i do tetke Staniće.

– Izgleda da neko hoće da zabašuri dotična zbivanja – kažem ja uz šljivku.

– Kaka zbivanja? – zgrana je ona.

Ja smetnuo s umom da ona, kao i ostali narod, i ne može da zna nešto o čemu se javno ne govori i ne piše, a dešava se u vrhu države. Može da čuje šaputanja i olajavanja, ali to nije ono što znam ja, kao službeno lice.

– Desilo se nešto u Skupštini! – snizim ja glas. – Desilo se i kod nas u kući. Prvo bruka, pa posle velika misterija, a rukovodstvo ništa ne saopštava, ne daje platformu po tom pitanju i svi čute. Ja, tetka, moram to reći, ili ću pući! Ostaviću sve ispričato drugu Miši, koji nam sad piše govore umesto Vukmana, pa on neka napiše moje saznanje za Istoriju. Ako ne pasuje za Istoriju radničkog pokreta, nek strpaju u Istoriju društvenog razvoja uopšte. Nije važno. Glavno je da se ne zaboravi ovo što Država hoće da prečuti. I gde li je sad Vukman, tetka, bog te jebo?

– Država je ko dobar domaćin – rekla je tetka, a ona je baš poznata kao visprena, mada alapačasta. – Kad imаш vatru na ognjištu moraš da omaračiš jal da je raspiriš, jal zapreš! Ako ti vatru koristiš, ondaš je razdaraj, ali ako preti da bukne, pa sune kroz badžu i ufati grede pod rogljem i napravi, ne daj bože, paljevinu – brže je zatrpaš! Možda država računja da na to što ti znaš treba da se prolje voda, jal zemlja, pa da se ugazi i izravna. Nekada žeravica više šteti nego što koristi!

Tako reče tetka na preslavi i pričala bi ona još, jer ja znam da se ona teško zaustavi kad uvati brzinu, pa se ja zato hitro poslužim, a sve klimam glavom, kao da se slažem sa njenom diskusijom, a ustvari mislim u svojoj pameti:

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
SRBIJE  
CRNOJEVIĆ  
ĐURĐE

– E, neću ništa da zaprešem, već ću sve d'ispičam pa kud puklo da pukao! Jer sve što se dogodilo mlogo je neobično, da ne kažem strašno.

CRNOJEVIĆ

Posle torte od patišpanja i flaše piva, koje je bilo mlako i nelađeno, ja viknem tetki:

– Ajd zdravo i nek je sa srećom...

... a ona ne izdrža:

– Ne igraj se, Kosta, ni sa vatrom ni sa Državom. Država zna šta zna i kako treba da se zna i koliko da se zna, a vatra je dobar sluga, a loš gospodar, pa zato ne piri u ognjište ako nisi ti gazda! Možeš da se osmudiš.

Veze Stanija i dalje, ali ja kresnuh anlaser pa niz drum...

Ali da se ja vrnem na ono vreme pre svega toga...

Za Simu sam reko: držao je sve više govora, živeo u velikoj slavi i samo se očekivalo kad će potpuno da preuzme vlast, uz narodno slavlje.

– "Konačno jedan pametan" – ispisivali su parole svi naši narodi i narodnosti.

Da li su se radovali i oni drugovi iz najviših struktura, to meni nije u znanju?

A onda je došla prva ključna subota!

Osećam da je tad sve počelo, mada je to u meni više kao neko predosećanje nego pravo znanje. Stigli su iz Babinja Vukmanovi. Otac Safet, deda Petko i pradeda Mrgud!

(Sad pravim pauzu u pričanju, druže Mišo, dok se ne izduvam i ne skupim misli.)

Romantično–licidarski intermeco.

Utorak. Ponoć.

Vukmanovo sopče.

– Vuki – šaputala je Bojka, grickajući mu razljubak.

– Kao mala volela sam da pričam pričice samo na jedno slovo: Sava Savić, slovoslagač, slavi slavu Svetog Savu, Savinačka sedam sedmi sprat... Da se igramo?

U krevetu je bilo sporno, tela su bila znojava od ljubavi.

– Na koje slovo? – upita momak, vukući kažiprstom liniju duž njene kičme...

– Recimo na "d"!

– Daj draga dragom da dlanom dodirne dupence, da dudla dugmence dojkici, da dušu da Bojkici...

Bojka se zakikota.

– Bojka nije na "d", šašavko. Vidiš da nisi sveznašica. Dođoše divni dani, dragančiću divni dani, divni doživljaji. Dobuje dušom danonoćno: dum, dum... Dodi, daću, dodi–daću...

I zaspa mu u naručju.

Iako san nije  
počinjao  
slovom  
"d".

(Dok čekamo na Kostinu pripovedačku inspiraciju da se upoznamo sa zbivanjima koja su rekonstruisana na osnovu podataka priloženih uz dosije V. Kalića i slobodoumnih ogovaranja).

### Baba Lenka u akciji

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA



Dara se vratila kući ranije no obično. Sima je opet bio na putu. Ovoga puta podučavao je tekstilce kako se, uz partijsku svest, bolje tka, a onda je održao govor u komе je, sada prema Vukmanovom tekstu, objavio da Partija ne treba da se meša u sve i svašta. A dok je on uzdizao narod, Dara je mogla da se prepusti dekadenciji nerada i lenčarenja.

U stanu je zatekla novinara iz Zagreba Ivicu Grotlu. Baš je živahno razgovarao sa njenim Božom.

– Pa dođite uz neakav karavan prijateljstva, ne? Drug Tomislav, kad je čuo kaj vam se na Kosovu dogodilo, meni lično je kazao: baš bi ga htio upoznati! Danas su retki ljudi koji se tak nesebično žrtvaju za ideju, da prežale lične patnje, a ne propagiraju revanšizam. Tomislav bi htio i osobno saznati sve te skandalozne detalje.

Boža je skromno sedeо na ivici kauča, gledajući sjajnim očima elokventnog dopisnika. Laskalo mu je interesovanje drugova čak iz druge republike.

– A ja mislila, Ivica, da ste vi došli zbog mene? – koketno reče prispela domaćica. – Mili, jesi li služio gosta?

– Samo pićem.

– Ma ne, prosim vas, ne dajte se deranžirati.

– Dodi, Bogice, – osmehnu se Dara i povede muža u kuhinju. Ali čim zatvori vrata oštro prošapta: – Šta hoće taj buljavi?

– Pisao bi reportažu o meni...

– Gluposti. Vrbuje te, kao Žiletov kadar, koji je sad prebačen Simi. Kaži mu da imaš posla i ostavi me sa njim. Odavno ga merkam, a sad mi je došao na zicer.

– Joj... – tužno će muž. – Tucaćeš se sa njim?

– Koješta. Treba nam taster odande. Videćemo ko će koga...

Disciplinovani službenik, sa male kadrovske liste, izvini se gostu zbog službenih obaveza, ode u parkić iza čoška pa sede na klupu, da iz novina prosvetli političke nedoumice i sačeka tridesetak minuta.

– Toliko će Dari valjda biti dovoljno za ubedljivanje? – pomislio je i utonuo u čitanje. Samo ponekad bi zažmuriо i pokušao da zamisli šta se u njihovom stanu dešava... Mirno. Objektivno.

Dara je bila sama kada se vratio. Pod tušem.

– Jesi li se umorila? Kako je bilo?

– Normalno. Od sad će mi uobraženi gospod jesti iz ruke.

– Šta si mu sve radila? – upita Boža, koga je polako hvatala prijatna ljubomora. To osećanje ga je uzbudjivalo skoro kao i batine, pa poče da se skida.

Dara je zaista bila draga i nežna žena. Njoj nikada nije bilo teško da se maltretira sa seksualnim činom. A pošto je znala

strasne sklonosti svoga muža, udari mu dva vruća šamara, pa skoči na njega.

— Sve sam mu uradila — vikala je, dok je on ječao. — A on je rasturač. Izgleda nikakav, Bogice, ali tako nešto još nisam videla... — preterivala je i izmišljala, samo da bi mu uživanje napravila što lepšim. Takva je bila Dara. Dobrodušna.

— Jao...

— Da znaš šta sam danas slučajno čula, jebote, ne bi nikad poverovao.

— Pričaj — grcao je mužić pod njom. Uvek je mnogo voleo sve vrste diskusija.

— Danas sam slučajno uključila prislušni sistem... Nisam znala da je baba Lenka u salonu sa Bojkom.

— Kakva sad baba? — promuca Boža pileći u njen pupak, koji mu se ritmički primicao i odmicao...

— Simina majka. — Dara je prešla na "engleziranje", kao kada se jaše kasom. — Prvo sam htela da isključim, jer šta me se tiče šta one pričaju, a onda sam pomislila: pa šta, zabavno je!

— Jestel... Brže... a onaj idiot Ivica? Kakav je?

— Ma jebeš Ivcu, slušaj šta ti pričam. Slušaj pažljivo i oladi pažnju dok i ja ne budem...

— Dobro, daj babu. Brzo!

— Bojka, čedo, nema te kod mene već nedeljama — govorila je Lenka. — Voliš li ga odistinski kad si i nanu zaboravila?

— Otkud znaš? — upitala je Bojka.

— Rekla mi je ptičica. Hoćeš li se udati za tog Vukmana?

— Za Vukmana? — da je mogao od Dare, Boža bi u čudu skočio.

— Ko ti je rekao? — ponovila je dveojka.

— Još me je ilegalna naučila da zbrajam dva i dva. U tvom stanu te nikad nema! Kod oca te stalno ima, od kad je taj momak došao Simini govori misu glupi, a tvoje su oči radosne. Šta babi treba više, da bi znala?  CRNOJEVIĆ

— Volim ga — rekla je tiho Bojka, ali je naše ozvučenje savršeno.

— Kako ga voli?... Kako?... — skoro zajauka Boža. Očekivao je nešto bezobrazno pa se uzbudio.

– Ti da se udaš za njega! – naredila je baba. – Da ti napravi dete. Pravo je da i u našoj kući neko bude pametan. Sve smo postigli, samo još pamet nemamo! – i baba Lenka ode kad je postalo najzanimljivije.

– Joj – vrisnu mužić, pračaknu se... i konačno opusti.

– A molila sam te da pričekaš – besno reče Dara, skačući sa kreveta. – I onaj buljavko je brzajac, kao da je šiljokuran. Danas se samo džabe znojim.

Vratila se pod tuš, misleći na Bojku. Zatim se seti da je opet videla Seku kako pliče, ali ona nije nikada živila u ilegalu, pa nije umela da složi od poznatih kockica nepoznati mozaik događaja.

\*\*\*\*\*

O svemu ovome svedoče i tri kratka izveštaja, kao tri dela slagalice.

1. Na veliki pisači sto u Zagrebu stavljen je poruka:

"Za druga T. Podatak provijeren. Drug B. čija žena D. radi za druga S., potvrdio je da je K. tamo već tri mjeseca, od kad i počinje ONO o čemu je govoren. K. nikuda ne izlazi i teško je stići do njega, ali je zato B. spremna na suradnju pod određenim uvjetima. Očekujem obavjesti i zadaće."

S poštovanjem I.G."

2. U kabinet druga Žileta Boža je odneo pisamce i stavio ga, kao i obično, pod mapu. Pisalo je:

"Šefe, ne znam je li to važno, ali drugarica baba Lenka je lično izjavila, pred svedocima, da drug Sima nije pametan, nego da je to Vukman Kalić umesto njega. Meni je samo značajno da vi to saznate, a vi ćete najbolje proceniti hoćete li ovu informaciju upotrebiti za – za, ili za – protiv, kad i ako dođe takvo vreme."



Vaš Boža"

3. Sekretarijatu je stiglo ovo sledeće obaveštenje, šifrovano i priloženo je uz dosje o dratskim među-republičkim odnosima:

CRNOJEVIĆ

"Onaj opasni i lajavi I. Grotl konačno je počeo da priča o stanju TAMO. Za 25 minuta ispričao je nekoliko gadosti o drugu T. i njegovim saradnicima, ali to tek kada se potpuno opustio. Zakazala sam mu sastanak i za idući petak. Ne može češće nego jednom nedeljno. Mistim da je bolje držati ga na

vezi, nego ga kompromitovati i onemogućiti mu izveštavanje  
ODAVDE – TAMO. Gadosti će prekucati i poslati sistematizovane.

D."

### Intermeco uz Grigovu

#### "Solveginu pesmu"

Sreda. Ponoć. Klupa u bašti na Bulevaru  
Velikog oktobra.

Dva obrisa, kao u pozorištu senki...

Kraj Njenih nogu leži Pas, a kraj Njegovih ovca  
Caca. Kao u pastoralni iz XVII veka.

– I moja nana te voli.

– Ja volim sve.

– Ona kaže... ona kaže...

– Volim sve što se rekne.

– Ona mi kaže... nije važno!

– Volim i ono što nije važno.

Oči su im svetlele, kao da su pune svitaca.

U mrklom mraku upleteni prsti beleli su se od stiskanja.

– Voliš li i decu? – prošaputa ona

– Kakvu sad decu? Šta će deca?

– A-u-u-u – poče da zavija Pas, jer je kraj bašte protandrkao stari folksvagen, a on je mrzeo tu vrstu automobila.

Ovca se nije uplitala u razgovor.

**Stižu Kalići Iz Babinja na Dedinje**  
(Kostina magnetofonska ispovest, traka broj 8.)



– Simo – o – o – o – proderao se sa kapije jedan seljački glas.

Ja istrčah iz garaže jer, bog te živi, šta će da misli komšiluk ako neki narod više po imenu druga Simu, kao da je on s njima ovce pasao.

– O Simo-o-o... otvor de – vikala su sad tri glasa.

Pre mene do kapije stigoše Pas i ovca. Prepoznali, valjda, bivše gazde, Kaliće. Tri čičurde od 50 do 100 godina, svi sa tojagama u rukama, a Petko i sa dve kante sira, okačene na obramicu.

– Tiše, ljudi, tek je četiri, ljudi dremkaju posle ručka... – počeh ja da ih umirujem.

– Kakvo spavanje, kad je sunce na vr neba? – ljutnu se Mrgud.

– Ja znam varoški red i ne bi se drao da ovi stražari oče da nas pustu. – planu Petko. – Nek uprte oni ovoliki sira, pa da i' pitam.

Safet ne reče ništa, jer je zverao za nekom devojkom u mini suknji, koja je kaskala niz bulevar.

Uredim sa dežurnim da ih propuste i tako nam Kalići dodoše u goste.

Što izljubiše Vukmana i to sve po triput, pa unakrst, u ime Oca, Sina i Svetoga duha – to i da prihvatom – rod su, al kad navališe i na mene, pa redom, preko Dare i Seke, do druga Sime lično, prosto sam se zaprepastio. Ovi balkanski narodi, brate, preteruju sa ljubavlju. Cmaču se, ko da ne znaju da postoje side, a naročito one obične žvale?

Vukman se mlogo obradovao, uzmuvao se oko njih, a posebno oko starog Mrguda, a oni trapuljuju po kući u čarapama, jer su gumenjake izuli na svečanom stepeništu, zveraju i svakoga pripituju za zdravlje.

Sima ih baš lepo primio, u salonu, kao da su neka inostrana delegacija i odmah mi reko da vidim sa Zuzanom za kafu i neko osveženje.

– Kosta će vam rezervisati hotel i odvesti vas. Ne morate ništa brinuti... – govorio je drug Sima ljubazno. Uvek je voleo narod.

– Koj da brine? – prgavo će sedamdesetogodišnji Petko. – Čaća navalio: "oču da vidim Beograd i Vukmana, oču, pa oču!" Ko da mu je predglavu. A ja kažem: Iako je za to, tamo mi je Sima, dobran državnik, da htje mene bilo za vreme rata on bi pandrknuo kraj one smreke. Jel bila smreka, Simo, il' jela, kraj koje si kuko kad ja naido? Da nije bilo mene, ova država ne bi imala državnika, a da nije mog unuka Vukmana, ko bi bio dovoljno pametan da mu pomaže da upravlja Domovinom? Ajd kaži, ko?

Meni se prosto otsekle noge. Zar jedna obična seljačina sa planine da tako razgovara sa drugom Simom? Ali on, dobričina, samo se smeši i meni govorí:

– Šta čekaš, Kosta, posluži?!

Dok je Petko tako trabunjao, a usput i falio svoj sira, Safet i Mrgud se izdvojiše...

Safetu zapala za oko Dara još u kabinetu. Kad sam se vraćao od Zuzane on me zaustavi i zašapta, pokazujući na nju:

– Ova nije rađala. Treba li joj doktor za ispomoć?

– Otkud ti znaš je li rađala? – reknem ljutito, jer me to zbilja malo pogodilo. Znam kako je drčan i sad da se ta seljačina slučajno omrsi, a ja bezuspešno zavirujem već godinama?!

– Imam oči i znanje – pa vidim. Da je rađala, kad se poljubi sa muškarca, ili kad je privatiš pod mišku, ko što sam ja kad smo stigli, vršci pod bluzu mora da joj nabreknu ko mladi lešnjaci pre okoštavanja. Kod nje se ne grči. Nerotkinja.

– Ostav ti to na miru – obrecnem se. – Ovo je prestonica, a ne pokrajina i ovde deca nisu na ceni!

– Moje je da se ponudim. Iz lekarskih razloga.

I tako, taman smirih njega, vidim da se stogodišnji Mrgud negde izgubio. Kuća velika i elegantna, čiča star i primitivan – neće se snaći.

– Vukmane – e – e – e – začu se odjednom njegov poziv iz hola.

Mladić istrča iz salona ostavljajući sve i stiže do starog pre mene.

– Ja sam doša u Beogradu da govorim s tobom, a ne da bih dangubio. Imam ja kafu i u svoju kuću.

– Pa hajdemo kod mene u sobu, prađede...

– Ne, bogomi! Pa ovđen je, jado, sve ozvučeno. Sve se snima, ka da im je Nikson lično postavlja instalacije.

– Šta to pričate? – umešah se ja.

– Ne govorim tebi, slugo! – nakostreši svoje ogromne bele obrve Mrgud. – Ja razumijem i vaskonsku tehniku, a da ne viđu žice i mikrofone svuda po kuću?! E, neću lanut više ni riječ, svetoga mi Vasilija.

– Ma koga je briga šta vi pričate, čiča? – kažem mu ljubazno, da ga umirim, ali to ga, ne znam zašto, još više naljuti, pa razgrnu kaput. Ispod je nosio zlatno crnogorsko odelo, a na grudima toliko ordenja, kao ikona na oltaru.

– Od zlatne medalje Obilića, Karađorđeve zvijezde, do Ordena za hrabrost i Spomenice, sve ti je to iz moja četiri rata,

a ti veliš – koga je brige što ja pričam?! – buknu starac u obrazima ko crveni delišes.

– Saberi Vukmane ove naše nikogoviće, pa idemo neđe de se može llucki prozborit, da nas ne špijaju!

... i starac, ispršen, izide u baštu, kod ovce i kučeta. Kao da mu to društvo više odgovara.

Ne znam kako se Vukman snašao sa Simom, Sekom, Darom i kafama, tek on izvede oca i dedu, a mene Dara pozva nervoznim pokretom ruke.

– Kaže gazda da oni hoće da razgledaju grad. Neka gledaju, ali ti kolima idi za njima, pa ako krenu na voz, pokupi Vukmana i vrati ovamo. Samo je on važan.

Tako je bilo. Tada je Vukman još bio važan. Najvažniji.

Kroz grad su Kalići išli u koloni po jedan, kao da je rat, a ne mir i blagostanje. Napred Petko, koji kobajagi poznaje Beograd, za njim zvera Safet, pa Vukman, a na kraju Mrgud...

Niz Dedinje, pa uz ulicu Kneza Miloša, pa zaošijaj kod Londona, kroz crveno svetlo, uz opravdano trubljenje automobila...

O čemu su govorili, dovikujući se i mašući svojim štapovima, ja ne mogu znati, jer sam vozio polako, poizdalje, da me ne primete, ali i da mi ne pobegnu. Kad stigoše do Knez Mihajlove... ja ih izgubih! Znate i sami: jednosmerne ulice te vrete u krug, pa dok se iskobeljaš, dok nađeš parking – ode mast u propast!

Trčao sam uzduž i popreko, raspitivao se dal' vide neko čudnu četvorku... sve džabe. Da se Vukman te noći nije sam vratio na Dedinje – najebo bih ko žuti od gazde.

Pitao sam momka, onako izokola:

– Gde ste bili? Šta ste videli?

– Rimski bunar – reče on nekako otsutno i šmugnu u svoju sobu.

Znao sam da mi teze, jer koj će moj neko u bunaru?

CRNE GORE ĐURĐE

CRNOJEVIĆ

**Zapis Iz Rimskog bunara**

(Može li prađed biti rođeni brat praušniku?)

Kad Kalići stadoše ispod "Pobednika" na Kalemegdanu Petko se obrati Mrgudu:

– Sad objasni, čača, kud nas vučeš, zašto nas vučeš, i kog si andraka tražio da te hitno vodim Vukmanu?

– Preša jeste, ali ni ti to ne smiješ znati! I niko sem Vukmana. I ovde gamiju i ovde mogu bit nečesovi doušnici, ili prislušnici... Ima li de skrovito mesto, il da hitamo za Babinje?

– Jedino da se spustimo u bunar – podsmehnu se Petko.

– U bunar? To će valjati. Vodi!

"Rimski bunar" je mala, kupasta građevina na vrh Kale-megdana. Vrag će ga znati kada je iskopan, pa pokriven tom kućicom, ali se priča da je pri dnu, ili ispod vode, bio tunel koji je vodio van tvrđave, pa ispod Save, sve do Gardoša u Zemunu. Za slučaj opsade i potrebe za bekstvom.

Legenda je legenda, ali u bunar se zaista može sići zavojitim, strmim stepenicama, duboko, vrlo duboko, a na svakih desetak metara nalaze se neke niše, kao počeci zapuštenih hodnika...

U bunar se odavno nije ulazilo, pa su vrata bila brižljivo zaključana i zakatančena, ali to je za tehničkog genija Mrguda bila beznačajna prepreka.

– Vas dvojica ovde stražarite, jer za ovi razgovor vi nijeste doučeni. Naiđu li Simini panduri – vičite u rupu. Hajmo Vukmane, neće ne čut ni odovud ni odonud. Ni iz satelita nas ne mogu prošpijat!

Silazili su oprezno klizavim kružnim stepeništem, koje nema ni gelender i gde se, umesto rukohvata, može pridržati jedino za neku izbočenu, polutrulu ciglu. Dođoše do prvog udubljenja. Vukman htede da se zaustavi, ali pradeda ne dade:

– Blizu je površini. Dublje!

Vekovni mrak bunara razbijala je samo uska svetlost iz neobične lampice čičine proizvodnje...

Treća udubina bila je dovoljno velika da se u nju uvuku dva čoveka. Iz torbaka, koga je čvrsto držao uz sebe sve vreme, starac izvadi neku vrstu kasetofona lične izrade i uglavlja u rasresitu zemlju, što se oburvala u pozadini niše.

BIBLIOTEKA  
CRNE GORE FURDE  
CRNO FEMIS

– Kad snimimo sve što ti imam reć, ovdje ću ga i zakopati. Valjda će ga naći neko poslije sto, ili hiljadu godina, pa neka vide da sam ja znava što niko nije i da ću preuzeti ono što niko ne može!

On pritisnu neko dugme, značajno se iskašlja i poče:

– Razgovor Mrguda Kalića, koji to nije, sa praunukom Vukmanom, koji mu praunuk i nije.

– Šta to pričaš, đede? – uzbudi se mladić.

– Govorim istinu, tako mi svetoga Vasilija. Jer ne može biti prađed ko ne može biti otac, a praunuk neko koga otac nije ni pratio! Ja i nijesam ja, a i ti nijesi ti! De, ne zjevaj ka krap u plitkoj vodi, iako je strašno – radovaćeš se! Ja sam tebi, moj Vukmane – brat! Rođeni. Eto, sad znaš.

– Neka, đede... neka.. leči se to, važno je da si nam ti živ...

– Ti misliš da sam ja posta avetinja? – ljutnu se Mrgud. – Okačio pamet na verige, pa lutam kroz svijet ka bena?! E, ne, bogomi, no sam mudriji sad no što sam ikad bio. Kada sam čuja nove govore onoga Sima, znava sam da mu to ti pišeš i silno sam se uplašio. Nevolja je tvoja, Vukmane, što ti je rođeni otac mlađi od tebe za milion godina! – govorio je starac. – On je doša u ovi vakat na svom letećem tanjuru i napravio te pametnijim no što je zdravo i korisno. Znam ja da još ne razumiješ, ali mi vjeruj na riječ: tvoju braću, iz istog, njegovog, sjemena, sa istim genima, Tomasa Mora, Galileja i Linkolna, ubili su, jer su se odvajali svojom mudrošću od svojeg vremena i okoline. Sada si počeo i ti da štričiš i ja ti moram reč koji si, jer ko je za glavu visočiji – za glavu će ga i skratiti! Kokota koji prerano kukuriče i budi – u kotao bačaju!

– A da se mi vratimo gore, đede, ili da pozovem čaću i Petka? – upita brižno Vukman.

— Znaš, ja sam genetski određen za tehniku, pa i nijesam jak u besjedništvo — nastavi starac, ne obraćajući pažnju na momkove upadice — ali ti moram sve kazat, kad već ne razumiješ. A i oklen ćeš znat, kad ti saznanje još nije sazrelo?... Dakle, slušaj me i ne prekidaj...

– Prije mjesec dana osjetih da mi se bliži vakat. Stotu sam preša, pa nije ni čudo. Zato otido do Viline pećine, što se usjekla u liticu podno Širokara, pa se uvukoh u onu krajnju jamu, do koje nikada sunce nije stiglo, ni šum prirode i gde olovne stijene ne puštaju ni misao da promakne... Tu sam sjedio, bez pokreta i bez hrane, tri nedelje... kopajući po sjećanjima i munjama što mi već sto godina sjevaju kroz glavu i bude mi saznanja. Prevrta sam što je bilo, što sam uspio učinjet, što nijesam a zato sam tur... i najzad mi se nebo otvorilo i dozna sam sve! Sve je leglo na mjesto, znam sve što je bilo i što će bit i strašni me strah uhvatio zbog tebe, brate moj... Jer za sebe se ne plašim, pošto ću ja preći u mumije i vječnost koliko za godinu, ili dvije, ali ti si mlad i tebe treba sačuvat za budućnos. A i de ćeš, kad si i ti, kao i ja, i doša iz budućnosti, da popraviš u lјuckom rodu što se da popravit! Razumiješ?

– Ne – odgovori Vukman. – Slušam, pamtim, reči razumem, ali ne i tvoju misao.

Mladić je gledao u starčevo lice, u lice koje je baš voleo... Bilo je izrovašeno godinama, ali su oči, već požutele od starosti, neobično sjajale...

– Valjda prosvetljene nekim nadahnućem. Ili ludilom? – pomisli, preplašen.

– Ti znaš da svaka stvar na svijetu ima svoju veličinu – nastavi Mrgud, paleći dugački čibuk. – Od crva do slona, ili od prašine do vasione. Ali sve to ne bi imalo svoju vrijednost i značaj da ne postoji i trajanje.

– "Prostorne i vremenske veličine su samo relativne i ne mogu se određivati nezavisno jedna od druge." Tako je postavio problem četvrte dimenzije Ajnštajn, u svojoj Teoriji relativiteta – izdeklamova Vukman citat iz svoje memorije.

– Matrak će to neko razumjeti – ljutnu se starac. – Zavrnuo je on istinu, da ne bode oči vlastima i da spase živu glavu. Možda ću ti pošlje reč nešto i za njega, jer i on ti je brat, ali ne prekidaj me u riječi... Jesi čuja?... Postoji i peta dimenzija, dimenzija paralelnih svijetova, pa šesta – dimenzija crne rupe, ali to ti sad neću tumačiti. Svaki živi stvor ima svoj časovnik, koji kuca samo za njega. To je njegovo vrijeme, njegov **vidik trajanja**, njegova istorija. Misliš li da je vilin konjic zakinut zato što živi samo u jednom danu? Ne, bogomi! Jer to je za nas jedan dan, ali to je za njega cijevijek i vasceli život. Njegovo vrijeme hita munjevito. Pa ni čovjeku trajanje nije jednako cijelograža života. Kad si dijete sve prolazi sporo, jer ti srce bije brzo, a kad ostariš, kad si istrošio svoje trajanje i bližiš se vječnosti, ili smrti, srce zanemoča, a vrijeme ti hita u sunovrat, pa ti se čini da nijedan posa ne možeš obaviti! Uvijek sam sebe pita: ako je materija neuništiva, mogu li život, ili misao, kao proizvodi materije – nestati? A sada, u pečini, postavio sam sebi problem: kako da te sačuvam živog kroz vrijeme i trajanje i da te ostavim za budućnos?

– Ali zašto? I od čega da me čuvaš? – viknu mladi, osetivšti da starac ipak zna šta govori.

  
– Prvo da ti rečem **Ko si ti?!** I ko sam ja? Ali moram poći izokola... od početka. Ako posmatramo istoriju ljudskog roda, vidimo kako prošlost bježi pred nama, a mi hitamo za njom da je stignemo, pa kad umremo da **ne postanemo** prošlost.

– Prošlost je valjda za nama, đede, a mi idemo napred, u budućnost!

– E, tu ti je osnovno nerazumijevanje. Budućnos nam je za leđima. Sekund **Iza** ovog našeg trijena već je budućnost.

Nju nikako ne možeš viđeti, jer je van horizonta tvog vremena, tvog trajanja i tvojih događaja! A prošlost lijepo vidiš pred sobom, jer ideš u nju, pa nailaziš na ostatke prošlosti, na napisane knjige iz prošlosti, spomenike, sjećanja na razgovore i misli... sve iz prošlosti! To je, čoće, pred tobom, jer čovjek ne ide unazatke, no naprijed, dok ne umre i ne postane i sam prošlost. Tada se zaustavi časovnik njegovog trajanja i za njega nestane **vladik vremena**, pa on postane samo dio istorije. Objasniči ti to i primjerom. Staneš, da rečemo, pred kompjuter sa štampačem. A on kuca li kuca i čera iz sebe onu dugačku artiju. Na njezinom početku su ti slike o onim prvim ljudima, pa o drugim, pa dođeš do starog Misira, ili Kine, pa tako redom... gledaš i čitaš! Ono mesto koje kompjuter baš otkucava – to je **tvoje vrljeme**. On sad o njemu piše. Za tobom dolazi budućnos, ali ti ne možeš o njoj ništa pročitat i saznat, jer ti si već otkucan, pa te bačaju u košaru, u koju i sva prošlost odilazi. Razumiješ? Ili ovako: da se, nekim čudom, smestiš na nečesovu planetu, što je od zemlje daleko 4600 svjetlosnih godina i da imaš strašno jak durbin... obrneš ga ka majci zemlji i što vidiš? Kako u Misir grade Keopsovou piramidu! Razumiješ? Jer toliko je trebalo dok je slika dolećela do tebe. A onda bi promicali, kroz vasionu i kraj tebe, ostali dijelovi ljucke istorije, ili slike te istorije, ali uživo. Redom... I sebe bi moga viđeti ka dijete. Razumiješ? Sve što se zbilo i što će se zbiti, ide brzinom svijetlosti kroz prostor i niže nema ni početka ni kraja! Sve je već bilo i uvijek će neđe bit, jer da ima početka, što je bilo prije njega? A da dođe kraj – što će biti pošlje? Jer kraj ne može imati kraj. Muka je jedina što mi saznajemo o prošlosti, jer stižemo njene tragove, a o budućnosti ne možemo, iako je i ona već **bila**, pošto se mi klackamo pred njom i ne vidimo je iz našeg vidika vremena i trajanja. Da bi dokonao suštinu moraš prvo zamisliti cijelu istoriju kao bezbrojne autostrade, koje teku paralelno odavde do viječnosti. Po njima, brzinom svijetlosti, putuje sudbina čovječanstva. Sa svim događajima i ljudima. Reći ćeš: putuju samo slike događaja, odraz, a ne stvarnost! Ali zna li iko šta je istina, a šta opsena?

– Smem li da nešto kažem, a da se ne ljutiš? – upita ga Vukman.

– Smiješ, čoće, ako nije prečerano glupo.

– Mogu da verujem da ti razumeš prostor, vreme i četvrtu dimenziju, ali ti, đede, pobika prošlost i budućnost: govoriš da sam ja iz budućnosti, a da su mi braća Galilej i Mor, iz prošlosti.

– I tačno je. Sve mi se prikazalo kad sam u Vilinoj pećini uspio da se mislima probijem kroz barijeru našeg vremena i sagledam budućnos. Ima sam sreće: misao mi je polećela u

trenutku kad su prognali kroz vremensku barijeru jedan leteći tanjur, pa se i ja provukoh mislima kroz tu badžu. Ti možda i ne znaš: proroci i oni vidoviti, to su ti ljudi telepati koji, slučajno, za vasiionskim brodom, koji doleće iz budućnosti, pošalju misao i sagledaju slike koje dolaze. A misao ide brže od svjetlosti! Sve ču ti to protolkovat, no da ti prvo odgovorim na pitanje. Evo što sam vidio i šta je istina o tebi, meni i rodu lјuckom.

### Olimp, lažni bogovi, Marks i sve ostalo.

Mrgud kucnu svoju čudnu spravicu i proveri da li snima, kako ne bi govorio uzalud, pa nastavi:

– Misao mi poleće nekuda daleko, daleko... viđao sam ja i ranije budućnos ka ona Pitija, Nostradamus, ili naši Tarabići... ali to je uvjek bilo zakratko: sto, ili pet stotina godina za nama... No sad mi misao poleće za tim vremenskim brodom, jer ti brodovi i ne dolaze sa drugih planeta, no iz naše budućnosti... pa ja drž za njim, drž... i najzad se predamnom otvori čudna slika: na vrh jedne planine vascjele u sunce, nešto ka kafana. Na ulaz piše: "Olimp – klub mudrijeh". Pogledah... a ono puno nečesovijeh ljudi, muškijeh i ženskijeh, a svi goli. Ka od majke! Umjesto gaća i košulja uvila ih providna aura, a oni lebde, šetaju... gicaju se...

– Nepoznata i neidentifikovana misao u klubu – zagrme ti neki glas, ali čudan, nekako plehan, kao od robota.

– Alarm!!!! Jerihonske trube!!! – podviknu drugi.

I nasta ti buka, čoče, strka, uzmovaše se oni golači... to im je, reka bih, neka samozaštita.

– Neka član kluba Bog primi misao – nastavi da se dere oni glas. – Iz njegovog je područja.

Ka mojoj misli, Vukmane, doleće jedan sredovečnjak lijepe brade i naredi:

– Vrći misao Mrgude, niko ne smije ovamo, na Olimp, no ču ja sad doleći do tebe i u tvoje vrijerme, da viđu što očeš.

Ja brže povuci misao. Uplačih se, mada ti znaš da sam ja vazda bio junak. U svaki rat sam odlikovan, jer se nikog živog nijesam boja, ali ovo je bio lično Bog, a sa bogovima se možda i ne smiješ šaliti?

Iziđi ja, tako, pred prečinu, da ga sačekam... i, vajstinu, vinu ti se iz neba nešto ka plamena narandža i spusti taman do mene. Bila je noć, ali svjetlost iz nje bije – ka jutro da je

svanulo. Izide ti, bogomi, oni Bog iz moje misli. Lijep čovjek, jak... a go. Samo ona zlaćana aura oko njega. Biće da je bioenergija, pa ga grije.

Sjedni on, sjedni ja.

– Hoćete li duvana? – upitam ja, ka što je domaćinski običaj, pa uždi svoj čibuk.

– Ne palim! – reče on. – Ta nezdrava navika je odavno ukinuta.

– A malo rakije? Domača je.

Ti znaš, Vukmane, da ja bez loze ne bih ni u crkvu iša. Ponudim mu bocu... on otpi!

– Dobra – pofali.

– Čekaj, đede, – ne mogade da izdrži Vukman – a kojim jezikom govorиш sa Bogom? Crnogorskim?

– Misaonim, čoče, da kako će? Ja pomislim, on mi odmisli, ja pomislim – on odmisli... Kad on postavi misao – odmislim mu ja. I ne pitaj bljezgarije, no slušaj!

– Ne znam kako da vas oslovim? – rekoh mu ja. – Gospodine Bože, ili druže Bože? Jer mi smo sad u socijalizam, gospode nema, a ako ćemo pošteno: ja sam ateista, pa u Boga i ne vjerujem.

– Ako, de! – reče on. – Znam ja vaš politički stav. Silno ste i uznapredovali. Istina, Jehova, koji je pravio Marks, negde je omanuo, pa je ovaj iskomplikovao taj naučni socijalizam, no ja sam brže napravio Lenjina, da praksom usreći čovječanstvo. A ono dubre Satanailo... znaš, imamo u klubu jednog pakosnika, zavidljivca, zlo od čovjeka – Satanaila... pa ti on brže, krišom, oplodi jednu Osetinku, pa ona rodi Džugašvilija i zasra cijelu socijalističku i naprednu stvar. Namjerno je to ovaj naš načinjeo. Iz zlobe.

– Što grdiš Staljinu, Bože, svaka ti čast – rekoh – ali u Marksia i ostale svetinje mi ne diraj.

  
 NACIONALNA  
 BIBLIOTEKA  
 CRNE GORE ĐURĐE  
 CRNOJEVIĆ  
 – Da se razumijemo – odgovori on, smijući se – ja se samo zovem Bog, ali nijesam Bog u smislu religije, no čovjek. Bogovi ne postoje.

– Je li provjereno?

– Apsolutno.

– Fala bogu – laknu meni. – A koji si ti onda Bog, kad ja znam samo Gospoda Boga Oca, pa Sina, pa Duha svatoga...

I tad mi on, Vukmane, ispiča istoriju čovječanstva, a sad će je ja prenijet tebi, da bi znava zašto se moraš spasavat sa Dedinja.

Čovječanstvo je živjelo, živjelo, putovalo kroz vrijeme i vasionu ka što sam ti reka, a kad prođe oko milion godina od pretvaranja majmuna u čovjeka, ljudi toliko uznapredovaše u nauci da uspješe da zaustave vrijeme. U stvari – poništiše kretanje lјuckog življenja i za čovjeka sve stade! Životinje se rađaju, umiru, kao i vegetacija, ali ljudi žive stalno u istom trenutku. Ne stare, ne rastu, vode ljubav, ali se niko ne rađa, jer vrijeme više ne prolazi!

Ljudi se prvo obradovahu, jer kud ćeš bolje no biti vječit?! Za planetu je prolazilo vrijeme, a njima ništa... No ne možeš stalno ni meda jesti, jer će ti zagorčat, pa i oni morahu pronaći čime da ispune vrijeme – koga nema?! Jer svi su već počeli plakat od muke i dosade.

Tako se ljudi podjeliše na klubove. Jedni su stalno igrali fuzbal, igrali, igrali... još uvjek igraju, drugi vode ljubav... Moš mislit kako je nekome ako, da rečemo, naših hiljadu godina leži sa ženom i huče, grizu se, uzdišu... rade... a kraja nikad!

A grupa mudrijeh osnova klub Olimp, da se zabavi upoznajući istoriju zemlje i čovječanstva. Poslali su vremenske brodove, brzinom većom od svjetlosti i oni odoše u prošlost i snimiše kasete sa istorijom svijeta. Sve do njihovog vremena. Do vremena tih vječitih ljudi.

– A znaš li, čoče, što su leteći tanjuri, ili ovi nečesovi NLO? Ako letiš vasionskim brodom...

– ... brzinom bliskom brzini svjetlosti, pa se vratiš, recimo, kroz tri godine, na zemlji će proći pedeset godina... – nastavi njegovu misao Vukman. – Taj fenomen, nazvan dilatacijom, objasnio je Ajnštajn, a spominje se još i u Bibliji.

– To i deca razumiju, – mirno će starac – ali ako brod postigne brzinu svjetlosti, onda vrijeme stane i pilot je uvijek svuda i na svakom mjestu. Ako poleti brže – ode u prošlost, jer prestiže vrijeme svoga trajanja. Ali ako podje unazad od okretanja vasionje i proticanja vremena – leti u budućnos! Tanjuri se kreću antigravitacionom silom... no to sad i nije važno. Hoću rijet:

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE DURĐE  
CRNOJEVIĆ

Gledaju ti članovi kluba video trake, gledaju... a može im se – vremena imaju kolko oće... i vide da su ljudi prije njih živjeli ka životinje: samo da jedu, da se pare, da se bore ko će bit vođa čopora... a onda kolji jedni drugel... I tako dugo, dugo i nigdje napreka.

– Trebalo bi pomoći tim bivšim i pokojnim ljudima da žive ka ljudi. Moramo ih promijenit i prevaspitat – reče mladi Oziris. Jer omladina bi vazda nešto mijenjala.

– Ojdo da probam – odmah će Jehova, upali svoj brod i odleće kroz vrijeme, u početke civilizacije. Spustio se jedne noći u stari Egipat. Tamo su baš robovali Jevreji, te ti se on uvuče u krevet jedne Jevrejčice i obljubi je. Ona prvo vrissnu:

– Ju, ju... – ali na njoj je bilo biće sa oreolom oko glave (jer se Jehova morao izvući iz svoje aure da bi je pojaha) pa ona pomisli da je andeo nebeski sleteo na nju i priputi se sa zahvalnošću.

Od tog prvog "bliskog susreta treće vrste" rodi se Mojsije, prepametan za ono vrijeme, jer mu je otac pamet donio iz budućnosti.

Majka ga je krišom gajila kod faraonove crkve i naučila ga da postoji Jehova, bog i otac njegov, jer tako joj se predstavio andeo koji je sleteo na nju. Razumiješ li me, Vukmane?

– Šta je bilo dalje sa Mojsijem znaš i sam iz Biblije... Bio je mudar, drugačiji od svojih savremenika, jer su mu geni bili savršeniji. Moš misliti, kad mu je otac bio mlađi od njega milion godina. Dakle, toliko i bolji. Poslije tog seksualnog eksperimenta članovi kluba Olimp pošalju ponovo robote u tanjuru da provjere je li što pomoglo ljudima rađanje pametnog čovjeka? Genija. Jes, matrak! Ne sluša rulja Mojsija, no gradi zlatno tele, da mu se klanja, pa ti Jehova uždi mašinu, te ponovo u prošlost. Tada im odnese Deset zapovjeti i prikaza se narodu sa vremenskim brodom, sjajem i grmljavom, jer, što reka naš Njegoš, mnogo kasnije: "Pučina je stoka jedna grdna, dobre volje kad joj rebra puču!"

Tako ti Jevreji počeše od stra da vjeruju u svog stvaraoca Jehovu, da slušaju Mojsija, pa, bogomi, poče i napredak!

A dopalo se i Jehovi. Jer voditi ljubav u prošlosti je lijepo, pošto tamo i slast ima kraj, a nije ni napor, ni zadovoljstvo beskrajno, kao u njegovo vrijeme. Zato ti slete ponovo i tražeći lijepu Jevrejku ~~dode, i ka andeo nebeski~~, u Nazaret, do jedne Marije i reče joj: BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

– Bogomi čes zatrudnjet! – Ne mogu, kad nijesam još udata – reče ona skromno. – Tek sam zaručena za Josifa.

– Ako, de, bićeš ti i sa njim – reče Jehova, odgovarači joj. – No reci Josifu da te Jehova bezgrešno oplodio i da ćeš roditi Isusa, sina njegovog, to jest božijeg.

I tako ti i bi, Vukmane, i nasto vjerovanje o bezgrešnom začeću. Jehova je lično napravio Isusa Hrista, da bi ovaj donio ljubav ljudima koji su se prozlili, da bi propovjedao jednakost, pošto mu je tako u očevim genima zapisato.

– Popričekaj malo – rekoh ja Bogu – zar nijesi ti otac Isusov? Pa mi učimo i znamo da mu je otac Gospod Bog, a da je Jehova jevrejski bog.

– Svaki član kluba Olimp ima svoje područje. Podjelili su zemlju. Zevs je uzeo na sebe civilizaciju kod Grka, Perun stare Slovene, Buda daleki istok, Kacakoatl i Manitu Ameriku pre Kolumba, Višna Indiju, Alah Arabiju i Afriku... jedino se ona pogan Satanailo brka u svačiju oblast, pa krišom napravi jednom Nerona, drugi put Atilu, ili Hitlera. Ja ispravljam krive Drine kod onijeh naroda što se zovu hrišćanima, ali Hrista napravi moj drug Jehova. Lično. Popravljali smo mi Istoriju koliko god smo mogli, ali se ljudi otimaju i kvare. Recimo: ja izrodim mudre ljudе, koji ih mogu povući u sreću: Galileja, Tomasa Mora, ili Linkolna, a oni ih brže–bolje ubiju, da im ne brkaju poredak i ne kvare njihovu vlast!

To reče Bog i ja tada razumijeh ono što ti maločas rekoh: čuvaj se Vukmane, jer si suviše pametan za ovo vrijeme!

Momak je sedeо među oburvanim ciglama Rimskog bunaра i čutao. Suviše suludo je zvučalo sve što je njegov pradeda govorio. Najzad prošapta:

– Mnogo logičkih rupa ima u tvojoj fantaziji đede.

– Što reče? – ljutnu se starac.

– Ako je Mosija i Hrista napravio neki Jehova, koji će živeti tek kroz milion godina, onda oni još i ne postoje i mi ne možemo znati za njih.

– Jehova se vratio u prošlost, čoče, reka sam ti!

– Ali ako je ta prošlost već bila prošla, oni ne bi smeli biti u istoriji.

– Ti ćeš me učit? najzad planu čića. – A jesи li kad vidio kompjuter? Napiši na njemu istoriju, pa ga vrati na početak i promjeni mu nekoime podatak. Što će bit? Kompjuter će korigovati sve stranice, od prve do posljednje. Sve će ispravit sa novim podacima i dočerat da bude lijepo složeno, ka i prije. A što ti je ovi današnji kompjuter prema znanju ljudi koji su došli do besmrtnosti? Cim naprave novog čovjeka i on promjeni istoriju – sve se prema njemu dočera.

– Siguran si?

– Jašta. Jer ja sam isto zapita oca nam Boga. I on mi pruži i dokaz. Nepobitan.

– Dokaz za tu logičku besmislicu?

– Baš to. Kad je mladi Oziris vidio da im igra postaje zabavna, poleće i on u stari Misir. I to u vrijeme koje Jehova nije posjetio: hiljadu i po godina prije Mojsija. Nađe, bogomi, momčić Oziris lijepu devojku, oplodi je i njegov sin doneše silna i neobična saznanja tom narodu: nauči ih astronomiji, matematički i naukama nepojmljivim za njihovo doba, a najzad im izmisli i kako da sagrade piramide, u koje će se vladari sahranjivati i koje su i danas čudo tehnike i građevinarstva. Tako se Egipat prekri ogromnim grobnicama... Ali mlađani Oziris, neozbiljan i sav upaljen zbog prve vanvremenske avanture, zaboravi da uključi "istorijski ispravljač", pa je istorija Egipta tekla po starom, bez piramida i tih znanja.

Evo sad i dokaza: Mojsije je živio 1400 godina poslije Keopsa, a Biblija, koja piše o Jevrejima u Egipat, o mukama njihovijem i kako su teškijem radom gradili gradove Pitam i Ramzes i kako ih je Mojsije, koji se često video i sa Faraonom, izveo iz zemlje – a piramide niđe ne spominje! Piramide koje su svjetsko čudo i danas i koje bi Mojsije morao viđet da su postojale. Znači – njih tada ne bješe, jer je Oziris sleteo kasnije, a zaboravio na korekturu. A znaš li kad se tek spominju? Kod Herodota! Kod Herodota, koji je živio 700 godina poslije Mojsija! Što kažeš: sad ih nema, pa ih ima?! Ta greška i zaboravnost na Olimpu sada su pravi, opipljiv dokaz da sve ide u krug, da nema početka, ni kraja, moj Vukmane.

– A gde smo u svemu tome ti i ja?

– Zato ti sve to i govorim – reče starac sa uzdahom. – Ti momci iz budućnosti se igraju, mjenjaju prošlost, trpaju u glavu ljudima sjećanje na bogove kojih nema, na Olimp iz drugih vidika vremena... Ama džaba je to, kad se mudrost ne širi. A ne može, jer su svi veliki ljudi, koje oni naprave – jalovi! Hibridi. Ka kukuruz, koji daje veliki rod, ali nema klicu u sebe i ne može se razmnožavat. Ka snažna mazga, što se rodi od konja i magarca.

– Ja ne znam koliko su sve njihova deca, – upade Vukman – ali ti si spomenuo Tomića Mora, a on je imao kćer. Znači – nije bio jalov. CRNE GORE ĐURĐE

– Žena mu je imala šćer, boće, a ko može ikad znati zasigurno za oca? I znaš li ma i jednog genija da je ima sina genija? Bješe li nekome otac Leonardo da Vinči, ili Michelangelo, Dostojevski ili Ajzenštajn, Luter ili Šekspir? A da oni nijesu bili jalovi, njihovi geni bi morali stvarati nove genije! No, ne muči se sumnjama, jer ne mogu imati dece, pošto su

sazdani iz neprikladnih granica vremena. Što misliš: kako to da toliki ljudi vide leteće tanjure, a ni jedna sila ih ne može oborit, ili doći u kontakt sa njima? Zato što su oni za nas samo sen iz vremena koje još ne postoji, samo slika predmeta, a oni nama mogu prići, kao što ti možeš dodirnuti fresku, ili mumiju iz prošlosti. A može li mumija opipat tebe? Ne, bogomi, kao ni ti ove vremenske leteće brodove!

Bog mi je još reka da sam ja ka neka greška u njegovoj procjeni. Kad je video da ova plemena na Balkan, zbog Turaka, Austrije i ostalijeh okupatora, zaostaju u civilizaciju i tehniku od ostalog svijeta, slećeo je i napravio Nikolu Teslu. No ovaj ti otperja u Ameriku, izmisli tamo što izmisli, a nama, na Balkan, ostade šupalj nos do očiju. Onda Bog siđe ponovo u naše krajeve na korekturu i za nevolju, kad osmotri sa tanjura, vide zgodnu odivu, ženu Ljuma Kalića – Milju. Nije imala dece. On joj dođe u san, jer oni samo za neviđela i dolaze, i tako se rodih ja!

Računao je Bog, otac mi, da će ja silno razviti tehniku i pronalazačku kulturu za ovi narod, ali ti znaš kako je kod nas: svi su oko tebe junaci, samo se o čojsstvu i bojevima govori, sloboda je riječ kojom se pjane pokoljenja pa ja, umjesto da se bavim onim što mi očeva genetika naređuje, uglavnom sam ratova, skuplja odlikovanja i pjanio se... Ovo, što načinjeh nekoliko izuma, to je samo pod moranje koje mi podsvijest učera, a ja bih radije diza revolucije. Kod nas i po svijetu. Zato sam ja, kako mi reče Bog otac – njegova greška.

Kad je pošle pregledao sliku Balkana i video da ja ništa nijesam učinjeo, poslije osamdeset godina doša je ponovo nad Babinje. Mora biti da mu je i majka Milja ostala u lijepo seksualno sjećanje.

– Čekaj, đede... ako si ti Bogov sin, pa jalov, oklen ti sin Petko?

– To pitaj moju pokojnu ženu Savjetu. Ne znam, zaistinu, ali bih reka da se spandala sa kumom Jokonom, jer kad mi rodi Petka – uteče nekud, a poslije neki dan i kum se izgubi! A ne misliš valjda da bi od meneispala taka bena ka Petko? I ka što sam reka: poslije osamdeset godina Bog ti dođe u san Safetovoj ženi Andeliji. Safet je sve vrijeme lečio druge žene, žili svoju neštendimice i skoriščava, a ženi mu jedino dijete napravi drugi! To si ti! Znači: brat si mi po ocu, a praunuk po običaju, vremenu i majkama. Ali ko broji žene?

– Strašno mi je... – reče Vukman, pošto su jedno vreme čutali. – Na ovom Balkanu se nikad nije znalo ko je ko?! I šta će ja sad, đede... to jest – brate?

– Bog mi reče: pravio sam tog malog pripremivši svoje gene na razum. Mnogo je ludosti u ovom vašem vremenu i podneblju: ne delite se ka ljudi, na dobre i zle, pametne i benaste, no na neke narode i narodnosti. Ka čopori. Vođe vaših plemena hvataju ljudе na osjećanja, a ne na mudrost, pa treba neko da se pojavi ko ima i pameti! Zato sam vi napravio Vukmana... To reče Bog, a ja se sjetih da kadgođ su uturili genija među ljudе, od Sokrata naovamo, uvjek se za pametne loše svršilo. Zar nam i brata Galileja ne ubiše samo zato što je govorio istinu: "ipak se okreće!"

– I šta sad, pitam? – ponovi glasnije mladić.

– Moram pronaći način da te sačuvam za pravo vrijeme. Za mene je lako: ja ću ka mumija čekat crnu rupu i sudnji dan, ali ti si mlad za pokojnika i mumiju, Vukmane. Moram otkriti kako da zaustavim vrijeme za tvoj život?! Jer ako te bačim u zimski san, ka međeda, preskočićeš samo neki mejsec... a to je mizerno prema vječnosti.

– A koji sudnji dan ti čekaš?

– Rekoh li ti da je ovakva vasiona rođena poslije Velikog praska? Uostalom, znaš ti to i sam, pratiš nauku. E, onda se sve razlećelo u komate i odonda sve teče, vrti se u krug, u pravcu vremena i trajanja, promiče, ali se gravitacija, zbog okretanja, lagano skuplja i sabija... Jednoga će se dana cи svijet, sve galaksije, skupit na gomilu, kao što se na vodenom viru sabere opalo lišće, i ulećeti u crnu rupu! A ona, čoče, nastaje kad privlačna sila toliko nakupi u sebe materije i ognja, da zvijzde postanu bjeli patuljci, pa snaga gravitacije ne da više ni da svjetlost odilazi od nje, već je upija u sebe. Sve guta, razumiješ li, Vukmane, ka gladna i nezastina neman. Tako će cjela vaseljena ulećeti u crnu rupu i nastane veliki muk! Tišina, umjesto velikog praska i sve će proći kroz horizont postojanja, a svemir će se obrnuti, ka prevrнутa prljava čarapa. Onda će sve ovo što dosad bi – poći unazatke. Sve će ići obrnutijem smjerom i naopakim vremenom. Kad prođu kroz crnu rupu, ljudi će se rađati iz grobova i živjeti – do u mladost! I kako kaže podsvjesno saznanje iz ranijih prolazaka vasione kroz crne rupe, jer se sve ponavlja i ništa nema ni početak ni kraj: to će biti onaj biblijski Strašni sud kada će svako prvo biti kriv, ili prav, a tek onda živjeti i pokazati svoje grijehe, ili poštjenje. I na kraju: što misliš, otkud u narodu, kao najstrašnija psovka, poruka: idi u materinu? Jer to je jedina presuda Strašnoga suda, u sledećem životu vasione, kada će svako ponovo oživjeti, ustati iz groba, postojati naglavačke i nopačke, i vratiti se – u materinu!!!

\*\*\*\*\*

Pred 1111-ti imendan Beograda februraa 1988 godine, čišćeni su spomenici kulture, pa i Rimski bunar. Restauratori su tada slučajno pronašli aparat Mrguda Kalića. Pošto nije bio značajan za arheologe, predat je miliciji. Tako je dospeo na nadležno mesto i kaseta, sa gore navedenim razgovorom, priključena je Vukmanovom dosjeu.

Službenici su se dugo smeđali priči starog crnogoraca i, naravno, nisu poverovali ni reč. Kao što na početku ove pripovesti rekosmo: naučili smo da ne verujemo istini. Naročito ako nam istina ne odgovara.



## VIII

# MRTVAČKA GLAVA

### Važan politički sastanak. Uz drmanje.

Grupa radnika sedela je na stepeništu koje vodi u podrum i gledala svog druga kako buši. Mladić je svom snagom nalegao na bušilicu, jer je beton bio tvrd i teško je popuštao. Nije ni čudo, pošto se to dešavalo nad temeljima one visoke zgrade, što se poput uspravljenе kutije šibica uzdigla na levoj obali Save, preko puta Pobednika. Soliter su podigle društveno-političke organizacije od narodne članarine, a zahvalne mase tepaju mu: Cekajka!

– Pritisni, majke mu ga – dobaci jedan iz gledajuće radničke klase, pa povuče dobar gutljaj iz "unučeta". – Neće se sruši Cekajče od malo drmanja!

– Da drugovima ne smiće buka? – prodera se, da nadjača Štektanje pneumatička, dotični trudbenik, koji je skoro došao sa juga Balkana, pa je još uvek i bušio i rušio sa dužnim poštovanjem.

A tandrkanje se zaista i čulo kroz celu zgradu, kroz Soc. savez, SK, kroz administracije i rukovodstva.

– Jaz pa ne vem kakšno je to drndanje po celi dan? – naljuti se, na jugoslovenskom jeziku, drug Janez, jer mu je šoljica sa kafom izmicala iz ruku, cupkajući u drndajućem ritmu po staklenoj ploči stočića.

Taj neobični, bogati i neuvhvatljivi jezik, koji se govori u našoj Domovini, jasno se osećao i kod njega. Potreba za samosvojnošću i slobodarski duh, toliko su obogatili i jezik i pravopis, da skoro svako selo ima svoju književnu reč. Svako govori kako želi i sve je pravilno. Rukovodeći ljudi su, u svojoj demokratskoj radosti, izmišljali i nove reči i celu novu azbuku, a o pravopisima i da ne govorimo. Glas "ć" se može zapisivati i slovom "ć" i "č" i pisati kao "k" sa crticom odozgo; "h" se može pisati i sa "ch" i kao "sch"; "i" kao "i" ili "y"; strana imena se pišu fonetski za seljake, a za kulturne ljudi domicilnim pravopisom. To jedino ne važi za jevrejsko, arapsko i kinesko pismo, verovatno zbog njihove primitivnosti. Sigurno ste već primetili da u ovoj priповести o Vukmanu svako ima pravo da govori jezikom svoga sela, ili ulice, što dokazuje slobodu, nacionalnu jednakost i demokratičnost ovog podneblja. Zato

će i drug Janez, s punim pravom, govoriti svojim južnoslovenskim načinom.

– Jaz pa ne vem, kakšno je to drndanje po celi dan?

Sedeo je kod jedne od sekretarica, u jednom od kabineta. To je bio njegov uobičajeni mimohod kroz hodnike i kancelarije obložene drvetom. Tako mu je brže prolazio dan. Da nekud prošeta iz Cekajke, pošto već nema nikakva posla, nije mu se dalo, jer je ovde vazduh uvek bio svež, sa mirisom leda iz erkondišna i borovog dezodoransa, pa ga je to podsećalo na rodno selo pod Karavankama. Voleo je, bez sumnje, svojo deželo, odlazio tamo na odmor, ali mu je bilo lepo i u Beogradu. Već tolike godine.

– Kažu da pojačavaju temelje. Teren je peskovit i podvodan, pa postoji opasnost da se CK nagne i sruši – objasni mu ljubazno sekretarica.

Znala je druga Janeza od kad je došla ovamo. On je tu starosedelac, ali ona nikad nije uspela da sazna u kojoj od društveno-političkih organizacija radi i šta radi? Za Osmi mart je svim drugarcama donosio po karanfil, za Prvi maj je sve ljubio... svaki dan je sve obilazio... Više ništa se nije znalo.

– Ako radi u Bezbednosti, ili Kontroli, kao što se priča, morao bi da zna zašto se buši u podrumima? – pomisli sekretarica, otpijajući kafu.

Buka je bila neprijatna. Armirani beton prenosio je zvuke vrlo precizno, a drvo na zidovima pojačavalo utisak da se nalazite u utrobi jasenovih gusala.

Životni put druga Janeza i njegova karijera zaista su neobični. Daleke 49-te godine, kao mlad ugostiteljski radnik u društvenoj kranjskoj kafani, istakao se velikom svešću: kad je slučajno čuo kako dva gosta, za stolom, pričaju šta ne treba, otišao je gde treba i rekao – šta treba! Testirali su ga potom sa njegovim ličnim ujakom, ličnim susedom i bezličnim rukovodstvom i uvek je bio pouzdan. Zato je i izabran i poslan za Beograd, kao mlad i perspektivan kadar. Mnogo se očekivalo od njega, ali, začudo, nije se ostvarilo. Prvo su mu ponudili lepo mesto, ali se njemu učinilo nedovoljno značajno, pa je rekao:

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA



– Bom pričakujem.

CRNE GORE ĐURĐE

I čekao je strpljivo. Ni druga ponuđena služba nije bila zanimljiva... ni treća... Uredno je dolazio u kancelarije gde i ostali, pedantno se selio kad su zgrade menjane, prilježno primao platu svakog prvog i strpljivo čekao svoj trenutak. A kao što to često biva kod nas – neki drugovi su umirali, drugi odlazili u penziju... i na kraju niko više nije znao ko je doveo

Janeza i zašto, po kojem kadrovskom klijuču, u čijoj je nadležnosti, zašta je zadužen?... I on je, za divno čudo, stario, ali je uredno i bez bolovanja dolazio u voljenu zgradu, diskutovao po hodnicima i kabinetima, pio kafe i mineralne vode, slavio jubileje. S vremena na vreme dobio bi po neki orden, ili zlatnu značku... jednom reču: baš se zalagao!

I sad je uredno pio treću jutarnju kafu i ljubazno se smešio na mladu sekretaricu...

Pored tog kabineta nalazila se sala, u kojoj se baš tada održavao sastanak Predsedništva Soc. saveza.

– Mislim da možemo preći na poslednju tačku: stanje u kulturi i umetnosti! – reče predsedavajući drug Gavrilo i dade reč Žiletu, novom podskretaru za obojene metale republike.

– Ne možemo biti zadovoljni stanjem u umetnosti – poče on...

– D-r-r-r-n... – zatrese ceo forum zvuk iz podruma.

Sima nije slušao ni referat, ni buku. Nerviralo ga je što mu Dara ne šalje njegovo izlaganje o kulturi, koje je Vukman još juče trebalo da završi, a referat o tome je već počeo. Kako da im da smernice, kad mu mišljenje ne stiže?

– ... a prodiru i mnogi stavovi koji su daleko od marksizma i naših stremljenja. Ja sam, recimo, bio pozvan na onu kolektivnu jesenju izložbu i čim sam ušao, s pravom sam uzviknuo: Pa šta je ovo, drugarice i drugovi?

– D-r-r-r-n... – tandrkalo je iz zidova.

Žile je govorio, a Sima se uzrujavao.

– Mali postaje nesiguran – mislio je crtajući neke lepe, besmislene šare po notesu, koga je uvek držao ispred sebe na sastancima, da može zabeležiti tuđu izvaljenu glupost i saseći je svojom replikom. Danas nije trebalo slušati, jer je tema kultura, a referent Žile, a oni nisu ni važni ni opasni. Zato je šarao i pratilo lične misli, koje su, nesumnjivo, pametnije od Žiletovih.

#### NACIONALNA



– ... možda je Smrtilo Beograd i lep život? Ali šta radi Dara, božju joj majku?

#### GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

– Izvinite, mogu li samo nešto da pitam? – prekide referat jedan nepoznati glas i to Siminu pažnju vrati u salu.

Ruku je podigao mlađi čovek, koga su nedavno kooptirali u Predsedništvo... bogtepitia iz koje organizacije.

– Drug ima repliku – odobri Gavra.

– Kad već govorimo o kulturi i umetnosti, zar nije trebalo da pozovemo na sastanak i neke umetnike?... Ili predstavnike udruženja?... – ušeprtlja se čovek, kad je primetio da su se svi prisutni začuđeno okrenuli prema njemu. – Mislim: ako je tema o njima... možda i oni... hoću da kažem... oni to valjda bolje znaju?!...

– Pa umetnost nije viša matematika, druže, pa da je teško razumljiva... – oštro ga prekide Žile. – Idemo i mi na izložbe, čitamo knjige, imamo muzičke kasete... Mi smo konzumenti kulture, druže, a odavno je zacrtana politička platforma da nećemo elitističku već napredno-političku umetnost i da potrošač ima pravo da odlučuje kakvu robu želi. Ako smo meritorno odlučivali o privredi, zdravstvu, ili pravosuđu, a to su ozbiljne oblasti društva, možemo valjda i o umetnosti i obrazovanju, koje i ne donose ništa sem gubitaka.

– Žile će mu sad dugo trljati nos – pomisli Sima, mahnu Gavri da će izići na kratko i hitro napusti sastanak.

– Zdravo Sima – pozdravi ga Janez, dok je on okretao brojeve na telefonu. – Strašan si biu sa zadnjim izlaganjem!

– D-r-r-r-n... – dosadne vibracije su pokretale čak i telefon po stolu.

– Hvala, drug – odgovori mu Sima, koji je postajao dobre volje čim bi čuo istinu o sebi.

– L-jubav je uvek l-jubav, politika je uvek politika, ali ti si zbil-ja izuzetak i posebno poglavlj-je naše istorije. – dodade Janez lepo i filozofski sročenu misao.

– Kako se mi lako odričemo pametnih kadrova – pomisli Sima, čekajući da se Dara javi. – Óvog Janeza već godinama zaboravljam!.. Halo... Daro?... Pa boga mu, zar mi još nisi prekucala izlaganje? Ili je Kosta zaspao na nekom semaforu?

– Vukman nije napisao, šefe – odgovori Dara tiho, kao da neko i ovde može da je čuje. – Kaže da su kultura i umetnost tako bogati i kompleksni da je nemoguće sve pročitati i uporediti za tako NARAKTO VREME. Kaže mi: ja što radim – radim. Ne umem da objavim! A objavljeno je stotine hiljada knjiga, prikaza i kritika. CRNE GORE ĐURĐE

Sima bez reči zalipi slušalicu i nervozno se vrati na sastanak. Bio je izuzetno sređen čovek, pa nije voleo kada mu se planovi ne izvršavaju.

– D-r-r-r-n... cin... cin... – skakutale su čaše po dugačkom stolu u obliku elipsastog prstena.

– ... a da ovu alalizu podnesemo kao mišljenje Soc. saveza Predsedništvu SKJ! – završio je svoje izlaganje drug Žile.

– Ja ipak mislim kako ne bi bilo loše kada bi oni koji neposredno rade u toj... – pokuša da dopuni onaj dosadni novi delegat, ali Gavra je bio iskusan u vođenju sastanaka:

– Tvoje će se mišljenje, druže, uzeti u obzir prilikom diskusije u SK. Predlažem da završimo sastanak. – zaključi Gavra, koji nije voleo duge konferencije. Imao je čir na dva-naestercu i morao je često nešto da griečne.

– Samo nekoliko reči... – javi se Sima. – Ozbiljna situacija u kulturi, umetnosti i obrazovanju, za koju smo saznali iz referata, traži od nas još ozbiljnije korake. Mislim da je u pravu i drug... oprosti, druže, još ti nisam zapamtio ime... i zato predlažem da formiramo komisiju, koja će stalno pratiti delovanje u kulturi, a da u nju uključimo i predstavnike tih... kako je drug predložio... mislim: po granama umetnosti. Gransku umetnost! Pravilno i po uobičajenom ključu. A za rukovodioca komisije predlažem druga Janeza. Mudar, proveren kadar. Valjda će moći, pored ostalih zaduženja?

– Slažete li se sa predlogom?... Jednoglasno?... Hvala. Sastanak je završen – reče Gavra.

– Za petnaest minuta počinjemo sastanak Predsedništva SK – saopšti Sima. – Dotle pauza...

Drugovi i jedna drugarica razidoše se po hodnicima i kabinetima, a čistačice žurno uđoše da pukupe pikavce, šoljice i čaše i pripreme salu za novi sastanak.

Neki se popeše za jedan sprat, da se osveže u bifeu, misleći da će tako pobeci od neprijatnog drndanja, koje je neumoljivo dopiralo odozdo, iz baze.

– Kako stojiš sa umetnošću? – upita Sima Janeza.

– Prau za prau... – poče Janez, a onda ga iskustvo navede da bude oprezan. – Pratim zbivan–ja... pratim! Stvari su tu kompleksne... ne?

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
PETROVIĆA

– Predložio sam te da vodiš stalnu komisiju Soc. saveza o kulturi. Oblast je seriozna i treba nam seriozan čovek.

– To bi moglo... ali to nije dovoljno. Čuj, Sima, mi bar znamo: komisije su sran–ja. One samo pričajo, predlagajo, a ne odlučuju. Ali ako bi to bilo na nivou komiteja, ili Sekretarijata, ja bih pristau pomoći!?

Tačno posle petnaest minuta, u onoj istoj sali, uz isto bruhanje bušilice, Sima je otvorio novi sastanak. Bili su prisutni

isti ljudi, sem onog novog i dosadnog. Promene je ipak bilo, jer je sad Sima sedeо na Gavrilovom mestu.

Sastanak je počeo prema dnevnom redu.

Prvo je Gavra, u ime Soc. saveza, podneo predlog da se formira komisija o kulturi i umetnosti, na čelu sa drugom Janezom, a onda je Sima, kao predsedavajući, uzeo reč:

– Predlog Soc. saveza je na mestu i on izražava težnju najšire baze i svih naših naroda i narodnosti, da se tim pitanjima posveti dužna politička pažnja. Baš zbog toga ja mislim da bi komisija trebalo odmah da preraste u Komitet, ili Sekretarijat, na saveznom nivou. Ako se slažete, ja ću tako i predložiti na sastanku Saveznog predsedništva.

Sa pametnim i dobro obrazloženim predlogom lako se složiti, pa preglasavanja i nije bilo.

– Hoćemo li, druže Simo, sad čuti tvoje mišljenje, ili izlaganje o toj temi? – upita Gavra, očekujući sa nestrpljenjem opet jedan od neobičnih Siminih govorova.

– I to ću izneti na Saveznom – odgovori Sima, koga je Vukman tako dušmanski izneverio.

– D-r-r-r-n – neumoljivo je drndalo.

Janez se popeo liftom za jedan sprat. Pogledao je na sat i pošto je podne bilo prošlo, poručio u bifeu mali konjak.

– Ako već treba da se zapin-je, onda neka bar bude na nivoju. Zaslužio sam. – razmišljao je, pijuckajući i tražeći pogledom nekog dokonog sagovornika... istoga nivoja.

– D-r-r-r-n... – cvilelo je iz temelja.

### Nevažan politički sastanak u – grobnici!

Kalići su, po odluci dede Mrguda, noć posle posete Rimskom bunaru, proveli u hotelu kod željezničke stanice i ujutru se vratili za Babinje. Na Dedinje više nisu odazili, a ni sa Vukmanom se nisu pozdravili.

Safet bi rado ostao još koji dan jer je kraj stanice omoračio puno nerotkinja, kako se usamljeno šetuckaju po isplijuvanim pločnicima... ali u njihovoј patrijarhalnoј zajednici đedova reč je bila neprikosnovena!

Oni, dakle, odoše... a Vukman je, posle toga, danima sedeо zaključan u svojoj sobici.

Caca je tužno blejala, oteklih vimena, Pas ležeо nepomično, sa njuškom uz prozor... a Vukman je čutao...

Zatvorivši oči, kao u transu, pokušavao je da iz svoje nezamislive memorije izvuče sve istorijske podatke, da složi reči koje je čuo od Mrguda, uporedi ih i nađe negde mogućnost za sumnju... Bio je zaista nesrećan. Sve mu je govorilo da je deda u pravu: iako su muzičari rađali muzičare, lekari lekare, zanati se prenosili sa kolena na koleno, osobine i talenti se genetski nasleđivali... ni jedan pravi, veliki genije nije imao sina genija! Nikad u istoriji!

– Ako sam zaista začet zbog nekakve sulude igre u klubu na Olimpu, ili iz manijačke želje Boga da ispravlja ljudе, ja sam više genetska igračka, ili robot, nego čovek! – govorio je sam sebi, urezujući odmah te reči u svoju zalihu sećanja. – Jalova mašina za mudrovanje, beskonačni rečnik, enciklopedija bez smisla...

... a toliko je voleo Bojku.

Ona je i dolazila svaku noć, tiho lupkala u vrata i cvilela da je pusti... ali on je morao da bude sam, dok ne odluči šta da napravi od sebe... i čutao je, na sve njene molbe.

Otvaram je vrata jedino Dari, koja mu je svaki dan donosila bezbrojne materijale – i ne znajući da ih on više ne čita. Samo bi rekao:

– Nisam završio, nedovoljno je podataka... – i zaključao. Tako su ga ostavljali na miru. A da li on nešto jede, nikoga, srećom, i nije bilo briga. Ni njega. On je samo mislio. Mislio danima i noćima.

Sedmoga dana počeo je da sređuje uspomene na sebe i svoj život.

Prvo sećanje: iz mraka i tištine tople vode izronio je u nešto neprijatno i hladno. Kroz bol i vrisak. Video je samo ustima: gutao je, gutao... i osećaji su se delili na dobro, loše, toplo, hladno...

Vukman je brzo prelistao te rane i podsvesne utiske, dečija bauljanja i učenja reči i setio se prvih neobičnih dana i događaja. Bio je u trećoj godini kad je učitelj Srdan došao do njih.

CRNE GORE ĐURĐE

– Bio bi red da i Kalići nešto daju za školu – rekao je uča, pijuckajući posluženu medovinu. – Srez stalno obećava učila, pa se onda izvinjava zbog besparice... a i vaš će mali kroz neku godinu stići za učenje.

– Ako bog da – složi se stari Mrgud, cupkajući njega, Vukmana, na kolenu.

– Ti, đede, imaš prvoboračku penziju, Petko uzima lepu paru na siru... – bogoradio je siroti prosvetar.

– Đed ima pemziju dvanajsilada i tlista – umeša se on, jašući dedinu nogu. – Dok ja pođem u skolu, a to je kroz cetili godine i tli meseca, on će plimiti sest stotina dvadeset i sedam ilada i tli stotine dinala, a pločenat zalade za sil dede Petka iznosi tlideset posto, pa plema tome...

Učitelj samo što ne pade sa tronošca. Izvadi brzo iz džepa stare novine i olovčicu, pa poče da množi penziju i mesece... onda pogleda detence i reče, sasvim bez glasa:

– Tačno, bog vas jebo! Dajte mi to dete, prevrnuću srez naglavačke. More, celu zemlju ču da natrtim!

Nisu mu ga dali, pa je Vukman učio bez sistema, slušajući radio, prateći televiziju i čitajući sve što bi mu došlo do ruku. U njemu je ostajala svaka reč, svaki zvuk, slika, ili misao. Ništa se nije gubilo. A stalno mu je bilo malo saznanja – kao gladnici hrane.

Prošlih meseci, i pored Siminih zakona i propisa, pratio je redovno, na đedovom izuzetnom radio-sanduku, emisije sa Grenlanda i iz Vladivostoka, pa naučio jezike Eskima i Čukča, upoređujući, usput, istorijske i etnološke razvoje naroda sa dalekog severa.

– Nikada neću moći sve da saznam – reče sam sebi te sedme noći. – A i šta da radim sa znanjem, kad ljudima, izgleda, pamet i nije neophodna?! Važnije je imati para.

Ako iza svakog saznanja стоји granica sa novim pitanjem, onda veća mudrost mora imati i više dilema, nego mala. Glupake ne muče sumnje...

Oko pola tri noću Vukman je konačno shvatio da je uzalud rođen takav i da on ne može pomoći ljudima, sem ako bi se sve prevrnulo naopache, kao kroz svemirsku Crnu rupu. Jer sada se laži zapisuju kao istine, ljubav se meri uzimanjem, a ne davanjem, a vrednosti obiljem, a ne sadržajem!

On je to video, ali nije znao kako da svet okrene na pravu stranu? Zato je otkličao vrata i u očajanju zagrio Bojku, koja ga je uporno, satima i danima, čekala na dnu stepeništa.

– Dušo moja... – šaputao je, neutešno plačući – uradiću što god želiš!



CRNOJEVIĆ

Nije joj pričao o Bogu i sebi. Znao je da ona i baba Lenka žele njegovo dete... pa je navalio da vredno radi na tome, iako mu je Mrgud rekao da je on hibrid i da ne nosi klice u sebi. Lagao je Bojku, lagao, lagao... divno je lagao... satima... a laži obično i pričinjavaju najveća zadovoljstva!

... – poći ćeš iduće noći sa mnom? – gukala je, grickajući ga za uvo.

- Gde god hoćeš, mila...
- U grobnicu, mili!
- Zar je već vreme?
- Poslednji je čas – reče devojka, tonući u san prepun ljubavi...

Sledeće noći, oko ponoći, Bojka je tiho otključala njihovu garažu, rekla mu da polegne po zadnjem sedištu i projurila svojim Kadetom kraj stražara. Dežurni je samo mahnuo rukom, naviknut da Simina čerka, kao i svi mladi iz okoline, kasno ide "u život".

Vukmana nije spazio.

Projurili su pustim Dedinjem, sišli na Mostarsku petlju, pa autostradom krenuli na jug, ka izlasku iz grada.

Kod poslednjih kuća Bojka je parkirala kola, pa se uspentraše uz nasip ka brežuljku, na kome se, pod mesečinom, beleo po neki kameni krst malog prigradskog groblja...

Ali, dok oni hitaju, da mi zastanemo za trenutak.

Na ovom balkanskom podneblju najače muške osobine su: gostoprимstvo, inat i lični značaj (što naši neprijatelji nazivaju i puvadžistvom).

### 1. Gostoprимstvo.

Pravi južni Sloven izneće pred gosta sve što ima... pa i više od toga. Napijaće ga vrućom rakijom, pa ga treznići ladnom, a omamljivati mlakim pivom; kućne ženske mesiće lepinje i pogače, juriti kokoške po dvorištu i prikazivati veštinu sečenja glava na ponjčetu, pa klanja prasića nad vanglom; jedenje će počinjati čim gost stigne, a prestajati tek kad on pobegne, ili ga iznesu; domaćin će sve vreme pričati masne viceve i ogovarati državu, da bi se gost osećao što prijatnije...

Od naših ljudi gostoljubiviji su samo Eskimi, koji, kad dođe vreme za spavanje, gbljom gostu uguraju i svoju sopstvenu golu ženu pod krvneni pokrivač... Da ga greje... i tako to!...

Na Balkanu do domaćice, ako nije ružna, možete doći tek kad se domaćin naždrijeka, pa ga opalite kocem u zatiljak... ali to ne potпадa pod pojam gostoprimestva.

### 2. Inat.

Postoji jedna pričica, koja je vrlo karakteristična, tipična i autentična.

Svađala se dva suseda preko plota, pa jedan navalio da soli pamet drugome: ovo ti je ovako, ono onako, a treće – nikako!

Dosadilo onom drugom pa kaže:

- Dosta, bre, nemo više da jedeš gomna!
- Što? Da nećeš ti da mi zabraniš?

Inat je najsnažnija pokretačka sila kod naših ljudi.

Da bi dokazao da je on verniji caru Lazi nego Vuk Branković, Miloš je, iz inata, otišao da pogine, ubijajući cara Murata. Istorija nam je puna primera da su bogataši, samo da bi se osvetili familiji, za inat ostavljali zadužbine Otačestvu; mnogi naši rukovodioци, iz inata, nisu hteli ni da umru, a kamo li da odu u penziju, pa su vladali večito, a poznato je da nema kraja, ni države u svetu, gde se toliko štrajkuje glađu! Naravno, iz inata. Iako se nađu i neki politički, ili finansijski razlozi.

Šta sve može da uradi iz inata čovek iz našeg južnoslovenskog naroda, (ovde je "narod" uzet kao zbirna imenica za ljude, a ne deli ih nacionalno, ili veroispovesno, pa se, prema tome, primer ne može smatrati političkim zastranjivanjem!) neka kaže i ova stara priča:

Pecala dva prijatelja i na jednu udicu uhvati se zlatna ribica.

- Pusti je, greota je – reče Prvi.
- Nisam lud – odgovori Drugi.
- Pusti me – povika ripče – i ja ću ti ispuniti tri želje.

Čovek je pusti, a ona dodade:

– ... a tvoj drug, koji te je nagovorio, zbog svoje dobrote, dobiće uvek duplo više od tebe. Kaži prvu želju.

– Hoću strašno lep auto!

I zaista: iza njih se stvorиše tri Rols-rojsa. Jedan za njega, a dva za prijatelja.

– Hoću i strašno zagodnu žensku – izvali čovek drugu želju.

I bi! On jednu dobri drugar Đvelj

– A treća želja? – upita čudotvorna ribica.

– Uzmi mi jedno jaje – odluči čovek, posle logičnog inadžijskog razmišljanja. – Ja ću se s jednim još i poradovati, a kako li će on sa dve ženske, a bez ijednoga?!

3. Lični značaj

To je, ipak, najače od svega. Pokazivati svoju važnost, značaj, kititi se odlikovanjima, šepuriti se u uniformama, kao pauni, ili čurani, kad šetaju svoje kitnjaste repove, prepričavati sopstvena neumoljiva osvajanja žena, prikazivati bogatstvo...

Čovek se, kod nas, može dičiti i svojim i nacionalnim slobodarstvom, potvrđenim kroz istoriju, jer petstogodišnje rostvo pod Turcima, ili Austrougarima, samo je bila trenutna slabost.

Najčešće se, ipak, hvali ogromnim polnim organom, koji naše ljudе svrstava u red nedostižnih svetskih ljubavnika. Jer je poznato da pravom balkancu trinaest čavki može da sleti na onu njegovu bitnost, kao na granu, a četrnaesta, nažalost, stoji samo na jednoj nozi.

Ceo jedan kraj izbacio je iz rečnika reč "drugi", jer su svi žitelji uvjek prvi i u svemu prvi! Zato je čak i razbrojavanje u vojsci, među njima, promjenjeno, pa vojnici ne viču: prvi, drugi, prvi, drugi... no se junaci razbrojavaju ili: prvi... do njega... ili se javljaju samo po junačkom imenu i bez redosleda. Kad komandir vikne:

– Razbrojst...

... oni redom odgovaraju:

– Savo!...Pero!... Jovol... itd

Sada, od kad je naše društvo organizovalo socijalističko i samoupravno blagostanje, pa je milion ljudi zaradilo velike pare oduzimajući ih od neprijatelja u inostranstvu, najveći značaj za lični značaj – predstavlja bogatstvo!

Da bi se prestiž što bolje prikazao nikle su po selima kuće sa liftovima i sfingama pred ulazom. To je imalo i ogroman vaspitni značaj, jer su deca morala da obrišu i noge i sline, kad se vozikaju liftom na sprat i sa sprata. Videvši toliki tuđ napredak, komšije su sagradile po dve i tri kuće u svom dvorištu, opremile ih najmodernijim nameštajem i belom tehnikom, pa ih zatvorile! Nek tako stoje, nameštene, jer može slučajno naići neki gost, pa nek se nađu! Što da nemamo više kuća, kad imamo više para?

  
 Ali lični značaj našeg čoveka došao je na najviši nivo tek kad se neko setio da je nepravedno misliti samo na žive i da uživanje i prestiž nisu samo ovozemaljska zadovoljstva, već da se moramo pobrinuti kako da lepo živimo kad budemo mrtvi. Tako su nikle grobnice u obliku dnevne sobe, sa kaučem da pokojnik prilegne kad ga sanduk počne da žulja, sa televizorom, da ne izgubi kontakt sa dnevnim političkim događajima, ili ne propusti neku omiljenu TV "Dinastiju", sa telefonom, da mrtvac, ako nekim čudom vaskrsne, može da

pozove familiju, ljubavnicu, ili hitnu pomoć, sa frižiderom punim hrane, kako bi čelabrcnuo kad ogladni... i svim ostalim potrepštinama savremenog čoveka!

Ka jednoj takvoj grobnici, podignutoj na čuviku iznad auto puta i iza poslednjih beogradskih kuća, šunjali su se Bojka i Vukman.

Noć nije bila preterano mračna, iako je mesec bio mlad, pa bled, jer je iza grobljanskih obrisa svetlio velegrad svojim krezubim soliterima. Bila je ponoć, ali vampiri se nisu motali između krstova i nadgrobnjaka, pa su oni bez velikog straha zakucali na lepa drvena vrata, proizvod "Jelovice".

– Čuk, čuk... čuk, čuk, čuk... – otkucala je ugovreni znak devojka i vrata grobnice su se otškrinula, uz sablasno civiljanje.

U grobu, kao u grobu – mrak.

– Je li s tobom i on? – začu se šapat.

– Tu je.

– Niko vas nije pratilo?

– Niko.

– Muva li se neko oko groblja?

– Nisam videla – odgovori Bojka.

– Projuri okolo!... Ako ima nekog, vrisnuće – naredi glas, otvori vrata i neko u belom čaršavu istrča iz grobnice, vičući:

– U-u-u-u...

Lažni vampir napravi poveliči krug između krstača, ali groblje i okolina ostadoše mirni.

– Ulazite – naredi onaj tajanstveni glas i Vukman nevoljno uđe za devojkom. Za njima se uvuče i ona trčeća avet.

Trenutak je u grobnici vladao mrak, a posle šuma, koji je dokazivao da se navlače neke zavesa – upali se stona lampa.

Vukman izbroja dvanaest mlađića, koji su čuteći sedeli u lepo opremljenoj grobnoj prostoriji.

– Zdravo druže. Dobro došao! – reče isti glas, a izlazio je iz usta jednog malog mršavog momka, sa naočarima i dugackom kosom, pokupljenom u konjski rep.

– Hvala – odgovori ljubazno Vukman, iako se nije osećao naročito priyatno u toj neobičnoj sredini. Srećom, Bojka ga je držala za ruku i pripijala se uz njega.

Stakleni zidovi moderno dizajnirane grobnice bili su sad prekriveni teškim draperijama crne boje. Crni kauč, crne fotelje, crno–beli mermerni pod... sve po poslednjoj balkansko–grobljanskoj modi. Na sred prostorije rupa sa stepeništem, koje je vodilo do lepog sanduka, okovanog mesingom i smeštenog na dnu groba.

Jedan od mladića otvori frižider, prelakiran u crno:

- Jeste li za hladno pivo?
- On ne pije – odgovori umesto njega Bojka – a ja bih mogla.

Na stočiću je stajala kristalna činija puna pogačica, nasećane pršute i starog kačkavalja. Kad je primetio začuđeni Vukmanov pogled, onaj mali, sa naočarima, objasni:

– Pokojni Nikola mnogo je to voleo, pa mu ožalošćeni svaki drugi dan donose na grickanje. Posluži se, oni se mnogo obraduju kad vide da je sve pojedeno. Jutros sam se uspavao, pa sam pobegao iza sanduka kad su došli, a jedna, onako starija, kaže:

- E, uvek je Nikola imao dobar apetit. Voleo je i da umoci i da natoči!... Ništa se, ni ko mrtav, nije promenio.
- A ti i stanuješ ovde? – upita Vukman.

– Studentski domovi su i skupi i puni, a ni konfor, ni hrana, nisu kvalitetni kao u grobu, pa što da tražim preko leba pogaču? Deda mi je pričao da je i on, kao student, spavao u grobnici sa nekim pesnikom Nestorom Žučnim. To je bilo zgodno, jer je groblje tada bilo na Tašmajdanu, znači u centru, a onda ti je sve blizu, ali smeštaj je bio očajan: pod od cigala, a spavanje na sanduku. Pokojni Nikola i ja smo se super smestili. Jedino me poremete u učenju kad su zadušnice i ti mrvicački praznici, jer se onda muvaju ovuda dugo, slušaju i ploče i kasete... a ja moram da bežim, pa gubim vreme za sremanje ispita.

– Vidim da imaš i telefon.

– Imam, ali ~~ćicitjaše i baksuzi~~. Izmislili neku foru pa ne možeš da zoveš ~~odavde~~ a ako mene neko spolja pozove na ovaj broj, ja ne čujem zvonjenje, nego se javi lično pokojnik, koji, sa kasete, priča svoj kobajagi tužni život. Dekadentno foliranje. A još i svira neki kukajući narodnjak!... Hoćeš li rakiju? Toga imam u velikim količinama, jer moji drugovi ne vole šljivku, a ožalošćena familija samo to ostavlja. Valjda iz patriotizma ne donose i viski.

– Zašto si me dovela? – šapnu Vukman Bojki.

– Čućeš. On je opširan, ali je fantastičan organizator. Rođeni vođa! – odgovori mu ona tiho, praveći se da ga ljubi po vratu.

– Pitaš zašto smo te pozvali? – reče mladić s konjskim repom. Ili Vukmanov šapat nije bio dovoljno tih, ili je grobniča bila vrlo akustična.

– Razlozi su političke prirode. Ti možda znaš da je Lenjin uneo u rezoluciju na Drugom kongresu Kominterne formulu o diktaturi Partije? – i mali naočarac otvoru jednu sveščicu i poče da čita:

– "Ova formula, ako se uzme bez ograda, govori:

a) nepartijskim masama: ne usuđujte se protivrečiti, ne usuđujte se diskutovati, jer Partija može sve, jer mi imamo diktaturu Partije;

b) partijskim kadrovima: radite smelije, pritiskujte jače, možete i ne osluškivati glas nepartijskih masa, jer mi imamo diktaturu Partije;

v) partijskim vrhovima: možete dozvoliti sebi luksuz izvesnog samozadovoljstva, možete se čak malo i poneti, jer mi imamo diktaturu Partije, pa, dakle, i diktaturu vođa!"

Vukman samo za trenutak sklopi oči, pa onda mirno reče:

– Ili me provociraš, ili si prepisao iz pogrešne knjige. To nije rekao Lenjin, već to je, ali kao dokaz suprotnog mišljenja, napisao Staljin u članku "Partija i radnička klasa u sistemu diktature proletarijata", strana 143., u knjizi "Pitanje Lenjinizma", izdatoj od "Kulture" 1946 godine u 120.000 primeraka cirilicom i latinicom. Usput da ti kažem da Lenjin ni u jednom svom delu ne izjednačuje diktaturu proletarijata sa diktaturom Partije.

– Bravo druže, – vrisnu mali momak i poče da mu trese ruku, a grobnicom odjeknu aplauz prisutnih. – Stvarno imaš znanje ko bog! Ti treba da nas vodiš! Izvini za ovu proveru, ali ono što nam je Crvena o tebi pričala... tako, znaš, zovemo tvoju Bojku... ~~izgledao je stoličko~~ je stoličko fantastično, da bi se u to moglo verovati. ~~Drugovi~~ triput "jao" za konačnog vođu pokreta.

#### CRNE GORE ĐURĐE

– Jao, jao, jao, – viknuše u pola glasa članovi ilegalne grobničke organizacije.

– Ma ne dolazi u obzir – pobuni se Vukman, setivši se u tenu svih vođa tajnih opozicionih pokreta i vrlo raznovrsnih načina na koje su pobijeni. On ipak nije bio toliko ambiciozan.

– Ne odbijaj dok sve ne saznaš – žustro će mali. – Prvo čuj za mene: apsolvent sam filozofije, otac mi je partijski funkcioner u moravskom regionu, čovek koji je trampio ideale za crni mercedes sa šoferom, a zamenio snove za vlast. Ovde se ne spominje ničije ime, a mene zovu Rep, po frizuri. Crvenu znaš. I ostalih jedanaest iz naše maligne ćelije odraslo je u sličnoj sredini, a oni su sa Pravnog i Ekonomskog fakulteta.

– A je l' može da se pita?

– Sve, sem identiteta. Zbog konspiracije.

– Jeste li vi nihilisti, kad ste zločudna ćelija?

– O, nou – reče Rep, odjednom sa američkim akcentom. – Humanisti! Ubićemo bolestan organizam ovog društva iz perspektivnih i humanih razloga. Samo smo za trulu vlast maligni! O kej?

Vukmanu blesnu u memoriji slika Tomasa Mora, u sekundi prelista njegovu "Utopiju", pa ugleda panj, sekiru i čoveka sa kukuljicom na glavi.

– Ja se nisam tuko ni ko dete – reče on. – Kad sam jednog drugara zviznuo kamenom, bežo sam do vr' sela. I u vojsci su me odma gurnuli u intendanturu, jer sam napamet znao sve potrebe, zaduženja, razduženja, smene i dežurstva, a nisam umeo da pucam.

– Ne foliraj, genije, nećemo mi sutra na barikade. Nama je potreban idejni koncept. Moj stariji brat i njegovi vršnjaci kleli su se u Če Gevaru, kad sam ja došao u Beograd na fakultetu su mahali crvenim Maovim knjižicama, a posle su neki izvukli zelene misli onog Gadafija... ali sve je to škart roba.

– A ćeliju, sastavljenu baš od trinaestorice, napravili ste da vas ne bije maler, ili si ti novi Hrist, sa dvanaest apostola?

Rep se zbuni za trenutak.

– Tačno je da smo uzeli takvu ilegalnu koncepciju od hrišćanstva. Jer i oni su bili revolucionari koji su menjali svet. Ali mi smo tu organizaciju razvili: svaki član maligne ćelije, sem mene, stvara svoju ćeliju od dvanaestorice, pa onda svako od te dvanaestorice formira svoju i sve se tako širi, kao metastaze. Malignitet raste, raste buja, dok ne prodemo kroz sve pore ovog odvratnog i korumpiranog društva i ne pojedemo ga. Jednostavno – am! Bezbolno, uz muziku roka. Razumeš? O kej...

– I koliko vas već ima?

– E, to je tajna. Ni mi ne znamo, jer svako krije svoju grupu, ali sigurno nas je mnogo! Mnogo. Jer je puno i

nezadovoljnih ovim stanjem. Nama nije želja da stvaramo neko drugačije socijalističko društvo, jer su se sve vrste socijalizama već kompromitovale. Ili kako čiče kažu: pandrnule! Andristend? Mi hoćemo odmah u komunizam! Da svako radi koliko hoće i može, a da dobija sve što mu treba i što poželi! Tražimo srećan život... shvataš? Mi, dakle, znamo šta hoćemo, ali za radničku klasu, koja treba da nam pomogne u ostvarivanju ciljeva, pošto teorija tvrdi da će ta klasa izvršiti preobražaj sveta, u šta ja sumnjam, jer revolucije uvek vode pametni, a ne vredni... znači toj klasi, koja još nije na našem intelektualnom nivou, treba – idol! Ljudi traže vođu, žele neki ideal, makar i izmišljeni, ili lažni, ali prostom čoveku je potreban bog, ili nešto slično. Neko u koga će da se kune i od koga će da se plavi... "Jer samosvest, kao moralna supstanca u apstrakciji opštosti, jeste samo zamišljeni zakon; ali ona isto tako neposredno jeste stvarna samosvest, ili – ona jeste moral!" Moral – razumeš?

– To je Hegel – mirno će Vukman. – Samo taj ti je citat nevažan, jer je istrgnut iz konteksta članka "Ostvarivanje umne samosvesti same sobom", pa zvuči konfuzno.

– Fenomenalno! – prosto ciknu Rep. – Eto, zašto smo te zvali?! Treba nam genije. Kao zastava. A na zastavi, umesto srpa i čekića – mozak kao simbol!

– Narod se ne budi i ne vodi inteligencijom, nego nacionalnim emocijama! – reče Vukman i odmah oseti da je to nedavno ili čuo, ili sam rekao. Ali nije loše neke misli i ponavljati.

– Ja sam čitao ove nove Simine govore i već sam pomislio da se nešto menja na bolje u našoj politici, ali mi je Crvena rekla da to ti pišeš. Izvanredno. Ali to će ostati samo reči, jer ljudi na vlasti uglavnom nikad i ne rade onako kako obećavaju. Naročito kad propovedaju tuđe misli.

Vukman je posmatrao maloga, gledao njegove žustre pokrete, pratio hitre i visprene misli što su skakutale od teme do teme i... dopao mu se. A onda ureza u svest da niko od ostalih ne progovara ni reč i da samo reaguju kao grupa.

– Ti si dobar voda Republike – reče ridi genije. – Dovoljno si i mali i paranoično ubedljiv. Ja će vam pomoći ako mogu, iako znam da je to koješta, ako slučajno i srušite starce i dođete vi na vlast, postaćete isti kao i oni. Vlast i privilegije, koje ona donosi, jače su od ljudske pameti i poštjenja! Nema revolucionara koga moć nije bar malo promenila, kao što ni jedan starac ne može da misli isto što je mislio kao mlad.

– To je jedino što ti ne verujem – reče Bojka, gledajući ga zaljubljeno.

– I bolje je, jer u istinu niko i ne veruje. Zato nju, možda, i ne treba govoriti.

Vukman odjednom ustade, ispravi svoja dugačka leđa, huknuvši, kao što to rade svi seljaci kad se protežu, pa poče da šeta grobnicom. Imao je i on ponekad trenutke nekog neobičnog zanosa i potrebe da priča, priča... da se nekako osloboди viška misli i upoređenja, koja su večito kružila njegovom svešću.

– Znam idola koji odgovara vama i vašoj ideologiji!

Grobnicom se razleže kolektivno "oh", iz usta malignih pravnika i ekonomista.

– Poredio sam detalje iz knjiga: Jesus and the Zealots i The Trial of Jesus of Nazareth S.G.F. Brandon-a... ili u prevodu...

– Znamo engleski – upade mu u reč Rep, željan da što pre sazna suštinu.

– Revolution in Judea od Maccoby-a, Gnostička jevanđelja, Le Culte de Marie Magdeleine en Occident... i francuski verovatno znate... hebrejske istorijske izvore...

– Svi ti veruju, mili, ne trebaju im dokazi – ljupko mu reče Bojka.

– Istorija je beskrajno zanimljiva. Možda baš zato što je puna laži i izmišljotina. Pobednici i vlastodršci pišu zvaničnu istoriju, a pobeđeni pričaju priče o istom vremenu i istim događajima, ali sa suprotnim tumačenjem. Pa i o ovom sa dašnjem životu i politici jedno govore vaši očevi, a drugo vi. Hoćete li i vi promeniti podatke u enciklopedijama, ako dodete na vlast?

– Naravno – odgovori, po običaju, Rep u ime svih. – Jer to su, uglavnom, doterani podaci!

– A hoće li biti pravi kad ih vi prepravite? Znate: episkop Klement Aleksandrijski, iz pradavnih vremena ranog hrišćanstva, posao je neobično pismo svom učeniku Teodoru. Citiram: "Postupio si dobro učutkavši neizreciva učenja Karpokratijanaca. Jer, čak i kada bi oni rekli štogod istinito, onaj koji ljubi istinu ne bi smeо ni tada da se sa njima saglasi. Jer sve što je istinito, nije istina, niti bi trebalo tu istinu što izgleda istinita, prema ljudskom mnjenju, suprotstaviti istinskoj istini, koju propoveda VERA! Zato im se ne sme priznati da je ono tajno jevanđelje – Markovo, i to treba poreći, čak i pod zakletvom. Ako tvoj protivnik nekim slučajem govorи istinu, ti to moraš poreći i lagati da bi to pobio! Jer sve što je istinito nije govoriti svim ljudima..."

– Uh – huknu jednoglasno maligna čelija.

– Čujete li, momci? – planu mali Rep. – Oduvek nas lažu. Vas dvojica pripremite za sledeću seansu... znaš, genije, mi ovo ne zovemo sastancima, jer je ta vrsta političkog okupljanja potpuno beskorisna... dakle, za sledeću seansu spremite analizu lažnih postavki u pravu i ekonomiji. O kej?

– O kej – odgovoriše prozvani.

– Da bih vam objasnio ko bi mogao biti simbol vašeg pokreta moram vam reći nešto i o tom vremenu. Vremenu prve velike revolucije. Kada se rodio Isus Nazarećanin Palestina je već pola veka bila okupirana od Rima, a imala je tri provincije: Judeju, Samariju i Galileju... Recimo, kao što je kod nas bilo pre rata: Srbija, Hrvatska i Slovenija... Za vreme okupacije svuda su plamtele plemenske mržnje i sukobi, rađale se razne partije i shvatanja...

– Kod nas? – upita Rep.

– Ne, u staroj Palestini!... Sadukeji, bogati posednici, koji su se vezali uz okupatore, propovedali su da država mora biti uvek iznad naroda, a Fariseji da je narod važniji od države. Eseni su tvrdili da prava vrednost nisu ni država ni narod, već čovek kao pojedinac! To su, uostalom, tri osnovne političke koncepcije...

– Kod njih?

– I kod nas. I uvek. I svuda. Pojedinac – narod – država... Isus se rodio usred te gužve. Rođen je kao Mesija, na grčkom jeziku – Hristos, što znači pomazanik, jer je bio naslednik careva Davida i Solomona i borac protiv rimskih okupatora. A hebrejska istorija nema uopšte pomena o njemu! Čak ni Josif ben Matatja, poznat u istoriji kao izdajnik Josif Flavije, rođen 37 godine, kad piše o Jevrejskom ratu i o vremenu odmah posle Isusove smrti, njega ne spominje. Je li Isus bio prvo otpadnik, koji je skrenuo od zvanične judejske vere i politike – pa je izbrisana, kao što se sada slike disidenata izbacuju iz istorijskih albuma?

– Kod nas? – opet će Rep.

– U svim revolucijama reče Vukman. – O Isusu prvi put pišu tek jevanđelisti i to mnogo godina posle njegovog raspeća, a kao istoričari koji ga nisu videli Marko u Rimu, grčki lekar Luka i Mateja, izbeglica iz Palestine. Četvrti jevanđelje, po Jovanu, koji izgleda nije ni postojao, a njegovo kazivanje se savremenim istoričarima čini najautentičnije – napisano je tek oko stote godine u okolini grčkog grada Efesa. Svako jevanđelje govori o istim događajima, uglavnom na različite načine. To vam je slično savremenim revolucionarnim kretanjima: sve

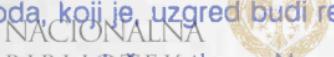
komunističke partije tvrde da su baš one prava slika marksizma i pravi tumači Marks-a, a svaka ga gleda iz druge vizure: spreda, iz profila, ili otpozadi.

– Izvini, ali kakve veze ima Marks sa Isusom Hristom?

– Nikakve. Sem što su obojica verovali da se bore za sirotinju, što su obojica bili Jevreji i što ni jedan od njih nije shvatio da njegova religija, ili teorija, ne pasuje uz ljude koji su ovakvi kakvi jesu. Hrišćanski sveštenici su prepravljali svog boga Isusa kako je njima trebalo: on je bio, kako kaže apokrifno "Jevangelje detinjstva Isusovog", brilljantan dečak, ali ljutit, koji je jednim udarcem ubio druga, a posle i učitelja, on je "došao sa mačem", kao što piše kod Marka, a crkva je izvukla kao njegovu osnovnu osobinu da je bio krotak kao jagnje i da je propovedao: "ko tebe kamenom, ti njega hlebom" i "blago siromašnima, jer je njihovo carstvo nebesko". Zato što je njima odgovarao poslušan narod, koji ne traži mnogo. Tako je i Marks izmislio partiju za oslobođenje radničke klase, a marksisti, propovedajući tu teoriju, sede na vlasti i nikoga ne oslobađaju. Drugih veza i nema. Dele ih dve hiljade godina.

Vukman je govorio zaneto. Upoređivao je sličice i reči iz svoje memorije, pričao, pričao, a maligni pravnici i ekonomisti složno su uzvikivali "oh", "uh", ili "ah"...

– Ali da vam predstavim vašeg budućeg idola. Naučnici i istoričari, koji su poredili jevanđelja, apokrise i spise, zabranjene od crkve, kao što je Jevangelje po Petru, pronađeno u gornjem delu Nila, ili prastari svici otkriveni u glinenom čupu tek 1945 godine kod Nag Hamadija, koje crkveni glavari još nisu prepravili – došli su do otkrića što menjaju sliku o Isusu. Bejdžet, Linkoln i Ričard Li misle, recimo, da je Isus bio oženjen Marijom Magdalenom i da je imao sina Isusa Barabu! Baraba znači: sin svoga oca. Na hebrejskom je sin – bar, a otac – aba. Baraba je bio zelot, član pokreta ratobornih revolucionara, koji su se opirali i Rimu i judejskim vlastima. Zato ga u jevanđelju spominju i kao razbojnika. Pa možda otuda i naš narod mangupe zove barabama. U svakom slučaju, Isus Baraba je bio mladić koji se borio protiv vlasti, a Judejom je tad vladala dinastija cara Iroda, koj je, uzgred budi rečeno, bio Arapin!



Grobnicom se razlezje klapuz. Ne zna se jesu li pljeskali Barabi, ili što je jevrejski car bio predak Arafatovih Palestincima. A Vukman nije izlazio iz svog govorničkog nadahnuća:

– Veliki aleksandrijski naučnik Bazilid, koji je pisao između 120. i 130. godine i proglašen za jeretika, jer je iznosio istinu drugačiju od zvanične, odlično je poznavao i jevrejske i hršćanske svete spise. On je tvrdio, a to je sad i potvrđeno svicima pronađenim u čupu u Nag Hamadiju, da je Raspeće bilo

obmana!!! Kada je uhvaćen i osuđen, Isus, rabin i Mesija, uspeo je preko Josifa iz Arimateje, viđenog i bogatog čoveka i prijatelja rimskog zapovednika Pontija Pilata, da organizuje svoje bekstvo. Razapinjanje na krst obavljeno je u Josifovom vrtu, a ne javno i umesto Isusa – razapet je Simon iz Kirene, Isusov sledbenik. To se tvrdi i u Kurantu, a u Kodeksu, koji se zove "Druga rasprava velikog Seta", pronađenog na pergamentima, Isus govori u prvom licu sledeće reči: "Ne podlegoh im kako behu zamislili... I nijesam umro stvarno, nego prividno, da ne budem od njih osramoćen... Jer smrt moja, za koju mišljahu da nastupi za njih u smutnji njihovoj i slepilu, pošto prikovaše svojeg čoveka za smrt... Bješe to neko drugi, koji popi žuč i ocat; ne bejah to ja. Udariše me trskom; bijaše to neko drugi, Simon, koji nosište krst na plećima svojim. Bješe to neko drugi kome metnuše venac od trnja... A ja se smijah neznanju njihovom!"

– Tako Isus pobeže, zatim se pojavi kao da je vaskrsnuo i postade legenda. Bez Vaskrsenja ne bi bilo čuda, a bez čuda nema velikih verovanja i poslušnosti i zato Crkva dve hiljade godina krije istinu. Ali ja vama ne predlažem za idola Isusa, carskog pretendenta, pa jevrejskog disidenta i revolucionara, već njegovog sina Barabu. Uhvaćen je od rimskog okupatora zajedno sa ocem, ali je, prema jevandeljima, na zahtev naroda on pušten, a otac osuđen. Tako je otac, Isus Hristos, mogao da napravi lažno čudo i da postane Bog, a mladi zelot i bundžija, Isus Baraba – zaboravljen je!

– Pošto će se i vaši očevi sigurno spasti savremenih raspeća, preživeti i ući u legendu, a vi ste spremni na sve, pa i na lične žrtve i zaborav, samo da ostvarite komunizam – mogli biste da se zovete: Partija mladih Baraba!

U grobnici je, posle tih reči, zavladalo neopisivo oduševljenje. Svi su skandirali:

– Očev sin, očev sin, bar–aba, Baraba!...

Mrvoj glavi i ušima pokojnika ta buka nije smetala, a on o tom dogadaju i nije mogao nekome da priča... ali, srećom, među dvanaestoricom malignih bio je i jedan benigni. Dobroćudni. Sve vreme, pa i kasnije, uz zakusku koja je obavljena u grobu, poput Tajne vecere u Gestimanskom vrtu, on je tajno snimao razgovore, pa ih sukadan prosledio zapovedniku, koji se, nekim čudom, nije zvao Pontijem Pilatom. Tako je tonska slika te neobične noći sačuvana za potomstvo i u svim jevandeljima neće biti sumnje ko su mlade barabe.

## IX

# PRAZNA GLAVA

**Nesreća nikad ne dolazi sama  
(narodno verovanje)**

(Poslednja izjava šofera Koste. Kaseta broj 9)

– E, ljudi, što narod voli da izmišlja i priča gluposti – to nema ni u bioskopu. Poslovice i izreke su uglavnom naopake – ko da naše mase ne uče osnovne škole, već meteorološke.

Kaže se: posle kiše – japundža!... Ko sanćim: kad te uvati neka muka, posle ima da se silno raduješ, pošto posle pljuska uvek ogreje sunce... i bog zna kako! Ma vražju mater!

Nama se... mislim na druga Simu.. navrzo neki baksuzluk, pa nas koka dan za danom!

A taj prvi maler nije se desio u utorak, kao što je i red da se desi, ako neki novi poso počinješ u rđav dan, nego, bog te jebo, baš u ponedeljak! Zamislite. Znači, narod džabe govori da treba uvatiti nedelju za početak, pa da onda ide sve ko ladna voda!

Ovako je počeo kraj...

Na prvi pogled izgleda kao da ovo nema veze sa Vukmanom Kalićem, mada ima, ali ti druže Mišo, kad prekucavaš ovu moju izjavu, ako misliš da je dugačko i dosadno – samo prežvrljaj... i gotovo!

Bio je, kako rekoh, ponedeljnik.

Kiša navalila, ne zna šta je dosta. Istina, oče kiša predzimu da sipi, dosaduje, da sastavi nebo sa trotoarima... al' ovo je bilo baš preko jego! Mene je čupalo pod plećku, valjda reuma, ali ležao sam pod kolima kad se otkačio auspuh... a kako li je bilo tek u Sihni koji je i stariji, iako nije ležao pod auto?

BIBLIOTEKA

CRNE GORE DURDE

Dakle, bio je ponedeljak. Preko dana je teklo sve normalno: dve sednice u Cekajki, jedan sastanak Skupštini, imali smo i jedog gosta u vili, na razgovoru u četiri oka, pa mu zato ime ne spominjem... Pred tu posetu je i Daru Sima poslao kući, jer ne mora ni ona baš sve da zna! Pošteno da kažem: i meni je postala sumnjiva. Ko zna da li ona otkucava samo na pisaćoj mašini? Razumete?

Kao što rekoh: ponedeljak!

Pridveče drug Sima obuće štaftasto odelo... a kad se tako upicani ja mu obično kažem:

– Šefe, pravi ste Rubiroza!

To je onaj belosvetski švaler – gledali smo i film na televizoru.

– Seko, imam zatvoreni sastanak – reče on. – Ako zove Boža, ili neko drugi, samo kaži: već je otišao!

U kolima promrmlja:

– Novo naselje. Reći će gde da staneš!

... a kolonjska bije iz njega, bog te, ko da je buket.

Sjurili smo se niz bulevar Oktobarske, pa ja zavrнем ka Zvezdinom stadionu, onda preko Dušanovca... Znate već kako se tamo ide. Da ne obilazim, prođem kontrom kroz jednu jednosmernu. Baš bih voleo da vidim sme li plavac da zapiše tablicu 01...?

Stao sam malo dalje od dotičnog broja. Kao što je red. Poredale se lepe, dvospratne vile... Okolo baštete, ali pokisle, pa tužne... To su sve privatne kuće naših čuvenih zvezda sa narodne estrade, molera, zanatlja i ostalih umetnika.

Drug Sima odskakuta kroz mračnu kišu, bez šešira i mantila, i pokriven samo patent-kišobranom. Ko da je momčić.

– Bog te jebo, Kosta, pa to je kuća Mice "Nogice"! – rekoh u sebi, ali tiho, da ni sam ne čujem. Otkud on kod nje? Jeste mu na onoj poslovnoj večeri pevnula na uvce onaj njen hit "Zvirni mi, zvirni u dušu, dragane" i seksi preplitala nogama ko da joj je zagustilo, a noge ima, stvarno, da privatiš pa da crkneš i zato je i zovu Mica "Nogica"... ali nisam verovao da će matori da se ukontaktira!

More... alal mu vera! Sve, bre, može i ništa mu nije teško.

Tako ja razmišljam dok čekam, narafski – potpuno konspirativno... kad?!?

Nije prošlo ni dva minuta, a evo ti gazde natrag. Ide ljtito, ne obraća pažnju, a posto nevolja nikad ne ide sama, projuri kraj njega neki balavi dripac u modernom "Suzukiju" i zalije ga od glave do pete. Potpuno bez poštovanja. A vi znate koliko mi gajimo blata i prijavštine po ulicama i šta se onda sve slilo na gaštrajt odelo Rubiroza? Ali Sima, od silnog unutrašnjeg jeda i ne obraća pažnju da se sav smokrio...

– Zamisli, đubre! – reče mi ulazeći u kola – šapnula mi onu noć: "Čujem da ste ljubitelj. Svrnite kod mene da mi vidite

naivu."... A ti znaš koliko ja volim naivno slikarstvo i da te slike nikad ne odbijam.

– Ih, kolke naivce smo upakovali i dotali samo iz Kovačice – kažem ja, jer se razumem u ta pitanja.

– Ja joj odšapnem: doći će u ponedeljak, izvečeri, bar i da popričamo... To je narodno slikarstvo, a ja narod specijalno volim. Volim da sam sa masama i uopšte i u četiri oka!... A ona peva i uvija nogama...

– Ama znam, šefe, gledo sam preko šanka – dodajem ja.

– Sad zvonim, ona otvori, a iza nje: naivci na zidu, a naivke po foteljama.

– Pozvala sam kolegice. Kad sam im rekla za vašu vizitu, sve su želete da se upoznaju sa vama, a vi ste kazali da volite mase.

– Ili me zajebava, ili umesto glave ima samo te nožurde? – reče mokri drug Sima. – Vozi kući!

Ne pričam ovo da bih nekoga ogovarao, već da pokažem da su poslovice nesigurne, kao i narodne mase, pošto posle te kiše nije udarila japundža, već druga nepogoda.

Vratimo se, tako, na Dedinje, on objasni drugarici Seki da je sastanak otkazan zbog epidemije gripe i virusa, a mene pošalje u Vukmanovo sopče po govor.

– Nisam završio – reče riđan, mrtav ladan, a govor se drži u Saveznoj skupštini već u petak. U petak, bog vas jebo!

– Nije završio – vičem gazdi, trčeći uz basamake.

– Kako nije – jesli li normalan? – planu Sima.

Ja pojurim u rikverc...

– Kako nisi – jesli li normalan? – planem i ja, trčeći niz stepenice ka suterenu.

– Ima vremena, završiću. Radim na tome. Neka ne brine – odgovori Vukman i zalupi mi vrata nogom.

NACIONALNA  
BIBLIOTIKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
– Ne brinite, radi na tome – jedva promucah, zaduvan od trčanja gore-dole.

Sad vi mislite: šta je to ~~važno~~<sup>ZAVRŠIĆE</sup> momak. Jest, oče!... Ali to je ona poslednja užasna nevolja koja nas je snašla!

Kažu: kad te nešto potera – tri put će da ti ga utera! Nije tačno: to sa govorom bio je četvrti baksuzluk uzastopce! I to najveći.

## Kako se bruka zakuvala

Da se prisetim: utorak je počeo normalno...

Dok sam ja glanco kola, Vukman je pomuzo svoju Cacu, popio lonče svežeg mleka gledajući prema suncu, to jest – u tom pravcu, pošto se ono i nije videlo od debelih graorastih oblaka punih vode, što su se jurcali i preganjali po nebu... i čutao na sva moja drugarska dobacivanja.

Dara je došla tačno u osam, kao i uvek. Čovek ne bi nikada rekao da takva dobra ženska može da bude i vredan radnik! Obično se misli da je za lepe cice važnije da l' će da se nabace na pravo mesto i uz pravog badžu, kako da se obuku, ili svuku, da malo vrcnu... i te stvari... Kod Dare – jok! Sama mi je rekla:

– Obožavam vatanje, Kole, Kolence... tako mi ona tepa kad je dobre volje... i u seksu prosto ne znam šta je dosta, ali sve to samo u slobodno vreme! Za mene je posao svetinja.

I baš u takvoj svetinji njoj se, u dotični utornik, desilo to neobično oboljenje. Ko da je poručeno od đavola, bože me prosti. Naravno, ja ne verujem u aveti, vukodlake i te praznovverice, ali da je sumnjivo – sumnjivo je! Obratite pažnju pa ćete se i sami krstiti od čuda šta sve može da se strefi.

Oko pola devet ja dotero "Mečku" i krenuo u kuću da vidim utorački raspored, a na kapiju baš ulazi jedan mali, žgoljavi, sa konjskim repom umesto normalne kose.

– Sigurno neki roker ove naše Bojkice – pomislim, a on me pogleda nekako neprijatno i reče:

– Gde je Bojkina soba, čale? Javila je ovim vašim plavim majmunima da me puste.

– Sam si majmun – odgovorim mu pristojno i objasnim raspored u kući, a ja se pripnem do Dare da vidim kad ćemo i kuda ćemo ja i Sima. Jer on, možda znate, veći deo poslova radi u kućnom kabinetu. Zgodnije mu, niko ga ne uznemirava, pa izlazi samo za konferencije, deljenje saveta, ordenja i grdnje.

Sednem ja, znači, kod Dare, namestim se preko puta nje, da na miru uživam u lepom pogledu i čekam...

Prvo je došao Vukman...

... Ali ga Dara nije pustila kod gazde, jer se Sima lično pojavio na vratima kabinetata. Odmah sam razumeo: hteo je da mu pred nama, kao svedocima, natrila nos. U četiri oka to i nije tako vaspitno i nema efekta.

– Je l' ti hoćeš, mali, da te ja vratim na Ubogu goru? – podviknu strogo drug Sima i uperi mu svoj čuveni kvrgavi kažiprst pravo među oči. – Prvo: zatajio si sa analizom kulture i umetnosti...

– Tu je takva zbrka... – poče momak da se pravda...

– Čuti, dok te ne pitam! Umetnost i da ti oprostim, jer ona i nije značajna, ali gde ti je analiza političkog stanja u zemlji, o čemu govorim u petak u Skupštini? Ja treba da pregledam tvoja škrabanja, da korigujem, dopunim i smislim prave reči... moram od toga da napravim govor godine, a ti?!

– Na kraju sam, samo da se prekuca.

– Daro, ne moram valjda ja da te podsećam šta ti je dužnost? – viknu na kraju gazda i dostojanstveno čopajući ode u Klozet.

Vukman trkom zbrisu u svoje sopče i sve se smiri...

Odjednom... evo ti Bojke! Valjda je onaj repati roker probudio, jer ona obično ne ustaje pre ručka. Ja sam vam možda pričao da ona prezire sve nas što radimo u političkoj strukturi, zove nas prodanim dušama, izdajnicima radničke klase i ostalim koještarijama, a u taj utornik dove sva nas-mejana i u rukama, zamislite: burek!

– Jutarnje posluženje od vaše Bojkice – reče veselo, pa jedan paket ugura u ruke Dari, a drugi meni... – Izvol'te. Prijatno!

– Ju, ju, – iskreno se začudi Dara. – Je li sa sirom? Jao, fino...

– Ja dobio s mesom – kažem ja. – Hoćeš da se menjamo?

– Ne! – viknu Bojka. – Svako je dobio šta voli.

– Ovo je baš po mom ukusu – kaže Dara. – A kojim povodom je čast?

– Imam jedan težak ispit, pa враčam. Kažu da treba nekome učiniti radost, pa će sve da ide kao po loju. Ne moraš ni česmu da otvoriš kad podesi na polaganje, ni da praviš druge vradžbine.

Nije ona rekla ~~naš~~ <sup>naš</sup> tim rečima, pošto ona voli da se frija i sa stranim izrazima, jer to je onda filozofija. ali smisao sam razumeo i to vam pričam.

Burek vruć, svež, a Bojkica sedi i neće da ode dok ne pojedemo, da bi videla je li u slast? Na kraju je samo rekla:

– Nazdravlje!... – pa nestala.

Dalje je sve bilo mirno i dosadno, dok ti negde oko podne Dara ne vrissnu:

– Jao, jao... – pa se sjuri na jedno mesto. Vratila se bleda, izmučena i šapuće: – Grčevi... – pa opet: – jao, jao...

Posle petog puta ona je potpuno pozelenela i kaže:

– Ne mogu da izdržim. Objasni šefu!...

Onda upali svog Fiću i odjuri kući da se leči, a odmah zatim opet banu Bojka.

– Je li to Dara baš otišla?

– Zanemoćala – objasnim ja, ali ne detaljišem, jer je Dara dama, a stanje joj nedelikatno.

– A baš je burek bio svež! Ja ču da je zamenujem.

I ona, bog te, stvarno sede na sekretarsko mesto. Nisam pojma imao da ona može da bude tako vredna. Kad joj se otac pojavio, ona mu reče kako će lično da kuca i Vukmanove tekstove, sa dva prsta, nije važno, ali će da stigne, makar kucala i danju i noću.

– Bolje ja, tata, nego da dovodiš neku novu daktilografkinju. Šta ima ko da zna kakvi su podaci i odakle?.. Je l' da?

Sima je, sav srećan, poljubi. Ni on nije očekivao nešto tako lepo od rođenog deteta. Njima je uvek sve teško, oni su navikli da imaju druge koji će, kao mašice, sve da rade umesto njih, a sad odjednom tako lepa promena!?

Tako se, srećno, i završi taj utorak!

\*\*\*\*\*

Za ovo što će sad da izjavim i sve dalje što sledi, mnogo me je sramota, pošto sam i ja, Kosta, ispaoo som. A ako neka komisija utvrdi da i nije bilo ovako, kao što je bilo, i da su burek i Bojka nevini, onda se ja izvinjavam.

Sredu je Dara preseđela u svom domaćem klozetu... a ja kraj njenih telefona. Davao sam vezu drugu Simi, ili tužnim glasom govorio da je baš izšao. Prema njegovom naređenju. Nije to ni teško.

– Kuca li, bogamu, Bojka taj govor? – upita me šef, provirujući kroz tapacirana vrata.

– Ona to radi kod Vukmana. On joj diktira – kažem ja.

– Trkni i vidi kako napreduju!

Sišao sam tiho do Vukmanovog sopčeta, da im ne štropoćem niz basamake, ako su već u napregnutom poslu. I taman da diskretno kucnem...

– Samo da malo ispravim leđa, Vuki... – začujem iza vrata Bojkin glas.

– Nemoj sad, Buki... kad završimo – reče momak, a kao da se otima.

Ja zaustavim prst od čukanja. Pažljiv sam po prirodi i neću da se mešam u tuđa posla.

– Jesi li pitala kako je danas Dari?... De, ne grizi...

– Neće joj biti ništa. Uostalom, neka malo i stenje, ako je to za dobro naroda.

– A gde je Rep smotao te salmonele?

– Ma on je super... Joj, dodji... Ima nekog rođaka koji radi u laboratoriji... Čekaj, mili.. nije to ništa – zrnce! I ne pitaj stalno za tu kvočku, inače će joj dati duplo!...

Eto, to sam čuo, ali onda nisam shvatio. Kad je već sve ispalo kako je ispalo, ja sam seo, mućkao glavom nekoliko sati i to još pre sedenja u policiji i razumeo: onaj žgoljavi je doneo u utornik Bojki tu bakteriju, salmonelu, o kojoj često piše i u novinama kao o narodnom neprijatelju, po pitanju hrane i drugih kobasicu. Bojka je bakteriju strpala u Darin burek, ko sančim časti je zbog ispita, pa je eliminisala i tako je ispalo da ona prekucava Vukmanov govor. Da se ne zna šta piše.

U sredu je bilo to kucanje, kucanje, a u četvrtak me Sima pita:

– Pa šta je, majku mu, sa mojim govorom?

... a ja sam matrice, po Bojkinom nalogu, odneo direktno u našu štampariju, da umnože, izvuku, povežu kako dolikuje i uveče je to poslato po kuririma svim delegatima. Sem drugu Simi!

Za njega mi je Bojka rekla da mu ostavim direktno u Skupštini, u kabinetu kod Bože, koji će mu govor predati pred početak sednice. Razumete li zaveru?

A drug Sima kad je saznao da je govor prekucan, uvezan i podeljen, smirio se.

CRNOJEVIĆ

U četvrtak uveče, posle prijema kod nekih Arapa, dok smo se vraćali na Dedinje, rekao je meni lično:

– Važno je da si ti proverio da je umnožen. Čitam ja to lako i s lista i ne treba mi vežba. Bar ja znam kako se govori i kako se pale mase. Je l' tako, Kosta?

– Ih! – odgovorio sam ja sa oduševljenjem.

Tako je došao petak. Crni petak. Drug Sima nije bio ništa kriv, to tvrdim, a ja sam bio magarac!

Čekaj! Nije još petak...

Moram da ispričam i ovo: u četvrtak izjutra video sam Vukmana poslednji put. Čucao je u bašti, pored kućice koju smo podigli za njegovu ovcu i kučište i plakao. Ja sam se vraćao iz stražarnice. Odneo sam, kao i obično, kafu koju Zuzana skuva za dežurne iz milicije.

– Šta bi, momak? – upitam ga saosećajno. – Zub?

– Sudbina, čića Kosta – reče nekako mlogo tužno. – Svako ima svoju sudbinu i svoj zadatak u njoj!

On protrlja krupnom šakom svoju Cacu po leđima, pa Pasa iza ušiju, a suze mu kaplju. Krupne, bog te...

– Jedan je rođen da vozi kola, kao vi, drugi da seje žito, ili potkiva konje... a ja sam rođen pogrešno. U tuđem sokaku. Bog me napravio kao seljaka, a za seljake vreme još nije došlo... Možda nikada neće ni doći! A i pamet, ako je seljačka, nikome ne treba!

Vukman otkuka samo toliko. To su mu poslednje reči, što se mene tiče. Ako nisu važne – izbrišite.

A sad evo i šta se sve začiviljilo tog petka...

### ... I kako je bruka pukla?!

Skupština, hvala bogu, mi imamo raznih, ali ja ovde mislim na veliku, Saveznu, pred kojom se igraju ona dva čoveka sa dva konja, pa konji kobajagi pojahali ljudi. Naravno – bronzani. Tu je zgradu pravio još onaj blaženopočivši skot, njegovo veličanstvo Aleksandar Karađorđević. Ja se još nisam bio rodio, al' mi pričala ona tetka kako je on počeo da zida... narafksi, ne lično, nego preko majstora... a onda su mu proroci Tarabići izvraćali da će poginuti kad Skupštinu predra narodu, pa je on obustavio gradnju. Čeko on, čeko, mislio da je prošao voz, pa se zeznuo dovršio je i zato su ga ubili. Istina, nije ga ukokao domaći narod svojeručno, nego preko nekih plaćenika.

Ali to je bilo odavno, pomenulo se – ne povratilo se, a sad je Skupština narodna pa nema ni proricanja ni ubijanja, a narodu se niko više ne penje na grbaču... sem oni konjii! Ima o tim skupštinskim konjima i neki vic, al ja ne umem da ga ispričam. Slab sam za te fazone, a u drugome sam baš jak.

Dakle... treba da odete u Skupštinu! Da vidite tu lepotu od hodnika, kabineta za razne narode i delegacije, da imaju gde da sede i da se ne mešaju i ne guraju, da svrnete u bifea i čiste toalete, pa sve do velike drvene sale. Morate to pogledati! Mislim – ako vas puste. Imaš osećaj, bog te mazo, kao da si u nekoj bombonjeri. Samo fali mašnica! Razumete li šta hoću da kažem: sve je kao najfinija kutija. Ja bar znam, jer se tu muvam već toliko godina. Imamo i mi tu naš kabinet: drug Sima i njegovi ljudi.

Tog jutra smo stigli na zasedanje u poslednji čas. Bojka navalila:

– Tata, da te pitam ovo, pa da mi kažeš ono...

... i taman da pođemo, ona će:

– Da odbacite prvo mene? Imam ispit, pa da ne zakasnim...

Kad sam video da je zagustilo, javio sam saobraćajnom odeljenju da nam pošalju motorciklistu da raščićava put pred nama i tako smo, uz veliku jurnjavu, ipak stigli na vreme. U poslednji čas.

Druga Simu je sačekao na ulazu Žile i predao mu tekst govora. Odma mi je zapalo za oko da je potpuno bled, potpuno mokar od znoja i da priča neke gluposti, trčeći preko laufteipa za šefom:

– Ja ču kako god ti kažeš... Ja sam uvek bio tvoj... Priznaću sve što je bilo... a hoću i sve što će biti!... Evo, kaži i sam da ti mene dobro znaš?... Kaži...

– Znam te, pobogu – odgovori mu Sima, a ni njemu, kao ni meni, nije bilo jasno zašto se on utrtio, pa bogoradi?

Ja uvek idem uz druga Simu. Stavim ruku pod sako, kobajagi – češkam se, a ustvari držim pištolj beretu. Zlu ne trebalo. Naročito od kada je gazda napao u jednom intervjuu lično Muhameda, valjda zbog njegovih političkih grešaka. Ni sam baš razumeo šta je rekao, ali poznato je da mudžahedini mogu da mu objave džihad, to jest sveti rat, i zato sam onda ja tu!

#### NACIONALNA



Baš pre ulaska u veliku salu nađemo na gužvu. Trče neki, deru se... CRNE GORE ĐURĐE

– Kuku – plače jedna čistacica. – Zašto baš u mom klozetu?

Počeše da izlaze i delegati, koji su već posedali po klupama svojih naroda i republika i da pitaju:

– Šta je?... šta je?...

Tada izneše iz toaleta druga Gavru. Modar u licu, izbuljen, kao da se nešto strašno začudio... a mrtav načisto!

– Čujem ja da teče voda... – priča ona čistačica, a sve grca, ko da joj supa upala u dušnik. – prođem opet... tečel! Pokvarilo se kazanče, pomislim i uđem da popravim štetu. To mi je i radna obaveza, jer ako je plovak samo ispaо iz ležaja, umem i sama, a ako je puko neki gvint – dovešću majstor Miću. Ja za vrata – zaključata! Kucnem... ništa. Zvirnem odozdo, ispod vrata, pa ako vidim noge pred šoljom da se kulturno izvinim i odem... jok, kabina prazna. Udarim malo ramenom i reza popusti... joj... Zašto o kazanče, crni druže Gavro, zakuškam ja?!... Moglo je sve da izleti iz zida i potop da nam napravi!... A u šolji, molim vas, iskidan ceo današnji materijal i sve zapušeno govorom druga Sime, koji još nije ni održan... A na gornjoj strani piše krupno: "Zašto, bre, Simo? Radio sam kako je zacrtano!"... U sred prepune šolje!...

Čistačicu drugovi lade, nude joj vodu da se smiri, a mi produžimo u salu, jer smo već kasnili.

Taj govor, o političkom stanju u zemlji, očekivan je mesecima, pa je Velika sala bila dupkom puna. Ja sam se, kao što je red, pripeo na galeriju, da odatle pratim šta se dešava, pa ako primetim nešto sumnjivo da intervenišem i lično i preko dežurnih organa.

Ne znam zašto, ali kad gledam ovako odozgo, meni je zasedanje u Skupštini uvek ličilo na polovinu lubenice. Znaš ono: raspolutiš je, a crne i bele koštice stoje u polukružnim nizovima, ko delegati... U centru, u lubeničinom srcu, delegata, to jest – koštica i nema. Poslanici sede postrojeni poizdalje, okupljeni po narodnim grupama, a u prve klupe nikو i ne seda. Naročito od kad je ovaj novi sastav. Ranije su svi poslanici hteli da sede bliže predsedništvu, to jest – srcu, a sad se svi izmiču... Kobajagi su opozicija. Takav je naš narod... inadžijski.

Kako je bilo toga dana vi možete znati samo ako ste tamo i bili, ili saznali nešto iz govorkanja po kafanama i komšilucima, ali pošto tada TV još nije uživo prenosila sastanke, a štampa o tom događaju nije ni smela da piše – ja sam vam jedini svedok! Drugi članovi strukture, koliko znam, neće ništa reći. Zna se zašto! Što da se nekom zameraju?

A bilo je to ovako...

Posle uvoda i usvajanja dnevnog redа, drug Sima je izišao na govornicu, uz veliki aplauz i vikanje iz naših klupa i čutanje iz njihovih. Pred svakim delegatom ležao je Simin govor, uredno ukoričen. Kao što će posle da se ustanovi, niko nije čitao govor unapred, jer to i nije običaj. U Skupštini ne moraš čak ni da slušaš govornika, pošto imaš tekstu, pa možeš

i kod kuće kasnije da ga prelistaš... Jedino su tog jutra govor pročitali Gavra i Žile. I odreagovali! Vi znate sad od mene, a ja znam iz života, da ni drug Sima nije pogledao govor pre govorenja. Garantujem. I svedočim. (Podvuci, druže Mišo).

On je počeo pametno i ubedljivo, kao i uvek:

– Drugarice i drugovi...

Ne znam baš tačno sve reči, nisam mislio da će biti važno da pamtim, ali valjda postoji negde u dokumentaciji neki sačuvani primerak? Nije valjda baš sve uništeno?! Ja se sećam ovoliko:

– Drugarice i drugovi, pre rata i naše Revolucije, nenarodna buržujska vlada zabranila je Komunističku partiju i narodnu slobodu, ali smo zato posle oslobođenja i mi njih i sve zabranili, pa smo im se osvetili. Jer šta smo mi gori od njih?

Rekao je on to lepše, ali ja sam to tako zapamtio. Kada je Sima pružio ruku i zastao u čitalačkom nadahnuću, nastalo je opšte oduševljenje.

– Ali ne treba da se hvalimo što smo radi opšteg napretka sve ukinuli, već da vidimo kakve smo greške napravili i ko je sve i kad grešio?

Tako nekako reče, a delegati su se, narafski, usaglasili sa izlaganjem. Jer takav je i običaj: izneseš opšte slabosti, svi se zgroze što je tako rađeno i reše da se ubuduće radi bolje i poštenije. I mirna Bačka!

Odjednom... što niko nije očekivao... drug Sima poče da govori neobično: godine te i te, komisija u sastavu tom i tom, donela je predlog zakona tog i tog, koji je totalno upropastio to i to! I mnogo više.

Prvi drugovi koje je naveo, sa imenom i prezimenom, bili su ili pokojni, il' u penziji, pa delegati pozdraviše aplauzom njihovo raskrinkavanje.

A Sima čita ko glumac u bioskopu: čas zabaci ruku, čas se upilji u nekog u sali, pa pruži kažiprst... vikne, pa zastane... da te podiđe jeza!

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA



Kad prođe ~~časa~~ ~~sata~~ ~~prtičanja~~ ~~u konkretnim~~ greškama i nepravilnostima, počeše iz njegovih ustava da iskaču i imena prisutnih i rukovodećih drugova... ko pajaci iz kutije!

Nastade tajac. Ustvari – samo napola. Kad napadne one s leva, oni samo zinu i zaćute, a oni iz desnih klupa pljeskaju... i obrnuto! Videvši šta ih snalazi delegati počeše da brundaju, ali Sima zna da utiša gomilu! Pruži obe ruke ka sali i grmnu:

– Toličke godine radnička klasa i ostali radni i neradni ljudi trpe siledžijstvo birokratije...

Na te reči svi se obradovaše i zaplijeskaše, jer najzgodnije je napadati birokratiju, pošto kod nas ne može da se utvrdi ko je ona?!

– Krajnje je vreme da se sredi naša društveno-politička situacija, pa zato predlažem da mi svi, pred celom javnošću, kolektivno, podnesemo ostavke... i predamo... predamo... vlast mladi... ma...

Sima tu zastade.. zabulji se u tekst pred sobom... a u sali takva tišina, da sam čuo jednu muvu, koja je nekako uletela u Skupštinu i pored erkondišna i obezbeđenja.

– To jest... kako to?... – promuca on... pa onda pročita još jednu rečenicu, jer je valjda pomislio da je ova izjava neki štos, neki Vukmanov fazon o ostavci, a da će sad da im svima zavuče jadac i da dobije ovacije: – Jer ja tvrdim i imam dokaze da ste svi vi... a i ja... Ko mi poturi ovo, mamu vam jebem? – vrissnu na kraju drug Sima i uhvati se za levu stranu grudi. Uvek je bio levičar. I u najtežim trenucima.

Tad je nastalo nešto što se na našem političkom i rukovodećem nivou ne može objasniti: takva dreka, lom, psovanje i šamaranje... Neko je pozvao i obezbeđenje...

Onaj Tomislav je iz klupe vikao da se smesta zatvori Skupština i dapače pohapse novinari, kako ne bi pisali svinjarije, a onda iskoči na govornicu, derući se:

– Ja odavno tvrdim da ovaj Sima pokušava da sruši ceo napredni, samoupravni sistem!

– Ko to?... Hajde, kaži još jednom ako smeš?! – prošišta Sima, pa ostavi srce i zgrabi Tomislava.

U tom trenutku bolničari iz hitne pomoći, kako nisu umeli da potrefe izlaz, protrčaše kroz salu, sa sve modrim i isplaženim drugom Gavrom na nosilima... a ja, kako sam video da se moj gazda guša sa onim iz Zagreba, izvadim beretu i opalim tri metka upozorenja u vazduh!

  
NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
reč!

Zbog Gavre i pucnjave počće opšta kučnjava, panika i pokušaj bežanja iz sale, pa je sve izgledalo kao onaj stampedo... gledali ste valjda na filmu?! Kad podivljaju goveda.

Ali, vražju mater! Obezbeđenje je već zatvorilo sve izlaze i rupe, a podsekretar za Unutrašnje poslove komanduje jakim

glasom opštu pripravnost! Na to ti jedan delegat, u vojnoj uniformi, skoči za mikrofon i poče da zove vojsku!

– Protiv koga, bre? – pita Sima i opet se privati za srce.

– Svi su ponoreli! – viknu Tomislav, otimajući mikrofon. – Mi odande molimo specijalce odavde, da ne dozvole vojnu intervenciju bilo odakle! Dapače!

Nisam gledao na sat pa ne znam koliko je sve to trajalo, ali negde oko podne propustiše mene i Simu da izidemo i to, bog vas mazo, pregledajući nam i propusnice. Kao, ne znaju nas i kažu:

– Kad je samozaštita niko nema protekcionu!

Došo im trenutak da se i oni prave važni.

Umalo da zaboravim: pre odlaska iz Skupštine gazda je utrčao u svoj kabinet i nekoliko puta telefonirao. Čekao sam ga u Sekretariatu, pa sam video da se pali sijalica na telefonu jedanput... pa dvaput... pa triput...

Ali to možda i nije važno.

U vožnji do kuće, ja sam pitao:

– Pa kako to i odkud to, šefe?... Ko nam poturi govor lažnjak?... – i ostale neophodne sumnje, ali on je samo čutao.

U vili su nas čekala dva druga. U civilu, ali im se profesija vidi iz očiju i po kratkoj kosi.

– Vi ste Kosta?

– Normalno – kažem ja.

– Podite sa nama. Imamo sa vama važan razgovor.

– To može samo ako dozvoli drug Sima – objasnim im ja.  
– Jer mogu da mu zatrebam!

– Samo ti idi – reče gazda, a gleda nekud pored mene. – Ima i drugih vozača.

Razumete? Posle trideset godina to nisam očekivao.



– Vi ste odneli govor na umnožavanje?

– Lično.

– A ko vam je dao taj tekst?

– Simina Bojka. Lično.

– Drugarica Bojka je sa baba Lenkom u Londonu.

- Sad može da bude i na Marsu, drugovi, ali kad je...
- Trenutak! – prekide me onaj višiji. – Imate komarca na obrazu!
- ... pa kad me zavati šakom, ja padoh sa stolice.
- Jesi li, bre, lud? Što se biješ? – naljutim se s razlogom.
- Ko vas bije?... Mile, jesam li ja udario druga Kostu?
- Taman posla, to je zabranjeno. On to juri komarca, druškane... Mnogo ih mrzi, a odavno nisu zaprašivali... I šta kažeš: ko ti je dao tekst?
- Pa Bojka. Ko će, kad je ona kucala, a Vukman smislio, pa diktirao.
- Koji ti je to Vukman?
- Onaj što piše govore za druga Simu.
- Znači da je Sima glup i nepismen, a taj nepostojeći Vukman pametan i pismen... Ne mrdaj! Uješće te za drugi obraz...
- ... i opali me s druge strane. S neruke i nadlanicom.
- Polako, drugovi – kažem ja, kad sam ustao. – Prvo: jesam li to ja uapšen i zašto?
- Taman posla. Vi ste, druže Kosta, samo u izolaciji, da vam niko ne smeta u razmišljanju, dok se svega ne setite.
- Onda je u redu – kažem ja – vi samo recite šta biste voleli da jaslažem i ja ču to odmah. Pa i ja sam član Partije i napredan, majkoviću.
- Izgleda da su mislili da ih zajebavam, pa su tri dana, druže Mišo, danonoćno ubijali komarce i pitali me stalno iste gluposti: koja neprijateljska ilegalna je poturila govor i zašto izmišljam nekog Vukmana, kad on i ne postoji?
- Budi bog s nama!
- Kad su videli da ja ne mogu da znam ono što ne znam, pustili su me...  BIBLIOTEKA  
NACIONALNA BIBLIOTEKA  
GRAD PODGORICE
- Tada sam i vas prvi put video. Sećate se: rekli ste mi da ste vi naš novi saradnik, da ste glavni urednik u onom vašem listu... i ostale lepe stvari. A onda je baš naišao i drug Sima.
- Kako si, Kosta? – upitao me je ljubazno.
- Fino – rekao sam ja. Što da ga sekiram? – A šta je pobogu, sa našim Vukmanom?

– Kojim Vukmanom? – reče Sima, a gleda me pravo u oči.  
 – Ko je taj?

– Pa eno mu ovca Caca u bašti!

– Daro, neka se Kosta odmara još koji dan, dok ne ozdravi. Vodi ga na bolovanju. Bolestan čovek ne sme da se premara.

Toliko reče i ode... Je li tako bilo, druže Mišo?

A za Vukmanovo kuće, Pasa, tek sam posle čuo da je one noći, kad su mene odveli u ... izolaciju... viđen kako beži, podvijenog repa, niz Lisičiji potok. Kako nam sve ide naopačke – možda se odmetnuo u kurjake?!

Tog dana sam napravio prekršaj: krišom sam uzeo naš Landrover i, pošto sam bio na poštedi i slobodan, odvezo se u selo Babinje. Benzin sam, naravno, sam kupio. Morao sam da saznam gde je Vukman? Jer ako on zaista ne postoji – ja sam, znači, ludi! Prviđa mi se neki momak već šest meseci?!

Prošao sam ponovo isti put uz Ubogu goru, popeo se na vr' sela, do onog vodopada... a kuće Kalića – nema! Uopšte!

Postoji kao neka ruševina... stoje i neke spaljene grede... i ništa više.

Počnem da se krstim... obilazim okolinu... i onda, odjednom, spazim ispod jedne stene onu babu, kako sedi na medvedu i gricka semenke!

Znate i sami: ona ništa ne razume, pa je i ne vredi pitati, a ostali seljaci iz Babinja samo su me gledali i na sva pitanja o Kalićima – čutali! Seljačka posla – baš ih briga ako komšiji crkava krava.

Zato sam se sam prijavio i došao ovamo. Neka me leče. Drug Sima mi je izradio i zasebnu sobu, pa se ne mešam sa opasnim ludacima... Meni daju i da čitam novine, a doneli su mi i kasetofon, pa je glavni doktor rekao:

– Pričaj sve što znaš o toj svojoj fantaziji. Možda će to da ti pomogne.

Tako je prošla i ceta ova godina... Čito sam nove govore druga Sime, koje sad ti pišeš, druže Mišo... Čestitam. Gazda sad govorи minој Nikoga ne napада, cela politika nam se razvija lepo i usaglašeno sa braćom, jedinstvom i marksizmom. I ja bih, zaista, mogao da budem potpuno srećan, jer sam razumeo da taj Vukman nije ni postojao, ali me uvati tuga kad se setim ovce Cace!...

Kako će sad ona sama na tolikom Bulevaru Oktobarske revolucije?

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



## NAGLAVU

### (Umesto epiloga)

Kada sam pregledao sve materijale i preslušao trake iz dosjera Vukmana Kalića, shvatio sam da postoji nekoliko rešenja ovog neobičnog slučaja. Da sam istražni organ, postavio bih problem ovako:

Kako je mogao da nestane ceo jedan riđi momak... i njegova porodica?

1. Pukovnici i Milojko imaju neku svoju tajnu bazu, a žele ga!

2. Tomislav, kao Simin suparnik, ima dobru organizaciju, a hoće ga!

3. "Barabe", ambiciozna tatina deca, mlađi su i spremni na sve, a trebaju ga!

4. Jedino ga ne želi Vlast... pa mi je zato ona i najsumnjivija!

A možda je prađed Mrgud smislio kako da nepotrebnu mudrost prebac u neko pametnije vreme?

Razmislite. Za sve morate sami naći rešenje.

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ

## NEDOUMICE

Za pisca ne postoji veći problem nego pisati o najlepšem – o ljubavi! Lako je dok se opisuje prvi susret i kad muškarac i žena samo očarano bulje jedno u drugo... Pa i poljupci nisu teški za književnika: "njene usne su se otvorile kao latice cveta, a on je snažno uronio svojim brkovima i jezikom, sve do uzdrhtale resice"... Može tako, ili na razne načine!

Ali kad On, po običaju, počne da gura ruke u zabranjena mesta?! Šta onda?

Jer ima delova ljudskog tela koji se u običnom, kulturnom razgovoru i klasičnoj literaturi i ne spominju. Nemaju ime. Sem na latinskom.

U povesti o Vukmanu i ovci na Dedinju, ljubav igra veliku ulogu. I to ona prava ljubav, od koje mogu da se rode deca. Istina, taj produžetak čovekolike vrste sprečava se raznim sredstvima, ali sam čin pravljenja, upražnjava se na veliko zadovoljstvo učesnika.

Potpuno je nejasno ko je i kad zabranio za kulturnu upotrebu nazive pojedinih važnih delova tela i glagole koji opisuju ljubavnu radnju?

Kažete: čovek ima glavu, pa vrat, ramena, ruke, a kad dođete do onog između nogu – učutite! A taj, preskočeni deo, važan je vama lično isto koliko i glava, a često mnogo više nego, recimo, leva ruka.

Tu, nedavno, grupa kritičara je na televiziji govorila o pornografiji na filmu i lepo objasnila neupućenom narodu da pornografija nastaje onda "kada se vidi penetracija penisa u vaginu i koitus sve do ejakulacije!" Znači: ako se kaže na latinskom – to se može reći. Možda je sramota, ustvari, govoriti svojim jezikom? Jer šta bi se desilo da su dotični drugovi objasnili sve to, od reči do reči, na srpsko–hrvatskom: pornografija nastaje onda kad se vidi probijanje k.... u p.... i j.... – sve do svršavanja!

Zgrožen sam. A vi? A to je, verujte mi, najkraći i suštinski opis najlepšeg što čovek doživljava tokom svog života!

Da li je licemerje ne smeti kazati glasno nešto o čemu tako često mislimo?

Jesu li nam nekada davno to zabranili zatucani sveštenici, koji su se zavetovali na doživotnu onaniju (u prevodu – drkanje) u slavu Boga? Jesu li oni, zbog svoje impotencije,

izmislili i priču o "bezgrešnom začeću"? Kobajagi Gospod Bog ošacovao nevinu Mariju, pa pošto je nepristojno i grešno opisivati Boga (sa bradom ili bez nje) kako zadiže svoju nebesku spavačicu i pojahuje svetu devicu, pa penetrira božanski penis... (itd), po naučnoj terminologiji... da bi joj napravio sopstvenog sina, on je mislima oplodi, što je, prema naučnim saznanjima, potpuno nemoguće. Istina, žena bi mogla, u izuzetnim slučajevima, da se kao žaba oplodi bez spermatozoidnog začeća, dakle bezgrešno, partenogenetom, ili samodeljenjem sopstvenog jajašceta, ali onda bi morala da rodi Čerku i to apsolutno sličnu sebi, kao kloniranu. Ali tada ne bismo imali Sina božijeg, već Čerku božiju, što se ne slaže sa Svetim pismom!

Zamislite kakav bi haos nastao u čitavoj hrišćanskoj istoriji da je umesto mladog muškog Boga – rođena ženska Boginja? Pre svega, ona sigurno ne bi pristala da bude razapeta gola na krst, među lopovima, samo da bi spasla grešne duše ljudskom rodu. Zatim – ona bi, zbog pristojnosti, oko sebe imala učenice, a ne učenike, izdala bi je prijateljica, a ne Juda Iskariotski, čovečanstvo bi postalo i javni matrijarhat, a svi muškarci obavezni papučići, 8. mart bi bio muški praznik itd., itd.

Međutim, nas ovde i ne interesuju bezgrešna začeća, pošto je većini ljudi više stalo do one grešne radnje, a mnogo manje do dobijanja potomaka. Jer kad bi se posle svakog ljubavnog čina rađala deca – ljudi bi bilo koliko i muva u proleće.

Ali da se vratimo razlozima zbog kojih su ove "nedoumice" i napisane.

Kako govoriti o ljubavi? Strani jezik zvuči učeno, a naročito latinski, kao jezički mrtvac. Njegovim rečima možeš sve iskazati, a da ne pocrveniš i da ti niko ne sme reći: fuj, prostak! Koliko su strani izrazi neprikosnoveni i ubedljiviji, pokazuje i ovakav primer: u novinama se objavi govor naučnika N.N. da je...

**"Naša država, zahvaljujući konsekventnoj dominaciji monopartijnosti, bezkritičnoj relevantnog institucionalnog sistema opozicije, došla do privrednog i političkog kolapsa!"**

CRNOJEVIĆ  
... i niko nema primedbe na tu tvrdnju.

A ako bi neko to isto rekao na našem jeziku, tvrdeći da je "država propala i u privredi i u politici, jer je jedna partija zajahala svima za vrat" ... morao bi dugo da se pravda, zbog svog političkog bezobrazluka i laži!?

Možda zbog toga mi ne koristimo naše reči, čim je u središtu pažnje nešto o čemu se ne sme glasno govoriti.

Ono što ostaje nejasno je i pitanje: zašto se može pisati i o duševnim patnjama čoveka i o beznačajnim radostima, o jelu, ili radu, o brigama i smicalicama, a priča o ljubavi, onako kako ona zaista izgleda i sprovodi se – smatra se pornografijom?

Naravno i to nije svuda na svetu isto. Običaji i zabrane su različiti: u Americi je, kažu, nepristojno u restoranu čačkati zube čačkalicom, a pristojno prdnuti u autobusu; mi se zgražamo zbog podrigivanja, a Kinezima je to najveća pohvala domaćinu, posle ukusnog ručka, ili lepog govora; na Siciliji je nevinost mlade, pri stupanju u brak, ne samo obavezna, već se garantuje i životom, a u plemenu Kashumi, u Africi, vraču se privodi svaka sazrela devojčica, da je on defloriše, kako se budući muž ne bi trudio...

Svuda u svetu ljudi se bore za javnost u radu i politici, SSSR je proglašio "glasnost", mi preko televizije prenosimo za ceo svet i svade vrhunskih političara i mnogobrojne glupe, ili nesuvisele izjave... i sve je dostupno svakome – sem ono najlepše na čoveku, ili za čoveka. Zamislite koliki bi napredak doneo demokratski običaj da se ljudi, prilikom upoznavanja, pokazuju goli? U svim detaljima. Otpali bi razni nesporazumi. Naročito u brakovima. Jer prilikom poznanstva sa šarmantnom osobom suprotnog pola, čovek, uzdišući, gleda u divne oči, osenčene šminkom i ajlajnerom, sanjari da gricne usne, presvučene mirišljavim karminom, načinjenim od probranih biljnih vaši... a samo može da zamišlja jesu li sise onakve kako izgledaju pod svilom, ili su im držači poduprli obline da ne spadnu do pupka? A tek za onu bitnu stvar nikako ne mogu znati je li mala, ili pećinasta, tesna i sočna, ili razvaljena pa suva, pripada li tipu preklapača, klopavih, ziljavih, ili ružičasto naručenih?!

U istoj nedoumici su i žene, koje treba da se odluče za nežnu, ljubavnu igru sa čovekom, možda i na zajednički život do groba, a ne znaju da li mu je oplodni instrument veliki, ili mali, mekušan ili dobrostojeći, kriv ili sabljast, glavat i kvrgav ili, ne daj bože, u obliku zmijčeta slepića?!

**CRNE GORE DURDE**  
Neki smatraju da se ti delovi tela ne spominju i ne pokazuju zato što se kroz njih izlučuju otpadne vode, ali i nos, ako ćemo da govorimo poštено, izbacuje razne sluzi, pa se nosevima ipak otvoreno divimo. Ako se može reći:

– Bože, kako on ima divan nos! – zašto bi bilo nepristojno uzviknuti u društvu:

– Ljudi, jeste li videli da drug Marko ima božanstven .... – razumete valjda na šta se odnosi?

Da završimo ove nedoumice.

Svi mi imamo neko svoje intimno ime za tajne delove svoga tela, (i tuđeg) za ljubavne radnje, za želje koje nas često raspinju u toplim letnjim noćima i pod zimskim jorganima... U daljoj povesti o Vukmanu i događajima na Dedinju, pisaće se i o intimnim trenucima glavnih junaka, ali će neke slike, zbog pristojnosti lepe književnosti, biti opisivane nedovoljno precizno, nedorečeno i lažnim rečima. Vi te scene u čitanju prepravite prema vašim nazorima i koristite reči koje upotrebljavate kad ste sami sa sobom, jer i onako knjige ne čitate naglas, pa se ne morate stideti.

Detalja u opisivanju ljubavi neće biti, ali vi ih slobodno zamišljajte i dograđujte, jer ako budete upotrebljavali prave reči za prave stvari, priča će vam biti lepša i uzbudljivija.

Zamišljajte!

Nemojte da se i na vas odnosi ova prastara pričica:

"Ljubomorni čovek najmio detektiva da mu prati ženu. Ovaj mu podnosi izveštaj:

– Vaša supruga se sastala juče predveče sa mladim čovekom...

– Je li plav i kovrdžav?

– Jeste.

– Znam ga. Viđa se sa njim već šest meseci. I šta je bilo?

– Otišli su u hotel...

– Dobro. A dalje?

– Uzeli su sobu. Ja sam se popeo na drvo i gledao...

– Aha... i dalje?

– Prvo se ona skinula...

– Sasvim?

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
GRNE GORE ĐURĐE

– Da. I legla u krevet.

CRNOJEVIĆ

– Aha... i dalje?

– Onda se i on skinuo i legao kraj nje.

– Aha... I šta je onda bilo? Jesu li se... mislim... jesu li vodili polnu ljubav?

– Ugasili su svetlost, pa to nisam video.



– Božel!... dokle ta neizvesnost? – uzviknuo je nesrećni muž!"

Dakle – ne budite i vi u neizvesnosti prilikom čitanja. Što nije opisano, zbog piščeve licemerne stidljivosti, vi zamislite! Zagledajte se u detalje prema svom ukusu i nazovite sve pravim imenima, jer samo se tako potpuno uživa. Videćete!

A sad, molim Vas, vratite se na stranu broj 57 i mirno nastavite čitanje.



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



Lola Đukić:

## OVCA NA BULEVARU OKTOBARSKE REVOLUCIJE

roman "naučne fantastike"

Kaže autor da su mu pre nekoliko godina odbili TV seriju već spremnu za snimanje definitivno ga uvredivši. Onda se setio mojih nagovora – povodom čitanja nekih zapisa na Radiju i u I muškoj gimnaziji – da sedne i piše prozu. Bacio se na posao. Rezultat su bili odlični *Sklerotični memoari*, rasprodati brzo u 5.000 primeraka (zašto samo toliko – pitanje je našeg izdavaštva odnosno njegove službe distribucije). Osladilo mu se. I, evo sada sledećeg proznog teksta Lole Đukića, popularnog TV scenariste i reditelja...

Druga knjiga odlučuje o sudbini pisca, pre svega u prozi. Prva može da se desi, naročito ako je u izvesnom smislu autobiografska, ispovedna. Zatim, u zrelo doba intelligentan čovek, sa iskustvom u donekle srodnim umetničkim disciplinama, teško da će omanuti. Pa ako je sa Lolum Đukićem bio taj (pozitivan) slučaj dvostruko, ako je njegovo ostvarenje i prevazilazilo očekivanja, ipak je opštiji zaključak morao da izostane, tačnije da popričeka.

Zašto je prozni dar ovoga pisca sada ubedljivo potvrđen?

Zato što je u drugoj knjizi prešao od prvog lica na objektivaciju, od neposrednog sopstvenog iskustva na ono koje se može smatrati posrednim, međuličnim i nadličnim. I dao jednu fantastično–satiričnu priču najređe, najdragocenije vrste – sa početkom u današnjem Beogradu i Jugoslaviji, a sa reperkusijama na prošlost i budućnost u mešanju vremena, u njihovoj istovremenosti. U središtu priče je neobično složena ličnost Vukmana, mladog seljaka iz crnogorske vukojebine, koji donosi u Beograd sir rukovodiocu Simi sa Bulevara oktobarske revolucije, prijatelju njegove, roditeljske kuće iz partizanskih dana. Mic po mic, ispostavi se da on, sav rudimentaran, od odeće do jezika i govora, poseduje ne samo fenomenalno pamćenje već je tamo na planini pokupio ozbiljna i duboka znanja iz najkomplikovanijih današnjih egzaktnih nauka, sa sposobnošću predviđanja događaja u naručju života.

Shvativši to Sima, tj. Simin šofer Kosta ga dovuče za koji dan iz sela sa sve ovcom, bez čijeg mleka Vukman ne može. Smeste ga u suteren dedinjske vile Simine, sa zadatkom da Simi piše političke govore, koji odjednom postaju inventivni jezički i sadržinski, puni predloga za poboljšanje raznih sektora

našeg društva. Ali ne ide bez komplikacija. Prvo spopadne Vukmana Simina žena Seka (i to nastavlja svakog petka), a zatim dolazi do strasne ljubavi sa čerkom, studentkinjom Bojkom, pristalicom "zelenih", zbog čega Seka roni grozne suze.

Pod uticajem Bojaninim, na kraju, nastane Simin govor koji u Skupštini sruši sve njegove stavove i izazove pravu tarapanu. Vukman se utom izgubi, tako da čitaocu ostaje da ozbiljno odgoneta ne samo kuda je otišao, nego da li je uopšte i bio (u Beogradu i na vrh svoje gore), i odakle se stvorio.

Roman sa ovakvim zapletom komponovan je izvrsno, prosto filmski montiran (da li reći da je režija bila od velike pomoći autoru u ovom delu posla). Zatim likovi, veoma impresivni, jarko uobličeni, počevši od samog Vukmana u rasponu od njegovog kulovluka preko seksa do velike ozbiljne nauke. Tu je i Seka, neiživljena supruga bivšeg partizana i umornog rukovodioca Sime, pa čerka Bojana iz pobunjene generacije...

Uz glavnu liniju drame ide i s njom se prepiše bujna i drčna Simina sekretarica Dara koja je povala svog pederastog muža Božu, a nastavila da se hvata sa Žikom. Boža pak (što je sjajno izvedeno) prilikom službenog obilaska Kosova radi utvrđivanja političke situacije bude silom natrčen od jednog manjaka Albanca u mraku, ali to se zataška zbog nezgodnih političkih posledica. I najzad cela Vukmanova pitoreskna familija na čelu sa kuratim ocem koji pravi po Pokrajini decu svim nerotkinjama manje za korist, više iz dobročinstva; osim njega, mudri deda i čutljiva, ko zna koliko stara baba...

Situacije su sjajne, virtuozno vođene, u kombinaciji erotike i politike, koja je uvek efektna, još sa fantastikom odozgo, koja nije nimalo proizvoljna već naučno potkovana.

Dobili smo sliku jednog sluđenog društva punu aktuelnosti, u vrlo finim stilizacijama, predvođenim onom marsovskom, "vanzemaljskom", o Vukmanovim natprirodnim sposobnostima.

10. avgust 1989.

sveta Lukić

NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



## Recenzija rukopisa OVCA NA BULEVARU OKTOBARSKE REVOLUCIJE

Radivoja Lole Đukića

Rukopis je obima petnaest autorskih tabaka. Svoju priču autor je smestio u "nenaučnu fantastiku". Fabula: Sima, drug Sima, jedan od najviših naših funkcionera, angažuje mladog seljaka sa planine, Vukmana, da mu priprema i piše govore, jer se pokazalo da je Vukman čist genije: sve što pročita i čuje – pamti, zna i Ajnštajna i sanskrit, i tako redom... U dvorište Simine kuće na Dedinju Vukman je, iz nostalгије, doveo ovcu Cavu i Psa. Sima, zahvaljujući genijalnosti i trudu Vukmanovom napreduje a njegovi protivnici se čude otkud je to drug Sima odjednom postao tako pametan. Tako sve ide do trenutka kada puca bruka: Sima, ne upoznavši se prethodno sa pripremljenim mu govorom čita ga, javno, pred mikrofonom – kost u grlu mu zastaje kad shvati da on to ne samo da govori o brijezinama koje su nas sve upropastile, već i imenuje krivce, svoje pajtose iz rukovodstva. Bezbednost sistema će biti spašena, bruka će ostati u "porodici", po cenu nestanka Vukmana, njegovih, kuće na planini, ostaće samo ova priča o ovci ili ovcama na Bulevaru oktobarske revolucije... Vreme događanja: osamdesete, naše godine, dakle.

Sižejna građa romana je bogata, a višeslojnost se postiže i brižljivim trudom autorovim da ličnosti govore jezikom sredine kojoj pripadaju (jasna suprotstavljenost narodskog govora i praznoslovlja polit–novogovora). Ovde je značajna i paralela o hipokriziji koja se uspostavlja na dva plana – erotsko–pornografskom i političkom. U toj funkciji je i uglavnom efektno uplitanje, u prvom delu romana, legendi i narodnih predanja. Kompozicija je plod velikog dramaturškog iskustva autorovog primjenjenog na prozu, sa rezovima i obrtima koji čitaoca neodoljivo vuku i ne daju mu da predahne.

Naravno, osnovna odlika i ovog Đukićevog dela su humor i satira. Humor ili satira?

Kako kažu teoretičari, satira je literarno delo posebne vrste u kojima su manje, gluposti, sramni postupci ljudi, meta dostojeća ismevanja i prezira. Najčešći predmet satire je "političko polje ispoljavanja ljudske prirode". Kao i: demagogija, socijalna hipokrizija, poltronjerija svake vrste, dogmatizmi, skorojevićstvo, "lenjost u dvorskem okviru", lažna učenost... Kako kaže Miroslav Egerić u jednom svom sjajnom eseju, a što je važno za pitanje koje smo postavili, osnovna tehnika koju neguje satira

jesti tehnika degradacije predmeta. Po tome je i Lola Đukić izrazit satiričar, nemilosrdan, koji ni malo ne preza od direktnosti, blago rečeno – sočnosti, ne libeći se, čak, a ilustracije radi, da druga Simu dovede u situaciju da svoj govor drži dok – sere... Poznato je da satiričan način izražavanja ima svoje uslovnosti koje ne mimoilaze ni Đukića, tako da su ličnosti uglavnom u poznatoj šemi, vrlo omeđenoj, sa bitno smanjenim psihologiziranjem. Đukić ovo nadoknađuje svojom moći stvaranja brilljantno reljefnih slika i situacija, koje neodoljivo nagone na smeh.

Autor ove recenzije bi, da je na piščevom mestu, preispitao dva detalja: onaj o bogumilima i Stefanu, i onaj o pederskom silovanju na Kosovu.

Svakako preporučujem Đukićev roman za objavlјivanje, siguran da će naići i na značajno dopadanje u čitalištu.

avg. 1989. Bgd.

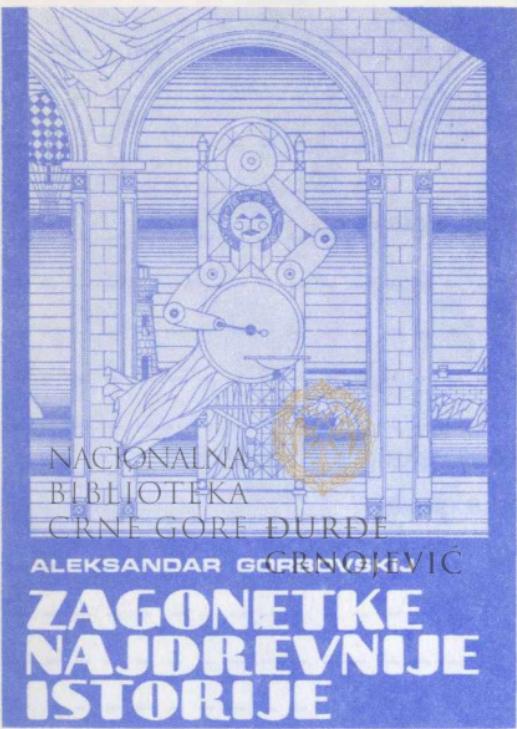
Dragan Orlović



## SADRŽAJ

Lica i životinje u ovim zbivanjima:	7
Predglavu	9
Kostina glava	15
Međuglavlje	25
Tajna glava	29
Prastara slovenska glava	41
Umetak	55
Glava s repom	57
Luda glava	71
Mudra glava	95
Buržujska i proleterska glava	zajedno
	113
Velika svemirska glava	131
Mrtvačka glava	CRNE GORE ĐURĐE ERNOJEVIĆ
Prazna glava	157
Naglavu	177
Nedoumice	193
Recenzije	195
	201

OD ISTOG IZDAVAČA



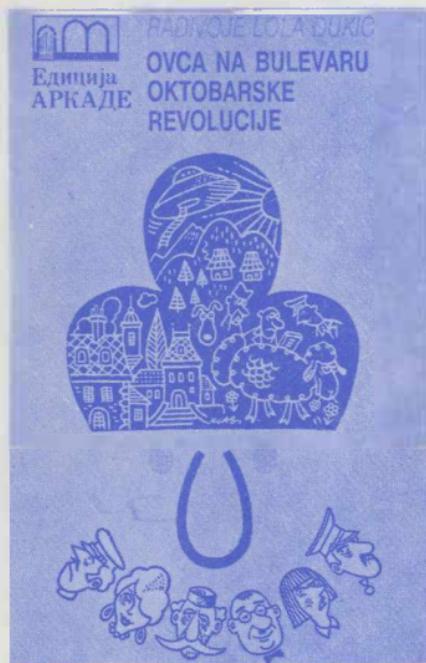
Miloš S Đonić

Volim te  
reko

Dipl. Inž. MILOŠ ĐONIĆ

RIBLJI SVET





ЦИП – Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

886.1/2-31 NACIONALNA  
ЂУКИЋ, Радивоје BIBLIOTEKA  
CRNE GORE DURĐE CRNOJEVIĆ  
Ovca na Bulevaru *oktobarske revolucije*/ Radivoje  
Lola Đukić. – Beograd [i.e.] Zemun: Arkade, 1989. – 202  
str. ; 21 cm. – (Edicija Arkade; 4)



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE  
ĐURĐE  
CRNOJEVIĆ



NACIONALNA  
BIBLIOTEKA  
CRNE GORE PURĐE  
Национална библиотека Црне Горе  
CRNOJEVIĆ  
Б М

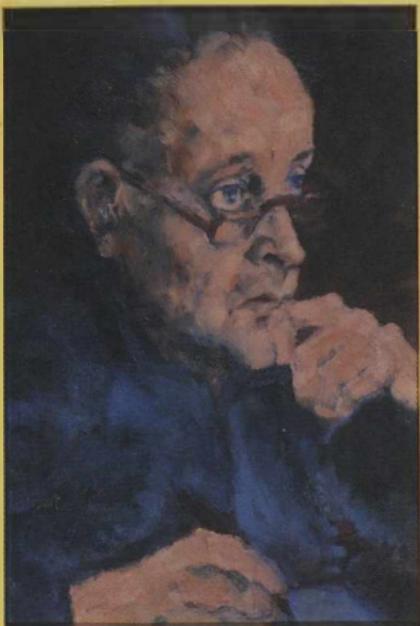


40021



001400609

COBISS.CC



## BIOGRAFIJA

Radivoje Lola Đukić je rođen 1923. godine. Detinjstvo je pretrpeo u kapitalizmu, mlađost odstrahovao u nacional-socijalizmu, a ostatak života uživa u socijalizmu. Ozbiljno studirao slikarstvo i filmsku režiju, a posvetio se – smešnom! Ako i preskočimo njegovu biografiju i rad u institucijama kulture Beograda, ne treba da zaboravimo njegovo vrlo obimno stvaralaštvo: deset scenarija i režija na filmu, deset pozorišnih komedija i mnogo režija u teatru, dve stotine televizijskih humorističkih i komediografskih emisija i bezbroj tv i radio priloga. Gostuje, kao pisac i reditelj, po celoj Jugoslaviji, a u Moskvi čak i kao scenograf. Dva njegova filma su najgledanija u godinama kada su

snimljena, nekoliko sezona je i najigraniji autor u pozorištima naše zemlje. Stariji se sećaju njegovih tv serija: Servisna stanica, Muzej voštanih figura, Ogledalo građanina Pokornog, Crni sneg, Sačulatac, Ču-ćeš-će i drugih, a mlađi su možda čitali njegove "Sklerotične memoare". Za ovaj prozni tekst Lole Đukića recenzenti su rekli i ovo:

### Izvodi

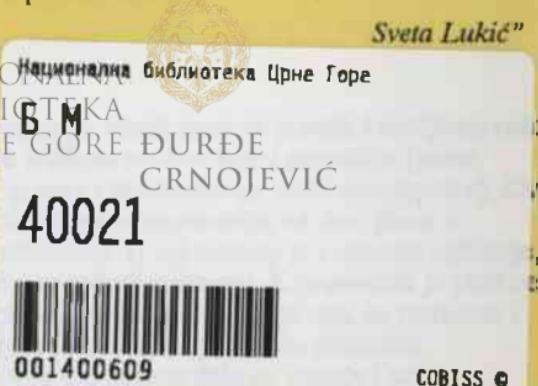
"... Situacije su sjajne, virtuozno vodene, u kombinaciji erotike i politike, koja je uvek efektna, još sa fantastikom odozgo, koja nije ni malo proizvoljna već naučno potkovana.

Dobili smo sliku jednog sludenog društva punu aktuelnosti, u vrlo finim stilizacijama, prevodenim onom marsovskom, "vanzemaljskom", o Vukmanovim natprirodnim sposobnostima.

10. avgust 1989 god.

Sveti Lukic"

"Sijećna grada romana je b  
autorovim da ličnosti govor  
suprostavljenost narodskog  
značajna i paralela o hipok  
erotiko-pornografskom i p  
prvom delu romana, legendi  
dramaturškog iskustva aut  
obrtima koji čitaoca neod  
Naravno, osnovna odlika i



Avgust 1989

Dragan Orlović"